KARAHANLI TÜRKÇESİ İLK TÜRKÇE SATIR-ARASI TRANSKRİBELİ KUR'AN TÜRCÜMESİ (TİEM 73) - TÜRKİYE TÜRKÇESİ MEALLİ KARŞILAŞTIRMALI KUR'AN-I KERİM (3. CİLT)

Doç. Dr. Suat ÜNLÜ

Konya, 2018

Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Transkribeli Kur'an Türcümesi (TİEM 73) - Türkiye Türkçesi Mealli Karşılaştırmalı Kur'an-ı Kerim (3. Cilt)

Doç. Dr. Suat ÜNLÜ

Yayıncı
Konya Selçuklu Belediyesi

Genel Yayın Yönetmeni
Ali DÜZ
Selçuklu Belediyesi Kültür İşleri Müdürü

Dizgi ve Mizanpaj
Ahmet ALKAN

Kapak Tasarım
Servet CAN

İletişim Adresi
Şeyh Şamil Mh. Doç. Dr. Halil Ürün Cad. No:19 Pk:42070
Selçuklu/KONYA

ISBN:
978-605-4886-35-7 (Tk.)
978-605-4886-38-8 (3.c.)

Baskı
Sistem Ofset Basım Yayın San. ve Ticaret Ltd. Şti.
Strazburg Caddesi No : 31/17 Sıhhiye - ANKARA
Telefon: 0 312 229 1881 - 231 4711- 231 3257
Fax: 0 312 229 63 97

Eserin tüm telif, fikri ve mülkiyet kullanım hakları, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserlerinin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde, çoğaltım, dağıtım ve telif haklarının gayri mahdut bir şekilde Selçuklu Belediyesi'ne aittir. Tamamen veya kısmen, kaynak gösterilerek dahi kopyalanamaz.

SELÇUKLU BELEDİYESİ

İSLÂM DÜNYASI TURİZM BAŞKENTİ KONYA 2016 Özümüzle İstikbâle

İÇİNDEKİLER

Takdim	IV
Önsöz	VI
Surelerin Fihristi ve Sayfa Numaraları	VII-IX
Kısaltmalar	X
İşaretler	XI
Çeviriyazı İşaretleri	XII
Kaynakça	XIII-XVI
1.Giriş	XVII
1.1. Kur'an'ın Tercüme Meselesi	XVII-XIX
1.2 Karahanlı Türkçesi Satır-Altı Kur'an Tercümesi (TİEM 73)	XX
1.2.1 Çevireni, Çeviri Tarihi, Alanı	XX
1.2.2. Nüsha	XX
1.2.3. İstinsah Tarihi ve Müstensihi	XX
1.2.4. Nüsha Özellikleri	XX-XXI
Metin	1-448

TAKDİM

Türklerin tarih sahnesine çıkışları itibariyle dünyanın siyasi, askeri, ekonomik, kültürel ve sosyal etkinliklerine birçok bakımdan katkıda bulunduğu iyi bilinmektedir.

Türk kültür tarihinde Türkolojiye ait yazılı eserlerin verildiği ilk dönem olan Göktürklerde tek Tanrı inancının varlığını abidelerdeki ifadelerden anlamaktayız. Göktürklerin tek Tanrı inancından, Uygurların akıl ve felsefeyi öne çıkaran Budizm ve Maniheizm gibi çeşitli inançlara yönelişleri aslında Türklerin kendi fıtri özellikleriyle tamamen uyuşacak bir din arayışı içinde olduklarını göstermektedir.

Her ne kadar Türkler topluluk hâlinde Karahanlılar döneminde Müslüman olmuşlarsa da bu İslamlaşma sürecinin en az 200 yıl önceden başladığı İslam ordularının doğu seferlerinde Çinlilerle yaptıkları mücadelelerde Türklerin İslam ordularına yardım ettikleri ve bu sırada ferdî olarak İslamiyet dairesine girdikleri bilinmektedir.

Türk diliyle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında külliyatın büyük bir kısmının dinî içerikli metinler olduğu görülmektedir. İslamiyet'ten önce Uygurlar döneminde dinî içerikli Budizm ve Maniheizm ile ilgili çok sayıda telif ve tercüme eser verilmiştir. Karahanlıların İslamî daireye girmeleriyle birlikte bir yandan İslamiyet'i cihanşümul bir din hâline getirmek için cihat faaliyetlerine diğer taraftan İslamî kültüre ait eserleri kendi dil ve kültürlerine kazandırma faaliyetlerine girdikleri görülmektedir. Dîvânu Lugât'it Türk, Kutadgu Bilig bu dönemin şaheserleri arasındadır ve bütün Türk İslam kültür coğrafyasında bu eserleri geçecek başka eserler kaleme alınamamıştır.

Tercüme ve meal faaliyetleriyle Kur'an-ı Kerim'i kendi dillerinin anlam dünyasına aktararak Arapça bilmeyen insanların inandıkları dini birinci elden öğrenmeleri sağlanmıştır. Ecdadımızın kutsal kitabı tercüme ederken herhangi bir yanlış anlaşılmaya mahal vermemek için her türlü ilmî ve teknik imkânı hazırladıklarını bilmekteyiz. Kur'an'ın tercümesi için Türk İslam dünyasında bu konuyla ilgili ne kadar başat âlim varsa hepsini bu kutsal görev için bir araya getirmişler ve Kuran'ın ilk satır altı tercümesini yapmışlardır.

İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi No.73'te bulunan bu eser 452 varak 904 sayfadır. Eserde Arapça ayetler siyah mürekkeple Türkçe tercümeler ise Arap alfabesiyle ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eser tam ve eksiksizdir.

Eserin yayımında başta eser sahibi Doçent Dr. Suat ÜNLÜ olmak üzere eser üzerinde emeği geçen herkese ayrı ayrı teşekkür ederim.

Atalarımızın büyük emeklerle ortaya koydukları bu çalışmaları Belediye Başkanlığımızın himayesinde bir seri halinde yayımlamaktan büyük bir gurur ve heyecan duyuyorum. Eserin bilim ve kültür dünyasına büyük katkılarda bulunmasını temenni ediyorum.

Uğur İbrahim ALTAY
Selçuklu Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihinin mihenk taşlarından biri de Kur'an-ı Kerim'in vahiy yoluyla Hz. Peygamber tarafından insanlığa tebliğ edilmesidir. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim bütün insanlığın ortak kutsal kitabıdır. Kur'an-ı Kerim'in Arapça olarak indirilmiş olması onun insanlığın ortak hazinesi olmasına engel olmadığı gibi Arap milletine ithaf edildiğini de ortaya koymaz. Zaman içerisinde İslamiyet Arap coğrafyasından taşıp geniş alanlara yayıldıkça ve farklı milletlerin dini oldukça Kur'an-ı Kerim'in de bu milletlerin dillerine aktarılması zaruri hâle gelmiştir.

Kur'an-ı Kerim'in ve İslamiyet'in önceleri üç büyük millet ve kültür etrafında yoğunlaştığını görmekteyiz. Söz konusu kültür daireleri Araplara, Farslara ve Türklere aittir. Kur'an'ın Arapça olarak indirildiği bizzat kendinde ifade bulmaktadır. Hz. Peygamber döneminde sahabelerden Selman-ı Farisî›nin Hz. Peygamberden Kur'an'ın Farsça olarak öğrenilebileceği konusunda aldığı izni ve bununla ilgili yapılanları biliyoruz. Geriye sadece uzun süre İslam dinine hizmet etmiş olan Türkler kalmakta ve Türk dili üzerinde yapılmış çalışmalardan anlaşılmaktadır ki Türklerin Uygurlar döneminden kalma zengin bir dinî literatürü bulunmaktadır. Yine Türk Dil tarihi boyunca başyapıt olarak kullanılan Dîvânu Lugâti't-Türk ve Kutadgu Bilig adlı eserler Türk dilinin kemale ulaştığına dair delillerdir. Gerek kutsal kitabın anlaşılması ihtiyacı, gerekse de onu çevirecek dilin olgunluğu ve kabiliyeti Kur'an'ın Türkçeye aktarılmasını zaruret hâline getirmiştir. Bugüne kadar yapılmış çalışmalar sonucunda elimizde Türklerin Doğu Türkçesi dönemine ait beş adet Kuran tercümesi bulunmaktadır. Bunlardan Karahanlı Dönemine ait TİEM 73 ve Harezm Dönemine ait Hekimoğlu Nüshası tam ve eksiksizdir. Yine Karahanlı Dönemine ait Rylands Nüshası ve Harezm Dönemine ait Özbekistan Nüshası eksiktir. Karahanlı-Harezm karışımı olan Anonim Kur'an Tefsiri ise hem eksik hem de Tercüme-Tefsir karışımı bir eserdir. Bu eserler Türkolojinin değerli bilim insanları tarafından bilim âlemine kazandırılmıştır.

Bu çalışma yaklaşık olarak 20 cilt olarak planlanmıştır. Çalışmanın 8 cilti Selçuklu Belediyesi tarafından basılmaktadır. Diğer 12 cilti: Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Kur'an Tercümesi Konkordanslı Sözlüğü (3 cilt), Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Kur'an Tercümesi Grameri (1 cilt), Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Kur'an Tercümesi Satır-Arası Kelime Meali (4 cilt), Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Kur'an Tercümesi Arapça-Karahanlı Türkçesi Karşılıklar Dizini (2 cilt), Karahanlı Türkçesi İlk Türkçe Satır-Arası Kur'an Tercümesi Karahanlı Türkçesi-Arapça Karşılıklar Dizini(2 cilt) olmak üzere 2018 ve 2019 yılları arasında peyderpey basılacaktır.

Okuyucuların eski Kur'an tercümelerindeki ayetlerin anlamlarını karşılaştırma yoluyla çözebilmeleri için modern Kur'an mealleri içerisinde en çok takip edilen ve en geniş açıklamaları ihtiva eden **Yüce Kur'an ve Açıklamalı-Yorumlu Meâli** adlı

çalışmayı kullandık. Bu çok büyük emekler vererek hazırladıkları Kur'an mealinin, çalışmamızda kullanılmasından memnun olacaklarını dile getiren Prof. Dr. Abdülkadir Şener'e; mekanı cennet, rahmetli Prof. Dr. Cemal Sofuoğlu'na ve Prof. Dr. Mustafa Yıldırım'a ayrı ayrı minnettarlığımı ifade etmek isterim. Allah hepsinden razı olsun.

Gerek dikkati ve disiplini gerekse de çalışkanlığıyla ileride Türkoloji'ye ait birçok problemli konuya el atacağını düşündüğüm öğrencim Arş. Gör. Banu Durgunay'a da yaptığı tashihler ve yardımlarından dolayı minnettarlığımı belirtmek isterim.

Kur'an'ın Arapça kısmını Aksaray İli Müftülüğünün internet sayfasından aldım. İlgili internet sayfasını hazırlayıp hizmete açan Aksaray İli Müftülüğü çalışanlarına da şükranlarımı belirtmek isterim.

Son olarak eserin temel kaynağı olan doktora tezimde büyük emekleri olan Hocam Prof. Dr. Fatma Sema Barutcu-Özöndere, problemli yerleri çözümünde Doktora tezinden yararlandığım Prof. Dr. Abdullah Kök'e ve eserin basımı konusunda belediyenin bütün imkanlarını sevk eden Selçuklu Belediye Başkanı Uğur İbrahim ALTAY beye teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Benim tek gayem dünyada var olan iki büyük sermayemi, DİNİM İslamiyet'i ve DİLİM Türkçeyi böyle kutsal bir eserde birleştirmektir.

Başarı Allahtan'dır.

Doç. Dr. SUAT ÜNLÜ

SÛRELER FİHRİSTİ

Sûre no.	Sûre adı	Sayfa
	CİLT I	
1	Fatiha	1-2
2	Bakara	3-108
3	Âl-i İmran	109-174
4	En-Nisâ	175-237
5	El-Maide	238-283
6	En'am	284-338
7	El-A'raf	339-403
8	Enfâl	404-428
	CİLT II	
9	Et-Tevbe	1-46
10	Yûnus	47-81
11	Hûd	82-119
12	Yûsuf	120-153
13	Er-Rad	154-169
14	İbrahim	170-186
15	Hicir	187-208
16	En-Nahl	209-246
17	İsrâ	247-278
18	El-Kehf	279-310
19	Meryem	311-334
20	Ta-ha	335-367
21	Enbiya	368-395
22	El-Hacc	396-419
23	El-Mü'minûn	420-446
	CİLT III	
24	Nûr	1-23
25	Furkân	24-44
26	Eş-Şuarâ	45-90
27	En-Neml	91-115
28	El-Kasas	116-142
29	El-Ankebût	143-163
30	Er-Rûm	164-181
31	Lokmân	182-192
32	Es-Secde	193-201
33	El-Ahzab	202-226

34 Sebe....227-243
35 Fâtir....244-258
36 Yâsin....259-277
37 Es-Saffât....278-313
38 Sad....314-333
39 Ez-Zümer....334-356
40 El-Mü'min....357-381
41 Fussilet....382-397
42 Eş-Şûrâ....398-413
43 Ez-Zuhruf....414-435
44 Ed-Duhân....436-448

CİLT IV

45 El-Casiye....1-11
46 El-Ahkâf....12-23
47 Muḥammed....24-35
48 Fetih....36-46
49 El-Hucurat....47-53
50 Kâf....54-64
51 Ez-Zâriyat....65-77
52 Et-Tûr....78-88
53 En-Necm....89-102
54 El-Kamer....103-114
55 Er-Rahmân....115-130
56 El-Vâki'a....131-149
57 El-Hadîd....150-160
58 El-Mücadele....161-169
59 El-Haşr....170-178
60 El-Mümtehine....179-184
61 Es-Saf....185-189
62 El-Cum'a....190-193
63 El-Münâfikûn....194-197
64 Et-Tegâbün....198-203
65 Et-Talâk....204-208
66 Et-Tahrîm....209-213
67 El-Mülk....214-221
68 El-Kalem....222-232
69 El-Hakka....233-243
70 El-Meâric....244-252
71 Nûh....253-259
72 El-Cin....260-266
73 El-Müzzemmil....267-272
74 El-Müddesir....273-284

75	El-Kıyame	285-292
76	El-İnsan	293-299
77	El-Mürselât	300-309
78	En-Nebe’	310-318
79	En-Naziât	319-328
80	Abese	329-337
81	Et-Tekvîr	338-343
82	El-İnfitâr	344-347
83	El-Mutaffin	348-355
84	El-İnşikak	356-361
85	El-Burûc	362-366
86	Et-Târik	367-370
87	El-A’la	371-375
88	El-Gâşiye	376-381
89	El-Fecr	382-388
90	El-Beled	389-393
91	Eş-Şems	394-397
92	El-Leyl	398-402
93	Ed-Duhâ	403-405
94	El-İnşirah	406-407
95	Et-Tîn	408-409
96	El-Alâk	410-414
97	El-Kadir	415-416
98	El-Beyyine	417-419
99	Ez-Zilzâl	420-421
100	El-Âdiyât	422-424
101	El-Karia	425-427
102	Et-Tekâsür	428-429
103	El-Asr	430-431
104	El-Hümeze	432-434
105	El-Fil	435-436
106	Kureyş	437-438
107	El-Maûn	439-440
108	El-Kevser	441-442
109	El-Kâfirûn	443-444
110	En-Nasr	445
111	Et- Tebbbet	446-447
112	El-İhlâs	448-449
113	El-Felâk	450-451
114	En-Nâs	452-453

Kısaltmalar

A. : Arapça
A.ç : Arapça çokluk
a.g.e : adı geçen eser
agm : adı geçen makale
b. : *bin 'oğlu'*
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
cm. : santimetre
Çev. : Çeviren
ETü. : Eski Türkçe
F : Farsça
FİY : Fiilden İsim Yapma
h. : Harfiyen, kelimesi kelimesine
H. : Hicrî
Hap. leg. : *Hapax legomenon* 'yalnızca bir kez bulunan'
Hz. : Hazreti
İFY : İsimden Fiil Yapma
İYE 3k : İyelik III. kişi
Ka. : Kur'an anlamı
Krş. : Karşılaştırınız
M. : Miladî
Ma. : Macarca
Mo : Moğalca
r : Yazma nüshadaki yaprağın ön yüzü
R : Rylands
s : sayfa
S : Sayı
S. : Soğd
Skr. : Sanskrit
Tü. : Türkçe
TTü. : Türkiye Türkçesi
v : Yazma nüshadaki yaprağın arka yüzü
Y : Yunanca
yy. : yüzyıl

İşaretler

... = belirsiz sayıda harf eksiktir
/// veya [ ] = metnin hasar gören yerleridir
< > = yazı çevrimli metne eklenmiştir
- = asıl metinde ayrı yazılmıştır.
- = (gramer tahlilinde) fiil kökü, fiil köküne gelen ek
+ = isim kökü, isim köküne gelen ek
* = tespit edilememiş tahmine dayalı şekil
> = bu şekle girer
< = bu şekilden gelir

ÇEVRİYAZI İŞARETLERİ

ا	a, e, ā
آ	a, ā
ايـ	ė
ب	b/p
پ	p
ت	t
ج	c/ç
ث	s̱
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ,ḍ
ر	r
ز	z
س	s
ش	ṣ
ص	ṣ
ض	ż
ط	ṭ
ظ	ž
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	g/k/ŋ
ل	l
م	m
ن	n
و	u/ü; ū, o/ö, v
ه	a, e, h
ى	ı/i, ī, y
ة	t

Kaynakça

ABDÜ'LBAKÎ, M. Fuad, *Kur'ân Kelimelerinin Anahtarı*, çev. Mahmud ÇANGA, İstanbul, 1986.

AKTAŞ, Hamit, *Kur'ân-ı Kerîm Meal ve Kelime Meali*, İstanbul, İpek Dağıtım, 2004.

ALTUNTAŞ, Halil, *Kur'an'ın Tercümesi ve Tercüme İle Namaz Meselesi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998.

ARAT, Reşit Rahmeti, *Edip Ahmed b. Mahmud Yükneki Atebetü'l Hakayık*, İstanbul, 1951.

ARAT, Reşit Rahmeti, *Eski Türk Şiiri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1965.

ARAT, Reşit Rahmeti, *Kutadgu Bilig*, I Metin, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1975.

ARAT, Reşit Rahmeti, *Kutadgu Bilig*, III İndeks, haz. Kemal ERASLAN, Osman Fikri Sertkaya, Nuri Yüce, İstanbul, Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, 1979.

ATALAY, Besim, *Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi I-II-III-IV*, Ankara, 1986.

ÇANGA, Mahmut, *Kur'an-ı Kerim Lugatı*, İstanbul, 1999.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara, 1991.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI, *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, 2. Baskı, Ankara. 1993.

DURGUNAY, Banu. "Doğru Türkçesi İlk Kur'an Çevirilerinde Fiiller". Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2016.

DURGUNAY, Banu. "Karahanlı Türkçesinde -ken Zarf Fiil Ekinin Kullanım Alanına Katkılar". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 2016: 565-576.

HAMÎDULAH, Muhammed, "Kur'ân-Kerîm'in Türkçe Yazma Tercümeleri", Türkiyat Mecmuası XIV, İstanbul, 1964: 65-80.

HAMÎDULAH, Muhammed, *Kur'ân-Kerîm'in Tarihî ve Türkçe Tefsirler Bibliyografyası*, İstanbul, 1965.

KARABACAK, Esra, "Manisa Halk Kütüphanesindeki Satır Arası Kur'an Tercümesi: Giriş-Metin-Dizin)" I-III, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992.

KARABACAK, Esra, "Gülden Sağol, Harezm Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi, Giriş, Metin, Sözlük ve Tıpkıbasım (1. Kısım: Giriş ve Metin) = An Inter –linear ranslation of the Qur'an into Khwarzm Turkish, Introduction, Text, Glossary and Facsimile (Part I: Introductıon and Text), Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 1993, XL+369 s.", *T*ürk *Dili*, 516, s. 529-530, 1994.

KARABACAK, Esra, *An Inter-Linear Translation Of The Qur'an Into Old Anatolian Turkish = Eski Anadolu Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi:* Introduction and Text I, Sources Of Oriental Languages and Literatures 22, Turkish Sources XX, Harvard University The Department Of Near Eastern Languages and Civilizations. 1994; (Part II: Glossary: Section one, p. 1-384. Section Two, p. 385-786), 1995; (Part III: Facsimilie of the MS Manisa İl Halk Library No. 931, Section one: 1a-224a.1997; (Part III: Facsimilie of the MS Manisa İl Halk

Library No. 931, Section two: 224b-451a, 1999.

KESKİOĞLU, Osman, "Fatih Devrine Ait İki Kur'ân- Kerîm Tercümesi", *Vakıflar Dergisi* IV, s.91-103, Ankara, 1961.

KESKİOĞLU, Osman, "Vakıflar Genel Müdürlüğü İhtisas Kitaplığındaki Kur'ân Tercümeleri", *Vakıflar Dergisi V*, s.157-160, Ankara, 1962.

KESKİOĞLU, Osman, *Nüzulundan* Günümüze *Kur'an-ı Kerim Bilgileri*, Ankara 1987.

KÖK, Abdullah, "Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73, 1v/ 235v/2)", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2004.

KÖK, Abdullah, "Türkçe İlk Kur'an Tercümelerinde Metonimili Kullanımlar Üzerine", Çağdaş Türklük *Araştırmaları Sempozyumu 2004.*

KÖK, Abdullah, "Türkçe İlk Kur'an Çevirilerinde Özel Adlar", *V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri*, 20-26 Eylül 2004 TDK Yayınları: 855/II, Ankara 2004: 2035-2050.

KÖK, Abdullah, "Türkçe Erken Kur'an Çevirilerinin Dil Tarihi Açısından Önemi" *Akmescit/ Ukrayna. 18 - 22 Nisan 2005 tarihleri arasında Kırım Devlet Mühendislik Ve Pedagoji Üniversitesinde Bildiri olarak sunulmuştur. "XI научно-теоретическая конференция профессорско-преподавательского состава, аспирантов и студентов Крымского государственного инженерно-педагогического университета".*

KÖK, Abdullah, "Türkçe İlk Kur'an Çevirisi/Çevirileri Nerede Yapıldı", *V. Uluslararası Türk Dünyasının Geleceği ve Sosyal Bilimler Kongresi, Calalabad/Kırgızistan. 11-13 Haziran 2007: 665-670.*

KÖK, Abdullah, "Hakaniye Türkçesi Kur'an Çevirileri Üzerine Bir Karşılaştırma Denemesi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, 171, Kasım-Aralık 2007: 107-120.

KÖK, Abdullah, "Doğu Türkçesi İlk Kur'an Çevirilerinde Türlü 'Cehennemler' Üzerine*", VI. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, Türkiye/Ankara. 20-25 Ekim 2008.*

KÖK, Abdullah ve Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır-Altı Kur'an Tercümesi (TİEM 73) Giriş-İncele- Metin*, Selçuklu Belediyesi Yay. Cilt 1. Konya, 2017.

KÜÇÜK Murat, *Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Satır Arası İlk Kur'an Tercümesi*, TDK Yayınları, Ankara, 2014.

SAĞOL, Gülden, "Harezm Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi, Giriş-Metin-Sözlük", Marmara Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1993.

SAĞOL, Gülden, *Old Turkish and Persian Inter-Linear Qur'an Translations II: An Inter-Linear Translatıon of the Qur'an into Khawarazm Turkısh*, Introduction, Text, Glossary and Facsimile (Part I: Introduction and Text) (410 pages), 1993. (Part II: Glossary) (310 pages), 1995. Part III: Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No.2 Section One: 1b-300b, 1996. (Part III: Facsimile of the MS Süleymaniye Library, Hekimoğlu Ali Paşa No.2 Section Two: 301a-587b9, 1999.

SAĞOL, Gülden, "Kur'an'ın Türkçe Tercüme ve Tefsirleri Üzerinde Yapılan Çalışmalar",

Türklük Araştırmaları Dergisi, Sayı: 8, İstanbul, 1997.

SARI, Mevlüt El-Mevârid, *Arapça –Türkçe Lügat*, İstanbul, 1982.

TOGAN, Zeki Velidî, "Londra ve Tahrandaki İslâmî Yazmalardan Bazılarına Dair", İslâm Tetkikleri Dergisi, III(1-2), 1960: 133-160.

TOPALOĞLU, Ahmet, *Muhammed Bin Hamza, XV/ Yüzyıl Başlarında Yapılmış Satır Arası Kurʿan Tercümesi I: Giriş ve Metin*, İstanbul, 1976; II, Sözlük, İstanbul, I978.

USTA, Halil İbrahim, "XIII. Yüzyıl Doğu Türkçesiyle Yazılmış Anonim Kurʾan Tefsirinin Söz ve Şekil Varlığı." Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1989.

USTA, Halil İbrahim, *Orta Asya Kur'ân Tefsiri (Metin-Tıpkıbasım)*. Poyraz Ofset, Ankara, 2011.

ÜNAL, Ali, *Kurʾanʾda Temel Kavramlar*, İstanbul. 1990.

ÜNLÜ, Suat, Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 235v/3-451r/7), Giriş-İnceleme-Metin-Dizin", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004.

ÜNLÜ, Suat, "İlk Türkçe Kur'an Tercümesi TİEM 73'DE –Geçen Esma-i Hüsna İsimleri", Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu, Ankara, 07-11 Haziran 2005.

ÜNLÜ, Suat, "İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinde Akrabalık Adları Üzerine", Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu, Ankara, 27-30 Kasım 2007.

ÜNLÜ, Suat, "Kur'an-ı Kerimin Türkçeye Çevrilmesi ve ilk Türkçe Kur'an Tercümeleri, *Dini Araştırmalar Dergisi,* Cilt:9, Sayı: 27, Ankara, 2007.

ÜNLÜ, Suat, "İlk Türkçe Kur'ân Tercümelerine Göre Esmâ-i Hüsnâ", *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* Cilt: 16, Sayı: 2, Bursa, 2007

ÜNLÜ, Suat, "İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinde Geçen "Gün" Kavramı Üzerine", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.* Sayı:7, Ankara, 2007.

ÜNLÜ, Suat, "İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinde Geçen Bazı Özel Adlar Üzerine", *Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* Cilt: VII. Sayı:1, İzmir, 2007.

ÜNLÜ, Suat, "İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinde Yer Adları Üzerine", Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu, Ankara, 24-27 Haziran 2008.

ÜNLÜ, Suat, "Kur'an'da Geçen Bazı Arapça Deyimler ve Tabirlerin İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinden TİEM 73'teki Türkçe Karşılıkları Üzerine". *Gazi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar Ankara, 2008.

ÜNLÜ, Suat, "Kur'an'da Geçen Zaman Kavramı ve İlk Türkçe Kur'an Tercümelerindeki Karşılıkları Üzerine", *Başkent Üniversitesi I.Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, Ankara, 2009

ÜNLÜ, Suat, "İlk Türkçe Kur'an Tercümelerinde Uhrevi Yer Adları", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2), 2011: 985-1032.

ÜNLÜ, Suat, "Kur'an'da Ashab Kavramı ve İlk Türkçe Kur'an Tercümelerindeki Karşılıkları Üzerine", Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu, Ankara, 22-24 Kasım 2013.

ÜNLÜ, Suat, *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, Konya, 2012.

ÜNLÜ, Suat, *Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Tercümeleri Sözlüğü*, Eğitim Yayınevi, Konya, 2012.

ÜNLÜ, Suat ve Banu DURGUNAY. "Tarihî Türk Dilinin Yabancı Kavramları Karşılamada Yetkinliği: Ashâb Kavramının Türkçe İlk Kur'an Çevirilerindeki Karşılıkları", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 2016: 1490-1531.

ÜNLÜ, Suat ve Abdullah KÖK, *Karahanlı Türkçesi Satır-Altı Kur'an Tercümesi (TİEM 73) Tıpkı Basım*, Selçuklu Belediyesi Yay. Cilt 2. Konya, 2017.

ÜŞENMEZ, Emek. "Eski Kur'an Tercümelerinden Özbekistan Nüshası Üzerinde Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Ekler Dizini)". İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

ÜŞENMEZ, Emek. *Türkçe İlk Kur'ân Tercümelerinden Özbekistan Nüshası: Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük-Ekler Dizini-Tıpkıbasım*. Akademik Kitaplar, İstanbul, 2013.

ZÜLFİKAR, Hamza, "Çağatayca Kur'an Tefsiri, Dilbilgisi İncelemesi-Metin-Dizin", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayımlanmamış Doktora Tezi. 1970.

GİRİŞ

I. Kur'an'ın Tercüme Meselesi

Dil, insanların kendi aralarında iletişimlerini sağlayan bir araç olduğu gibi vahyin kaynağı ile muhatapları arasında bir taşıyıcı durumundadır. Dilin üstlendiği bu görevin dinin tebliği noktasındaki önemini ortaya koyması bakımından şu ayet dikkat çekicidir: *"(Allah'ın emirlerini) onlara açıklasınlar diye her peygamberi yalnız kendi kavminin diliyle gönderdik."*[1] (Altuntaş 1998;1)

Firavun'u Hakk'a davet için Mısır'a gitmekle görevlendirilen Musa (as.)'ın; Allah'tan, kardeşi Hârun'u yardımcı olarak isterken gösterdiği gerekçe de aynı önemi vurgular: "*Kardeşim Hârun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da, beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle gönder".*[2] (Altuntaş 1998;1)

Nihayet, İnsanları uyarması için Hazret-i Peygamber'e Kur'an, Arap dili ile indirilmiştir.[3]

Değişik toplumların eşyayı, eylemleri ve kavramları farklı kelimelerle adlandırmaları ve bunları kendilerine has ifade kalıpları içinde kullanmaları, farklı dillerin doğması ile sonuçlanmıştır. Kur'an-ı Kerim "*O'nun delilerinden biri de gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin, renklerinizin değişik olmasıdır."*[4]ayetiyle dillerin farklılığını, Allah'ın varlığının delillerinden biri olarak zikreder ve kendi dili olan Arapça dışındaki dilleri "yabancı dil" olarak niteler: "*Şüphesiz biz onların Kur'an'ı ona ancak bir insan öğretiyor dediklerini biliyoruz. Kendisine Kur'an'ı nisbet ettikleri şahsın dili yabancıdır, Halbuki bu (Kur'an'ın dili) apaçık bir Arapça'dır.*[5]

"*Birbirinizle tanışmanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık*"[6] ayeti de, farklı milletlerin ve toplumların tanışıp anlaşmasında ilk araç olarak dillerin önemini vurgulamaktadır. Bu iki ayetin dikkat çeken ortak noktası, farklı diller olgusunu gündeme getirmeleridir. (Altuntaş 1998: 2)

Farklı dilleri konuşan iki toplumun tanışıp anlaşabilmeleri, ya toplumlardan birinin, diğer dili öğrenmeleri, ya da karşı toplumun dilini bilen kişi ya da kişilerin, onların söyleyip yazdıklarını berikilere tercüme etmesi ile mümkündür. Birinci şık çok zor, hatta imkansız olduğuna göre tercümenin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. (Altuntaş 1998: 2)

Kur'an'ın Arapça dışındaki dillere tercümesi meselesi hicrî ikinci asırdan başlayarak gündeme gelmiş, bu konudaki tartışmalar da özellikle tercüme ile kıraat, yani namazda Kur'an-ı Kerim'in tecümesini okumanın caiz olup olmadığı meselesine dayalı olarak çıkmıştır. Büyük mezheplerden Şâfiî*, Malikî, Hanbelî ve Zahirî mezhepleri Kur'an'ın harfî/lâfzî tercümesini caiz görmedikleri gibi, hangi şartlar altında olursa olsun namazda Kur'an tercümesi okumanın da kesinlikle caiz olmadığı görüşündedirler.*

1 - İbrahim,: 14/4
2 - el-Kasas: 28/34
3 - eş-Şuara: 26/193, 194, 195
4 - er-Rûm: 30/22
5 - en-Nahl: 16/103
6 - el-Hucurât: 49/13

Hanefî mezhebi ise İmam Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'in görüşü istikametinde, Kur'an okumayı bilmeyen kimsenin, bunu öğreninceye kadar namazda tercüme okumasına cevaz vermektedir. (Altuntaş 1998: 8)

Namazda tercüme okumayı caiz görmeyen mezhepler, aynı şekilde, Kur'an'ın başka dillere lâfzî tercüme metodu ile çevrilmesine de prensip olarak karşı çıkmışlar, bunu caiz görmemişlerdir. Bu konuda İlgi çeken şey Hanefî mezhebinin tutumudur. Şartlarını taşıyan kimsenin namazda tercüme okuyabileceğini kabul eden Hanifî âlimler*, bazı istisnalar hariç, Kur'an'ın tercüme edilmesi konusunda diğer mezheplere katılmış ve olumsuz tavır takınmışlardır. Bu* âlimler*, tercüme ile namaz kılmaya cevazı, zaruret prensibine oturttukları gibi, Kur'an'ı tercüme etmeyi de zaruret miktarı ile sınırlamışlardır. Hatta, Kur'an'ın tamamını tercüme edenlere, ya da bu işle uğraşmaya âdet edinenlere karşı diğer mezheplerden daha sert tavır takınmışlardır.* (Altuntaş 1998: 8)

Bir Şâfi alim olan Gazali avamın, tefsir gibi tercümeye de girişmemesi gerektiğini ifade ederek, bunun yazılı tercüme için olduğu kadar sözlü tercüme için de geçerli olduğu görüşündedir. (Altuntaş 1998: 10)

Maliki müfessiri İbnu'l-*Arabî Fussilet suresinin 44 ayetinin tefsiri sırasında, tercümeye karşı olduğunu Kur'an'ı tercüme etmenin caiz olmayışını da tercüme esnasında "tibyân" ve "icaz"ın kaybolacağını gerekçe göstermektedir.* (Altuntaş 1998: 11)

İslâm âlimlerinin *çoğu aslının yerini almak üzere Kur'an'ın tercüme edilmesinin caiz olmadığı görüşündedirler. Her ne kadar bu görüşe dayanak olarak Kur'an'ın tercümesinin mümkün olmadığını ve tercümenin, icazı yok edeceği gibi iki temel gerekçe ileri sürülmekte ise de, işin arka planında, Kur'an tercümesinin aslın yerine ikame edilebileceği endişesi yatmaktadır.. Kur'an'ın tercüme edilmesinin caiz olmadığını söyleyenlerin, bu görüşlerini, namazda tercüme okumanın caiz olmadığı konusunu ele almaları sırasında dile getirmeleri, bu endişenin varlığını ortaya koymaktadır.* (Altuntaş 1998: 17)

Bu alimlerden Gazali; "Tefsir demekle, lafzın; kendi yerini tutacak Arapça başka bir kelime ile; yahut manasını karşılayacak Farsça ya da Türkçe bir kelime ile değiştirilmesini kastediyorum" demektedir. Burada "tefsir" terimi ile aynı zamanda lafzî tercümeyi de kastettiğini ve avamın, tefsir gibi, tercümeye de girişmemesi gerektiğini ifade eden el-Gazalî, bunun yazılı tercüme için olduğu kadar sözlü tercüme için de geçerli olduğu görüşündedir. (Altuntaş 1998: 18)

Malikî müfessir alimlerinden İbnu'l-*Arabî de Kur'an'ı tercüme etmenin caiz olmayışını, "tibyân" ve "icaz"ın kaybolacağını gerekçe göstererek karşı çıktığını görmekteyiz.* (Altuntaş 1998: 9)

Bir Şâfiî âlim *olan ez-Zerkeşî ise; Kur'an hükmünde saymak ve Kur'an'ın yerini almak üzere Kur'an'ın Farsça ve sair dillere harfî/lafzî tercümesi caiz olmaz. İcaz özelliğine sahip asli şekli, yani orijinal metni ile okunması vaciptir. Zira tercüme Kur'an'ın icazi özelliklerini aksettirmez ve Arapça dışındaki diller de, Arapça'ya has*

olan beyan üstünlüğüne sahip değildir diyerek Kur'an'ın tercüme edilmesine karşı çıkmaktadır. (Altuntaş 1998: 9)

Kur'an'ın harfî/lafzî tercümesine karşı çıkanlar arasında, konu ile ilgili en sert ifadeleri kullananlar, ilginçtir ki, Hanefîler olmuştur. Oysa İmam Ebû Yusuf ve İmam Muhammed'in, Ebû Hanife tarafından de benimsediği ifade edilen ve Hanefî mezhebinin "müftâbih" kavli olan "Kur'an'ı okumayan kimse, öğreninceye kadar, namazda onun tercümesini okuyabilir" şeklindeki görüşü, fiilen Kur'an'ın tercüme edilmesini gerektirmektedir. Hanefî âlimlerinin*, konu ile ilgili ifadelerinden anlaşıldığına göre, onlar Kur'an'ın bir bütün olarak, kitap şeklinde tercüme edilmesine karşı olmakla beraber, zaruret ölçüsünde tercüme edilmesine karşı değillerdir. Belki de tercümenin cevazı konusunda aralık bıraktıkları bu kapının ardına kadar açılacağı endişesi, onları tercümenin men'i konusunda diğer mezheplerden daha sert bir tutuma yöneltmiştir.* (Altuntaş 1998: 13)

Kur'an-ı Kerim'in tercümesine karşı çıkanlar, tercümenin zamanla Kur'an yerine ikamesi ihrimalini göz önünde tutarak Kur'an metninin tahrif ve tağyire uğramasını önleme amacını gütmekteydiler. O halde bu tür endişelerin bulunmadığı, ya da ortadan kalktığı durumlarda, Kur'an'ın tercüme edilmesinde sakınca görmemiş olmalıdırlar. Zira bu endişe ilk defa Hz. Peygamber (a.s.) tarafından duyulmuş, Kur'an metniyle karıştırılması ihtimali yüzünden, başlangıçta hadis yazımını yasaklamıştı. (Altuntaş 1998: 18)

*Kur'an'ın tercüme edilmesi bir çok alim tarafından caiz görülmemesine, bir kısmı tarafından ancak zaruret ölçüleri içinde caiz görülmesine rağmen Kur'an öteden beri tercüme edilegelmiştir. İşte, gerek bu fiili durum, gerek tercümenin caiz hatta zaruri olduğunun bir*çok âlim *tarafından ortaya konmuş olması; bu yasakçı görüşün, üzerinde ittifak edilen bir görüş olmadığını, zamanın şartlarına göre ve özellikle tercümenin Kur'an yerine konacağı ve namazda okunacağı endişesi ile belirlendiğini ve bağlayıcılığının bulunmadığını açıkça göstermektedir.* (Altuntaş 1998: 18)

Bazı ayetler planında da olsa Kur'an'ın tercümesini bize ilk hatırlatan tarihi olay Hz. Peygamberin çeşitli devlet büyüklerine gönderdiği davet mektuplarıdır. Zira onun Bizans İmparatoru Heraklius'a gönderdiği mektupta, Âl-*i İmran Suresi'nin altmış dördüncü ayeti yer alıyordu. Ebu Süfyan'ın, kendi müşahedelerine dayanarak anlattığına göre, Heraklius, özel tercümanı aracılığı ile kendilerine Hz. Peygamber'in hakkında sorular sormuş, sonra da onun gönderdiği mektubu okutup tercüme ettirmiştir. Mektupla birlikte söz konusu ayetin tercüme edilmiş olması kaçınılmazdır. Buna göre bazı ayetler sınırlı da olsa ilk Kur'an tercümesi sözlü usulle yapılmış olmaktadır.* (Altuntaş 1998: 18)

2. Karahanlı Türkçesi Satır-Altı Kur'an Tercümesi Türk ve İslam Eserleri Müzesi No 73 (TİEM 73)

2.1 Çevireni, Çeviri Tarihi, Alanı

TİEM 73 Türkçe Kuran çevirisinin kim/kimler tarafından ve ne zaman çevrildiği hakkında hem doğrudan yazmadan hem de dolaylı kaynaklardan somut bilgiler yoktur.

2.2 Nüsha

Yazma nüshası İstanbul, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi 73 numarada kayıtlıdır. Bir hayırsever tarafından Eyüb Sultan Türbesine vakfedilmiş, 1922 yılında Müessesatı Vakfiye'den müzeye getirilmiştir (Erdoğan 1938: 47-51).

2.3 İstinsah Tarihi ve Müstensihi

Yazma nüshanın sonundaki Arapça ketebe kaydında metnin istinsah tarihi ve müstensihinin kim olduğu hakkında bilgi edinilebilmektedir. Arapça kayıt "Bunu Allah'ın kullarının en zayıfı, en muhtacı olan günahkâr, hatalı yüce Allah'ın affını dileyen (Allah durumunu düzeltsin) Muhammed b. El-Hācc Devletşah eş-Şirazî H.734/M.1333/1334 yılının aylarında yazdı ve tezhip etti" şeklindedir(Kök 2004: 22)..

Buna göre, TİEM 73'ün istinsah tarihi H.734/M.1333/1334, müstensihi ise Muhammed b. El-Hācc Devletşah eş-Şirazî'dir. Müstensihin adından onun Şirazlı olduğu anlaşılmaktadır. Yazmanın istinsah tarihi H.734/M.1333/1334, İlhanlı devleti Abū Sa'īd (1317-1336) dönemine rastlamaktadır (Kök 2004: 22).

2.4. Nüsha Özellikleri

Bordo meşin kaplı mukavvadan oluşan yazmanın cildi, yaldız zencirekli, salbekli beyzî şemseli olup sertaplı ve milkeplidir. Cilt sonradan yeşil cilt bezi ile kaplanmıştır.

Eserin ilk iki yaprağı ve sure başları müzehhep ve müzeyyen serlevhalıdır. Serlevhalar altın yaldızla yazılmıştır. Duraklar hizip ve cüz gülleri yaldızlıdır. Kur'an metni siyah reyhanî hattı, satır arası tercümesi ise sürh olup nesih özellikleri taşımaktadır. Varak ölçüsü 36cm x 27 cm, yazma kalınlığı 14 cm'dir. Yazma 451 varak olup her sayfasında 9 satır Arapça, 9 satır Türkçe çevirisi olmak üzere 18 satır vardır. Fakat son varakta (450v-450r) 7 satır Arapça, 7 satır Türkçe çevirisi olmak üzere 14 satır vardır. Sayfa altlarındaki yıpranmış kısımlar tamir görmüştür (Kök 2004: 22).

Türkçe kısmın yazı karakteri nesih özellikleri taşımaktadır. Türkçe kısımlar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserde bazı kelimelerin yazımında hareke sistemi kullanılmıştır, Bazı Arapça kelimelerin altına yine tercümesi olarak Arapçaları yazılmıştır. Eserde bazı sûrelerin âyet sayıları sonraki dönem Kur'ân tercümeleriyle ve günümüz Kur'ân tercümeleriyle birbirini tutmamaktadır. Bu durum âyet eksikliğinden değil, âyet ayırımındandır. Eserde bazı sûrelerin âyet ayırım işaretleri düzgün ve kurallı olarak konmamıştır. Eserde bazı kelimeleri yazarken yazım tasarrufuna gidilmiştir. Eserde bazı sûrelerde geçen müteşâbih ayetlerin altında çeşitli Türkçe sözcükler veya cümleler bulunmaktadır.

Eserin Sultan Abdülaziz Han döneminde, Abdülaziz Han'ın iradesiyle Ferid Efendi'nin gözetiminde tamir gördüğünü Hazine Kitapları Müfettişi Abdurrahman Nacim tarafından H.1281/M.1864-1865 yılında eserin baş tarafına düşürülen kayıttan çıkarmaktayız (Kök 2004: 22).

selāṭīn-i ʿiẓām firdevs-maḳām ḥażarātınun cevāmiʿ-i şerīflerinde vaḳf u vażʿ buyurmış olduḳları maṣāḥif-i şerīfenün taʿmīrlerine sulṭān-ı selaṭīnüʾz- zamān vä ḫaḳanüʾd-dehri veʾl-ekvān es- sulṭān ʿAbdüʾl-ʿazīz ḫān ḥażretlerinün irāde-i seniyye-i şāhāneleri üzre cennet-mekān ḥażretlerinün cāmiʿ-i şerīflerinde zīver-i raḥle-i... (olan) maṣāhif-i şerīfeden işbu satırlı muṣḥaf-ı şerīfün ʿaṭūfetlü Ferīd Efendi ḥażretlerinün şeref-i hümāyun neẓāretlerinde ve hicretün bin iki yüz seksen bir senesinde lāyıḳıyla taʿmīr ü termīmi icrā olunaraḳ şirāze-bendi ḥüsni ḫıtām olduġını mübeyyin işbu maṭbuʿ ẓaḥriyede şerḥ virildi. Ḥarrerehū ed-dāʿī ʿAbduʾr-raḥmān nācim müfettiş-i ḫazāʾinüʾl-kütüb. 1281.

Yazmanın sonunda önce farklı bir stille harfler bitiştirilmeden çeşitli defalar Kur'an'ın niçin hatmedildiğine dair cümleler vardır. Bu cümleler 30. maddeden başlayarak Kur'an'ın ne için ve kime hatmedildiğini ebcedle ifade etmektedir (Kök 2004: 22).

Yine yazmanın sonunda 19 Cümade'l-ula 1330/ 05. 06. 1912 ve 10 Saferüʾl-hayr 1332/ 07. 01. 1914 tarihleri ve Malatyalı El-Ḥāc Muḥammed ʿAlī'nin tuğrası yer almaktadır. Esere sonradan eklenmiş olan "Muṣḥafı vaḳf idenün ḳabristānı pür-nūr oluna" kaydı da vardır. Bu kayıt ne yazmanın yazı özelliği ne de tamir kaydı düşülen yazı özelliği ile örtüşmektedir (Kök 2004: 23).

METİN

24 سُورَةُ النُّورِ

Medine'de inmiştir. 64 âyettir. Sûre adını, 35. âyette geçen "Allah göklerin ve yerin nûrudur" sözünden almıştır.

(24)

sūretü ʾn-nūr

bu sūretü ʾn-nūr altmış tört āyet turur medīnede inmiş turur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

başladım ol iḍi atı birle kim soyurḳaġan yarlıḳaġan turur.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

سُورَةٌ أَنزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ {النور/1}

1.sūre indürdimiz anı belgürttimiz anı. taḳı indürdimiz anıŋ içinde belgüler belgülügler bolġay kim siler pend tutġay siler.

1. Biz indirdiğimiz bu sûrede, birçok hükmü ayrıntılarıyla açıkladık. Evet, Biz bu sûrede açık seçik âyetler indirdik. Umulur ki, düşünüp öğüt alırsınız.

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُم بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ {النور/2}

2.zinā ḳılıġlı tişi zinā ḳılıġlı er uruŋlar tėgme birini ol anıŋdın yüz berge. tutmasun silerni ol anıŋdın bağırsaḳlıḳ. Taŋrı dīni içinde eger kėrtgünür erse siler Taŋrıḳa kėḍinki künke. kelsün ol ėkkegünüŋ ḳınıŋa bir gürūh kėrtgünüglilerdin.

2. Zina eden kadın ve erkekten her birine (ceza olarak) yüz değnek vurun; onlara duyacağınız acıma hissi sizi, dînin hükümlerini uygulamadan alıkoymasın.[1] Çünkü siz, Allah'a ve âhiret gününe inanan insanlarsınız. Bu ceza uygulanırken de bir kısım müminler tanık olsunlar.

الزَّانِي لَا يَنكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ {النور/3}

3.zinā ḳılġuçılar tişilenmez meger zinā ḳılġuçı tişini yā azu ortaḳ ḳatıġlı uraġutnı. zinā ḳılıġlı tişi tişilenmez anı meger zinā ḳılıġlı erni azu ortaḳ ḳatıġlı er ḥarām ḳılındı ol kėrtgünüglilerke.

3. Zinakâr bir erkek, zinakâr veya müşrik bir kadınla evlenir. Zinakâr olan kadın da zinakâr veya müşrik bir erkekle evlenir. Bu tür bir evlilik (namuslu bir erkek ve kadının, fuhşu meslek edinen kadın ve erkekle evlenmeleri) müminlere haram kılınmıştır.[2]

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ {النور/4}

4.anlar kim atarlar yaʿnī sökerler arıġ özlüg uraġut yana keltürmesler tört tanuḳlarını uruŋlar anlarnı seksen berge. bezerlemeŋler anlarḳa tanuḳluḳ tutaşı. anlar tururlar anlar yarlıġdın çıḳıġlılar.

4. İffetli kadınlara zina iftirasında bulunup da dört şâhit getirerek bunu ispat edemeyenlere, seksen değnek vurun ve ebediyen onların şahitliklerini kabul etmeyin. Çünkü bunlar fâsıkların ta kendileridir.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ {النور/5}

5.meger anlar öknüp yandılar anda kėḍin. ėḍgü ḳılsalar. bütünlükün Taŋrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan ol.

1 Kur'an'da zina için bildirilen en ağır ceza, yüz değnektir. Hz. Peygamberin ilk dönemlerdeki recm uygulamaları muhtemelen bu âyetten öncedir. Esasen recm Yahudi hukukuna ait bir ceza hükmüdür. Osmanlı kanunnamelerinde zinayla ilgili cezaların para cezasına dönüştürüldüğü bilinmektedir.

2 Âyet, zina edenlerle evlenme konusunda kesin bir hükmü değil, sosyolojik ve psikolojik bir durumu ortaya koymaktadır. Yani fuhuş yapmaya devam eden kadın ya da erkekle evlenmeyi, müslümanlar değil, aynı ahlâksızlığı işleyen kimseler tercih eder. Zaten âyetin iniş sebebi, bazı Muhacir müminlerin Medineli zengin fahişelerle evlenmek istemeleridir. Böyle kimseler tevbe ederlerse, müminlerin onlarla evlenmelerinde bir sakınca yoktur.

5. Ancak daha sonra tevbe eder ve kendilerini düzeltirlerse bilsinler ki, Allah Gafûr'dur; tevbe edenlerin günahlarını bağışlar, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاء إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ {النور/6}

6.anlar kim aytarlar söküş ezvācehüm cüftleriŋe bolmasa anlarnıŋ tanuḳlar meger özleri anlarda biriniŋ tanuḳluḳı tört tanuḳlar Taŋrı tapa and ol çın sözleglilerdin.

6. Erkekler eşlerine zina isnadında bulunur ve kendileri dışında bir şâhit de getiremezlerse, karı kocadan her biri, doğru söylediklerine dair dörder defa yemin etmelidir.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ {النور/7}

7.beşinç Taŋrı laʾneti anıŋ üze eger erse yalġan sözleglilerdin.

7. Beşincide koca, "Eğer yalan söylüyorsam Allah'ın lâneti üzerime olsun" demelidir.

وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ {النور/8}

8.yıratur andın ḳınnı kim tanuḳluḳ bėrse tört tanuḳluḳ bėrmek ol Taŋrı tapa ol yalġan sözleglilerdin.

8. Zina ile suçlanan kadın, kocasının yalan söyleyip iftira ettiğine dair dört defa yemin ederse, cezadan kurtulmuş olur.

وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ {النور/9}

9.beşinç çın Taŋrınıŋ öfkesi anıŋ üze eger erse köni sözleglilerdin.

9. Beşincide ise, "Eğer kocam doğru söylüyorsa Allah'ın gazabına uğrayayım" demelidir.[3]

3 İslâm hukukunda bu tür suçlama ve savunma olayına "Lian" (lânetleşme) denir. Lian sonucunda karı kocayı hâkim birbirinden ayırır, nikâhlarını fesheder. Eğer eşlerden birisi böyle bir yeminleşmeden kaçınacak olursa suçlu sayılır.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ {النور/10}

10.eger Taŋrınıŋ artuķluķ bėrmeki bolmasa erdi siler üze anıŋ yarlıķamaķı bütünlükün Taŋrı tevbe bezerlegen turur bütün işlig.

10. Eğer Allah'ın size bu şekilde bir lutfu ve merhameti olmasaydı haliniz nice olurdu? Fakat Allah Tevvâb'dır; eşler tevbe ederlerse onların tevbelerini kabul eder, Hakîm'dir; koyduğu bu lânetleşme hükmünde bir hikmet vardır.

إِنَّ الَّذِينَ جَاؤُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُم مَّا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ {النور/11}

11.anlar kim keltürdiler yalġan söz bir gürūh silerdin. sėzinmeŋler anı ėsiz tėp silerke. yoķ kim ol ėdgü turur silerke. tėgme kişike anlardın nė kim ķazġandı yazuķdın ol kim āġāz ķıldı anlardın aŋar uluġ ķın turur.

11. (Peygamberin eşi Ayşe hakkında) iftirada bulunanlar sizden beş on kişilik bir gürûhtur. Bu olayı kendiniz için şer olarak görmeyin, aksine bunda sizin için bir hayır vardır. Bu iftiracılardan her biri işlediği günahın cezasını çekecektir. Bu iftirada başı çeken kimse için ise, daha büyük bir ceza vardır.

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ {النور/12}

12. nelük ançada ėşittiŋizler sėzindi kėrtgünügli erenler taķı kėrtgünügli tişiler özleri birle ėdgülük aydılar bu yalġan turur belgülüg.

12. Siz ey müminler! Böyle bir haberi duyduğunuz zaman, kadın erkek hepinizin birbiriniz hakkında hüsnü zan göstererek, "Bu apaçık bir iftiradır" demesi gerekmez miydi?[4]

4 Kesin kanıt olmadan insanların iffetine yönelik çirkin sözler büyük bir ahlâksızlık ve büyük bir günahtır. Kur'an, zandan kaçınmayı (Hucurât 49/12), bir konu hakkında bilgi sahibi olmadan gelişi güzel konuşmamayı (İsrâ 17/36) ve bir fasık haber getirdiğinde gerçeği araştırmayı (Hucurât 49/6) emreder. Bu âyetler bu hususlara dair somut örnektir. Âyetlerdeki tehditkâr ifadeye bakılırsa, müslümanların özellikle iftira konusunda çok hassas olmaları gerekmektedir. Çünkü iftira, insanın şeref ve haysiyetiyle oynamaktır. O, kardeşlik duygularını yok eden, toplumu çürüten çok büyük bir ahlâkî zaaftır. Bu sebeple Kur'an, dört şâhit gösterme gibi çok ağır bir şart getirmiştir ve bunu getiremeyenlere neredeyse zina cezasına denk bir ceza vaz' etmiştir. Öte yandan İslâm dini insanların kusurlarını örtmeyi, çirkinliklerin konuşulmamasını büyük fazilet sayar. Zira kötü şeylerin fazla dillendirilmesi onların yayılmasına yol açar ki, 19. âyette belirtildiği gibi bunun vebali çok büyüktür. Müslüman hüsnü zan sahibi olmalı, mümin kardeşi hakkında kötü ve çirkin bir haber duyduğunda âyette ifade edildiği gibi "Bu düpedüz bir iftiradır" diyebilmelidir. Çünkü pek çok şey, görünenden ve bilinenden çok farklı olabilir. Bu âyet, insanoğlunun en önemli zaaflarından birine parmak basmaktadır.

لَوْلَا جَاؤُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاء فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاء فَأُوْلَئِكَ عِندَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ {النور/13}

13.nelük keltürmediler anıŋ üze tört tanuḳlar ḳaçan kim keltürmediler erse tanuḳlar anlar tururlar Taŋrı üskinde anlar yalġançılar.

13. Hem bu iftiracılar dört şâhit getirselerdi ya! Bu şâhitleri getiremediklerine göre, onlar yalancıların ta kendileridir.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ {النور/14}

14.eger Taŋrınıŋ artuḳluḳ bėrmeki yoḳ ermiş erse silerniŋ üze anıŋ yarlıḳamaḳı dünyā içinde āḫiret içinde teggey erdi silerke anıŋ içinde kirdiŋizler anıŋ içinde ḳın turur uluġ.

14. Eğer Allah'ın size karşı dünyada ve ahirette lutfu, rahmet ve şefkati olmasaydı, bu dedikoduya kapılıp gitmenizden dolayı büyük bir azaba uğrardınız.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمٌ {النور/15}

15.ançada kim atturdıŋızlar tilleriŋiz birle ayur erdiŋizler aġızlarıŋız birle anı kim yoḳ silerke anda bilig. sėznür siler anı āsān tėp ol Taŋrı üskinde uluġ turur.

15. Çünkü siz bu iftirayı dilinize dolamıştınız; bilmediğiniz bir şey hakkında konuşup duruyor ve bu hadiseyi hafife alıyordunuz. Oysa bu, Allah katında öyle büyük bir şey ki!

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَا أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ {النور/16}

16.nelük ançada èşittiŋizler anı aydıŋızlar kerekmez biziŋke sözleşmekimiz munı. arıġlıḳ saŋa bu uluġ bühtān turur.

16. Evet, sizin bu iftirayı duyar duymaz, "Böyle şeyler konuşmamız bize yakışmaz. Hâşâ! Bu büyük bir bühtandır" demeniz gerekmez miydi?

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَن تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ {النور/17}

17.pend bėrür silerke Taŋrı yanmaḳıŋızlarḳa anıŋ meŋizligke tutaşı eger erse siler kėrtgünügliler.

17. Böyle bir dedikoduya tekrar karışmanızı Allah kesinlikle yasaklıyor. Çünkü siz iman etmiş kimselersiniz.

وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ {النور/18}

18.belgürtür Taŋrı silerke belgülerni. Taŋrı bilgen ol bütün işlig.

18. Allah (edepli, medenî bir toplum olmanız için) âyetlerini, hükümlerini size açıklıyor. Bilin ki, Allah Alîm'dir; kimin iftira ettiğini, kimlerin bunu yaydığını iyi bilir, Hakîm'dir; hikmet dolu hükümler koyar.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ {النور/19}

19.bütünlükün anlar sewerler yaḍılmaḳın yaraġsız anlar içinde. kim kėrtgündiler anlarḳa ḳın turur aġrıtıġlı.

19. Müminler arasında çirkinliklerin yayılmasından hoşlananlar için, dünyada ve âhirette acı bir azab vardır. Allah herkesin niyet ve düşüncesini iyi bilir, fakat siz bilmezsiniz.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ {النور/20}

20.dünyā içinde āḫiret içinde. Taŋrı bilür taḳı siler bilmes siler. eger bolmasa Taŋrı artuḳluḳı siler üze taḳı yarlıḳamaḳı bütünlükün Taŋrı mihir-bān turur yarlıḳaġan turur.

20. Eğer size Allah'ın lutfu, rahmet ve şefkati olmasaydı, O sizi hemen cezalandırırdı. Fakat Allah Raûf'tur; sizi çok sevmektedir, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَن يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ {النور/21}

21.ay anlar kim kėrtgündiler uḍu barmaŋlar yek maŋımlarıŋa. kim uḍsa yek maŋımlarıŋa ol buyrulur yawuz işni taplanmamışlarnı. eger Taŋrı faẓlı bolmasa siler üze anıŋ yarlıḳamaḳı arınmaġay erdi silerdin biregüdin tutaşı velīkin Taŋrı arıtur kimni tilese. Taŋrı ėşitgen turur bilgen turur.

21. Ey iman edenler! Şeytanın peşinden gitmeyin. Kim şeytanın peşinden giderse bilsin ki o, daima çirkin ve kötü şeyleri telkin eder. Eğer size Allah'ın lutfu, şefkat ve merhameti olmasaydı, (iftira olayındaki tutumunuzdan dolayı) hiçbiriniz günahından arınamazdı. Fakat bilin ki, Allah dilediğini (tevbe edenleri) günahlarından arındırır. Allah Semî'dir; ettiğiniz tevbeleri işitir, Alîm'dir; tevbelerinizde samimi olup olmadığınızı iyi bilir.

وَلَا يَأْتَلِ أُوْلُوا الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُوْلِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ {النور/22}

22.ant içmesun artuḳluḳ iḍisi silerdin kėŋlig iḍileri bėrmekleri yawuḳluḳ iḍileriŋe çıġaylarḳa ewdin aḍrılmışlarḳa Taŋrı yolı içinde. keçürsünler amruşsunlar. sewünmez mü siler kim yarlıḳasa Taŋrı silerni. Taŋrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan ol.

22. Sizden erdemli ve varlıklı kimseler akrabaya, düşkünlere, Allah yolunda hicret edenlere (bunlar tarafından iftiraya uğramış olsalar bile) yardım etmeme konusunda yemin etmesinler. Onların kusurlarını hoş görsünler ve görmezlikten gelsinler. Siz, Allah'ın sizleri bağışlamasını istemez misiniz? (O halde siz de bağışlayıcı olmalısınız.) Nitekim Allah Gafûr'dur; sizin günahlarınızı bağışlar, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.[5]

5 Bu âyet, müslümanın kazanması gereken yüksek bir ahlâkî değere dikkat çekmektedir. Faziletli olmanın bir yolu da, nefse ağır gelen ve insanın gururuna dokunan hususlarda benlikten, yani nefsî davranmaktan uzak bir tutum içinde olmaktır. Âyette ifade edildiği üzere, Allah'ın bizi bağışlamasını istiyorsak, bizim de bize haksızlık yaptığını düşündüğümüz kimseleri bağışlamamız, onların yaptıklarını görmezden gelmemiz gerekmektedir. Üstelik bu dahi yetmemekte ve böyle kişilere lutuf ve ihsanda bulunmaya devam etmemiz istenmektedir. Çünkü, "İyiliğe iyilikle karşılık vermek her kişinin, kötülüğe iyilikle karşılık vermek er kişinin kârıdır." Âyetin sonunda Allah'ın Gafûr ve Rahîm sıfatlarının zikredilmesi, O Allah gibi bağışlayıcı ve O'nun gibi şefkat ve merhametle dopdolu olmamızı, yani Allah'ın bu sıfatlarından nasiplenmemizi ve O'nun ahlâkıyla ahlâklanmamızı ima etmektedir. Nitekim bunun örneğini Hz. Ebû Bekir vermiştir. Şöyle ki: Hz. Ayşe'ye iftira edenler arasında Hz. Ebû Bekir'in yardım ettiği teyzeoğlu Mıstah b. Esâse de vardı. Bu olay üzerine Ebû Bekir ona yardım etmeyeceğine yemin etmiş ve yardımı kesmişti. Bu âyet gelince yemininden vazgeçmiş ve ona yardıma devam etmişti.

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ {النور/23}

23.bütünlükün anlar atarlar örtüglüg arıġ uraġutlarnı ukmaġlılarnı kėrtgünmişler ḳarġaldılar dünyā içinde āḫiret içinde anlarḳa ḳın turur uluġ.

23. Hiçbir şeyden habersiz, masum, iffetiyle yaşayan mümin kadınlara iftira edenler, dünyada ve âhirette lânetlenmişlerdir ve onlar için büyük bir azab vardır.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ {النور/24}

24.ol kün tanuḳluḳ bėrür anlar üze tilleri eligleri aḍaḳları anıŋ birle kim ḳılur erdiler.

24. Kıyamet günü onların dilleri, elleri ve ayakları, dünyada iken yaptıkları kötü işler hakkında aleyhlerine tanıklık edecektir.

يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ {النور/25}

25.ol kün tükel ḳılġay anlarnıŋ Taŋrı yanutlarını yaraşınça bilürler bütünlükün Taŋrı ol belgülüg biligli ol.

25. O gün Allah, onların hak ettikleri cezayı tam olarak verecek ve onlar Allah'ın ne kadar âdil olduğunu apaçık göreceklerdir.

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ {النور/26}

26.arıġsız uraġutlar arıġsız erenlerke arıġsız erenler arıġsız uraġutlarḳa. arıġ işlerler arıġ erenlerke arıġ erenler arıġ işlerlerke. anlar bīzār ḳılınmışlar anıŋdın kim ayurlar. anlarḳa yarlıḳamaḳlıḳ turur aġırlıġ rūzī.

26. Unutmayın ki, kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır. O temiz erkekler ve kadınlar, onların

attıkları iftiralardan uzaktırlar. Onlar için bağışlanma ve bol nimet vardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ {النور/27}

27.ay anlar kim kėrtgündiler kirmeŋler ewlerke öz ewleriŋizde aḍınḳı ewlerke ançaḳa tėgi kim yol bar mu tėmegінçe siler selām ḳılmaḳınça ol ew boḍunı üze. ol yėgrek turur silerke bolġay kim siler pend tutġay siler.

27. Ey iman edenler! Kendi evlerinizin dışındaki evlere, sahiplerinden izin almadan[6] ve ev halkına selâm vermeden girmeyin. Böyle yapmanız sizin için çok hayırlı bir davranış olur. Umulur ki, düşünür ve gereğini yaparsınız.

فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِن قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ {النور/28}

28.eger bulmasa siler anıŋ içinde kim erseni kirmeŋler aŋar destūr bėrmegінçe silerke. eger aytılsa silerke yanıŋlar tėp yanıŋlar ol arıġraḳ silerke. Taŋrı anı kim ḳılur siler biligli turur.

28. Eğer girmek istediğiniz evlerde (girmenize izin verecek) bir kimse bulamazsanız, size izin verilinceye kadar içeri girmeyin. Eğer size (içeriden birisi tarafından), "Geri dönün" denilirse siz de hemen geri dönün (kapıda bekleyip durmayın). Bu sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah sizin yaptıklarınızı, ne niyetle ve nasıl davrandığınızı iyi bilir.

لَّيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ {النور/29}

29.yoḳ siler üze tarlıḳ kirmekiŋiz ewlerke turuġlı bolmasa anıŋ içinde asıġ bolsa silerke. Taŋrı bilür ne kim belgürtür siler ne kizler siler.

29. İçinde kimsenin oturmadığı, fakat eşyalarınızın bulunduğu evlere girmenizde ise bir sakınca yoktur. Allah açığa vurduklarınızı da gizlediklerinizi de (oralara hangi maksatla girdiğinizi) bilir.

6 Burada kastedilen, gelen kişinin "Kimse yok mu?" gibi seslenerek geldiğini haber vermesidir. "Teste'nisû" (seslenmedikçe) kelimesini İbn Abbas "Teste'zinû" (izin istemedikçe) şeklinde okumuştur.

قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ {النور/30}

30.aygıl kėrtünüglilerke yumsunlar közlerini küḍezsünler uwut yerlerini. ol arıġraḳ anlarḳa Taŋrı bilgen ol anı kim ḳılurlar.

30. Ey Peygamber! Mümin erkeklere söyle: Gözlerini haramdan sakınsınlar, iffetlerini korusunlar. Onlar için en temiz, en nezih olan budur. Allah onların yaptıklarından haberdardır (onların hangi amaçla baktıklarını iyi bilir).

وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ {النور/31}

31.aygıl kėrtgünügli tişilerke yumsunlar közlerini küḍezsünler uwut yerlerini. belgürtmesün bezeklerini meger ol kim belgürse andın. örtsün bürünçeklerini yaḳaları üze. belgürtmesünler bezeklerini meger öz cüftleriŋe yā azu atalarıŋa azu ḳayın atalarıŋa yā azu oġlanlarıŋa yā ögey oġlanlarıŋa yā erkek ḳadaşlarıŋa azu erkek ḳadaşları oġlanlarıŋa azu tişi ḳadaşları oġlanlarıŋa azu olarnıŋ tişileriŋe yā azu künleriŋe yā azu uḍġanlarḳa ḥācet iḍileride öŋin erenlerdin azu kençlerke anlar kim belgürtmezler uraġutlar uwut yėnlerini. urmasunlar aḍaḳları birle bilinmek üçün ol kim kizleyürler ėtiglerindin. yanıŋlar Taŋrıḳa ḳamuġun ay mü'minler bolġay kim siler ḳutulġay siler.

31. Ey Peygamber! Mümin kadınlara da söyle: Onlar da gözlerini haramdan sakınsınlar, iffetlerini korusunlar. Zorunlu olarak görünenler dışında, zînet yerlerini de açmasınlar. Başörtülerini göğüs bölgesindeki yırtmaçların üzerine sarkıtsınlar (göğüs ve gerdanlarını örtsünler).[7] Zînet yerlerini göstermesinler. Ancak kocaları, babaları, kayın babaları, kendi

7 Arap kadınları İslâm'dan önce de başlarını "Hımar" denilen bir örtü ile kapatıyorlardı ve genellikle hımarın uçlarını arkalarına sarkıtıyorlar, gerdan ve göğüs kısımları ise açık kalıyordu. Kur'an-ı Kerîm mümin kadınların sokağa çıkarken veya yabancı erkeklerin yanında başörtülerinin uçlarını arkaya değil, açık olan göğüs bölgesini kapatmak üzere öne sarkıtmalarını ve bunun iffet açısından daha uygun olduğunu bildirmektedir. Bu ve bir önceki âyetin başında gözlerin haramdan korunmasına dair yapılan uyarı, gözün ve gönlün, yani bakış ve düşüncenin temiz tutulmasının bu konudaki önemini ifade etmektedir. Çünkü iyi ya da kötü her şey

oğulları, kocalarının oğulları (üvey oğulları), erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları (yeğenleri), mümin kadınlar, sahip oldukları cariye ve köleleri, erkekliği kalmamış hizmetçiler veya kadınlarla ilgili cinsel bir duyguya sahip olamayacak derecede küçük olan çocuklar bunun dışındadır. Ayrıca gizledikleri zînet ve güzellikler dikkat çeksin diye, ayaklarını yere sert vurarak yürümesinler.[8] Ey müminler! (Bu konularda yaptığınız hatalardan dolayı) hepiniz Allah'a tevbe edin, ona yönelin ki, kurtuluşa eresiniz.

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ {النور/32}

32.nikāḥ ḳılınlar tullarını silerdin ėḍgülerdin ḳullarınıızdın künleriniizdin. eger bolsalar çıġaylar bayutġay anlarnı Taŋrı artuḳluḳından. Taŋrı kėŋrü bėrigli turur bilgen turur.

32. Ey müminler! Aranızdaki bekârları, köle ve cariyelerinizden durumları uygun olanları evlendirin. Eğer onlar yoksul iseler, Allah lutuf ve keremiyle onları ihtiyaç içinde bırakmaz. Allah Vâsi'dir; nimeti ve lutfu boldur, evlenenlere karşı çok lutufkârdır, Alîm'dir; kime ne kadar rızık vereceğini iyi bilir.

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُم مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاء إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَن يُكْرِههُّنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِن بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ {النور/33}

33.yawaşlıḳ ḳılsun anlar kim bulmaslar nikāḥnı muŋsuz ḳılġınçaḳa tėgi Taŋrı artuḳluḳından. anlar kim tilerler mükāteb ḳılmaḳnı anıŋdın kim erklig boldı elgiŋizler mükāteb ḳılınlar olarnı eger bilse siler anlar içinde ėḍgülük. bėriŋler anlarḳa Taŋrı mālından ol kim bėrdi silerke. küçemeŋlar yigitleriŋizni ʿabdullah bin savel münāfıḳ erdi artaḳ iş üze. eger tileseler küḍezilmek tilemekiŋiz üçün yaḳınraḳ tiriglikniŋ. kim küçese anlarnı Taŋrı küçemeklerinde kėḍin yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

33. Evlenmek isteyip de gücü yetmeyenler, Allah lutuf ve keremiyle kendilerine imkân verinceye kadar iffetlerini korusunlar. Bedelini ödeyerek azad olabilmek için sizinle sözleşme

düşünceyle başlar. Â'râf 7/26. âyet, bu hususta ahlâkî bir sorumluluk getirmekte, takvâ elbisesinin, yani Allah'ın emir ve yasakları konusunda dikkatli, duyarlı, bilinçli olmanın çok daha önemli olduğu ve insanların bu özellikleri tıpkı bir elbise gibi taşımaları gerektiği hatırlatılmaktadır. Ayrıca, iffetli olmanın ve ahlâkî sorumluluğun sadece kadınlara mahsus olmadığı, özellikle erkeklerin de bu konuda duyarlı olmasının önemi bir önceki âyette vurgulanmıştır.

8 Arap kadınları ayak bileklerine halhal denen bir çeşit bilezik takarlardı. Âyette, yürürken halhalın, erkeklerin dikkatini çekecek şekilde ses çıkarmaması için yere sertçe basılmaması istenmektedir.

yapmak isteyen köle ve cariyelerinizle (sözleşmenin gereğini yerine getirebileceklerine dair) kendileri hakkında olumlu bir kanaatiniz varsa, söz konusu sözleşmeyi yapın.[9] Allah'ın size lutfedip verdiği mallardan onlara yardım edin. Eğer cariyeleriniz iffetlerini koruyarak yaşamak istiyorlarsa, dünya menfaati elde etmek (sırtlarından para kazanmak) amacıyla onları fuhşa zorlamayın. Kim cariyelerini fuhşa zorlarsa, böyle bir zorlamadan sonra elbette Allah Gafûr'dur; fuhşa zorlanan cariyelerin günahlarını bağışlar, Rahîm'dir; onlara sevgi, şefkat ve merhametiyle muamele eder.

وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ {النور/34}

34.indürdimiz ök silerke belgüler belgürtülmişler. bir meŋzek anlardın keçtiler silerda öŋdün pend saḳnuḳlarḳa.

34. Şüphesiz Biz size çok açık âyetler (hükümler) indirdik ve sizden önce gelip geçmiş olan milletlerle ilgili ibret verici örnekler anlattık. Fakat bütün bunları anlayacak olanlar, Allah'ın emir ve yasakları konusunda duyarlı ve bilinçli kimselerdir.

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونِةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاء وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ {النور/35}

35.Taŋrı köklerініŋ nūrı yaʿnī yarutuġlı yme yerniŋ. anıŋ yaruḳluḳı meŋzeki awuşsuz tügnük teg anıŋ içinde çerāġ. bu çerāġ sırça içinde. bu ābgīne andaġ ḳalı ol yaruḳ yulduz teg yaḳlur yıġaçdın ḳutluġ zeyt yıġaçı kün tuġuşuġḳa ermez kün batsıġḳa hīç ermez. anıŋ yaġı yarutu yaḍar neçeme tėgmese aŋar ot. yaruḳluḳ yaruḳluḳ üze. köndürür Taŋrı yaruḳluḳıŋa kimni tilerse. toḳır Taŋrı meŋzeklerini kişilerke. Taŋrı tėgme nerseni biligli ol.

35. Allah göklerin ve yerin nûrudur; göklere ve yere aydınlık veren O'dur. O'nun nuru şuna benzer: Duvarda bir oyuk, içinde bir lamba, lamba billûr bir fânus içinde. Fânus ise, sanki inciden oluşan bir yıldız. Yakıtı doğuda da batıda da bulunmayan bereketli bir zeytin ağacının yağıdır. O yağ, neredeyse ateş değmeden de ışık verecektir. Nûr üstüne nûr. Allah, nûru tercih edenin o nûra ulaşmasını takdir eder. Allah insanlara (gerçekleri anlasınlar diye) işte böyle

9 Âyetin temas ettiği bu konuya fıkıhta "Mükâtebe akdi", kendisiyle böyle akid yapılan köleye de "Mükâteb" denir. Buna göre köle, kendi bedelini kazanarak ve taksitlerle ödemek üzere efendisiyle böyle bir anlaşma yapabilir; taksitlerini ödeyip bitirince de hür olurdu.

misâller verir. Çünkü Allah her şeyi bütün yönleriyle bilendir.[10]

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ {النور/36}

36.ewler içinde destūr bėrdi kim kötrülmek yāḍ ḳılınmaḳ anıŋ içinde anıŋ atı. arıġlıḳ birle yāḍ ḳılnur anı anıŋ içinde ėrte taḳı kėçe.

36. (Bu nûr) Allah'ın yüksekçe yapılmasını ve içinde (sadece) kendi adının anılmasını emrettiği evlerde (mescitlerde) parıldayıp durur. Oralarda (gönülleri bu nurla aydınlanmış) insanlar sabah akşam Allah'ın adını tesbih edip yüceltirler.

رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ {النور/37}

37. erenler meşġūl ḳılmaz olarnı satıġçılıḳ ap yme satıġ Taŋrı yāḍındın yme namāznı aḍaḳın ḳılmaḳ zekāt bėrmek. ḳorḳarlar ol kündin ewrülür anıŋ içinde köŋüller taḳı közler.

37. Onlar öyle yiğit kimselerdir ki, onları ne ticaret, ne de alım satım; Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoyar. Onlar, kalplerin ve gözlerin halden hale döneceği kıyamet gününün dehşetinden korkarlar.

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ {النور/38}

38. yanut bėrse anlarḳa Taŋrı körklügrek ol kim ḳıldılar arturur anlarḳa artuḳluḳındın. Taŋrı rūzī bėrür kimke tilese saḳışsız.

38. Bundan dolayı Allah onların güzel amellerini en güzeline göre mükâfatlandıracak, hatta lutfuyla daha da fazlasını ihsan edecektir. Çünkü Allah dilediğine sayısız nimetler verir.

10 Kur'an'ın bu âyeti üzerinde birçok yorum yapılmıştır. Bu nûrun temsilî bir ifade olduğu âyetin sonunda anlatılmaktadır. Nûrdan maksadın Kur'an, iman, İslâm olduğu anlaşılmaktadır. Nûru Allah'ın zâtı olarak da düşünenler vardır.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاء حَتَّى إِذَا جَاءهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِندَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ {النور/39}

39.anlar kim tandılar işlerni salġım teg yazıda. saḳnur anı suwsamış kişi suw tėp. ḳaçan kelse aŋar bulmaġay anı nerse. bulġay Taŋrı ʿuḳūbetini anıŋ üskinde tükel ḳılġay aŋar saḳışnı. Taŋrı terk saḳışlıġ ol.

39. Küfürde direnenlerin yapıp ettikleri işler ise, çöldeki bir serap gibidir. Susuzluktan içi yanan kimse o serabı su zanneder, oraya vardığında ise hiçbir şey bulamaz. Yanında sadece Allah'ı bulur. Allah da onun hesabını eksiksiz görür. Bilin ki, Allah hesabı çok çabuk görendir.

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ {النور/40}

40. azu ḳaraŋḳuluḳlar nek kim batıġ teŋiz içinde örter anı suw ḳomı. üstünindin ḳomı üstünindin bulıt. karaŋḳuluk amarısı amarı üze. ḳaçan çıḳarsa elgini körmez anı. kimke ḳılmasa Taŋrı anı aŋar yaruḳluḳ yoḳ aŋar yaruḳluḳdın.

40. Ya da onların işleri, derin bir denizdeki yoğun karanlıklara benzer. Öyle ki, o denizin üzerini kat kat dalgalar kaplamış, üstüne ise kara bulutlar çökmüş. Karanlık üstüne karanlık. Kişi, elini uzatsa neredeyse kendi elini bile göremeyecek. (Evet, işte böyle) Allah bir kimseye ışık vermemişse, onun için başka bir ışık yoktur.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ {النور/41}

41. körmez mü sėn kim Taŋrı arıġlıḳ birle yāḍ ḳılur anı aŋar ol kim kökler içinde yer içre ḳuşlar ṣaff tutuġlılar. ḳamuġ bildi ök öz namāznı öz tesbīḥni. Taŋrı bilgen turur anı kim ḳılurlar.

41. Görmüyor musun ki, göklerde ve yerdeki varlıklar, sıra sıra uçan kuşlar, bunların hepsi Allah'a nasıl yakaracaklarını ve O'nu nasıl tesbih edeceklerini bilirler; yaratılış amaçlarına uygun olarak hareket ederler.[11] Allah onların bütün yaptıklarını bilmektedir.

11 Krş. İsrâ 17/44.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ {النور/42}

42.Taŋrıḳa turur kökler erkligligi yerler erkligligi Taŋrıḳa turur yanış.

42. Unutmayın ki, göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir ve dönüş sadece O'nadır.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِن جِبَالٍ فِيهَا مِن بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَن مَّن يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ {النور/43}

43.körmes mü sėn kim Taŋrı sürer bulıtnı yana ḳoşar anlı/anılı ara yana ḳılur anı ḳat ḳat körgey sėn yaġmurnı çıḳar arasından. indürür kökdin taġlardın anıŋ içinde tolıdın. tėgrür anı kimke tilese. ewrer anı kimdin tilese yaruḳlukı ėletü yazar közlerni.

43. Evet, görmüyor musun? Bak, Allah bulutları sevk ediyor, sonra birleştirip yoğunlaştırıyor ve üst üste yığıyor. Bir de bakıyorsun, bu bulutların arasından yağmur yağıyor. Ayrıca dağ gibi bulutlardan dolu yağdırıyor ve dilediğini bu dolu ile cezalandırıyor, dilediğini de ondan koruyor. Bu bulutların şimşeğinden çıkan parıltı ise, neredeyse gözleri alıyor, görmez ediveriyor.

يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُوْلِي الْأَبْصَارِ {النور/44}

44.ewrer Taŋrı tünni taḳı kündüzni. anıŋ içinde taŋ alınġu turur ḫıred iḍilerine.

44. Allah gece ile gündüzü birbiri ardınca döndürüp durmaktadır. Şüphesiz bütün bunlarda nice ibretler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar, olup bitenlere ibret gözüyle bakabilen kimselerdir.

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِن مَّاءٍ فَمِنْهُم مَّن يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُم مَّن يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُم مَّن يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {النور/45}

45.Taŋrı yarattı tėgme tepreniglini suwdın. anlarda kim yöriyür ḳarnı üze taḳı anlarda kim yöriyür ėkki aḍaḳı üze. anlarda kim yöriyür tört aḍaḳ üze. yaratur Taŋrı ne kim tilese Taŋrı tėgme nerse üze uġan turur.

45. Allah bütün canlıları sudan yaratmıştır.[12] Bu canlılardan bir kısmı karınları üstünde sürünür, bir kısmı iki ayağı üstünde yürür. Diğer bir kısmı da dört ayak üstünde yürür. Allah dilediğini (dilediği şekilde) yaratır. Çünkü onun her şeyi yaratmaya gücü yeter.

لَقَدْ أَنزَلْنَا آيَاتٍ مُّبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ {النور/46}

46. indürdimiz oḳ belgüler muʿcizātlar. Taŋrı köndürür kimni tilese köni yol tapa.

46. Şüphesiz Biz gerçekleri açıklayan âyetler gönderdik. Allah dilediğini (bu âyetleri görüp kavrayarak hidayet yolunu tercih edeni) doğru yola iletir.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّن بَعْدِ ذَٰلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ {النور/47}

47. taḳı ayurlar kėrtgündimiz Taŋrıḳa yalavaçḳa boyun bėrdimiz. yana yüz ewrer bir gürūh anlardın anda kėḍin. ermezler anlar kėrtgünügliler birle.

47. Niceleri vardır ki, "Allah'a ve Peygambere inandık ve itaat ettik" derler, sonra da bunların bir kısmı sözlerinden döner. Bunlar aslında yürekten inanmış kimseler değildirler.

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم مُّعْرِضُونَ {النور/48}

48.ḳaçan ündelseler Taŋrıḳa yalavaçıŋa ḥükm ḳılmaḳ üçün anlar ara ançada bir gürūh anlardın yüz ewrerler.

48. Bu kimseler, aralarında Allah'ın kitabına uygun olarak hüküm vermesi için Peygamberin huzuruna çağrıldıklarında, (dâvanın kendileri lehine sonuçlanmayacağını bildikleri için) onların bir kısmı hemen yüz çevirir.

وَإِن يَكُن لَّهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ {النور/49}

49.eger bolsa anlarḳa yaraşı kelirler aŋar ay mutīʿin yaʿnī ėwe.

12 Krş. Enbiyâ 21/30.

49. Eğer lehlerine karar verileceğini anlarlarsa, Peygamberin huzuruna koşa koşa gelirler.

أَفِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ {النور/50}

50. azu kөŋülleri içinde ig ol azu sėzindiler mü azu ḳorḳarlar mu küç ḳılġay tėp Taŋrı anlar üze yalavaçı. yoḳ kim anlar tururlar anlar küç ḳılıġlılar.

50. Bu insanların kalplerinde bir hastalık mı var? Yoksa senin peygamberliğinden şüphe mi ediyorlar? Ya da Allah'ın ve Elçisinin kendilerine haksızlık edeceğinden mi korkuyorlar? Hayır! Onlar zâlimlerin ta kendileridir (onlar insanlara haksızlık etmeyi kendilerine iş edinmişlerdir).

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ {النور/51}

51.bütünlükün mü'minler sözi andaġ kerek ḳaçan ündenselar Taŋrıḳa yalavaçıḳa ḥükm ḳılmaḳ üçün anlar ara aymaḳları èşitti miz boyun südümiz. anlar tururlar anlar ḳurtuluġlılar.

51. Oysa müminler, aralarında Allah'ın kitabına uygun olarak hüküm vermesi için Peygamberin huzuruna çağrıldıklarında sadece şöyle derler: "İşittik ve itaat ettik." İşte onlardır kurtuluşa erenler.

وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ {النور/52}

52.kim boyun süse Taŋrıḳa yalavaçıḳa ḳorḳsa Taŋrıdın saḳnuḳluḳ ḳılsa. anlar tururlar anlar ḳurtuluġlılar.

52. Biliniz ki, Allah'a ve Peygamberine itaat edip Allah'ın azabından korkan, O'nun emir ve yasakları konusunda duyarlı ve bilinçli olanlar, gerçek başarıya ve mutluluğa ulaşmış kimselerdir.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُل لَّا تُقْسِمُوا طَاعَةٌ مَّعْرُوفَةٌ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ {النور/53}

53.andıḳtılar Taŋrı tapa antları umuşınça eger fermānlasa sėn anlarḳa çıḳġaylar oḳ. ayġıl andıḳmaŋlar yarlıġ tutmaḳ bildükmiş. bütünlükün Taŋrı bilgen turur anı kim ḳılur siler.

53. Münafıklar ise; sen emir verdiğinde savaşa katılacaklarına dair yemin üstüne yemin ederler. Ey Peygamber! Onlara de ki: "Yemin etmeyin! Yapmanız gerekeni yapın, emre itaat edin. Bilin ki, Allah yapıp ettiklerinizin hepsinden haberdardır."

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُم مَّا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ {النور/54}

54. ayġıl boyun bėriŋler Taŋrıḳa taḳı boyun bėriŋler yalavaçḳa. eger yüz ewrer erse siler anıŋ üze ol ol kim yüklendi silerniŋ üze ol kim yüklendiŋizler. eger boyun süse siler aŋar köni yolḳa köngey siler. yoḳ yalavaç üze meger tėgürmeklig belgülüg.

54. Yine de ki: "Allah'a ve Peygambere itaat edin." Eğer yüz çevirir, itaat etmezseniz bilin ki, Peygamber yüklendiği tebliğ görevinden sorumludur, siz de yüklendiğiniz işlerden sorumlusunuz. Eğer ona itaat ederseniz doğru yola ulaşırsınız. Gerçek şu ki, Peygamberin görevi kendisine bildirileni açıkça tebliğden ibarettir.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ {النور/55}

55.vaʿde ḳıldı Taŋrı anlarḳa kim kėrtgündiler silerdin taḳı ḳıldılar ėḍgülükler uḍulayu yer erkligligi ḳılġay olarnı yer içinde neteg kim uḍulayu yer erkligi ḳıldımız anlarnı anlarda öŋdün erdiler. ornatġay oḳ miz anlarnı dīnleri içre ol kim taplar anlarḳa. tėgşürgey ök anlarḳa ḳorḳunçlarıda kėḍin anlarnıŋ ḳorḳunçsızlıḳ. tapġaylar maŋa ortaḳlıḳ ḳatmaġaylar maŋa nerse. kim tansa anda kėḍin anlar tururlar anlar yarlıġdın çıḳıġlılar.

55. Allah'ın, sizden inanıp iyi ve yararlı iş yapanlara vaadi şudur: Önceki kavimleri nasıl yeryüzüne hâkim kılmış ise, onları da yeryüzüne egemen kılacak, kendileri için seçip razı olduğu dinlerini de güçlendirecek, korkuyla dolu hayatlarını daha sonra güvenli bir hayata döndürecektir. Çünkü onlar, Beni gerektiği gibi tanır, yalnız Bana kulluk eder ve Bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar. Artık bundan böyle kimler küfürde direnirse, onlar fâsıkların ta kendileridir.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ {النور/56}

56. aḍaḳın tutuŋlar namāznı bėriŋler zekātnı boyun süŋler resūlḳa bolġay kim siler yarlıḳanġay siler.

56. Evet, siz Allah'ın rahmet ve şefkatine erebilmek için namazı kılmaya, zekâtı vermeye ve Peygambere itaat etmeye devam edin.

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ {النور/57}

57. sėzinmegil ök anlarnı kim tandılar unmas ḳılıġlılar tėp yer içinde. yanġu yerleri ot. nėme yawuz yanış.

57. Ey Peygamber! Sen küfürde direnenlerin dünyada Allah'ın cezasından kurtulabileceklerini zannetme. Âhirette ise onların varacakları yer zaten cehennemdir. Varılacak ne kötü yerdir orası!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُم مِّنَ الظَّهِيرَةِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاء ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُم بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ {النور/58}

58. ay anlar kim kėrtgündiler destūr tilesün silerde anlar kim erklig boldı elgiŋizler anlar kim tėgmediler tüşke silerdin üç yolı. taŋ namāzıda öŋdün ol uġurda kim ḳoḍur siler tonlarıŋızını kün ortasındın yana yatġu namāzda kėḍin. üç vaḳt ʿavret açılġu vaḳt silerke. yoḳ siler üze taḳı yoḳ anlar üze tarlıḳ anda kėḍin. tezginigliler siler üze amarıŋızlar amarı üze. andaġoḳ belgürtür Taŋrı silerke belgülerini. Taŋrı bilgen ol bütün işlig.

58. Ey iman edenler! Sahip olduğunuz köle ve cariyeleriniz (hizmetçileriniz) ve henüz ergenlik çağına ulaşmamış olan aile bireyleriniz günün şu üç vaktinde; sabah namazından önce, öğleyin soyunup dökündüğünüz vakit ve yatsı namazından sonra yanınıza girmek

için izin istesinler. Bu üç vakit sizin için mahrem (özel) zamanlardır.[13] Bu vakitlerin dışında izin almadan girip çıkmalarında sizin için de onlar için de bir sakınca yoktur. Çünkü onlar kaçınılmaz olarak beraber yaşamak durumunda olduğunuz kimselerdir. Allah âyetlerini (hükümlerini) size böylece açıklamaktadır. Allah Alîm'dir; sizin nasıl huzurlu ve sağlıklı bir hayat yaşayabileceğinizi iyi bilir, Hakîm'dir; buna uygun hükümler koyar.

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ {النور/59}

59.ḳaçan tėgseler kiçig oġlanlar silerdin tüşiŋe destūr ḳolsunlar neteg kim destūr ḳoldı anlar kim anlarda öŋdün. andaġoḳ belgürttü Taŋrı silerke belgülerini. Taŋrı bilgen ol bütün işlig.

59. Çocuklarınız da ergenlik çağına gelince, yanınıza girerken büyüklerin izin istediği gibi (her zaman) izin istesinler. İşte Allah âyetlerini (hükümlerini) size böylece açıklıyor. Allah Alîm'dir; sizin gündelik hayatınızı iyi bilir, Hakîm'dir; aile hayatı ile ilgili koyduğu hükümlerde edeb, nezâket gibi nice hikmetler vardır.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ {النور/60}

60.ḳalmış ḳurtġa tişilerdin anlar kim ummazlar nikāḥnı yoḳ anlar üze tarlıḳ ḳoḍmaḳları tonlarını ėtinmemegliler bir bezek. eger yıġlıp pārsālıḳ ḳılsalar yėgrek anlarḳa. Taŋrı ėşitgen bilgen ol.

60. Evlenme ümidi kalmamış, cinsel arzuları körelmiş yaşlı kadınların zînet yerlerini iyice açmamaları şartıyla, (sokağa çıkarken) dış elbiselerini giymemelerinde bir sakınca yoktur. Bununla birlikte iffetli davranmaları (dış elbiselerini giyinerek çıkmaları) daha hayırlıdır. Allah Semî'dir; onların sokakta kimlerle ne konuştuklarını işitir, Alîm'dir; onların niyetlerini çok iyi bilir.

13 Kur'an-ı Kerim'in, pek çok meselenin ayrıntısına girmeden sadece genel ilkeleri koymakla yetinirken özellikle aile içi ilişkilerde bu kadar ayrıntıya girmesi, üzerinde düşünmeye değer bir husustur. Kanaatimizce âyette bahsedilen konu, bir edep erkân meselesi olmanın ötesinde özellikle çocukların ruh sağlığıyla yakından ilgilidir. Âyette sözü edilen zaman dilimleri, karı kocanın soyunup döküldüğü, mahrem ilişkiler yaşadığı özel vakitlerdir. Dolayısıyla bu üç vaktin dışındaki özel vakitler de aynı hükme girer. Küçük çocuklar böyle özel vakitlerde ana babalarının yanına izinsiz girmekle, istemeden onların mahrem yerlerini ya da mahrem ilişkilerini görmüş olabilirler. Her ne kadar şâhit oldukları şeyin bilincinde olmasalar da gördüklerini bilinçaltına atarlar ve daha sonra bunlar değişik vesilelerle bilinç üstüne çıktığında, vaktiyle şâhit olduğu manzara ile yaşadıkları arasında bir özdeşleştirme olacağı için bu durum, o çocuğun büyüdükten sonra karşı cinsine duyması gereken ilgiyi olumsuz etkiler. Bu da evlilikten soğumaya ya da farklı cinsel tercihlere yol açabilir. Çocuk mahrem ilişkiye aklı eren biri ise sonuç yine değişmez. Âyetin sonunda zikredilen Allah'ın Hakîm sıfatı, bu hususta bize böyle bir hikmeti hatırlatmaktadır.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنفُسِكُمْ أَن تَأْكُلُوا مِن بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُم مَّفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُم بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ {النور/61}

61. yoḳ ḳarağular üze tarlıḳ ap yme aḫsaḳ üze tarlıḳ ap yme sökel üze tarlıḳ. ap yme özüŋüzler üze yėmekiŋizlerdin ewleriŋizdin er ataŋızlar ewlerindin analarıŋız ewlerindin azu ḳarındaşlarıŋız ewlerindin azu ḳız ḳarındaşlarıŋız ewlerindin azu ataŋız er ḳarındaşları ewlerindin azu ataŋız ḳız ḳarındaşları ewlerindin azu taġaylarıŋız ewlerindin azu taġay ekeleriŋiz ewleriŋdin azu elgiŋiz erklig bolmış erse azu dostuŋuzlar yoḳ. siler üze tarlıḳ yėmekiŋizler yumḳı azu öŋin öŋin. ḳaçan kirse siler ewlerke selām bėriŋler özüŋizler üze ögmek Taŋrı üskindin ḳutluġ arıġ. andaġoḳ belgürtür Taŋrı silerke belgülerni. bolġay kim siler uḳġay siler.

61. Ey müminler! Körlerin, topalların ve hastaların, sağlam ve sağlıklı olanlarla birlikte yemek yemelerinde bir sakınca yoktur.[14] Sizin de çocuklarınızın evlerinde,[15] babalarınızın evlerinde, annelerinizin evlerinde, erkek kardeşlerinizin evlerinde, kız kardeşlerinizin evlerinde, amcalarınızın evlerinde, halalarınızın evlerinde, dayılarınızın evlerinde, teyzelerinizin evlerinde veya anahtarları sizde olan evlerde ya da samimi dostlarınızın evlerinde yemek yemenizde bir günah, bir sakınca yoktur. Hep birlikte ya da ayrı ayrı yemenizde de bir günah, bir sakınca yoktur. Ancak evlere girdiğiniz zaman, Allah katından bereket ve güzellikler dileyerek birbirinize selâm verin. Allah, üzerinde gereği gibi düşünmeniz için âyetlerini (hükümlerini) size böylece açıklıyor.[16]

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَن لِّمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ {النور/62}

14 Söz konusu özürlü kimseler, sağlıklı kimselerle yemek yerken, onlara özürlerinden kaynaklanan bazı sıkıntılar verdiklerini veya onların tiksinmelerine sebep olduklarını düşünüyor ve bu yüzden günaha girdiklerine inanıyorlardı.

15 Lafzen, "Kendi evlerinizde." Kişinin kendi evinde yemesiyle ilgili bir hüküm anlamsızdır. Bu sebeple müfessirler bu ifadeyi "Çocuklarınızın evinde" şeklinde yorumlamışlardır. Çünkü kişinin çocuğunun evi kendi evi sayılır.

16 Bu âyette akrabalar ve eş dost arasındaki ilişkiler söz konusu edilmektedir. Özellikle burada anılan akraba ve arkadaşların evlerinde eşleri ve çocuklarıyla birlikte yemek yiyebileceklerini, sohbet edebileceklerini göstermektedir. Ancak konuşma ve davranışlarda edep, nezaket ve nezahet kurallarının göz ardı edilmemesi önemli bir husustur.

62.bütünlükün kėrtgünügliler anlar kim kėrtgündiler Taŋrıḳa taḳı yalavaçıḳa ḳaçan bolsalar anıŋ birle tėrigli iş üze barmadılar destūr tilekinçeke tėgi anlar. bütünlükün anlar destūr tileyürler sėndin. anlar tururlar anlar kėrtgünürler Taŋrıḳa taḳı yalavaçıḳa. ḳaçan destūr tileseler sėndin amarı işleri üçün destūr bėrgil kimke tilese sėn anlardın yarlıḳatu ḳolġul anlarḳa Taŋrıdın. bütünlükün Taŋrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan ol.

62. Gerçek müminler Allah'a ve Peygamberine yürekten inanır; toplumu ilgilendiren ortak bir konuyu görüşmek üzere Peygamberin yanında bulundukları zaman, ondan izin almadan oradan ayrılmazlar. Ey Peygamber! (Sana olan saygılarından dolayı) izin isteyerek ayrılanlar Allah'a ve Peygamberine yürekten inanmış kimselerdir. O halde bu kimseler, bazı işlerinden dolayı senden izin isterlerse, onlardan dilediklerine (uygun gördüklerine) izin ver. Onlar için Allah'tan bağışlanma dile. Çünkü Allah Gafûr'dur; bir özre dayanarak kendi işini toplumun işine tercih edenleri yine de bağışlar, Rahîm'dir; rahmet ve şefkatiyle kullarına kolaylıklar gösterir.

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُم بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ {النور/63}

63.ḳılmaŋlar yalavaç ündemekni siler ara amarıŋızını ündeyür teg amarını. bilür ök Taŋrı anlarnı çıḳarlar silerdin saḳnu. ḳorḳsun anlar kim ḫilāf ḳılurlar anıŋ işindin tegmekidin anlarḳa bir bulġaḳ azu tėgmekidin anlarḳa ḳın aġrıtıġlı.

63. Ey müminler! Peygamberin çağrısını birbirinizin çağrısı gibi görmeyin (Peygamberin davetine gereken önemi verin).[17] (Peygamber ile toplantı halindeyken) aranızdan izinsiz sıvışıp gidenleri Allah bilir. Peygamberin emrine aykırı hareket eden bu kimseler, (bu dünyada) başlarına bir belâ gelmesinden veya (âhirette) acı bir azaba uğramaktan korksunlar.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ {النور/64}

64.bilgil Taŋrıḳa turur ne kim kökler içindeki taḳı yerler içindeki. bilür ök anı kim siler anıŋ üze. ol kün yandurulurlar anıŋ tapa uḳtururlar anlarḳa ne kim ḳılmışlarını. Taŋrı tėgme nerseni bilgen ol.

17 Âyeti şöyle anlamak da mümkündür: "Ey müminler! Peygambere seslenirken birbirinize seslendiğiniz gibi hitap etmeyin (Hitap üslubunuza dikkat edin)." Krş. Hucurât, 49/2. Âyet, "Peygamberin Allah'tan bir şey dilemesi, sizin birbirinizden bir istekte bulunmanız veya birbiriniz için dua etmeniz gibi değildir. Onun duası Allah katında reddedilmez, kabul olur" şeklinde de anlaşılabilir.

64. Ey insanlar! İyi bilin ki, göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ındır. Allah sizin ne durumda olduğunuzu ve niyetinizin ne olduğunu elbette bilir. Bir gün gelecek, hesap vermek üzere O'nun huzuruna çıkarılacaksınız. İşte o zaman Allah, onların bütün yapıp ettiklerini bir bir haber verecektir. Çünkü Allah her şeyi en iyi bilendir.

﴿25﴾ سُورَةُ الْفُرْقَانِ

Mekke döneminde inmiştir. 77 âyettir. 68, 69 ve 70. âyetlerin Medine'de indiği rivayet edilmiştir. Adını, ilk âyette geçen "Furkân" kelimesinden almıştır. Bu kelime, hak ile bâtılı, doğru ile yanlışı birbirinden ayırma, hak ile bâtılı değerlendirme ölçütü anlamlarına gelir.

(25)

sūretü ʾl-furḳān

bu furḳān sūresi yetmiş yėti ayet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ol iḍi atı birle kim rūzī bėrgen yarlıḳaġan.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا {الفرقان/1}

1.yüksek ol ol iḍi kim indürdi aḍrıġlını yaʿnī ḳurʾānnı ḳulı üze bolmaḳ üçün ajunluġlarḳa ḳorḳuttaçı.

1. Bütün insanlığa bir uyarıcı olmak üzere Furkânı; hakkı batıldan ayıran Kur'an'ı kulu Muhammed'e indiren Allah ne yüce, ne cömerttir.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا {الفرقان/2}

2. ol kim aŋar turur köklerniŋ ėligliki yme yerniŋ. tutmadı oġul ḳız. bolmadı aŋar ortaḳ mülk içinde. yarattı ḳamuġ nerseni teŋledi anı teŋlemek.

2. Göklerin ve yerin egemenliği yalnız O'na aittir. O ne bir çocuk edinmiş ne de egemenliğinde bir ortağı olmuştur. Her şeyi O yaratmış, hepsini bir ölçüye göre düzenlemiş ve her biri için bir var oluş düzeni koymuştur.

وَاتَّخَذُوا مِن دُونِهِ آلِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا {الفرقان/3}

3.tuttılar anda aḍın iḍileri yaratmazlar nerseni anlar yaratılurlar. erklig bolmazlar özleriŋe ziyān ap yme asıġ. erklig bolmaslar ölümke ap yme tiriglikke ap yme gürdın ḳopmaḳḳa.

3. Hal böyleyken müşrikler Allah'ı bırakıp çeşitli Tanrılar edindiler. Oysa bu Tanrılar hiçbir şey yaratamazlar, üstelik kendileri yaratılmışlardır. Ne kendilerine gelecek bir zararı engelleyebilir ne de bir fayda sağlayabilirler. Öldürmeye, hayat vermeye ve yeniden diriltmeye de güçleri yetmez.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاؤُوا ظُلْمًا وَزُورًا {الفرقان/4}

4.aydı anlar kim tandılar ermes bu meger yalġan ḳoştı anı yārī bėrür aŋar anıŋ üze aḍın boḍunlar. keltürdiler ök küçini yalġannı.

4. Küfürde direnenler, "Bu Kur'an, Muhammed'in uydurup da Allah'a isnad ettiği sözlerden başka bir şey değildir, başkaları da ona yardım etmektedir" diyorlar. Hiç şüphe yok ki, haksızlık eden ve iftira atan asıl onlardır.

وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا {الفرقان/5}

5.aydılar ozaḳılarınıŋ sörçek sözleri bitidi anı ol imlā ḳılur anıŋ üze ėrte kėçe.

5. Yine diyorlar ki: "Bu, kendisi için birilerine yazdırttığı ve (ezberlemesi için) sabah akşam kendisine okunan eskilerin masallarıdır."

قُلْ أَنزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا {الفرقان/6}

6.ayġıl indürdi anı ol kim bilür rāznı kökler içinde yer içinde. ol erür yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

6. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "(Durum hiç de sizin iddia ettiğiniz gibi değil.) Onu, göklerin ve yerin bütün sırlarını bilen Allah indirdi. Bununla birlikte Allah Gafûr'dur; bu şekilde iftira edenleri hemen cezalandırmaz, tevbe etmelerine fırsat verir, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir."

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونَ مَعَهُ نَذِيرًا {الفرقان/7}

7.aydılar ne ol bu yalavaçka yėyür ṭaʿāmnı yöriyür bāzārlar içinde. nelük indürülmedi anıŋ tapa bir ferişte bolsa anıŋ birle ḳorḳuttaçı.

7. Bir de şöyle diyorlar: "Böyle peygamber mi olur? O da diğer insanlar gibi yiyor içiyor, çarşı pazar dolaşıyor. Hiç olmazsa onun yanına bir melek verilmeli ve o, halkı onunla birlikte uyarmalıydı!"

أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا {الفرقان/8}

8.azu kemşilse anıŋ tapa. genc azu bolsa aŋar būstān yėse andın. ayur küç ḳılıġlılar uḍu barmazlar meger erke bügilenmiş.

8. "(Madem böyle bir şey olmuyor) hiç değilse kendisine bir hazine indirilmesi ya da onun da bizim[18] de yiyip içebileceğimiz bir bahçesinin olması gerekmez miydi?" Ayrıca bu zâlimler müminlere, "Sizin peşinden gittiğiniz kimse, olsa olsa büyülenmiş bir adamdır" diyorlar.

انظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا {الفرقان/9}

9.baḳġıl neteg urdılar saŋa meŋzekler. yoldın azıttı umaslar köni yolḳa.

9. Hele bir bak şunlara! Seni nelere benzetiyorlar ve işte bu yüzden de sapıtıyorlar. Bu gidişle doğru yolu bulacakları da yok.

تَبَارَكَ الَّذِي إِن شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِّن ذَٰلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَل لَّكَ قُصُورًا {الفرقان/10}

18 "Ye'külü" (Yer) fiili Hamza ve Kisâî kırâatine göre "Ne'külü" (Yeriz) şeklinde okunmuştur. Bu okuyuş çeviriye yansıtılmıştır.

10.yüksek ol ol iḍi eger tilese ḳılġay saŋa eḍgülük andın būstānlar aḳar anıŋ altınındın arıḳlar taḳı ḳılur saŋa köşkler.

10. Ey Peygamber! Allah öyle yüce, öyle cömerttir ki, dilediği takdirde sana onların sözünü ettikleri şeylerden daha iyisini; altından ırmaklar akan bahçeler verir ve senin için köşkler kurar.[19]

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَن كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا {الفرقان/11}

11. yoḳ köndü yalġan tuttılar ḳıyāmetni. anuttımız aŋar kim yalġanḳa tuttı ḳıyāmetni çerāġluġ ot.

11. Üstelik onlar kıyameti de yalanlıyorlar. Biz kıyameti inkâr edenler için alevler püskürten korkunç bir ateş hazırladık.

إِذَا رَأَتْهُم مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا {الفرقان/12}

12.ḳaçan körse oḳ anlarnı yıraḳ yerdin èşitgeyler aŋar öfken şūruke şavtu ʾl cemād orulamaḳ.

12. Bu alevli ateş onları uzaktan gördüğünde, müşrikler onun öfke ile gürlediğini ve çıkardığı korkunç uğultuyu duyacaklar.

وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا {الفرقان/13}

13.ḳaçan kemişseler andın tar orunḳa ḳoşulmışlar ünderler anda yoḳ yoḍunluḳ birle.

13. Elleri boyunlarına bağlı olarak cehennemin dar bir yerine atıldıkları vakit orada ölüp yok olmak isteyecekler.

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا {الفرقان/14}

14.ündemeŋler bu kün yoḳ yoḍunluḳ birle biregüni ündeŋler yoḳ yoḍunluḳ birle üküş.

19 Koyduğu kural ve hikmeti gereği bunu dünyada yapmamış, âhirete bırakmıştır.

14. (Onlara denilecek ki:) "Bugün ölüp yok olmayı bir kere değil, defalarca isteyin bakalım."[20]

قُلْ أَذَٰلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا {الفرقان/15}

15.aygıl ol mu yėgrek azu meŋgü uştmaḫçı mu ol kim vaʿde ḳılındı saḳnuḳlarḳa. erür anlarḳa yanut yangu yer.

15. Şimdi sen o müşriklere de ki: "(Söyleyin!) Böyle bir azab mı, yoksa şirkten sakınan ve Allah'ın azabından korkanlara vâdedilen sonsuz cennet mi daha iyidir?" Elbette cennet böyleleri için bir mükâfat yeridir.

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاؤُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَسْؤُولًا {الفرقان/16}

16.anlarḳa anıŋ içinde. ne kim tileseler meŋgü ḳalıglılar. erür iḍiŋ üzele üḍ urmaḳ tilenmiş.

16. Onlar için orada istedikleri her şey vardır ve onlar orada sürekli kalacaklardır. Bu, Rabbinin yerine getirmeyi üstlendiği, müminlerin de yerine getirilmesini bekledikleri bir vaaddir.[21]

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ أَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي هَٰؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ {الفرقان/17}

17.ol kün tėrgey miz anlarnı anı kim tapnurlar Taŋrıda aḍınḳa ayur siler mü azdurduŋızlar ḳullarımnı azu anlar mu azdılar yoldın?

17. O gün Rabbin, müşrikleri ve Allah'ı bırakıp da tapındıkları şeyleri bir araya toplayacak ve şöyle diyecektir: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız? Yoksa onlar kendileri mi yoldan çıktılar?"

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنبَغِي لَنَا أَن نَّتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِن مَّتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا {الفرقان/18}

18. aygaylar arıg sėn kerekmez erdi biziŋke tutmaḳımız sėnde öŋdün ėş dost velākin

20 Krş. Nisâ 4/56.
21 Krş. Âl-i İmrân 3/194.

erijlendürdük atalarını anlarnı ançaḳa tėgi kim unuttılar yāḍ ḳılmaḳnı. erdiler boḍunlar helāk bolmışlar.

18. Tapındıkları varlıklar şöyle cevap verecekler: "Hâşâ! Rabbim! Seni tenzih ederiz. Senden başkasını Tanrı olarak kabul etmek bize yakışmaz. (Onlar kendileri sapıttılar) Sen onlara ve atalarına dünya hayatında bol nimetler vermiştin, fakat onlar sonunda (şükredecekleri yerde şımarıp) Seni anmayı unuttular ve helâk edilmeyi hak eden bir topluluk haline geldiler."

فَقَدْ كَذَّبُوكُم بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَن يَظْلِم مِّنكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا {الفرقان/19}

19. yalġanḳa tuttılar oḳ silerni aymışınızlarını. umazlar ewürmekke ap yme yārī bėrmekke. kim küç ḳılsa silerdin taturġay miz aŋar uluġ ḳınnı.

19. Allah diyecek ki: "İşte görüyorsunuz. Tapındığınız şeyler iddia ettiğiniz konularda sizi yalancı çıkardılar. Artık siz ne başınıza gelecek azabı savuşturabilirsiniz, ne de bir yerden yardım alabilirsiniz. Sizden kim şirke batmışsa Biz ona büyük bir azab tattıracağız."

وَما أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا {الفرقان/20} (الجزء التاسع عشر)

20.ıḍmadımız sėnde öŋdün yalavaçlardın meger anlar yėyürler ṭaʿāmnı yöriyürler bāzārlar içinde. ḳıldımız amarınızlarnı amarıke bulġaḳ. sernür mü siler erür iḍiŋ körgen.

20. Ey Peygamber! Senden önce gönderdiğimiz peygamberler de yiyip içiyor, çarşı pazar dolaşıyorlardı. (Sen müşriklerin bu tür sözlerine aldırma. Çünkü) Biz, sizi müşriklerin iftira ve zulümleriyle deniyoruz,[22] bakalım (inkârcıların eziyetlerine) sabredip göğüs gerecek misiniz? (Sen sabırlı ol ve bil ki,) Rabbin aranızda cereyan eden her şeyi görüp bilmektedir.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا {الفرقان/21}

21. aydı anlar kim umaslar bizke tuşmaḳnı nelük indürülmedi biziŋ üze ferişteler azu körse miz iḍimizni. uluġsıġlıḳ ḳıldılar etözleri içinde. boynaġuluḳ ḳıldılar uluġ boynaġuluḳ ḳılmaḳ.

22 Lafzen, "Biz, sizi birbirinizle deniyoruz."

21. Bir gün huzurumuza çıkıp hesap vereceklerine inanmayanlar bir de, "(Peygamber olarak ya da Muhammed'i desteklemek için) bize melekler gönderilseydi veya Rabbimizi açıkça görseydik, olmaz mıydı?" diyorlar. Hiç şüphesiz onlar alabildiğine kibirleniyor, azdıkça azıyorlar.

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَى يَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا {الفرقان/22}

22.ol kün körgeyler feriştelerni müjde yoḳ ol kün yazuḳluġlarḳa. ayurlar yıġıġ yıġılmış.

22. Evet, melekleri görecekleri gün de gelecek! Fakat o gün günahkârlar için hiç de iyi haberler verilmeyecek. Melekler onlara sadece, "Artık size cennet haram kılındı, haram!" diyecekler.[23]

وَقَدِمْنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنثُورًا {الفرقان/23}

23. keldimiz anıŋ tapa ḳıldılar işdin ḳıldımız anı toġ yıratmış.

23. O gün Biz onların yaptıkları bütün işlerin üstüne gideceğiz ve hepsini toz duman edip boşa çıkaracağız.

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا {الفرقان/24}

24.uştmaḫ boḍunları mu ol kün yegrek amrulġuluḳ körklügrek ārām ḳılġu yer.

24. O gün cennetliklere, kalınacak yerin en iyisi, dinlenilecek yerin en güzeli verilecektir.

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ تَنزِيلًا {الفرقان/25}

25.ol kün yarılġay kök ürüŋ bulut birle indürülgey feriştеler indürülmek.

25. Bir gün gökyüzü yarılacak ve melekler bulutların arasından (insanların amel defterleriyle

23 Âyetteki "Yekûlûne" (Diyecekler) fiilinin öznesi açık değildir. Bazılarına göre melekler, bazılarına göre de günahkârlardır. Özne günahkârlar olduğu takdirde anlam şöyle olur: Onlar kendi kendilerine, "Eyvah! Aman Allah'ım! Rabbim! Etme eyleme, bize kıyma!" diyeceklerdir.

birlikte) bölük bölük ineceklerdir.

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا {الفرقان/26}

26.erkliglig ol kün yaraġlıġ rūzī bėrigli Taŋrıḳa. erür ol kün tanıġlılar üze küçeylig.

26. İşte o gün, gerçek hükümranlığın yalnız Rahmân olan Allah'a ait olduğu açıkça görülecektir. O gün küfürde direnenler için çok çetin bir gün olacaktır.

وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا {الفرقان/27}

27.ol kün ısrur küç ḳılıġlı ėkki elgi üze ayur ay kāşki men tuttum erse yalavaç birle yol.

27. O gün müşrik kişi pişmanlıktan parmaklarını ısıracak ve şöyle diyecektir: "Keşke ben de peygamberin tuttuğu yolu tutmuş olsaydım."

يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا {الفرقان/28}

28.ay ḳatıġlıḳ kāşki men tutmasam erdim fülānnı dost.

28. "N'olaydı, ben şeytan tabiatlı insanları[24] dost edinmeyeydim."

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنسَانِ خَذُولًا {الفرقان/29}

29. azdurdı oḳ mėni yāḍ ḳılmaḳdın kelmişde kėḍin maŋa. erür yek kişilerni ḳoḍu bėrigli.

29. "Yemin ederim ki, bana okunup anlatılan Kur'an'dan beni uzaklaştıran odur. Demek ki, şeytan insanı böyle yapayalnız ve çaresiz bırakıveriyormuş."

24 Lafzen, "Filancayı."

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا {الفرقان/30}

30.aydı yalavaç ay iḍim çın meniŋ boḍunum tuttılar bu oḳığunı ḳoḍġu.

30. İşte o zaman Peygamber şöyle şikâyette bulunacak: "Ya Rabbi! Kavmim bu Kur'an ile alay edip onu terk etmişti."[25]

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا {الفرقان/31}

31. taḳı andaġoḳ ḳıldımız tėgme yalavaçḳa düşmen yazuḳluġlardın. tap turur iḍiŋ yolḳa köndürügli yārī bėrigli.

31. Bu hep böyle olmuştur. Biz her peygambere, günaha batmış inkârcılardan bir düşman veririz. Fakat hiç üzülme, sana yol gösterici ve yardımcı olarak Rabbin yeter.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا {الفرقان/32}

32.aydı anlar kim tandılar nelük indürülmedi anıŋ üze bu oḳığu bir yolı. andaġoḳ bekütse miz anıŋ birle köŋlüŋni. belgürtti miz anı belgürtmek.

32. Küfürde direnenler, "Kur'an toptan, bir defada indirilseydi, olmaz mıydı?" diyorlar. Oysa Biz Kur'an'ı senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle (âyet âyet) indiriyor ve onu ağır ağır, tane tane okuyoruz.[26]

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا {الفرقان/33}

33.keltürmezler saŋa bir meṣel meger keltürdimiz saŋar yaraşı körklügreki aça belgürtmek.

33. Ey Peygamber! İnkârcılar seni şüpheye düşürmek için ne söylerlerse söylesinler, Biz sana (her zaman) işin gerçeğini ve en güzel yorumunu bildiriyoruz.

25 Hz. Peygamberin bu şikâyeti sağlığında yaptığını söyleyenler olduğu gibi, kıyamet gününde böyle söyleyeceğini ileri sürenler de vardır.

26 Krş. Müzzemmil 73/4.

الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلَى جَهَنَّمَ أُوْلَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا {الفرقان/34}

34.anlar kim tėrlürler yüzleri üze tamuġķa anlar yawuzraķ orunluġ ol yoldın azmışraķ.

34. Yüzüstü sürünerek cehenneme götürülecek olan bu inkârcılar var ya, işte onlar âhirette en kötü yerde konaklayacaklardır. Onlar dünyadayken de en kötü yolu tutmuşlardı.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا {الفرقان/35}

35.bėrdimiz ök mūsāķa bitigni. taķı ķıldımız anıŋ birle ķadaşı hārūnnı yārīçi.

35. (Ey Peygamber! Unutma ki vaktiyle) Biz Musa'ya kitab vermiş, kardeşi Harun'u da ona yardımcı olarak görevlendirmiş,

فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا {الفرقان/36}

36.aydımız barınlar ol boḍunlarķa kim yalġanķa tuttılar biziŋ belgülerimizni. yoķattımız anlarnı yoķatmaķ.

36. Ve onlara, "Âyetlerimizi yalanlayan kavme gidin (ve onları uyarın)" demiştik. (Elçilerimiz bu kavmi uyardı, fakat onlar karşı çıktılar.) Sonunda Biz onları yerle bir ettik.

وَقَوْمَ نُوحٍ لَّمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا {الفرقان/37}

37.nūḥ boḍunnı ķaçan yalġanķa tuttılar erse yalavaçlarnı ġarķa ķıldımız taķı ķıldımız anlarnı kişilerke belgü. taķı anuttımız küç ķılıġlılarķa aġrıtġan ķınnı.

37. Peygamberlerini yalanlayınca Nuh'un kavmini de suda boğduk ve onları insanlara bir ibret vesilesi kıldık. Biz zâlimlere (her zaman) acı bir azab hazırlamışızdır.

وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَٰلِكَ كَثِيرًا {الفرقان/38}

38.ʿādlıġlar şemūdluġlar ḳuḏuġ iḏileri keçmiş ḳayular anıŋ ara üküş.

38. Ayrıca Âd ve Semûd kavimlerini, Ress halkını[27] ve bu arada daha nice nesilleri de helâk ettik.

وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا {الفرقان/39}

39.ḳamuġḳa urdımız aŋar meŋzekler ḳamuġnı yoḳattımız yoḳatmaḳ.

39. (Akıllarını başlarına alsınlar diye) bu kavimlerden her birine geçmişe ait nice misâller verdik; (bu uyarılar fayda vermeyince) hepsini kırıp geçirdik.

وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا {الفرقان/40}

40. keldiler ök lūṭ èli üze ol kim yaġduruldı yawuz yaġmur. azu körmediler mü anı. yoḳ kim ḳorḳmazlar erdi ḳoparmaḳḳa.

40. Bu müşrikler, taş yağmuruna tutularak helâk edilen (Lût kavminin yaşadığı) o beldeye mutlaka uğramışlardır.[28] Onların başına neler geldiğini hiç düşünmüyorlar mı? Buna rağmen yine de öldükten sonra dirilip hesap vereceklerine hiç ihtimal vermiyorlar.

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا {الفرقان/41}

41.ḳaçan körseler sėni tutmazlar sėni meger èligleyü. bu mu ol kim ıḏtı Taŋrı yalavaç.

41. Onlar ne zaman seni görseler, senden söz etseler: "Bu mu Allah'ın peygamber olarak gönderdiği adam?" diye seni alay konusu ediyorlar.

27 Ress halkının kimler olduğu hakkında tefsirlerde farklı bilgiler verilmektedir. Ress kelimesi taşla örülmüş kuyu demektir. Bazıları Resslilerin peygamberlerini bu kuyuya attıklarını söylerler. Bunların Şuayb'ın halkı olduğu da söylenir. Semud kavminden arda kalanlar olduğu da rivayet edilmiştir.

28 Krş. Hûd 11/82; Hıcr 15/74.

إِن كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا {الفرقان/42}

42.azduru yazdı bizni Taŋrılarımızdın eger sermedimiz erse anıŋ üze herāyna bilgeyler ol uġurda körseler ḳınnı kim yolda azmışraḳ ol.

42. Ve diyorlar ki: "Biz inancımızda sebat etmeseydik, bu adam neredeyse bizi saptıracak, Tanrılarımızdan vazgeçirecekti." Fakat onlar azabı görünce gerçek sapkının kim olduğunu anlayacaklar.

أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا {الفرقان/43}

43. körmez mü sėn anı kim tutundı Taŋrısını öz tilekini. sėn mü bolur sėn anıŋ üze küḍezçi?

43. Ey Peygamber! Sen boş arzu ve heveslerini kendisine Tanrı edineni görüyorsun değil mi? Ona sen mi vekil olacaksın? (Sen mi onu koruyup hidayete erdireceksin?)

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا {الفرقان/44}

44.azu sėznür mü sėn çın üküşrekleri ėşitürler azu uḳarlar. ermesler meger yılḳılar teg yoḳ taḳı anlar yoldın azmışraḳ tururlar.

44. Yoksa sen onların çoğunun söz dinleyen, düşünüp gerçekleri kavrayan kimseler olduğunu mu sanıyorsun? Hayır! Onlar tıpkı hayvan gibidirler, hatta doğru yolu bulmada hayvandan da şaşkındırlar.[29]

أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا {الفرقان/45}

45.körmez mü sėn iḍiŋni neteg kim köligelig yaḍar eger tilese ḳılġay erdi anı amrulmış yana ḳıldımız künni anıŋ üze yolçı.

29 Krş. Â'râf 7/179.

45. (Ey nankör insan!) Rabbinin kudretini görmüyor musun? Gölgeyi nasıl da uzatıyor? Dileseydi onu sâbit yapardı. Biz güneşi gölgeye delil; sebep kıldık.

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا {الفرقان/46}

46.yana tututtumız anı biziŋke āsān tutmaḳ.

46. Sonra gölgeyi yavaş yavaş kendimize çeker; kısaltırız.[30]

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا {الفرقان/47}

47.ol ol iḍi ol ḳıldı silerke tünni keḍim örtüg uḍıġunı rāḥatlanġu ḳıldı kündüzni tarılmaḳ.

47. Geceyi sizin için bir örtü, uykuyu dinlenme ve gündüzü de dağılıp dolaşma zamanı yapan O'dur.

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا {الفرقان/48}

48.ol ol iḍi ıḍtı yėllerni sewünç bėrdeçi anıŋ yarlıḳamaḳı yarlıḳamaḳı üskinde indürdimiz kökdin suwnı arıtıġlı.

48. Yağmurun önünde rüzgârı bir müjdeci/bulutları her tarafa yayıcı[31] olarak gönderen O'dur. Gökten tertemiz suyu indiren de Biziz.

لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسِيَّ كَثِيرًا {الفرقان/49}

49.tirgürse miz anıŋ birle ölüg yerni taḳı içürse miz ol nekke yarattımız yılḳılarḳa üküş kişilerke.

30 Güneş ışınlarının yeryüzüne düşme açısı sürekli değişim göstermektedir. Buna paralel olarak cisimlerin gölge boyu gün içerisinde farklılaşmaktadır. Basit bir hadise gibi algılanabilecek bu olayın gerçekleşmesi, güneş sistemi ve kâinatta bulunan çok hassas dengelerin kusursuz bir şekilde işlemesiyle mümkündür. Bu da Allah'ın kudretini göstermektedir.

31 İkinci anlam, İbn Âmir'in "Büşran" kelimesini "Nüşran" şeklinde okuması sebebiyle verilmiştir.

49. Bu yağmurla ölü toprağa can verir; yarattığımız nice hayvan ve insanların su ihtiyacını gideririz.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا {الفرقان/50}

50.ewürdimiz ök anı olar ara pend alınsunlar tėyü unamadı kişilerde üküşreki meger nū-sipāslıḳ.

50. Biz bu konuları insanlar düşünüp ibret alsınlar diye tekrar tekrar anlatıp duruyoruz. Bununla beraber insanların çoğu gerçeklerden yüz çevirip nankörlükten başka bir şey yapmıyor.

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا {الفرقان/51}

51.eger tilese miz ıḍġay erdimiz tėgme kent içinde ḳorḳutġuçı.

51. Ey Peygamber! Biz dileseydik (önceki devirlerde olduğu gibi) her beldeye bir peygamber gönderirdik (Böylece senin yükünü hafifletirdik. Fakat Biz seni en son peygamber ve âlemlere rahmet olarak göndermeyi diledik).[32]

فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُم بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا {الفرقان/52}

52.fermān tutmaġıl tanıġlılarḳa ḳatıġlanġıl anlar birle uluġ ḳatıġlanmaḳ.

52. (Mademki sana böyle bir şeref bahşettik) O halde bu kâfirlere sakın boyun eğme ve elindeki Kur'an ile (gerçeği anlatmak için) onlara karşı bütün gücünle mücadele et.

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا {الفرقان/53}

53.ol ol ol iḍi ḳaynaşturdı ėkki tenizni bu biri tatlıġ süçig bu biri inen açıġ ḳıldı ol ėkki ara ḳılġuḳa yıġıġ sıġunġuḳa yıġılmış.

32 Krş. Enbiyâ 21/107.

53. Biri içilecek kadar tatlı, diğeri tuzlu ve acı iki denizi iç içe salıveren, fakat birbirine karışmaması için aralarına bir engel, ayrıştırıcı bir itme gücü koyan O'dur.[33]

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا {الفرقان/54}

54.ol ol iḍi yarattı suwdın yaŋluḳ ḳıldı anı ulaşıḳlıḳ yawuḳluḳ. erür sèniŋ iḍiŋ uġan.

54. Yine sudan bir insan yaratan, sonra da insanlar arasında soy sop ve evlilik yoluyla akrabalık bağları kuran O'dur. Çünkü senin Rabbin Kadîr'dir; bütün bunları yapmaya gücü yeter.

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا {الفرقان/55}

55.tapnurlar Taŋrıda aḍın asıġ ḳılmaz olarḳa ziyān ḳılmas olarḳa. erür tanıġlı iḍisi üze yaʿnī şeyṭānġa yārīçi.

55. Bununla birlikte bir kısım insanlar, Allah'ı bırakıp da kendilerine faydası da zararı da dokunmayan şeylere tapınıyorlar. Böylece onlar Allah'a karşı olanları, şeytanı ve şeytan tabiatlı kimseleri desteklemiş oluyorlar.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا {الفرقان/56}

56.ıḍmadımız sèni meger sewünç bèrdeçi korḳuttaçı.

56. Ey Peygamber! Biz seni yalnızca bir müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَن شَاءَ أَن يَتَّخِذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا {الفرقان/57}

57.ayġıl tilemez men silerdin anıŋ üze terindin meger kim tilese tutmaḳ iḍisike yol.

33 "İtme gücü" olarak çevirdiğimiz "Hıcran mahcûran" ifadesi, aslında "Allah'a sığınma"yı anlatır. Bu ifadenin burada kullanılması mecâzidir. Buna göre Allah, tabiata bir düzen koymuştur ve bu düzen gereği, özellikleri farklı iki su kütlesi birbirine karışmamaktadır. Bu iki su kütlesi sanki Allah'ın koyduğu kuralı çiğnemekten hal diliyle O'na sığınmaktadır.

57. Sen de ki: "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Sizden tek istediğim, dileyen kimsenin, Rabbine giden yola girmesidir."[34]

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا {الفرقان/58}

58.köŋül urġul ol tirig iḍike kim ölmek yoḳ. arıġlayu şıfat ḳılġıl ögdi aŋar. tap ol ḳulları yazuḳın biligli.

58. Ve sen hiç ölmeyecek ve daima diri olan Allah'a güven, O'na dayan, O'nu överek yücelt. (Sen üzülme! O, sana karşı gelenlerin cezasını verecektir. Çünkü) Allah'ın, kullarının günahlarından haberdar olmak için başka haber kaynağına ihtiyacı yoktur.

الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا {الفرقان/59}

59.ol kim yarattı köklerni yerni ol kim ol ėkki ara altı kün içre. yana tüz turur mülki üze rūzī bėrigli iḍi. ayġıl anıŋ birle oḳuġlıḳa.

59. Gökleri, yeri ve bu ikisi arasındakileri altı günde yaratan, sonra da yarattığı her bir şeyin kanununu koyan, hepsinin üzerine egemenlik kuran[35] O'dur; Rahmân olan Allah'tır. Sen ne isteyeceksen, her şeyden haberdar olan Allah'tan iste.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا (سجدة مستحبة) {الفرقان/60}

60.ḳaçan aytılsa anlarḳa yüknüŋler tėp Taŋrıḳa aydılar kim ol raḥmān yüknür mümiz aŋar kim fermānlanur sėn biziŋke arturdı anlarḳa ürkmek.

60. İnkârcılara, "Rahmân'a secde edin" denilince, "Rahman da neymiş? Senin emrettiğin her şeye secde mi edeceğiz?" derler ve imandan alabildiğine uzaklaşırlar.

34 Krş. Şûrâ 42/23.

35 Lafzen, "Arşın üzerine istivâ eden."

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُّنِيرًا {الفرقان/61}

61.ḳutluġluḳ ol iḍi ḳıldı kökde yulduzlar taḳı ḳıldı anıŋ içinde çerāġlar taḳı yarutuġlı ay.

61. Oysa gökyüzüne burçları; takımyıldızlarını yerleştiren, oraya bir güneş/nice güneşler[36] ve ışık saçan bir ay koyan (O Rahman) ne yücedir!

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا {الفرقان/62}

62.ol ol iḍi ḳıldı tünni taḳı kündüzni ömeleşü kim tilese pend almaḳ azu tilese şükr ötemek.

62. Geceyi ve gündüzü birbiri ardınca yaratan da O'dur. Fakat bütün bunlardaki hikmeti, Allah'ın kudretini düşünüp ibret alma ve lutfedilen nimetlere şükretme duygusu olan kimseler anlar.[37]

وَعِبَادُ الرَّحْمَٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا {الفرقان/63}

63.yarlıḳaġlı iḍi ḳulları anlar kim yöriyürler yer üze aḳruḳına. ḳaçan yüz utru sözleseler biligsizler ayurlar esenlik.

63. Rahmân'ın sevgili kulları yeryüzünde alçak gönüllü ve vakarlı bir şekilde yürürler. Kendini bilmeyen câhiller onlara laf attıklarında sadece, "Selametle; haydi sen işine bak" deyip geçerler; kavgaya yeltenmezler.

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا {الفرقان/64}

64.anlar kim tünerler yaʿnī yaşlun yandın iḍilerine yüknü aḍaḳın turu.

36 Bu farklı anlam Hamza, Kisâî ve Halef'in "Sirâcen" kelimesini "Sürucen" şeklinde okuyuşundan kaynaklanmaktadır.

37 Genelde âyetin anlamı şöyle verilmiştir: "Düşünüp ibret almak ve şükretmek isteyenler için gece ve gündüzü peş peşe getiren O'dur." Gramer açısından böyle bir mânanın verilmesi doğrudur. Ancak gece ve gündüzün peş peşe yaratılma amacının böyle bir sebebe bağlanması kanaatimizce âyetin anlamını daraltmaktadır. "Li men" kelimesindeki "Lâm" harfinin akıbet lâmı olması, Âl-i İmrân 3/190. âyette ifade edilen anlam göz önüne alındığında daha makul gözükmektedir. Nitekim bazı müfessirler âyetin açıklamasını bu yönde yapmışlardır. Bu sebeple mânayı yukarıdaki şekliyle vermeyi uygun gördük.

64. Onlar geceyi Rablerine secde ederek ve kıyama durarak (ibadetle) geçirirler.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا {الفرقان/65}

65. anlar kim ayurlar iḍimizā! ewürgil bizdin tamuġ ḳınını çın anıŋ ḳını erür biçgeli ḳatıġ.

65. Ve şöyle dua ederler: "Rabbimiz! Cehennem azabını bizden uzak tut. Çünkü cehennem azabı yakaladığını yok eden bir cezadır."

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا {الفرقان/66}

66.ol yawuz amrulġu ürük turġu.

66. Gerçekten orası, yerleşip kalmak için ne kötü bir yer, ne kötü bir duraktır!

وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا {الفرقان/67}

67.anlar ḳaçan bėrseler teŋde keçmezler tarutmazlar erür anıŋ ara aḍaḳın tėgmek.

67. Rahmân'ın bu sevgili kulları, mallarını hayırlı işlerde harcadıkları zaman ne israf ederler ne de cimrilik. Bu ikisi arasında dengeli bir yol tutarlar.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا {الفرقان/68}

68.anlar oḳımazlar Taŋrı birle aḍın Taŋrı. öldürmesler ol etözni kim ḥarām ḳıldı Taŋrı meger yaraşı birle. zinā ḳılmazlar. kim ḳılsa anı körür yazuḳlar yanutı.

68. Onlar Allah'la birlikte başka bir Tanrıya dua etmez, tapınmazlar. Hukukî bir gerekçe olmaksızın Allah'ın kutsal kıldığı cana kıymazlar.[38] Onlar zina da etmezler. Bu kötülükleri yapanlar[39] elbette cezalarını çekeceklerdir.

38 Krş. İsrâ 17/33.

39 İbn Âşûr'un da ifade ettiği gibi bu ibareden ilk anda, bu üç günahın her birini işleyenin aynı hükme tâbi olduğu

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا {الفرقان/69}

69.örtülür aŋar ḳın ḳıyāmet kün. meŋgü ḳalur anıŋ içinde uçuzlamış.

69. Kıyamet günü onların cezaları kat kat arttırılacak, hor ve hakir bir halde asırlarca cehennemde kalacaklardır.

إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا {الفرقان/70}

70.meger ol kişi yansa yā tevbe ḳılsa kėrtgünse ḳılsa ėḍgü iş anlarnı tegşürür Taŋrı ėsizliklerini ėḍgülükke. erür Taŋrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

70. Ancak tevbe edenler, Allah'a inanıp iyi ve yararlı işler yapanlar kesinlikle böyle bir azaba uğratılmayacaktır. Allah böyle kimselerin günahlarını sevaplara dönüştürür. Çünkü Allah Gafûr'dur; tevbe edenlerin günahlarını bağışlar, tevbe ettikleri için de sevap yazar, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

وَمَن تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا {الفرقان/71}

71. kim tevbe ḳılsa ḳılsa ėḍgülük ol yanar Taŋrı tapa yanmaḳ.

71. Evet, kim tevbe eder, iyi ve yararlı işler yaparsa bilin ki, o kimse Allah'a tam anlamıyla yönelmiş demektir.

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا {الفرقان/72}

72.anlar tanuḳluḳ bėrmezler yalġannı. ḳaçan keçseler asıġsız sözdin keçerler aġırlanu.

akla gelmekte ve bir sonraki âyetin zâhirinden de bu çirkinlikleri işleyenlerin hepsinin asırlarca sürecek cehennem azabına dûçar olacakları anlaşılmaktadır. Oysa bu günahlardan bazısını yapıp bazısını yapmayanlar bunların hepsini yapmışcasına cezalandırılmaz. Burada maksat, bu üç günahtan her birini işleyen kişinin böyle bir cezaya çarptırılacak olması değildir. Cezası asırlarca sürecek olan tek günah şirktir. Şirkin dışındaki günahların cezasının böyle olmadığı Kur'an ve sünnetle sâbittir. Haksız yere adam öldürme ve zina günahları, müşriklerde daha çok görülmesi sebebiyle şirk ile birlikte zikredilmiştir.

72. Allah'ın o sevgili kulları yalan yere şahitlik etmezler; boş ve anlamsız bir şeyle karşılaştıklarında şeref ve vakarlarını koruyarak oradan uzaklaşırlar.[40]

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا {الفرقان/73}

73.anlar ḳaçan pend bėrilseler iḍileri belgüleri birle ḳuḍı tüşmezler anıŋ üze saġır teg ḳaraġular teg.

73. Kendilerine Allah'ın âyetleri hatırlatıldığı zaman bu âyetlere karşı kör ve sağır gibi davranmazlar; can kulağı ile dinlerler.[41]

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا {الفرقان/74}

74. anlar ayurlar iḍimizā! bağışlaġıl cüftlerimizdin oġlumız ḳızımızdın közlerimiz yaruḳı. ḳılġıl bizni saḳnuḳlarḳa başçı.

74. Ve şöyle dua ederler: "Rabbimiz! Bizlere, gözümüze gönlümüze sevinç kaynağı olacak eşler ve çocuklar lutfeyle. Ya Rab! Sen bizi, senin emir ve yasakların konusunda duyarlı ve bilinçli müminlere örnek kıl, öncü eyle."

أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا {الفرقان/75}

75.anlar yanut bėrlürler ediz dereceler yaʿnī küngüreler anıŋ birle kim serdiler. tuşġaylar anıŋ içinde alḳışḳa esenlikke.

75. İşte onlar, sıkıntılara sabredip göğüs gerdikleri için cennet köşkleri ile mükâfatlandırılacaklardır. Ve orada sağlık, mutluluk ve esenlik dilekleriyle karşılanacaklardır.

خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا {الفرقان/76}

76.meŋgü ḳalıġlılar anıŋ içinde. körklüg turur amrulġu turġu.

40 Krş. Kasas 28/55.
41 Krş. Bakara 2/18.

76. Allah'ın bu sevgili kulları orada sürekli kalacaklardır. Yerleşip kalmak için ne güzel bir yerdir, ne güzel bir duraktır orası!

قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا {الفرقان/77}

77.yme aygıl ne ḳılur ne azlar silerni menim iḍim eger oḳımaḳıŋız bolmasa yalġanḳa tuttuŋızlar herāyna bolur yėpşürügli ḳın.

77. Ey Peygamber! Sen müşriklere de ki: "Eğer sizin duanız; iman ve ibadetiniz olmayacaksa Rabbim size niye değer versin ki?! Siz Allah'ın dinini yalanladınız. Bunun vebali yakanızı hiç bırakmayacaktır."

26 سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

Mekke döneminde inmiştir. 227.âyettir. Adını 224. âyette geçen "Şu'arâ" (şâirler) kelimesinden almıştır.

(26)

sūretü ʾş-şuʿarāʾ

bu şuʿarāʾ sūresi ėkki yüz yėgirmi altı āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ol iḍi atı birle kim rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

طسم {الشعراء/1}

1. anda ol Teŋrilig.

1. Tâ Sîn Mîm[42]

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ {الشعراء/2}

2. ol bitig belgüleri ol belgülüg.

2. Bunlar, hak ve hakikatleri açıklayan Kur'an'ın âyetleridir.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَّفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ {الشعراء/3}

3.belgülüg bolġay kim sėn öldürdeçi sėn özüŋni bolmamaḳları üçün kėrtgünügliler.

42 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3. Ey Peygamber! Müşrikler inanmıyorlar diye neredeyse kendini helâk edeceksin![43]

إِن نَّشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ {الشعراء/4}

4.eger tilese miz indürgey miz anlar üze kökdin bir nişān bolġay boyunları aŋar boyun sügliler.

4. Biz istersek gökten onlara öyle bir mucize indiririz ki, o zaman hepsi ona boyun eğmek zorunda kalırlar (ancak Biz bu yolu seçmedik).

وَمَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّنَ الرَّحْمَٰنِ مُحْدَثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ {الشعراء/5}

5. kelmedi anlarķa bir yāḍ ķılġudın rūzī bėrigli iḍidin yaŋı meger erdiler andın yüz ewrügliler.

5. Onlara Rahmân olan Allah'tan ne zaman yeni bir öğüt gelse, mutlaka ondan yüz çevirirler.

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ {الشعراء/6}

6. yalġanķa tuttılar oķ munu kelgey olarķa ol sawlar anıŋ birle ėligler erdiler.

6. Nitekim işte bu Kur'an'ı da yalanladılar. Fakat alay edip durdukları azab yakında onların başına gelecektir.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ {الشعراء/7}

7.azu körmezler mü kim yerni neçe ündürdimiz anıŋ içinde tėgme aġırlıġ cüftdin.

7. Peki, bu insanlar yeryüzüne bakıp hiç düşünmüyorlar mı? Biz orada çeşit çeşit nice güzel bitkiler bitirdik.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ {الشعراء/8}

8.anıŋ içinde belgü ol. ermedi üküşrekleri kėrtgünügliler.

43 Krş. Kehf 18/6.

8. Gerçek şu ki, bunların her birinde Allah'ın varlığına ve kudretine işaret eden bir delil vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {الشعراء/9}

9.sėniŋ iḍiŋ ol turur küsüş yarlıḳaġlı.

9.Şüphesiz senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya muktedirdir, Rahîm'dir; bu kadar güçlü olmasına rağmen onları hemen cezalandırmaz, şefkatli ve merhametli davranır.

وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنِ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ {الشعراء/10}

10.ançada ündedi iḍiŋ mūsā yalavaçnı keltürgil küç ḳılıġlı boḍunlarḳa.

10. Ey Peygamber! Hani bir zamanlar Rabbin Musa'ya şöyle seslenmişti: "Şu zâlim kavme git."

قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ {الشعراء/11}

11.firʿavn boḍunıḳa. ḳorḳmazlar mu?

11."Firavunun kavmine. (Sor onlara!) Hakkı inkârdan ve zulümden vazgeçmeyecekler mi?"

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ {الشعراء/12}

12.aydı iḍimā! men ḳorḳar men yalġanḳa tutmaḳlarındın mėni.

12.Musa, Rabbim!" dedi, "Doğrusu ben onların beni yalanlamalarından korkuyorum."

وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى هَارُونَ {الشعراء/13}

13.taruġay köŋlüm sözlemegey tilim. ıḍġıl hārūnnı meniŋ birle.

13. "Sonra göğsüm daralır; canım sıkılır, dilim dolaşır. Bundan dolayı Harun'a da elçilik görevi ver."

{14/الشعراء} وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنبٌ فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ

14. anlarḳa meniŋ üze bir yazuḳ ḳorḳar men kim öldürmeklerinde mėni.

14. "Üstelik benim onlara karşı işlediğim bir suçum var. (Vaktiyle onlardan birini öldürmüştüm.)[44] Bu yüzden onların beni öldürmelerinden korkarım."

{15/الشعراء} قَالَ كَلَّا فَاذْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُم مُّسْتَمِعُونَ

15.aydı zīnhārā barıŋlar belgülerimiz birle biz siziŋ birle miz èşitigliler miz.

15. Allah şöyle buyurdu: "Hayır! Bunu yapamazlar. Şimdi siz ikiniz size verdiğimiz mucizelerle gidin, (korkmayın) Biz sizinle beraberiz, her şeyi işitiyoruz; sizi koruyacağız."

{16/الشعراء} فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

16. keliŋler firʿavnḳa aytıŋlar biz ajunluġlar iḍisiniŋ yalavaçı miz.

16. "Firavuna varın ve ona deyin ki: 'Biz âlemlerin Rabbinin elçisiyiz.'

{17/الشعراء} أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

17.kim ıḍġıl biziŋ birle Taŋrı ḳulı oġlanı.

17. 'İsrailoğullarını bizimle gönder.'"

{18/الشعراء} قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ

18.aydı ėgtülemedimiz mü biziŋ içimiz içinde kiçig oġul erken ürgürdüŋ biziŋ içimizde yaşıŋdın yıllar.

44 Bkz. Tâhâ 20/40; Kasas 28/19.

18. (Musa ve Harun gidip bunları söyleyince) Firavun şöyle dedi: "Biz seni küçük bir çocukken aramızda büyütüp beslemedik mi? Sen yıllarca yanımızda yaşamadın mı?"

وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنتَ مِنَ الْكَافِرِينَ {الشعراء/19}

19. ḳıldıŋ ḳılmaḳıŋ ol kim ḳıldıŋ. sėn tanıġlılardın sėn.

19. "Fakat sonunda yapacağını da yaptın (bir adamımızı öldürdün). Sen nankörün tekisin."

قَالَ فَعَلْتُهَا إِذًا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ {الشعراء/20}

20.aydı ḳıldım anı andaġ erse men yolsuzlardın men.

20. Musa dedi ki: "Evet, ben o işi yaptım, fakat o zaman câhildim, ne yaptığımı bilmiyordum."

فَفَرَرْتُ مِنكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ {الشعراء/21}

21.ḳaçtım silerdin ḳaçan ḳorḳtum erse silerdin. bağışladı maŋa idim könilik ḳıldı meni ıdılmış yalavaçlardın.

21. "Bu yüzden sizden korkup kaçtım, daha sonra Rabbim bana hikmet; doğruyu yanlıştan ayıracak bir bilgi verdi ve beni peygamberlikle görevlendirdi."

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدتَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ {الشعراء/22}

22.ol bir ėrinç minnet urur sėn anı meniŋ üze ḳullandıŋ Taŋrı ḳulı oġlanını.

22. "Başıma kaktığın o iyilik, İsrailoğullarını köleleştirmenin bir sonucu idi."[45]

45 Krş. Bakara 2/49; Tâhâ 20/38-40. Yani "sen, İsrailoğullarının erkek çocuklarını boğazlıyordun. Annem benim öldürülmemden korktuğu için beni bir sepet içinde nehre bırakmıştı. Sonra senin ailen beni suda bulup saraya getirdi. Eğer sen zulmetmeseydin, başıma bunlar gelmeyecekti."

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/23}

23. aydı fir'avn ne ol ajunluğlar iḍisi.

23. Firavun, "('Biz âlemlerin Rabbinin elçisiyiz' diyorsunuz) Peki bu 'Âlemlerin Rabbi' dediğiniz de neyin nesi?" dedi.

قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ {الشعراء/24}

24.aydı kökler iḍisi yer iḍisi ne kim ol ėkki araḳı eger erse siler sėziksizler.

24. Musa, "O, göklerin, yerin ve bu ikisi arasındaki varlıkların Rabbidir. Eğer gerçeği samimiyetle bilmek istiyorsanız (gerçek işte budur)" diye cevap verdi.

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ {الشعراء/25}

25.aydı anıŋ tegresidekiŋe ėşitmez mü siler?

25. Firavun çevresindekilere, "Bu adam neler söylüyor, duyuyor musunuz?" dedi.

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ {الشعراء/26}

26. aydı iḍiŋiz ozaḳı atalarıŋız iḍisi.

26. Musa sözüne devam etti: "O, sizin de gelmiş geçmiş atalarınızın da Rabbidir."

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ {الشعراء/27}

27.aydı yalavaçıŋızlar ol kim ıḍıldı silerke. telwe turur.

27. Firavun, "Size peygamber olarak gönderildiğini iddia eden bu adam delinin biri" dedi.

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ {الشعراء/28}

28.aydı kün tuġusuġ iḍisi kün batşıġ iḍisi ne kim ol ėkki ara erse eger uḳar erse siler.

28. Musa yine devam etti: "O, doğunun, batının ve bu ikisi arasındaki yerlerin de Rabbidir. Eğer aklınızı çalıştırırsanız (bu gerçeği kavrarsınız)."

قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلَٰهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ {الشعراء/29}

29.aydı eger tutsa sėn bir Taŋrı mėnde aḍın ḳılġay men sėni zindānḳa ḳatılmışlardın.

29. Firavun (öfke ile), "Eğer sen benden başka bir Tanrı edinecek olursan, kesinlikle seni hapse atarım." dedi.

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ {الشعراء/30}

30.aydı neçeme keltürse men saŋa nerse belgülüg.

30. Musa, "Peki, sana (peygamber olduğumu gösteren) açık bir delil getirirsem (ne yaparsın)?" dedi.

قَالَ فَأْتِ بِهِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ {الشعراء/31}

31.aydı keltürgil anı eger erse sėn köni sözlüglerdin.

31. Firavun dedi ki: "Eğer doğru söylüyorsan haydi delilini getir bakalım."

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ {الشعراء/32}

32.kemişti tayaḳını ançada ol yılan boldı belgülüg.

32. Bunun üzerine Musa asâsını yere bıraktı. Bir de ne görsünler! O, gerçek bir yılan oluvermiş!

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاء لِلنَّاظِرِينَ {الشعراء/33}

33.tarttı elgini ançada ol ürüŋ boldı bakıġlılarḳa.

33. Musa elini koynuna sokup çıkardı. Birdenbire o el, seyredenlere ışıl ışıl, bembeyaz görünüverdi.

قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ {الشعراء/34}

34.aydı gürūhlarıŋa tegresinde çın bu cāḍū turur bilgen.

34. Firavun çevresindeki ileri gelen adamlarına dedi ki: "Evet, bu adam gerçekten işini iyi bilen bir sihirbaz!"

يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ {الشعراء/35}

35.tiler kim çıḳarmaḳ silerni yeriŋizdin cāḍūluḳ birle negü fermānlar siler?

35."O sizi, sihrini kullanarak yurdunuzdan çıkarmak istiyor. O halde bana ne yapmamı önerirsiniz?"

قَالُوا أَرْجِهِ وَأَخَاهُ وَابْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ {الشعراء/36}

36.aydılar berklegil anı anıŋ ḳadaşını ıḍġıl kentler içinde tėrdeçilerni.

36. Onlar da şöyle cevap verdiler: "Musa ve kardeşini alıkoy ve şehirlere sihirbazları toplayacak haberciler gönder."

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ {الشعراء/37}

37.keltürsünler saŋa tėgme cāḍūlarnı bilgen.

37. "İşini iyi bilen bütün usta sihirbazları sana getirsinler."

فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ {الشعراء/38}

38.tėrildi cāḍūlar bilinmiş kün üḍleriŋe.

38. Nihayet bütün sihirbazlar belirlenen gün ve saatte (bir şenlik günü kuşluk vaktinde)[46] toplandılar.

وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنتُم مُّجْتَمِعُونَ {الشعراء/39}

39.aytıldı kişilerke nek erür mü siler tėrligliler?

39. Bir taraftan da halka şöyle seslenildi: "Ne duruyorsunuz, haydi çabuk toplanın!"

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِن كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ {الشعراء/40}

40.bolġay kim biz uḍġay miz cāḍūlarḳa eger erseler anlar utuġlılar.

40. "Toplanın da sihirbazları destekleyelim, böylece gâlip gelen onlar olsun."[47]

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ {الشعراء/41}

41.ḳaçan keldi erse cāḍūlar aydılar firʿavnḳa nek bar mu biziŋke yal eger ersemiz biz utuġlılar.

41. Sihirbazlar toplanıp geldiklerinde Firavuna, "Eğer biz gâlip gelecek olursak bize bir ödül var, değil mi?" diye sordular.

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذًا لَّمِنَ الْمُقَرَّبِينَ {الشعراء/42}

42.aydı evet siler andaġ erse yaḳın ḳılınmış ḫāṣlardın.

42. Firavun, "Evet, şüphesiz benim yanımda yüksek bir mevki elde edeceksiniz" dedi.

46 Bkz. Tâhâ 20/59.

47 Burada, halkı toplanmaya ve sihirbazlara destek vermeye teşvik söz konusudur. Beğavî, "Leʿallenâ" edatına "Key" (İçin) anlamını vermiştir. "Nettebiʿu" kelimesi, tâbi olmak anlamına geldiği gibi, desteklemek anlamna da gelir. Burada biz bu anlamı tercih ettik.

قَالَ لَهُم مُّوسَى أَلْقُوا مَا أَنتُم مُّلْقُونَ {الشعراء/43}

43.aydı anlarḳa mūsā kemşinler ne kim siler kemişteçiler siler.

43. Musa büyücülere, "Haydi ne hüneriniz varsa gösterin bakalım" dedi.

فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ {الشعراء/44}

44.kemiştiler yiplerini tayaḳlarını aydılar fir'avn küsüşlügi tapa and biz miz yeŋdeçiler.

44. Sihirbazlar iplerini ve asâlarını yere attılar ve "Firavunun izzet ve şerefine yemin ederiz ki, gâlip gelen bizler olacağız" dediler.

فَأَلْقَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ {الشعراء/45}

45.kemişti mūsā tayaḳını ançada ol siŋürdi ne kim yalġan yaratmış ėtmiş erdiler.

45. Derken Musa da asâsını yere bıraktı. Bir de ne görsünler! Asâ onların o aldatıcı düzeneklerini yalayıp yutuyor.

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ {الشعراء/46}

46.kemiştiler cāḍūlar yüknügliler.

46. Bunun üzerine bütün sihirbazlar hep birden secdeye kapanarak,

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/47}

47.aydılar kėrtgündimiz ajunluġlar iḍisiŋe.

47-48. "Biz âlemlerin Rabbine, Musa ve Harun'un Rabbine inandık iman ettik" dediler.

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ {الشعراء/48}

48.mūsā ve hārūn Taŋrısıŋa.

47-48. "Biz âlemlerin Rabbine, Musa ve Harun'un Rabbine inandık iman ettik" dediler.

قَالَ آمَنتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ {الشعراء/49}

49.aydı kėrtgündüŋizler mü aŋar men destūr bėrmesde öŋdün silerke ol uluġıŋızlar ol kim ögretti silerke cāḍūluḳnı. herāyna bilgey siler. kesgey ök men eligleriŋizni taḳı aḍaḳlarıŋızını şaşru asġay oḳ men silerni yumḳılarnı.

49. Firavun, "Ben size izin vermeden ona inanıyorsunuz, öyle mi? Anlaşıldı ki, size sihri öğreten en büyük ustanız o imiş. Yakında başınıza neler gelecek göreceksiniz. Yemin ederim ki, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim, sonra da hepinizi asacağım" diye tehditler savurdu.

قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ {الشعراء/50}

50. aydılar yas yoḳ biz iḍimizke yandaçılar miz.

50. Sihirbazlar şöyle cevap verdiler: "Hiç önemli değil, (ister as, ister kes) biz zaten sonunda Rabbimize döneceğiz."

إِنَّا نَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَن كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ {الشعراء/51}

51.biz umınç tutar miz yarlıḳamaḳ biziŋke iḍimizā! yaŋluḳlarmızını bolmaḳımız kėrtgünügliler aşnusı.

51."(Biz bu toplumda) ilk inananlar olduğumuz için, umarız ki Rabbimiz kusurlarımızı bağışlar."

وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ {الشعراء/52}

52.yarlıġ ıḍtımız mūsāḳa tünle ėletgil menim ḳullarımnı siler uḍulmış siler.

52. Biz Musa'ya, "Kullarımı (İsrailoğullarını) geceleyin alıp yola çık, şüphesiz siz takip edileceksiniz" diye bildirdik.

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ {الشعراء/53}

53.ıḍtı fir'avn kentler içinde tėrdeçilerni.

53. Öte yandan Firavun, asker toplamak üzere şehirlere adamlar gönderdi.

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ {الشعراء/54}

54.çın bular az gürūhlar tururlar.

54. (Ve toplanan askerlere şöyle dedi:) "Bunlar sayıları çok az, basit ve önemsiz bir topluluk."

وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَائِظُونَ {الشعراء/55}

55.anlar bizinḳe düşmen tutuġlı turur.

55. "Fakat bize karşı öfkeyle dolular."

وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ {الشعراء/56}

56. biz yumḳı tulum kėdigliler miz.

56. "Biz de uyanık, tedbirli bir topluluğuz."

فَأَخْرَجْنَاهُم مِّن جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ {الشعراء/57}

57. çıḳardımız anlarnı būstānlardın aḳar yullardın.

57. Sonunda Biz de Firavun ve adamlarını, bağ ve bahçelerinden, pınarlarından sürüp çıkardık.

وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ {الشعراء/58}

58.genclerdin arıġ orundın.

58. Hazinelerinden, makam ve mevkilerinden ettik.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ {الشعراء/59}

59.mundaġoḳ. mīrāṣ koḍtımız isrā'īl ḳulı oġlanıŋa.

59. Olaylar işte böyle cereyan etti. İsrailoğullarına ise (Mısırlılarınki gibi) mal mülk ve nimetler ihsan ettik.[48]

فَأَتْبَعُوهُم مُّشْرِقِينَ {الشعراء/60}

60. uḍtılar anlarḳa kün tuġarda.

60. Firavun ve adamları gün doğarken İsrailoğullarının peşine düştüler.

فَلَمَّا تَرَاءَى الْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرَكُونَ {الشعراء/61}

61.ḳaçan körüştiler erse ėkki gürūh aydı mūsā nökerleri biz yėtmişlerdin.

61. Nihayet iki taraf birbirinin görüş alanına girdiklerinde Musa'nın kavmi, "İşte şimdi yakalandık" dedi.

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ {الشعراء/62}

48 Lafzen, "Bütün bu nimetlere İsrailoğullarını mirasçı kıldık." Burada mecâzi bir anlatım söz konusudur. Yani zaman içinde Allah, İsrailoğullarına da eskiden Mısırlıların sahip oldukları bolluk ve refahı lutfetmiştir. Krş. Duhân 44/28.

62.aydı yoḳ andaġ ermez menim birle menim iḍim. köndürgey mėni.

62. Musa, "Hayır! Korkmayın, Rabbim benimle beraberdir ve bana mutlaka bir kurtuluş yolu gösterecektir" dedi.

فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنِ اضْرِب بِّعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ {الشعراء/63}

63. yarlıġ ıḍtımız mūsāḳa urġıl tayaḳıŋ birle deryānı. yarıldı boldı tėgme gürūh uluġ daġ teg.

63. Bu sırada Biz Musa'ya, "Asânı denize vur" diye vahyettik. Vurur vurmaz deniz ikiye yarıldı, her iki yanı sanki büyük bir dağ gibiydi.

وَأَزْلَفْنَا ثَمَّ الْآخَرِينَ {الشعراء/64}

64.yaḳın ḳıldımız anda kėḍinkilerni.

64. Geriden gelenleri (Firavun ve ordusunu) oraya yaklaştırdık.

وَأَنجَيْنَا مُوسَى وَمَن مَّعَهُ أَجْمَعِينَ {الشعراء/65}

65.ḳutġardımız mūsā taḳı anıŋ birleki yumḳını.

65. Musa ve yanındakilerin hepsini kurtardık.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ {الشعراء/66}

66.yana suw ḳuḍı ıḍtımız aḍınlarnı.

66. Sonra da geriden gelenleri suda boğduk.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ {الشعراء/67}

67.anıŋ içinde belgü ol. ermedi üküşrekleri kėrtgünügliler.

67. Gerçek şu ki, bunların her birinde nice ibretler vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

{68/الشعراء} وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

68.sėniŋ iḍiŋ ol küşüş yarlıḳaġlı.

68. Ey Peygamber! Bil ki, senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya muktedirdir, Rahîm'dir; küfürde direnenleri şefkat ve merhametinden dolayı hemen cezalandırmaz, onlara mühlet verir.

{69/الشعراء} وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ

69. oḳıġıl anlar üze ibrāhīm sawlarını.

69. Ey Peygamber! Sen bu müşriklere İbrahim'in başından geçenleri de anlat.

{70/الشعراء} إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ

70.ançada aydı atasıŋa ev boḍnıŋa nekke tapnur siler?

70. Hani o, babasına ve kavmine, "Siz neye tapıyorsunuz?" diye sormuştu.

{71/الشعراء} قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ

71.aydılar tapnur miz butlarḳa bolur miz aŋar ürük turuġlılar.

71. Onlar da, "Putlara tapıyoruz ve onlara tapınmaya da devam edeceğiz" diye karşılık vermişlerdi.

{72/الشعراء} قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ

72.aydı èşitürler mü silerdin ol vaḳtda oḳıtur siler.

72. İbrahim demişti ki: "Peki, siz onlara dua ettiğiniz zaman sizi işitiyorlar mı?"

{73/الشعراء} أَوْ يَنفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ

73. azu asıġ ḳılurlar mu azu ziyān ḳılurlar mu?

73. "Yahut size bir faydaları veya zararları dokunuyor mu?"

{74/الشعراء} قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ

74.aydılar yoḳ kim buldumız atalarımızını andaġ ḳılurlar.

74.Onlar, "Hayır! Fakat biz atalarımızdan böyle gördük, onlar da putlara tapıyorlardı" demişlerdi.

{75/الشعراء} قَالَ أَفَرَأَيْتُم مَّا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ

75. aydı ne körür siler anı kim anı kim tapnur siler.

75-76. İbrahim demişti ki: "Peki, sizin ve geçmişteki atalarınızın taptığı şeylerin ne olduğunu siz hiç düşündünüz mü?"

{76/الشعراء} أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ

76.siler atalarıŋız aşnuḳılar.

75-76. İbrahim demişti ki: "Peki, sizin ve geçmişteki atalarınızın taptığı şeylerin ne olduğunu siz hiç düşündünüz mü?"

{77/الشعراء} فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ

77.anlar mėnim yaġım tururlar meger ajunluġlar iḍisi.

77. "Bilin ki, o putlar benim düşmanımdır. Benim dostum ise sadece âlemlerin Rabbidir."

{78/الشعراء} الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ

78.ol kim yarattı mėni ol köni yolķa köndürür mėni.

78. "Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur."

{79/الشعراء} وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ

79.ol aş yėtürür maŋa taķı içrür maŋa.

79. "Beni yedirip içiren, doyuran da O'dur."

{80/الشعراء} وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

80.ķaçan iglese men ol emler mėni.

80. "Hastalandığım zaman bana şifa veren de."

{81/الشعراء} وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ

81.ol öldürür mėni yana tirgüzür mėni.

81. "Beni öldürüp sonra diriltecek olan da O."

{82/الشعراء} وَالَّذِي أَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ

82.ol kim umınç tutar men yarlıķamaķ maŋa yaŋluķumnı saķış küninde.

82. "Ve nihayet kıyamet günü, günah ve kusurlarımı bağışlamasını umduğum da O'dur."

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ {الشعراء/83}

83.iḍimā! bağışlaġıl maŋa könilikni yėtürgil mėni ėḍgülerke.

83."Rabbim! Bana doğru hüküm verme yeteneği lutfet ve beni sâlih insanların arasına dâhil eyle."

وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ {الشعراء/84}

84.ḳılġıl mėni çınlıḳ tili kėḍinkiler içinde.

84. "Beni gelecek nesillerin nezdinde yüksek bir övgüye mazhar kıl."

وَاجْعَلْنِي مِن وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ {الشعراء/85}

85.ḳılġıl mėni uştmaḫdın mīrāṣ boluġlılardın.

85. "Beni nimetlerle dolu cennete girenlerden eyle."

وَاغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ {الشعراء/86}

86. yarlıḳaġıl atamnı ol erdi yolsuzlardın.

86. "Babamı da bağışla. Çünkü o yolunu şaşırmış biriydi."

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ {الشعراء/87}

87.rüsvā ḳılmaġıl mėni ol kün ḳoparılurlar.

87. "Beni, insanların diriltilip hesap verecekleri gün rezil rüsvâ etme."

يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ {الشعراء/88}

88.ol kün asıġ ḳılmaz māl tawar azu oġlanlar.

88. O gün mal da mülk de evlât da hiçbir fayda vermez.

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ {الشعراء/89}

89.meger kim keltürse Taŋrıḳa āsān tirilmiş köŋül.

89. O gün kurtulacak olanlar, Allah'ın huzuruna şirkten arınmış, temiz bir kalple gelenlerdir.

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ {الشعراء/90}

90.yawutuldı uştmaḫ saḳnuḳlarḳa.

90. O gün cennet, şirk ve isyandan uzak durmuş olanlara yaklaştırılır.

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ {الشعراء/91}

91.çıḳarıldı tamuġ yolsuzlarḳa.

91. Cehennem de azgınlara açıkça gösterilir.

وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ {الشعراء/92}

92.taḳı aytıldı anlarḳa ḳayda ol siler ol kim tapnur erdiŋizler?

92.Bu azgınlara şöyle denilir: "Söyleyin bakalım, tapındığınız varlıklar şimdi neredeler?"

مِن دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنصُرُونَكُمْ أَوْ يَنتَصِرُونَ {الشعراء/93}

93.Taŋrıda aḍınḳa nek yārī bėrürler mü silerke azu yārī tilerler mü?

93. "Hani şu Allah'ı bırakıp da tapındıklarınız? Şimdi onlar size yardım edebilecekler mi ya da kendilerini kurtarabilecekler mi?"

فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ {الشعراء/94}

94. töŋderi kemişilgenler anıŋ içinde anlar yolsuzlar.

94. Bu putlar ve onlara tapan azgınlar tepe taklak cehenneme atılacaklar.

وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ {الشعراء/95}

95.iblīs çerigleri ḳamuġlar.

95. Hem de İblis ve ordusuyla birlikte, topluca.

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ {الشعراء/96}

96. ayġaylar anlar anıŋ içinde ḫuṣūmet ḳılurlar.

96. Orada birbirlerini suçlayarak diyecekler ki:

تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ {الشعراء/97}

97. Taŋrı tuta and eger bolsa miz yolsuzlar içinde belgülüg.

97. "Vallahi biz apaçık bir sapıklık içindeymişiz."

إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/98}

98.ança kim törüttümiz silerni ajunluġlar iḍisi birle.

98. "Çünkü biz sizi, âlemlerin Rabbiyle bir tutuyorduk."

وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ {الشعراء/99}

99. yolsuz ḳılmadı bizni meger yazuḳluġlar.

99. "Fakat bizi saptıranlar şu günahkâr önderlerimizdi."

فَمَا لَنَا مِن شَافِعِينَ {الشعراء/100}

100.yoḳ biziŋke yazuḳumızını ḳoldaçılar.

100. "Şimdi artık ne bir şefaatçimiz var!"

وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ {الشعراء/101}

101.ap yme yaḳın dost.

101. "Ne de candan bir dostumuz!"

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ {الشعراء/102}

102. eger bolsa biziŋke bir yanmaḳ bolġay erdimiz kėrtgünüglilerdin.

102. "Keşke dünyaya tekrar dönebilsek de mümin kimseler olsak."

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ {الشعراء/103}

103.bütünlükün anıŋ içinde belgü ol. ermez üküşrekleri kėrtgünügliler.

103. Gerçek şu ki, İbrahim'in kıssasında nice ibretler vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {الشعراء/104}

104.bütünlükün sėniŋ iḍiŋ ol turur küsüş yarlıḳaġan.

104. Ey Peygamber! Bil ki senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya muktedirdir, Rahîm'dir, küfürde direnenleri şefkat ve merhametinden dolayı hemen cezalandırmaz, onlara süre tanır.

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ {الشعراء/105}

105.yalġanḳa tuttı nūḥ boḍunı ıḍılmışlarnı.

105. Nuh'un kavmi de peygamberlerini yalanlamıştı.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ {الشعراء/106}

106.ançada aydı anlarḳa ḳadaşları nūḥ yalavaç ḳorḳmaz mu siler?

106. Kardeşleri Nuh onlara şöyle demişti: "Allah'tan hiç mi korkmaz, sakınmazsınız?"

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ {الشعراء/107}

107.men silerke yalavaç bütün.

107. "Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ {الشعراء/108}

108.ḳorḳunlar Taŋrıḳa menim fermānım tutunlar.

108. "Öyleyse Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/109}

109.tilemez men silerdin anıŋ üze yaldın. ermes menim yalım meger ajunluġlar iḍisi üze.

109. "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ücretimi âlemlerin Rabbi olan Allah verecektir."

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ {الشعراء/110}

110.ḳorḳuŋ Taŋrıdın boyun süŋ maŋa.

110. "Evet, o halde Allah'tan korkun, bana itaat edin."

قَالُوا أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ {الشعراء/111}

111.aydılar büter mü miz saŋa uḍu bardılar saŋa yawuzraḳlar.

111.ayak takımı (düşüncesizce inanan ahmak) kimseler!" diye cevap verdiler.

قَالَ وَمَا عِلْمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ {الشعراء/112}

112.aydı ne ol biligim anı kim ḳılur erdiler.

112. Nuh şöyle dedi: "Ben onların ne yapıp ettiklerini, nasıl bir imana sahip olduklarını bilemem."

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ {الشعراء/113}

113.ermes saḳışları meger menim iḍim üze eger bilse siler.

113. "Onların hesabı yalnızca Rabbime aittir. Eğer düşünürseniz işin böyle olduğunu anlarsınız."

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ {الشعراء/114}

114.ermes men sürügli mü'minlerni.

114. "Hem ben inanan kimseleri yanımdan kovacak değilim."

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ {الشعراء/115}

115.ermes men meger ḳorḳuttaçı belgülüg.

115. "Çünkü ben sadece gerçekleri açıklayan bir uyarıcıyım."

قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ {الشعراء/116}

116. aydılar eger yıġılmasa sėn ay nūḥ bolġay oḳ sėn taşlanmışlardın.

116. İnkârcılar dediler ki: "Ey Nuh! Eğer bu iddiandan vazgeçmezsen mutlaka sen taşlanarak öldürüleceksin."

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ {الشعراء/117}

117.aydı iḍimā! bütünlükün boḍunum yalġanḳa tuttılar mėni.

117. Bunun üzerine Nuh şöyle dua etti: "Ey Rabbim! (Görüyorsun ki,) kavmim beni yalanladı."

فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَن مَّعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ {الشعراء/118}

118.açġıl mėnli ara taḳı ḥükm ḳılġıl anlar ara açmaḳ. ḳutġarġıl mėni taḳı meniŋ birlekini kėrtgünüglilerdin.

118. "Artık benimle kavmim arasında kesin bir hüküm ver (onları cezalandır). Beni ve benimle birlikte inananları kurtar."

فَأَنجَيْنَاهُ وَمَن مَّعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ {الشعراء/119}

119.ḳutġardımız anı anıŋ birleki kėme içinde tolulanmış.

119. Sonunda Biz, onu ve onunla birlikte olanları o yük dolu gemiyle kurtardık.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ {الشعراء/120}

120.yana suw ḳuḍı ıḍtımız anda kėḍin ḳalıġlılarnı.

120. Geri kalanları ise suda boğduk.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ {الشعراء/121}

121.anıŋ içinde belgü ol. ermes üküşrekleri mü'minler.

121. Gerçek şu ki, Nuh'un kıssasında nice ibretler vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {الشعراء/122}

122. sėniŋ iḍiŋ ol turur küsüş yarlıḳaġan.

122. Ey Peygamber! Bil ki, senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya muktedirdir, Rahîm'dir; küfürde direnenleri şefkat ve merhametinden dolayı hemen cezalandırmaz, onlara süre tanır.

كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ {الشعراء/123}

123.yalġanḳa tuttı ʿād boḍunı yalavaçlarnı.

123. Âd kavmi de peygamberlerini yalanlamıştı.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ {الشعراء/124}

124.ançada aydı anlarķa ķaḍaşları hūd ķorķmaz mu siler?

124. "Kardeşleri Hûd onlara şöyle demişti: "Allah'tan hiç mi korkmaz, sakınmazsınız?"

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ {الشعراء/125}

125.men silerke yalavaç men emīn.

125. "Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ {الشعراء/126}

126.ķorķunlar Taŋrıdın menim fermānım tutunlar.

126. "Öyleyse Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/127}

127. tilemez men silerdin anıŋ üze bir terdin. ermes menim terim meger ajunluġlar iḍisi üze.

127. "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ücretimi âlemlerin Rabbi olan Allah verecektir."

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ {الشعراء/128}

128.binā ķılur mu siler tėgme yol üze bir belgü oynar siler.

128. "Siz her tepeye bir tapınak dikerek boş şeylerle uğraşmıyor musunuz?"

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ {الشعراء/129}

129.taḳı tutar siler ḥavżlar bolġay kim siler meŋgü ḳalġay siler.

129. "Sağlam binalar yapıyorsunuz. Böylelikle hiç ölmeyeceğinizi sanıyorsunuz öyle mi?"

{130/الشعراء} وَإِذَا بَطَشْتُم بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ

130. ḳaçan tutsa siler tutar siler üz öfke birle öldürügli teg.

130. "Elinize geçen her fırsatta, hak hukuk tanımadan zorbalık yapıyorsunuz."

{131/الشعراء} فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ

131.ḳorḳuŋlar Taŋrıḳa menim fermānım tutuŋlar.

131. "Gelin, Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

{132/الشعراء} وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُم بِمَا تَعْلَمُونَ

132.ḳorḳuŋlar ol iḍi kim arturdı silerke anı kim bilür siler.

132. "Evet, korkun O Allah'tan. Size sahip olduğunuz nimetleri O verdi."

{133/الشعراء} أَمَدَّكُم بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ

133.artturdı silerke yılḳılar oġlanlar.

133. "Sürü sürü hayvanları ve evlâtları,"

{134/الشعراء} وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

134.būstānlar aḳar yular.

134. "Bağları bahçeleri ve pınarları hep O verdi."

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ {الشعراء/135}

135. men ḳorḳar men siler üze uluġ kün ḳınındın.

135. "Ben sizin o dehşetli günün azabına yakalanmanızdan korkuyorum."

قَالُوا سَوَاء عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُن مِّنَ الْوَاعِظِينَ {الشعراء/136}

136.aydılar tüz ol biziŋ üze azu pend bėrse sėn azu bolmasa sėn pend bėriglilerdin.

136. Bu uyarılar karşısında Hûd'un kavmi şöyle dedi: "Bize öğüt versen de bir, vermesen de."

إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ {الشعراء/137}

137.ermez bu meger ozaḳılarınıŋ ḫūsı.

137. "Bizim benimsediğimiz bu din, atalarımızın dîninden başka bir şey değildir."

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ {الشعراء/138}

138.ermez miz ḳınalġulardın.

138. "Dolayısıyla biz cezalandırılacak değiliz."

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ {الشعراء/139}

139. yalġanḳa tuttılar anı helāk ḳıldımız anlarnı. anıŋ içinde belgü turur. ermes üküşrekleri kėrtgünügliler.

139. Evet, Hûd'u işte böylece yalanladılar. Bu yüzden Biz de onları helâk ettik. Gerçek şu ki, Hûd'un kıssasında nice ibretler vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

{140/الشعراء} وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

140.sėniŋ iḍiŋ ol turur küşüş yarlıḳaġlı.

140. Ey Peygamber! Bil ki senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya muktedirdir, Rahîm'dir; küfürde direnenleri şefkat ve merhametinden dolayı hemen cezalandırmaz, onlara süre tanır.

{141/الشعراء} كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ

141.yalġanḳa tuttı şemūdluġlar ıḍılmışlarḳa.

141. Semûd kavmi de peygamberlerini yalanlamıştı.

{142/الشعراء} إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

142.ançada aydı anlarḳa ḳaḍaşları şāliḥ ḳorḳmaz mu siler?

142."Kardeşleri Sâlih onlara şöyle demişti: "Allah'tan hiç mi korkmaz, sakınmazsınız?"

{143/الشعراء} إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

143.men silerke yalavaç men bütün.

143. "Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

{144/الشعراء} فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ

144.ḳorḳunlar Taŋrıḳa tutuŋ menim fermānım tutuŋlar.

144. "Öyleyse Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/145}

145. tilemez men silerdin anıŋ üze bir terdin ermez menim terim. meger ajunluġlar iḍisi.

145. "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ücretimi âlemlerin Rabbi olan Allah verecektir."

أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ {الشعراء/146}

146. ḳoḍulur mu siler munuŋ içinde ḳorḳunçsızlar.

146. "Siz buralarda hep böyle güven içinde bırakılacağınızı mı zannediyorsunuz?"

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ {الشعراء/147}

147.būstānlar içinde yullar içinde.

147. "Bahçelerde, pınarların başında,"

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ {الشعراء/148}

148.ekinler içinde ḫurmā yıġaçı anıŋ yėmişi siŋiglig turur.

148. "Ekinlerin ve salkımları olgunlaşıp sarkmış hurmalıkların içinde,"

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ {الشعراء/149}

149.yonar siler tağdın ewlerni uzanigliler.

149. "Ve dağlarda ustaca yonttuğunuz şu evlerde şımarıkça yaşayarak, (hep böyle kalacağınızı mı sanıyorsunuz?)"

{150/الشعراء} فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ

150.ḳorḳuŋlar Taŋrıdın menim fermānım tutuŋlar.

150. "Haydi artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

{151/الشعراء} وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ

151. fermān tutmaŋlar üsde keçügliler fermānını.

151. "(Küfür ve şirkte) aşırı giden önderlerin emirlerine uymayın."

{152/الشعراء} الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

152.anlar kim artaḳlıḳ ḳılurlar yer içinde oŋ ḳılmaslar.

152. "Zira onlar, yeryüzünde fesad çıkarıp dengeyi bozar, ıslah edici hiçbir şey yapmazlar."

{153/الشعراء} قَالُوا إِنَّمَا أَنتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

153. aydılar bütünlükün sen yaratılmışlardın.

153. Dediler ki: "Besbelli sen iyice büyülenmişsin."

{154/الشعراء} مَا أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

154.dewül sėn meger ādemī bizke meŋzek. keltürgil bir nişān eger erse sėn köni sözleglilerdin.

154. "Nihayet sen de bizim gibi bir insansın. Eğer doğru söylüyorsan haydi bir mucize getir de görelim bakalım."

{155/الشعراء} قَالَ هَٰذِهِ نَاقَةٌ لَّهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

155.aydı bu Taŋrı ingeni ol aŋar bir kün suw içgülüki silerke bir kün suw içgülüki belgülüg kün.

155. Sâlih dedi ki: "İşte şu dişi deve. Onun da sizin de belli bir su içme zamanınız olsun."

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ {الشعراء/156}

156.yuḳamaŋlar ėsizlikin tutġay silerni uluġ künnüŋ ḳını.

156. "Sakın ona herhangi bir zararınız dokunmasın. Aksi takdirde o dehşetli günün azabı sizi yakalar."

فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ {الشعراء/157}

157.öldürdiler anı boldılar öknügliler.

157. Bu uyarılara rağmen dişi devenin önce ayaklarını kestiler, ardından da onu boğazladılar. Fakat sonunda (başlarına gelecek azabı görünce de) pişman oldular.

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ {الشعراء/158}

158.tuttı anlarnı ḳın. anıŋ içinde belgü turur. ermedi üküşrekleri kėrtgünügliler.

158. Fakat azab onları yakaladı. Gerçek şu ki, Sâlih'in kıssasında nice ibretler vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {الشعراء/159}

159.sėniŋ iḍiŋ ol turur küsüş yarlıḳaġan.

159. Ey Peygamber! Bil ki, senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya muktedirdir, Ra-hîm'dir; küfürde direnenleri şefkat ve merhametinden dolayı hemen cezalandırmaz, onlara süre tanır.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ {الشعراء/160}

160.yalġanḳa tuttı lūṭ boḍunı ıḍılmışlarnı.

160. Lût kavmi de peygamberlerini yalanlamıştı.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ {الشعراء/161}

161. ançada aydı anlarḳa ḳadaşları lūṭ ḳorḳmaz mu siler?

161. Kardeşleri Lût onlara şöyle demişti: "Allah'tan hiç mi korkmaz, sakınmazsınız?"

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ {الشعراء/162}

162.men silerke yalavaç men bütün.

162. "Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ {الشعراء/163}

163.ḳorḳunŋlar Taŋrıḳa mėnim fermānım tutuŋlar.

163. "Öyleyse Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/164}

164.tilemez men silerdin anıŋ üze bir terdin. ermez mėnim terim meger ajunluġlar iḍisi üze.

164. "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ücretimi âlemlerin Rabbi olan Allah verecektir."

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ {الشعراء/165}

165.keltürür mü siler erkeklerke ajunluġlardın.

165. "Siz nasıl oluyor da (insanlık onuruna aykırı davranarak) erkeklerle ilişkiye girebiliyorsunuz?"

{166/الشعراء} وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُم بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ

166.ḳoḍu mu siler anı kim yarattı silerke iḍiŋiz cüftleriŋizdin. yoḳ kim siler boḍun siler teŋdin keçrügli siler.

166. "Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıp nasıl böyle bir şey yapabiliyorsunuz? Doğrusu siz gerçekten haddi aşan, azgın bir topluluksunuz?"

{167/الشعراء} قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ

167. aydılar eger yıġılmasa sėn ay lūṭ bolġay oḳ sėn çıḳarılmışlardın.

167. Dediler ki: "Ey Lût! Eğer sen bu davâdan vazgeçmezsen, mutlaka yurdundan sürülüp çıkarılacaksın."

{168/الشعراء} قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُم مِّنَ الْقَالِينَ

168.aydı men silerniŋ işiŋizlerni yigrengüçilerdin men.

168. Lût şöyle dedi: "Ben sizi, yaptığınız bu işten dolayı şiddetle kınıyorum."

{169/الشعراء} رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

169.iḍimā! ḳutġarġıl mėni ewim boḍunını anıŋdın kim ḳılurlar.

169. "Rabbim! Beni ve ailemi; bana inananları, onların yaptığı işlerin şerrinden Sen koru."

{170/الشعراء} فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

170.ḳutġardımız anı anıŋ ewi boḍunını yumḳını.

170-171. Sonunda geride kalan yaşlı karısı hariç, onu ve ailesini; ona inananların hepsini kurtardık.

{171/الشعراء} إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

171.meger ḳurtġanı ḳalıġlılar içinde.

170-171. Sonunda geride kalan yaşlı karısı hariç, onu ve ailesini; ona inananların hepsini kurtardık.

{172/الشعراء} ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ

172.yana yoḳattımız aḍınlarnı.

172. Sonra diğerlerini yerin dibine geçirdik.

{173/الشعراء} وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم مَّطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنذَرِينَ

173.yaġdurdımız anlar üze yaġmur. yawuz boldı ḳorḳutulmışlarnıŋ yaġmurı.

173. Onların üzerlerine yağmur gibi taş yağdırdık. Uyarıldıkları halde yola gelmeyenlerin üzerine yağan taşlar ne yamandı!

{174/الشعراء} إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ

174.bütünlükün anıŋ içinde belgü ol. ermedi üküşrekleri kėrtünügliler.

174. Gerçek şu ki, Lût'un kıssasında nice ibretler vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

{175/الشعراء} وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

175.sėniŋ iḍiŋ ol turur küsüş yarlıḳaġan.

175. Ey Peygamber! Bil ki, senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya muktedirdir, Rahîm'dir; küfürde direnenleri şefkat ve merhametinden dolayı hemen cezalandırmaz, onlara süre tanır.

كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ {الشعراء/176}

176.yalġanḳa tuttı orman boḍunı ıḍılmışlarnı.

176. Eyke halkı da peygamberlerini yalanlamıştı.

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ {الشعراء/177}

177.ançada aydı anlarḳa şu' ayb ḳorḳmaz mu siler?

177. Şuayb onlara şöyle demişti: "Allah'tan hiç mi korkmaz, sakınmazsınız?"

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ {الشعراء/178}

178.men silerke yalavaç men bütün.

178. "Bilin ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ {الشعراء/179}

179. ḳorḳuŋlar Taŋrıḳa meniŋ fermānım tutuŋlar.

179. "Öyleyse Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء/180}

180.tilemez men silerdin anıŋ üze bir terdin. ermes mėnim terim meger ajunluġlar iḍisi üze.

180. "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Benim ücretimi âlemlerin Rabbi olan Allah verecektir."

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ {الشعراء/181}

181.tükel ḳılınlar ülgülegüni bolmanlar eksütüglilerdin.

181. "Ölçüyü tam tutun, eksik ölçerek hak yiyenlerden olmayın."

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ {الشعراء/182}

182. tartınlar köni kabbān birle.

182. "Dosdoğru terazi ile tartın."

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ {الشعراء/183}

183.eksütmenler kişilerke nerselerini teŋde keçmenler yer içinde. artaḳlıḳ ḳılığlılar.

183. "İnsanların mal ve eşyalarını eksik vermeyin; haklarını yemeyin, yeryüzünde bozgunculuk yapmayın."

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأَوَّلِينَ {الشعراء/184}

184.ḳorḳunlar ol iḍidin yarattı silerni ozaḳılarnıŋ törütigini.

184. "Sizi ve sizden önceki nesilleri yaratan Allah'tan korkun."

قَالُوا إِنَّمَا أَنتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ {الشعراء/185}

185. aydılar bütünlükün sėn bügilenmişlerdin sėn.

185. Dediler ki: "Besbelli sen iyice büyülenmişsin."

وَمَا أَنتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِن نَّظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ {الشعراء/186}

186.ermes sėn meger bir yaŋluḳ biziŋke meŋzer. sėzinmemiz meger yalġançılardın.

186. "Nihayet sen de bizim gibi bir insansın ve kesinlikle inanıyoruz ki, sen yalancının tekisin."

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ {الشعراء/187}

187.kemişgil biziŋ üze bir kes kökdin eger erse sen köni sözlüglerdin.

187. "Eğer doğru söylüyorsan, haydi tepemize gökten kara bulut kütleleri indir de görelim."

قَالَ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ {الشعراء/188}

188.aydı menim iḍim bilgenrek anı kim ḳılur siler.

188. Şuayb, "Rabbim sizin yapıp ettiklerinizi en iyi bilendir (sizi nasıl cezalandıracağını O daha iyi bilir)" dedi.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ {الشعراء/189}

189.yalġanḳa tuttılar anı tuttı anlarnı köletgeli künnüŋ ḳını. ol erdi uluġ künnüŋ ḳını.

189. Evet, onu yalanladılar. Bu sebeple onları kara bulutların kapladığı bir günün azabı yakalayıverdi. O azabın geldiği gün, gerçekten dehşetli bir gündü.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ {الشعراء/190}

190.bütünlükün anıŋ içinde belgü ol. ermez üküşrekleri kėrtgünügliler.

190. Gerçek şu ki, Şuayb'ın kıssasında nice ibretler vardır. Buna rağmen insanların pek çoğu inanmamaktadır.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {الشعراء/191}

191.sėniŋ iḍiŋ ol küsüş yarlıḳaġan.

191. Ey Peygamber! Bil ki, senin Rabbin Azîz'dir; inkârcıları cezalandırmaya işte böyle muktedirdir, Rahîm'dir; küfürde direnenleri şefkat ve merhametinden dolayı hemen cezalandırmaz, onlara süre tanır.

وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ {الشعراء192}

192.ol ajunluġlar iḍisiniŋ ıḍmışı.

192. Şüphesiz ki, bu Kur'an âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından indirilmiştir.

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ {الشعراء/193}

193.indürdi anı ḳorḳunçsuz cān.

193. Onu güvenilir Ruh (Cibril-i Emîn) indirdi.

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ {الشعراء/194}

194.köŋlüŋ üze bolsa sėn ḳorḳutuġlılardın.

194. Tam da senin kalbine. Böylelikle sen de (diğer peygamberler gibi) uyarıcılardan biri oldun.

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ {الشعراء/195}

195. tāzī tiliçe belgülüg.

195. Hem de açık bir Arapça ile.

وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ {الشعراء/196}

196.ol ozaḳılarnıŋ kitābı içinde.

196. Bu Kur'an, özü itibarı ile öncekilerin kitaplarında da mevcuttur.

أَوَلَمْ يَكُن لَّهُمْ آيَةً أَن يَعْلَمَهُ عُلَمَاء بَنِي إِسْرَائِيلَ {الشعراء/197}

197.azu yoḳ mu erdi anlarḳa bir nişān bilse anı Taŋrı ḳulı oġlanlarınıŋ bilgenleri.

197. İsrailoğullarının bilginlerinin bu hususu bilmeleri, küfürde direnenler için (Kur'an'ın vahiy eseri olduğuna dair) bir delil değil midir?

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ {الشعراء/198}

198.eger indürse erdimiz anı amarı tāzī bilmeglilerke.

198. Eğer Biz Kur'an'ı Arapça bilmeyenlerden birine indirseydik,

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِم مَّا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ {الشعراء/199}

199.oḳıdı anı anlar üze ermediler aŋar kėrtgünügliler.

199. Ve o da bunu kendilerine okusaydı onlar, ("Onun âyetleri açık seçik olmalı değil miydi? Kitab yabancı bir dilde, Peygamber ise Arap?" diyecekler ve)[49] yine inanmayacaklardı.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ {الشعراء/200}

200.andaġoḳ kigürdimiz anı yazuḳluġlar köŋülleri içinde.

200. Biz bu inkârcılığı, günahkârların kalplerine (küfrü tercih etmeleri sebebiyle) işte böyle yerleştirdik.

49 Parantez içindeki mâna için bkz. Fussilet 41/44.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ {الشعراء/201}

201. kėrtgünmezler aŋar körgińceke tėgi aġrıtıġlı ḳını.

201. Onlar acı azabı görmedikçe bu Kur'an'a inanmazlar.

فَيَأْتِيَهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ {الشعراء/202}

202.keldi anlarḳa tawuşsuzun anlar tuymaslar.

202. Fakat bu acı azab, onlara ansızın geliverir ve farkında bile olamazlar.

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنظَرُونَ {الشعراء/203}

203. ayurlar nek bar mu miz küyülmişlerdin?

203. İşte o zaman derler ki: "Bize birazcık olsun mühlet verilmeyecek mi?"

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ {الشعراء/204}

204.biziŋ ḳınımızını mu ėwdürürler?

204. Onlar azabımızın çabucak gelmesini istemiyorlar mıydı?!

أَفَرَأَيْتَ إِن مَّتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ {الشعراء/205}

205.körer müsėn eger arturu bėrse miz anlarḳa yılın.

205. Ey Peygamber! Ne dersin? Biz onları yıllarca yaşatıp dünya nimetlerinden yararlandırsak,

ثُمَّ جَاءَهُم مَّا كَانُوا يُوعَدُونَ {الشعراء/206}

206.yana kelse olarḳa ol kim üḍ urlur erdiler.

206. Sonra da onlara tehdit edildikleri azab gelse,

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا يُمَتَّعُونَ {الشعراء/207}

207.muŋsuz ḳılmaz anlardın ol kim erijlenür erdiler.

207. Yararlandıkları bu nimetler onlara bir fayda verir mi?

وَمَا أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنذِرُونَ {الشعراء/208}

208.helāk ḳılmadımız bir kentdin meger aŋar bir ḳorḳuttaçı bar erdi.

208. Biz hiçbir beldeyi, halkını uyaran peygamberler göndermedikçe helâk etmedik.[50]

ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ {الشعراء/209}

209. bu bir pend ermez miz küç ḳılığlılar.

209. Evet, gerçekleri hatırlatan peygamberler gönderdik. Çünkü Biz aslâ zâlim değiliz (Azgın toplulukları, kendilerine peygamber göndermeden helâk etmeyiz).

وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ {الشعراء/210}

210.indürmedi anı yekler.

210. Bu Kur'an'ı, (bir kısmınızın iddia ettiği gibi) şeytanlar indirmiş değildir.

وَمَا يَنبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ {الشعراء/211}

211. kerekmez anlarḳa umazlar.

50 Krş. İsrâ 17/15.

211. Bu onların işi değildir; hem buna güçleri de yetmez.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ {الشعراء/212}

212. anlar ėşitmekdin sınardınlar.

212. Çünkü şeytanlar vahyi işitmekten men edilmişlerdir.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ {الشعراء/213}

213. oḳımaġıl Taŋrı birle aḍın Taŋrı bolġay sėn ḳınalmışlardın.

213. Ey Peygamber! O halde sakın Allah'la birlikte başka bir Tanrıya tapma. Aksi takdirde azaba uğrayanlardan olursun.[51]

وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ {الشعراء/214}

214. ḳorḳutġıl yaḳ yawuḳlarınŋı yaḳınraḳlar.

214. Ve sen önce yakın akrabalarını uyar.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ {الشعراء/215}

215.ḳuḍı tutġıl ḳanatınŋı aŋar kim uḍu bardı saŋa kėrtgünüglilerdin.

215. Sana uyan müminlere de kol kanat ger.

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ {الشعراء/216}

216. eger yazsalar saŋa. ayġıl men bīzār men anıŋdın kim ḳılur siler.

216. Bu akrabalarından sana karşı gelenler olursa, "Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de.

51 Âyet, Hz. Peygambere hitap etmekte ise de, asıl muhatap insanoğludur.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ {الشعراء/217}

217. köŋül urġıl küsüş Taŋrıḳa yarlıḳaġan iḍike.

217. Sen, Azîz ve Rahîm olan, düşmanlarını yok etmeye gücü yeten, sevgi ve şefkatiyle daima seni ve müminleri koruyan Allah'a güven, O'na dayan.

الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ {الشعراء/218}

218.ol kim körür sėni. anda kim ḳopsa sėn.

218. O seni (geceleyin) tek başına namaz kıldığın zaman da görür,

وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ {الشعراء/219}

219. ewrülmekiŋ tewrülmekiŋ yüknügliler içinde.

219. Secde edenlerle birlikte (cemaatle namaz kılarken de) bütün hal ve hareketlerini görür.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ {الشعراء/220}

220. ol ol turur ėşitgen bilgen.

220. Çünkü O Semî'dir; açık ve gizli bütün dualarınızı işitir, Alîm'dir; gizli açık bütün yapıp ettiklerinizi bilir.

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَى مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ {الشعراء/221}

221. nek uḳturayın mu silerke anıŋ üze kim iner yekler?

221. Ben size şeytanların asıl kimlere indiklerini haber vereyim mi?

{222/الشعراء} تَنَزَّلُ عَلَى كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

222. iner tėgme yalġan sözlegliler üze yazuḳluġ.

222. Nerede bir iftiracı, nerede bir günahkâr varsa onlara inerler.

{223/الشعراء} يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَ

223.kemşürler èşitgüni üküşrekleri yalġan sözlegliler.

223. Onlar şeytanlara kulak verirler ve onların çoğu da zaten yalancıdır.

{224/الشعراء} وَالشُّعَرَاء يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ

224. söz ḳoşuġçılar uḍu barur olarḳa yolsuzlar.

224. İşte (bu şeytanlara kulak veren) şâirlere de azgın ve sapkınlar uyarlar.[52]

{225/الشعراء} أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ

225. körmez mü sen anlarnı tėgme ögüz içinde ya ḳol içinde yögrürler.

225. Sen bu şâirlerin, her vâdide boş hayaller içinde şaşkın şaşkın dolaştıklarını görmüyor musun?

{226/الشعراء} وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ

226.anlar ayurlar anı kim ḳılmaslar.

226. Onlar yapmadıkları şeyleri söylerler; her şeyi abartarak anlatırlar.

52 Söz konusu müşrik şairlerden bazıları şunlardır: Abdullah b. Zeb'arî, Ebû Süfyan b. el-Hâris, Hübeyre b. Ebi Vehb, Ümeyye b. Ebi's-Salt.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانتَصَرُوا مِن بَعْدِ مَا ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ {الشعراء/227}

227. meger anlar kim kėrtgündiler ḳıldılar ėḍgülükler yāḍ ḳıldılar Taŋrını üküş ewre dād bėrildiler küç ḳılınmışlarında kėḍin. herāyna bilgenler ök anlar kim küç ḳıldılar ḳayu yanışḳa yanarlar.

227. Ancak iman edip iyi ve yararlı işler yapan, Allah'ı çokça anan, haksızlıklara uğradıktan (hicve maruz kaldıktan sonra) kendilerini savunan şâirler bunun dışındadır.[53] Zâlimlik eden (müslümanları hicveden) o şâirler, nasıl bir yıkılışla altüst olacaklarını yakında anlayacaklardır.

53 İslâm'ı savunan, İslâm'a yöneltilen hicivlere şiirleriyle cevap veren bu inanmış şâirler, Abdullah b. Revâha, Hassan b. Sâbit, Ka'b b. Malik ve Ka'b b. Züheyr gibi kimselerdir.

27 سُورَةُ النَّمْلِ

Mekke döneminde inmiştir. 93 âyettir. Adını 18. âyette geçen "Neml" (karınca) kelimesinden almıştır.

(27)

sūretü ʾn-neml

bu neml sūresi toḳsan tört āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ol iḍi atı birle kim rūzī bėrgen yarlıḳaġan.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ {النمل/1}

1. bu bir and turur Taŋrıdın ol oḳıġularnıŋ belgüleri belgülüg bitig.

1. Tâ Sîn.[54] Bu sûre Kur'an'ın; hak ve hakikatleri açıklayan Kitabın âyetleridir.

هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ {النمل/2}

2.köni yol körkitmek sewünç kėrtgünüglilerke.

2. Bu kitab (insanlık için) bir hidayet rehberi ve bir kurtuluş müjdesidir. Fakat bunu anlayacak olanlar, ona inanan kimselerdir.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُم بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ {النمل/3}

3. anlar kim aḍaḳın tutarlar namāznı taḳı bėrürler zekātnı anlar kėdinki içinde anlar ḳorḳuġlılar.

54 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3. Onlar namazı kılar, zekâtı verir ve âhiret gününe de yürekten inanırlar.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ {النمل/4}

4. bütünlükün anlar kėrtgünmezler ol ajunḳa bezedimiz anlarḳa işlerini anlar közsüzler.

4. Âhirete inanmayanlara gelince, Biz onlara yapıp ettikleri işleri güzel gösterdik; bu yüzden onlar şaşkınlık içinde dolaşıp dururlar.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ {النمل/5}

5.anlar tururlar anlar anlarḳa yawuz ėsiz ḳın anlar kėḏinki içinde anlar ḳorḳuġlılar.

5. İşte onlar (dünyada) çok kötü bir azaba uğrayacaklardır. Ahirette ise zarara uğrayacak olanlar yine onlardır.

وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْآنَ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ {النمل/6}

6. sen ıḏu keltürülgey ḳur'ānnı bütün işlig bilgen iḏi üskindin.

6. Ve ey Peygamber! Bu Kur'an sana, her şeyi iyi bilen ve her şeyi bir hikmete göre yapan Allah'ın katından indirilmektedir.

إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ آتِيكُم بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ {النمل/7}

7.ançada aydı mūsā ewi boḏunıŋa men kördüm otnı. keltürgey men silerke andın bir saw azu keltürgey men silerke bir arġuç barḳ/yaruḳ bolġay kim siler isingey siler.

7. Hani bir zamanlar (soğuk bir gecede yolunu şaşıran) Musa, ailesine şöyle demişti: "Ben, orada bir ateş gördüm. (Siz burada bekleyin) gidip de ateşin olduğu yerden size, izleyeceğimiz yol hakkında bir haber, ya da ısınmanız için bir kor parçası getireyim."

فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَن بُورِكَ مَن فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ {النمل/8}

8. ḳaçan keldi erse aŋar ündedi ḳutluġ ḳılındı ot içindekike anıŋ tėgresiŋe. arıġlıḳ Taŋrıḳa ajunluġlarnı yarattaçı.

8. Musa oraya varınca ona şöyle seslenildi: "Bil ki, ateşin içindekiler[55] ve çevresinde bulunanlar mübârek kılınmıştır. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir!"

يَا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {النمل/9}

9.ay mūsā men ol men Taŋrı küşüş bütün işlig.

9. "Ey Musa! Konuşan Benim. Azîz ve Hakîm olan; her şeye gücü yeten ve her işi bir hikmete dayanan Allah."

وَأَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ {النمل/10}

10.kemişgil tayaḳınnı. ḳaçan kördi erse anı teprenür andaġ ḳalı ol yılan teg ewrüldi ḳayra ewrülü kėrü baḳmadı. ay mūsā ḳorḳmaġıl men ḳorḳar men meniŋ üskümde ıḍılmışlar.

10. "Şimdi asânı yere bırak." Musa (yere bıraktığı) asâsının yılan gibi hareket ettiğini görünce, korkup arkasına bakmadan kaçmaya başladı. Bunun üzerine Allah buyurdu ki: "Ey Musa! Korkma, Benim huzurumda peygamberlerin korkacağı bir şey yoktur."

إِلَّا مَن ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ {النمل/11}

11.meger kim küç ḳılsa. yana tegşürse ėḍgülük yawuzluḳda kėḍin men yazuḳ örtgen yarlıḳaġan men.

11. "Ayrıca kendine zulmeden, fakat daha sonra yaptığı kötülüğü iyiliğe dönüştüren kimseye karşı da Ben, Gafûr'um; yaptığı hatayı bağışlarım, Rahîm'im; ona daima şefkatli ve merhametli davranırım (O halde sen, vaktiyle işlediğin suçtan dolayı da kendini günahkâr hissetme ve korkma)."[56]

55 "Ateşin içindeki" ifadesiyle, vahiy veya orada bulunan Hz. Musa kastedilmiştir.
56 Bkz. 28/15.

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاء مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ {النمل/12}

12.kigürgil elgiŋni köŋçüküŋ içinde çıḳġay ürüŋ yawuzsız toḳuz belgüler içinde fir'avnḳa anıŋ boḍuniŋa. anlar erdiler yarlıġdın çıḳıġlı boḍunlar.

12. "Ve şimdi de elini koynuna sok, (göreceksin ki elin) kusursuz bir şekilde bembeyaz (ışıl ışıl) çıkacaktır. (Bu ikisi dâhil) dokuz mucize ile Firavuna ve kavmine git.[57] Çünkü onlar gerçekten yoldan çıkmış bir topluluktur."

فَلَمَّا جَاءتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ {النمل/13}

13.ḳaçan keldi erse anlarḳa belgülerimiz belgülüg aydılar bu cāḍūluḳ ol belgülüg.

13. Bu mucizelerimiz (Musa tarafından) onların gözleri önüne serilince, "Bunlar apaçık bir sihirdir" dediler.

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ {النمل/14}

14.tandılar aŋar sėziksiz boldı aŋar etözleri küç ḳılu ulugsıġlıḳ ḳılu. baḳġıl neteg erdi artaḳlıḳ ḳılıġlılarnıŋ soŋı.

14. Firavun ve kavmi, kendileri bütün bunların doğruluğuna iyice kanaat getirdikleri halde, sırf zulmetme ve büyüklenme alışkanlıkları yüzünden onları inkâr ettiler. Ey Peygamber! Bozguncuların sonu nasıl olmuş bir bak!

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ {النمل/15}

15.bėrdimiz dāvudḳa taḳı süleymānḳa bilig. ėkkegü aydılar şükr Taŋrıḳa ol kim ortuḳluḳ urdı biziŋke üküş üze kėrtgünmiş ḳullardın.

57 Bkz. Â'râf 7/133; İsrâ 17/101. Bu mucizeler şunlardır: Musa'nın asâsının yılan olması, elinin koynundan bembeyaz çıkması, tufan, çekirge, kene, kurbağa istilâsı, Nil nehrinin kan renginde akması, mallarının helâk olması ve kıtlık.

15. Biz (sana Kur'an'ı verdiğimiz gibi) Dâvud ve Süleyman'a da ilim verdik.[58] Onlar da, "(Verdiği bu ilimle) bizi inanan kullarının çoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun" diyerek şükrederlerdi.

وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِن كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ {النمل/16}

16.mīrāṣ boldı süleymān dāvuddın aydı ay kişiler ögrendimiz ḳuşlar tilini bėrildimiz tėgme nersedin. çın bu artuḳluḳ belgülüg.

16. Süleyman, Davud'dan sonra onun yerine geçti ve şöyle dedi: "Ey İnsanlar! Bize kuşların dili öğretildi ve her konuda bilgi verildi. Doğrusu bu apaçık ilâhî bir lutuftur."

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ {النمل/17}

17.tėrildi süleymānḳa çerigleri perīlerdin kişilerdin ḳuşlardın. anlar yıġlurlar.

17. Bir gün Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordusu toplandı ve hep birlikte bir düzen içinde yola koyuldu.

حَتَّى إِذَا أَتَوْا عَلَى وَادِي النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ {النمل/18}

18. ḳaçan kim keldiler erse ḳarınçḳalar ḳolıŋa aydı bir ḳarınçḳa ay ḳarınçḳalar kiriŋler ornuŋuzlarġa. sımasun sarsıtmasun silerni süleymān taḳı anıŋ çerigleri anlar bilmesler.

18. Nihayet Karınca Vâdisi denilen bir yere geldiklerinde bir karınca şöyle seslendi: "Ey karıncalar! Hemen yuvalarınıza girin. Süleyman ve ordusu farkında olmadan sakın sizi ezip geçmesin."

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ {النمل/19}

58 Krş. Sâd 38/20.

19.külçirer küler anıŋ sözindin aydı iḍimā! ilhām bėrgil maŋa yā beklegil mėni şükr ötemekimke seniŋ niʿmetiŋe ol kim ėḍgülük ḳıldıŋ meniŋ üze meniŋ atam üze ḳılmaḳımḳa ėḍgülük taplar sen anı. kigürgil mėni yarlıḳamaḳıŋ birle ḳullarıŋ içinde ėḍgüler.

19. Süleyman karıncanın bu sözüne gülümsedi ve şöyle dua etti: "Rabbim! Bana ve ana babama verdiğin nimetlerden dolayı her zaman beni, Sana şükretme ve Senin hoşnut olacağın işleri yapma duygularıyla yaşat. Şefkat ve merhametinle beni iyi kullarının arasına dâhil eyle."

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ {النمل/20}

20.irtedi ḳuşlarḳa aydı ne ol maŋa körmes men üpüpükni azu boldı mu ġāyiblerdin.

20. Yine bir gün Süleyman kuşları yoklayıp gözden geçirmiş ve şöyle demişti: "Allah Allah! Hüdhüd'ü (çavuş kuşunu) göremiyorum, yoksa kayıp mı oldu?"

لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ {النمل/21}

21.ḳınaġay oḳ anı ḳatıġ ḳın birle azu boġuzlaġay men anı azu keltürgey maŋa bir ḥüccet belgülüg.

21. "Bana (neden burada olmadığına dair) açık bir delil getirmezse, onu şiddetli bir şekilde cezalandıracağım, hatta keseceğim."

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِن سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ {النمل/22}

22.küḍti ırāḳ ermez. aydı ötüg boldum anı kim sėn bilmediŋ. keltürdüm saŋa ay süleymān sebeʾ ėlidin yaḳın ḫaber.

22. Çok geçmeden Hüdhüd (geldi ve) şöyle dedi: "Ben senin bilmediğin bir şeyi öğrendim ve sana Sebe' halkı hakkında sağlam haberler getirdim."[59]

إِنِّي وَجَدتُّ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِن كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ {النمل/23}

23.men buldum bir uraġutnı erklig bolmış anlarḳa. bėrilmiş tėgme nersedin aŋar uluġ taḫt.

59 Krş. Sebe' 34/15 vd.

23."Onları yöneten bir kadın hükümdar gördüm. Ona her şey verilmiş. Bir de görkemli tahtı var."

وَجَدتُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ {النمل/24}

24. buldum anı anıŋ boḍunını yüknürler künke Taŋrıda aḍınḳa. bezemiş anlarḳa yek işlerini yıġmış anlarnı yoldın. anlar könmezler.

24. "Ben onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe taptıklarını gördüm. (Öyle anlaşılıyor ki,) şeytan onlara yaptıkları kötü işleri güzel göstermiş ve onları doğru yoldan uzaklaştırmış. Bu sebeple doğru yolu bulamayacak bir hale gelmişler."

أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ {النمل/25}

25. secde ḳılmazlar mu ol Taŋrıḳa kim çıḳarur kizleglini kökler içinde yer içinde bilür anı kim kizlerler yme anı kim belgürtürler.

25. "Bundan dolayı da Allah'a secde etmiyorlar. Oysa Allah göklerde ve yerde gizli olan şeyleri ortaya çıkarır, gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilir."

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ {النمل/26}
(سجدة مستحبة)

26.iḍi yoḳ iḍi meger ol uluġ taḫt iḍisi.

26. "O Allah ki, Kendisinden başka hiçbir Tanrı yoktur, mutlak hükümranlık sahibi[60] O'dur."

قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ {النمل/27}

27.aydı munu körelim çın mu iḍiŋ azu bolduŋ mu yalġançılardın.

60 Lafzen, "Büyük Arşın Rabbi."

27. Süleyman, Hüdhüd'e şöyle dedi: "Doğru mu söylüyorsun, yoksa yalan mı söylüyorsun göreceğiz."

اذْهَب بِّكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ {النمل/28}

28.ėletgil bu bitigimni kemişgil anlarḳa yana yüz ewürgil anlardın baḳġıl nėgü yandururlar.

28. "Şimdi benim şu mektubumu al götür ve onlara bırak, bir kenara çekil ve bekle, bakalım ne cevap verecekler?"

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ {النمل/29}

29.aydı ay ögürler men kemşildi maŋa bir aġırlıġ bitig.

29. Kadın hükümdar (mektubu okudu ve) dedi ki: "Ey kavmimin ileri gelenleri! Bana önemli bir mektup geldi (ve şöyle diyor:)

إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ {النمل/30}

30.ol süleymāndın. ol Taŋrı atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

30. "Bu mektup Süleyman'dandır. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla."

أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ {النمل/31}

31.uluḳlıḳ ḳılmaŋlar meniŋ üze keliŋler maŋa boyun sügli bolup.

31. "Sakın bana karşı üstünlük taslamayın ve gelin bana teslim olun."

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ {النمل/32}

32. aydı ay ögürler yanut bėriŋler maŋa işim içinde. ermedim kesigli bir işni ançaḳa tėgi kim siler anuḳ bolmaġınça maŋa.

32. Kadın hükümdar (mektubu okuduktan sonra) dedi ki: "Ey kavmimin ileri gelenleri! Şimdi ne yapmam gerektiği hususunda bana görüşünüzü bildirin. Ben sizin görüşlerinizi almadan kesin bir karar vermem."

قَالُوا نَحْنُ أُوْلُوا قُوَّةٍ وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ {النمل/33}

33.aydılar biz küç iḍileri miz ḳatıġ ḳın iḍileri miz. fermān saŋa turur ay belḳıs baḳġıl nėgü fermānlar siz.

33. Onlar şöyle cevap verdiler: "Biz güç kuvvet sahibiyiz ve savaşçı bir milletiz, yine de buyruk senindir, bak düşün, neyi uygun görürsen onu emret (biz yapmaya hazırız)."

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ {النمل/34}

34.aydı bütünlükün melikler ḳaçan kirseler bir salaḳa artaturlar anı ḳılurlar anıŋ boḍunınıŋ küsüşlerini ḫorlar. andaġ ḳılurlar.

34. Kadın hükümdar şöyle dedi: "Şu bir gerçektir ki, hükümdarlar bir ülkeye girdiklerinde oranın altını üstüne getirirler. O ülkenin ileri gelenlerini hor hakir bir duruma düşürürler. Süleyman ve ordusunun yapacağı da budur."

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِم بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ {النمل/35}

35.men ıḍtaçı men anlarḳa belekler birle baḳtaçı men negü birle yanarlar ıḍılmışlar.

35. "En iyisi, ben onlara hediyeler göndereyim ve bakayım, elçiler nasıl bir haberle dönecekler."

فَلَمَّا جَاء سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَنِ بِمَالٍ فَمَا آتَانِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَاكُم بَلْ أَنتُم

بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ {النمل/36}

36.ḳaçan keldi erse süleymān aydı māl birle mü arar siler mėni ol kim bėrdi maŋa Taŋrı yėgrek ol anıŋdın kim bėrdi silerke. yoḳ kim siler öz belekiŋiz birle sewnür siler.

36. Elçi, Süleyman'a hediyelerle varınca Süleyman dedi ki: "Siz (benim yardıma muhtaç olduğumu sanıyor da) bana malî yardımda mı bulunmak istiyorsunuz? Allah'ın bana lutfettiği nimetler sizin getirdiklerinizden kat kat üstündür. Üstelik bir de siz hediyelerinizle böbürleniyorsunuz."

ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَّا قِبَلَ لَهُم بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُم مِّنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ {النمل/37}

37.yanġıl anlarḳa. keldürgey miz anlarḳa çerigler birle küç yoḳ anlarḳa ol çerigler birle çıḳarġay oḳ miz anlarnı andın ḫorlar anlar ḫorlanmışlar.

37. "Şimdi sen kavmine geri dön. Hiç şüpheniz olmasın ki, biz karşı koyamayacakları bir ordu ile onların üstüne yürüyeceğiz ve onları yurtlarından aşağılanmış olarak, hor hakir bir şekilde sürüp çıkaracağız."

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَن يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ {النمل/38}

38.aydı ay gürūhlar ḳayuŋız keltürgey maŋa anıŋ taḫtını kelmeslerde öŋdün maŋa boyun süglüler bolup.

38. Süleyman, (Sebe' melîkesinin teslim olmak üzere geleceğini öğrenince) yanında bulunan ileri gelenlere şöyle dedi: "Hanginiz, onlar bize gelip teslim olmadan önce o kadın hükümdarın tahtını alıp bana getirebilir?"

قَالَ عِفْرِيتٌ مِّنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن تَقُومَ مِن مَّقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ {النمل/39}

39.aydı bir küçlüg perī perīlerdin men keltürgey men anı saŋa ḳopmazıŋda öŋdün ornuŋdın. men anıŋ üze küçlüg men bütünlüg eyesi men.

39. Cin taifesinden son derecede becerikli, güçlü birisi (İfrit),[61] "Ben onun tahtını daha sen yerinden kalkmadan huzuruna getiririm, çünkü ben onu getirecek güce sahip, güvenilir biriyim" dedi.

قَالَ الَّذِي عِندَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِندَهُ قَالَ هَذَا مِن فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ {النمل/40}

40.aydı ol kim anıŋ üskinde bilig bitigdin men keltürgey men anı saŋa yapmazda aşnu sėniŋ közüŋ. ḳaçan kördi erse anı ornamış anıŋ üskinde aydı bu iḍim artuḳluḳındın turur sınasa mėni şükr öter mü men azu nū-sipāslıḳ ḳılur mu men. kim şükr ötese. çın şükr öteyür öz öziŋe. taḳı kim nū-sipāslıḳ ḳılsa çınoḳ meniŋ iḍim muŋsuz turur tüzün turur.

40. Buna karşılık, kitaptan (Allah tarafından verilen özel bir) bilgi sahibi olan birisi, "Ben onu sana, sen daha gözünü açıp kapamadan getiririm" dedi. Süleyman tahtın o anda önüne gelmiş olduğunu görünce şöyle dedi: "Bu bana Rabbimin bir lutfu ve ihsanıdır. Böylece Rabbim beni sınıyor. Şükür mü, yoksa nankörlük mü edeceğim? Şu bir gerçektir ki, şükreden kimse kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse bilin ki, benim Rabbim Ganî'dir; kimsenin şükrüne ihtiyacı yoktur, Kerîm'dir; şükretmeyenlere bile bolca nimetler verecek derecede cömerttir."

قَالَ نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنظُرْ أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ {النمل/41}

41.aydı yaŋılmaḳ ḳılıŋlar aŋar taḫtını körelim köni tuta bilür mü azu bolur mu anlardın kim köni yol bulmazlar.

41. Süleyman (yanındakilere), "Onun tahtında bazı değişiklikler yapın. Bakalım tahtını tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi.

فَلَمَّا جَاءتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكِ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِن قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ {النمل/42}

42.ḳaçan keldi erse aytıldı mundaġ mu sėniŋ taḫtıŋ. aydı andaġ ḳalı ol. bėrildimiz biligni sėnde öŋdün erdimiz boyun sügliler.

61 İfrit kelimesi özel bir isim değil, onun niteliklerini anlatan bir sıfattır.

42. Melike (huzuruna) gelince Süleyman ona, "Senin tahtın böyle miydi?" diye sordu. O, "Sanki o!" dedi, "Daha önce bize bilgi ulaşmıştı[62] ve biz sana teslim olmaya karar vermiştik."

وَصَدَّهَا مَا كَانَت تَّعْبُدُ مِن دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِن قَوْمٍ كَافِرِينَ {النمل/43}

43. ewürdi anı anıŋdın kim tapnur erdi Taŋrıda aḍın. ol erdi tanıġlı boḍunlardın.

43. Onu Allah'ı bırakıp tapındığı şeyler (güneşe tapınması) saptırmıştı. Çünkü o, küfür ve şirk içinde yaşayan bir kavme mensup idi.

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَن سَاقَيْهَا قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِّن قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ {النمل/44}

44.aytıldı aŋar kirgil köşkke. ḳaçan kördi erse anı sėzindi anı batıġ suw teg açtı belḳıs ėkki baldırından. aydı ol köşk ermiş yalba ābgīnelerdin. aydı iḍimā! men küç ḳıldım özümke boyun bėrdim süleymān birle Taŋrıḳa ajunluġlar iḍisi.

44. Ona, "Buyurun, köşkün salonuna girin" denildi. Billur zemini görünce, derin bir su zannetti ve eteklerini yukarıya çekti. Bunun üzerine Süleyman, "Bu köşkün zemini billurdan yapılmıştır" dedi. Melîke, "Rabbim" dedi, "Ben gerçekten (güneşe tapmak suretiyle) kendime zulmetmişim. Şimdi Süleyman'la birlikte âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim (müslüman) oldum."

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ {النمل/45}

45.ıḍtımız oḳ şemūdluġlarḳa ḳadaşları şāliḥni tapnuŋlar Taŋrıḳa. ançada anlar ėkki gürūh ḫuşūmet ḳılışurlar.

45. Biz Semûd kavmine de kardeşleri Salih'i, Allah'ı gerektiği gibi tanıyıp yalnız O'na ibadet etmelerini bildirmesi için peygamber olarak gönderdik. Bir de ne görelim! Birbirine hasım iki bölük oluvermişler!

62 "Bize bilgi ulaşmıştı" cümlesinin Hz. Süleyman'a ait olduğu yorumu da yapılmıştır.

قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ {النمل/46}

46.aydı ay meniŋ boḍunum nelük ėweklig ḳılur siler ėsizlik birle ėḍgülük ḳılmazda burun nelük yarlıḳayu ḳolmaz siler Taŋrıda bolġay kim siler yarlıḳanġay siler.

46. Salih, "Ey kavmim!" dedi: "Güzellik ve mutluluk içinde yaşamak varken, azabın gelmesi için neden acele ediyorsunuz? Allah'ın şefkat ve merhametine erebilmek için O'ndan bağışlanma dileseniz daha iyi olmaz mı?"

قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَن مَّعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ عِندَ اللَّهِ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ {النمل/47}

47.aydılar ḳutsuz fāl tutar miz sėniŋ birle yana sėniŋ birlekini. aydı silerniŋ fālıŋızlar üskinde Taŋrı. yoḳ kim siler sınanur boḍun siler.

47. Onlar şöyle cevap verdiler: "Sen ve sana uyanlar yüzünden başımıza uğursuzluklar geldi." Salih ise, "Başınıza gelen uğursuzlukların sebebi Allah katında bilinmektedir. Unutmayın ki, siz sınanan bir topluluksunuz" dedi.

وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ {النمل/48}

48.erdi kent içinde toḳuz gürūh artaḳlıḳ ḳılur erdiler yer içinde ėḍgülük ḳılmazlar erdi.

48. Şehirde dokuz kişilik bir çete vardı. Bunlar ülkede (Hıcr bölgesinde) bozgunculuk yapıyor, dirlik düzenlik bırakmıyorlardı.

قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ {النمل/49}

49.aydılar ant içtiler Taŋrı tapa yatġurġay oḳ miz anı yaʿnī kėçe öldürgey miz yana ayġay oḳ miz boḍunıŋa tanuḳ bolmadımız ewi boḍunı yoḳadmış yerde biz çın sözlegliler miz.

49. Bunlar, Allah adına yemin ederek aralarında şöyle anlaşmışlardı: "Geceleyin Salih'e ve ailesine bir baskın düzenleyelim (hepsini öldürelim), sonra da onun haklarını korumakla yükümlü akrabasına, 'Biz Sâlih'in ve ailesinin öldürülmesi olayına tanık olmadık (karışmadık), biz gerçekten doğru söylüyoruz' diyelim."

وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ {النمل/50}

50.al ḳıldılar al ḳılmaḳ al cezāsın yandurduḳ yandurmaḳ anlar bilmesler.

50. Onlar bir tuzak kurdular, Biz de onların tuzaklarını boşa çıkardık. Hiç de farkına varmadılar.

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ {النمل/51}

51.baḳġıl neteg erdi al ḳılġuçılarnıŋ soŋı biz yoḳattımız anlarnı boḍunlarını ḳamuġını.

51. Bak kurdukları tuzağın sonu nasıl oldu? Biz onları ve kavimlerini toptan yerin dibine geçirdik.

فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ {النمل/52}

52.ol ewleri ḳurıġ anıŋ birle kim küç ḳıldılar. anıŋ içinde belgü turur ol boḍunḳa kim bilürler.

52. İşte! Küfürde direnmeleri sebebiyle evleri çökmüş, bomboş! Gerçek şu ki, Sâlih'in kıssasında nice ibretler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar, anlama ve ibret alma yeteneği olan kimselerdir.[63]

وَأَنجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ {النمل/53}

53.ḳutġardımız anlarnı kim kėrtgündiler ḳorḳar erdiler.

53. (Sonuçta) İman edenleri ve şirkten sakınanları kurtardık.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ {النمل/54}

63 Krş. Â'râf 7/73 vd; Hûd 11/61 vd.

54.lūṭ ançada kim aydı öz boḍunıŋa keltürür mü siler yawuz işlerni siler körür siler.

54. Lût'u da peygamber olarak göndermiştik. O kavmine şöyle demişti: "Siz, nasıl oluyor da göz göre göre bu iğrenç işi yapabiliyorsunuz?"

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّن دُونِ النِّسَاء بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ {النمل/55} (الجزء العشرون)

55.siler mü kelür siler erenlerke küseklikin tişilerde aḍın yoḳ kim siler boḍun siler biligsizler.

55. "Siz kadınları bırakıp şehvetinizi tatmin için erkeklerle nasıl ilişkiye girebiliyorsunuz? Hayır, aslâ böyle bir şey olamaz! Siz gerçekten çok câhil; rezil bir topluluksunuz."

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَن قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِّن قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ {النمل/56}

56.bolmadı boḍunı yanutı meger kim aydılar çıḳarıŋlar lūṭ boḍunını kentleriŋizlerdin anlar kişiler tururlar arıġlıḳ ḳılurlar.

56. Kavminin Lût'a cevabı sadece şu oldu: "Lût'un ailesini beldenizden sürüp çıkarın. Gûya onlar pek temiz ve namuslu insanlarmış!"

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِرِينَ {النمل/57}

57.ḳutġardımız anı anıŋ boḍunını meger uraġutını teŋler miz anı yoḳ boluġlılardın.

57. Biz Lût'u ve âilesini; ona inananları kurtardık. Ancak karısı hâriç. Çünkü Biz, onun geride kalanlarla beraber helâk olmasını takdir etmiştik.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم مَّطَرًا فَسَاء مَطَرُ الْمُنذَرِينَ {النمل/58}

58.yaġdurdımız anlar üze yaġmur. yawuz turur ḳorḳutılmışlar yaġmurı.

58. Onların üzerine yağmur gibi taş yağdırdık. Uyarıldıkları halde yola gelmeyenlerin üzerine yağan taşlar ne yamandır![64]

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ {النمل/59}

59.aygıl ögdi Taŋrıḳa esenlik ol ḳulları üze anlar kim üḍürdi. Taŋrı mu yėgrek anda ol mu kim ortaḳ ḳatarlar?

59. Ey Peygamber! De ki: "Hamd; bütün övgüler, şükürler Allah'a mahsustur. Selâm olsun O'nun peygamber olarak seçtiği kullarına. (Gördünüz mü) Allah mı üstünmüş, yoksa onların Allah'a ortak koştukları şeyler mi?"[65]

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ أَن تُنبِتُوا شَجَرَهَا أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ {النمل/60}

60.azu kim yarattı köklerni yerni taḳı indürdi silerke kökdin suwnı ündürdimiz anıŋ birle büstānlar itiglig kerekmez silerke kim ündürse siler anıŋ yıġaçını. iḍi mü ol iḍi birle. yoḳ kim anlar boḍun tururlar ortaḳ ḳatarlar.

60. Evet, gökleri ve yeri yaratan, size gökten yağmurlar yağdıran ve bu yağmurlarla sizin bir ağacını bile bitiremeyeceğiniz o güzelim bahçeleri meydana getiren mi daha üstündür, yoksa O'na ortak koştuğunuz şeyler mi? Allah'la birlikte başka bir Tanrı olabilir mi hiç? Hayır, o müşrikler yoldan çıkmış bir topluluktur.

أَمَّن جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {النمل/61}

61.kim ḳıldı yerni amrulġu taḳı ḳıldı anıŋ arasında arıḳlar ḳıldı aŋar bekümiş taġlar taḳı ḳıldı ėkki teŋiz arasında yıġḳu Taŋrı. mu Taŋrı birle. yoḳ kim üküşrekleri bilmesler.

64 Krş. Â'râf, 7/80-84; Hûd 11/69-83; Şuarâ 26/160-174.

65 Yüce Allah, geçmiş ümmetlerin kıssalarını anlattıktan sonra, küfür ve ahlâksızlıkta direnenlerin helâk olması, peygamberlerin ve onlara inananların kurtarılmaları sebebiyle Hz. Peygambere, Allah'a hamd etmesini ve peygamberlik görevlerini yapanlara da esenlikler dilemesini emretmekte ve peşinden gelen âyetlerle müşriklerin yanlış yolda olduklarını göstermek için "Gördünüz mü, Allah mı üstünmüş, yoksa taptıklarınız mı?" demekte ve onun insanlığı uyarmasını istemektedir.

61. (Düşünün!) Yeryüzünü yaşamanız için elverişli bir hale getiren, orada ırmaklar akıtan, üzerinde sarsılmaz dağlar yaratan, iki deniz arasına engel koyan mı daha üstündür, yoksa O'na ortak koştuğunuz şeyler mi? Hiç Allah'la birlikte başka bir Tanrı olabilir mi? Hayır, o müşriklerin çoğu bu gerçekleri bilmez.

أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ {النمل/62}

62.azu kim yanut bėrür muŋuḳmışḳa ḳaçan oḳısa anı açar kiterür ėsizlikni ḳılur silerni kėḏin keldeçiler. Taŋrı mu Taŋrı birle. az turur ol kim pend alnur siler.

62. (İyi düşünün!) Darda kalmış bir kimsenin duasını kabul edip onun sıkıntısını gideren ve sizi yeryüzüne mirasçı kılan mı daha üstündür, yoksa O'na ortak koştuğunuz şeyler mi? Allah'la birlikte başka bir Tanrı olabilir mi hiç? Siz ne kadar düşüncesizsiniz!

أَمَّن يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَن يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ {النمل/63}

63.azu kim yol körkitür silerke yaban ḳaraŋḳuluḳları içinde teŋiz ḳaraŋḳuluḳı içinde kim ıḏur yellerni sewünç bėrigli yaġmur kelmezde burun. Taŋrı mu Taŋrı birle. yüksek turur anıŋdın kim ortaḳ ḳatmazlar.

63. (Bir daha düşünün!) Karanın ve denizin zifiri karanlıklarında size yol gösteren, yağdırdığı yağmurun önünde rüzgârı bir müjdeci/bulutları her tarafa yayıcı[66] olarak gönderen mi daha üstündür, yoksa O'na ortak koştuğunuz şeyler mi? Allah'la birlikte başka bir Tanrı olabilir mi hiç? Hayır, Allah sizin ortak koştuğunuz şeylerden uzaktır, O yücelerden yücedir.

أَمَّن يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {النمل/64}

64.azu kim aşnu törütür yaratmışnı yana yandurur anı kim rūzī bėrür silerke kökdin taḳı yerdin. Taŋrı mu ol Taŋrı birle. ayġıl keltürüŋler ḫüccetleriŋizni eger erse siler çın sözlegliler.

66 İkinci anlam, İbn Âmir'in "Büşran" kelimesini "Nüşran" şeklinde okuması sebebiyle verilmiştir. Krş. Â'râf, 7/57; Furkân 25/48.

64. (Evet bir daha düşünün) İnsanı yoktan ilk defa yaratan ve sonra onu tekrar tekrar yaratmaya devam eden, dolayısıyla öldükten sonra da diriltecek olan,[67] size yerden ve gökten rızıklar veren mi daha üstündür, yoksa O'na ortak koştuğunuz şeyler mi? Allah'la birlikte başka bir Tanrı olabilir mi hiç? De ki: "Eğer doğru söylüyorsanız haydi delillerinizi getirin de görelim!"

قُل لَّا يَعْلَمُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ {النمل/65}

65.aygıl bilmez kim kökler içinde yer içinde örtüglügni meger Tanrı. bilmesler ḳaçan ḳoparılurlar.

65. Yine de ki: "Göklerde ve yerde bulunanların hiçbiri gaybı bilmez. Ancak Allah bilir. Dolayısıyla onlar ne zaman diriltileceklerini de bilmezler."

بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِّنْهَا بَلْ هُم مِّنْهَا عَمُونَ {النمل/66}

66.yoḳ kim tükedi biligleri kėḏinki içinde yoḳ kim anlar sėzik içinde aḏın yoḳ kim anlar aḏın ḳaraġular.

66. Üstelik onlara âhiretin varlığı hakkında sürekli bilgi de gelmektedir.[68] Fakat onlar bu konuda yine de şüphe içindedirler. Daha doğrusu (hakikatlere karşı) kördürler.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَئِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ {النمل/67}

67.aydı anlar kim tandılar ḳaçan bolsa miz topraḳ atalarmız biz mü çıḳarılur miz?

67. Diyorlar ki: "Biz ve atalarımız, ölüp toprak haline geldikten sonra tekrar mı diriltileceğiz?"

لَقَدْ وُعِدْنَا هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِن قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ {النمل/68}

68.vaʿde bėrildimiz oḳ bu biz atalarmız munda öŋdün. ermes bu meger ozaḳılarnıŋ sörçeki turur.

67 Krş. Yunus 10/4, 34; Ankebût 29/19; Rûm 30/11; Bürûc 85/13.

68 Âyette geçen "İddârake" kelimesini İbn Kesîr, Ebû Amr, Ebû Cafer ve Yakub "Edrake" şeklinde okumuşlardır. Bu takdirde mâna şöyle olur: "Onlar âhiretin ne olduğunu kıyamet günü anlayacaklardır."

68. "Bize yapılan bu tehditler atalarımıza da yapılmıştı. Bunlar, eskilerin masallarından başka bir şey değildir."

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ {النمل/69}

69.ayġıl yörinler yer içinde bakınlar neteg erdi yazukluġlar soŋı.

69. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "Yeryüzünü gezip dolaşın. Âhireti inkâr eden günahkârların âkıbeti nasıl olmuş bir görün."

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُن فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ {النمل/70}

70.ḳaḍġurmaġıl anlar üze. bolmaġıl tarlıḳ içinde anıŋdın kim al ėtig ḳılurlar.

70. Ey Peygamber! Sen (küfürde direnmelerinden dolayı) onlar için sakın üzülme. Sana kurdukları tuzakları da dert edinme.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {النمل/71}

71.ayurlar ḳaçan ol bu vaʿde eger erse siler köni sözlegliler.

71. Bu inkârcılar bir de, "Eğer doğru söylüyorsanız söyleyin, tehdit edip durduğunuz bu azab ne zaman gelecek?" diyorlar.

قُلْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُم بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ {النمل/72}

72.ayġıl bolġay kim yaŋaşu kelgey silerke amarı ol kim ėwekin ḳılur siler.

72. Sen onlara de ki: "O çabuk gelmesini istediğiniz azabın bir kısmı, belki de tepenize binmek üzere."

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ {النمل/73}

73.sėniŋ iḍiŋ artuḳluḳ iḍisi turur kişiler üze yoḳ kim üküşrekleri şükr ötemesler.

73. Fakat bilsinler ki, senin Rabbin insanlara karşı çok lutufkârdır; onları günahlarından dolayı hemen cezalandırmaz. Ancak onların çoğu (bunu kavrayıp) şükretmez.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ {النمل/74}

74.sėniŋ iḍiŋ bilür anı kim kizleyür köŋülleri yme anı kim belgürtürler.

74. Oysa senin Rabbin onların kalplerinde gizlediklerini de açığa vurduklarını da çok iyi bilir.

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ {النمل/75}

75.yoḳ bir örtüglüg kök içinde yer içinde meger bitig içinde belgülüg.

75. Gökte ve yerde gizli kapalı ne varsa hepsi O'nun ezelî ilminde[69] mevcuttur.[70]

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ {النمل/76}

76.çın bu oḳıġu keçmişini ayur Taŋrı ḳulı oġlanı üze üküşrek ol kim anlar anıŋ içinde iḫtilāf bolurlar.

76. Şüphe yok ki, (Allah'ın ezelî ilminden gelen) bu Kur'an, İsrailoğullarının ayrılığa düştükleri pek çok konuyu açıklamaktadır.

وَإِنَّهُ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ {النمل/77}

77.ol köni yolḳa köndürmek yarlıḳamaḳ kėrtünüglilerke.

77. Ve bu Kur'an (insanlık için) bir hidayet rehberi ve rahmet kaynağıdır. Fakat bunu inanan kimseler anlar.

69 Lafzen, "Açık bir kitapta."

70 "Kitab" kavramı Kur'an'da genelde Allah'ın ilmi ve sünnetullah/Allah'ın yarattığı âleme koyduğu fizikî, sosyal, psikolojik vs. kurallar anlamında kullanılır. Burada da böyle bir kullanım söz konusudur. Âyet, bir taraftan inkârcıların kötü düşünce ve niyetlerinin Allah'tan gizlenemeyeceğini ifade ederken, diğer taraftan da müşriklerin çok acele ettikleri azabın inmesinin de bir zamanı olduğuna, bunun sebepleri gerçekleşirse ancak o zaman azabın geleceğine işaret etmektedir.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُم بِحُكْمِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ {النمل/78}

78. sėniŋ iḍiŋ aḍrar seçer anlar ara ḥükmi birle. ol küsüş turur biligli.

78. Şüphesiz ki, senin Rabbin (kıyamet günü) onların ayrılığa düştükleri konularda adaletle hükmedecektir. O Azîz'dir; O'nun hükmüne kimse karşı gelemez, Alîm'dir; ayrılığa düşenlerden kimin haklı olduğunu çok iyi bilir.

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ {النمل/79}

79.köŋül urġıl Taŋrı üze. sėn belgülüg yaraġlıġ üze sėn.

79. O halde sen Allah'a güven, O'na dayan. Çünkü tuttuğun yolun hak yol olduğu apaçıktır.

إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ {النمل/80}

80.sėn ėşittürmes sėn ölüglerke. ėşittürmes sėn ürlerke oḳımaḳnı ḳaçan kim ewrülmesler arḳa bėrigliler.

80. Ey Peygamber! Sen ölülere sesini işittiremezsin, sana arkasını dönüp giden sağırlara da çağrını duyuramazsın.

وَمَا أَنتَ بِهَادِي الْعُمْيِ عَن ضَلَالَتِهِمْ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُم مُّسْلِمُونَ {النمل/81}

81.ermez sėn yolḳa köndürügli ḳaraġularnı yolsuzluḳlarındın. ėşittürmez sėn meger aŋar kim kėrtgünürler belgülerimizke anlar boyun bėrigliler.

81. Ve sen hakikate gözlerini kapatanları sapıklıklarından çevirip doğru yola yöneltemezsin. Sen ancak âyetlerimize inananlara sesini duyurabilirsin, çünkü onlar Allah'a teslim olmuş (müslüman) kimselerdir.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ {النمل/82}

82.ḳaçan tüşse söz anlar üze çıḳarġay miz anlarḳa bir cānlıġnı yerdin sözlegey anlar birle çın kişiler erdiler biziŋ belgülerimizke sėzikligler.

82. Kendilerine söylenmiş olan sözün gerçekleşeceği; kıyametin kopacağı zaman Biz yerden bir canlı yaratık çıkaracağız. Bu yaratık onlara, insanların çoğunun kıyametle ilgili âyetlerimize inanmadığını (ama işte şimdi kıyametin başlarına geldiğini) söyleyecek."[71]

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّن يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ {النمل/83}

83.ol kün tėrer miz tėgme bir gürūhnı bir bölük anıŋdın kim yalġanḳa tutar belgülerimizni. anlar yıġarlar.

83. Biz o gün her milletten, âyetlerimizi yalanlayanları bölükler halinde bir araya toplayacağız ve onlar, belli bir düzen içinde hesap yerine sevk edileceklerdir.

حَتَّى إِذَا جَاؤُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {النمل/84}

84.ançaḳ ḳaçan kelseler ayġay yalġan mu tuttuŋızlar meniŋ belgülerimni ḳapsamadıŋızlar anı biligin ol ol kim ḳılur erdiŋizler.

84. Hesap yerine geldiklerinde Allah onlara, "Siz, âyetlerimi anlayıp dinlemeden yalanlamadınız mı? Değilse o yaptığınız neydi?" diyecek.

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ {النمل/85}

85.tüşgey söz anlar üze anın kim küç ḳıldılar. anlar sözlemesler.

85. Şirk ve küfürde direnmeleri sebebiyle hak ettikleri azab gerçekleşince, artık onların hiç konuşacak halleri kalmayacak.

71 Kıyamet yaklaştığında bir hayvanın, genelde bir deniz hayvanının ortaya çıkacağı, gerek İran dinlerinde gerekse Yahudi ve Hıristiyan kültüründe mevcuttur. Bu veya buna benzer hayvanla ilgili bazı hikâyeler Hz. Peygamber devrinde anlatılıyordu. Bunlar Yahudilerden veya başka din mensuplarından Arap kültürüne geçmiş olmalıdır. Nitekim Vehb b. Münebbih, Hz. Üzeyir'in, "Sodom'un altından bir hayvan çıkar, insanlara konuşur, herkes onu işitir.." dediğinin anlatıldığını rivayet etmiştir. Kur'an, söz konusu hayvan motifini ilâhî amaca uygun bir şekle sokmuş ve kıyamet kopmak üzere iken inkârcılara karşı onun diliyle gerçeklerin anlatılmasına vesile kılmıştır.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ {النمل/86}

86.körmezler mü biz ḳıldımız tünni amrulsalar anıŋ içinde kündüzni burun belgülüg. anıŋ içinde belgüler turur ol boḍunḳa kim kėrtgünürler.

86. Onlar, Bizim geceyi dinlenmeleri için (karanlık), gündüzü de çalışmaları için aydınlık yaptığımızı (ve dolayısıyla bir gün hesaba çekileceklerini) hiç mi düşünmediler? Oysa şüphesiz bütün bunlarda kudretimizi gösteren deliller vardır; fakat bunu anlayacak olanlar inanan kimselerdir.

وَيَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ {النمل/87}

87. ol ürlür borġu içre ḳorḳar ol kim kökler içindeki ol kim yer içindeki meger kim tilese Taŋrı. ḳamuġ keligli tururlar aŋar uçuzlar.

87. O gün Sûra üflendiğinde, Rabbinin (âyetlerine inandıkları için korkmamalarını) dilediği kimseler dışında, göklerde ve yerde ne varsa korkuya ve dehşete kapılır. O gün hepsi Allah'ın huzuruna başları önlerine eğik bir halde gelir.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ {النمل/88}

88.körgey sen taġlarnı sėznür sen anı turuḳup ol keçer bulıt keçmeki teg. Taŋrı ḳılḳı ol kim bekütti tėgme nerseni. ol biligli turur anı kim ḳılur siler.

88. Senin şu gördüğün ve yerinden hiç oynamaz zannettiğin dağlar var ya! O dağlar o gün bulutlar gibi hızla akıp gidecektir. Allah'ın (cezalandırmaya ve mükâfatlandırmaya dair o gün) yaptığı her şey kusursuzdur. Hiç şüphesiz O, sizin bütün yapıp ettiklerinizden haberdardır.

مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا وَهُم مِّن فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ {النمل/89}

89.kim keldürse ėḍgülükni aŋar yėgrek andın. anlar ḳorḳunçdın ol kün ḳorḳunçsuzlar.

89. O gün Allah'ın huzuruna iyi ve güzel işler yapmış olarak gelenlere, yaptıklarından daha iyisi ve daha güzeli verilecektir. O gün onlar korkudan emin ve uzak olacaklardır.

وَمَن جَاء بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {النمل/90}

90.taḳı kim keltürse ėsizlikni töben ḳılur yüzleri ot içinde. nek yanut bėrlür mü siler meger anlar ḳılur erdiŋizler.

90. Kötü ve çirkin işler yapmış olarak gelenler ise yüz üstü cehenneme yuvarlanacaklar ve onlara şöyle seslenilecektir: "Size verilen bu ceza, dünyada yaptıklarınızın karşılığından başka bir şey değildir."

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلْدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ {النمل/91}

91.fermānlandım kim tapunsa men bu kent iḍisiŋe ol kim ḥarām ḳıldı anı aŋar ol ḳamuġ nerse. fermānlandım kim bolsa men boyun süglilerdin.

91. (Ey Peygamber! Sen insanlara şunu söyle:) "Ben sadece bu beldeyi kutsal kılan Allah'ı hakkıyla tanıyıp yalnız O'na ibadet etmekle emrolundum. Her şey O'nundur ve ben bütün benliğimle O'na teslim (müslüman) olmakla emrolundum."

وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ {النمل/92}

92.taḳı oḳısa men oḳıġunı. kim yolḳa köner erse yolḳa köner ol özine. taḳı kim azsa aygıl bütünlükün men ḳorḳutuġlılardın.

92. "Emrolunduğum diğer bir husus da Kur'an'ı okuyup anlatmaktır." Artık bundan böyle kim doğru yoldan giderse kendi iyiliği için gitmiş olur; kim de doğru yoldan saparsa sen ona, "Ben sadece bir uyarıcıyım" de.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ {النمل/93}

93.aygıl şükr Taŋrıḳa. körgüzür silerke belgülerini bilgey siler anı. ermes iḍiŋ osanuḳ anıŋdın kim ḳılurlar.

93. Ve yine de ki: "(Bize doğru yolu lutfeden) Allah'a hamd olsun. O, vâdettiği her şeyi[72] (günü geldiğinde) size gösterecek, siz de onları görüp anlayacaksınız."[73] Bil ki, senin Rabbin yapıp ettiklerinizden aslâ habersiz değildir.

72 Lafzen, "Âyetlerini."
73 Krş. Fussilet 41/53.

﴿28﴾ سُورَةُ الْقَصَصِ

Mekke döneminin sonlarına doğru inmiştir. 88 âyettir. Adını 28. âyette geçen "Kasas" kelimesinden almıştır. Kasas, kıssa, hikâye anlatma demektir. 85. âyetin Mekke ile Medine arasında bulunan Cuhfe'de indiği nakledilir.

(28)

sūretü ʾl-ḳaṣaṣ

bu ḳaṣaṣ sūresi seksen sekkiz āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Taŋrı atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

طسم {القصص/1}

1. ant ol.

1. Tâ Sîn Mîm[74]

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ {القصص/2}

2.bitig belgüleri ol belgülüg.

2. Bunlar, hak ve hakikatleri açıklayan Kur'an'ın âyetleridir.

نَتْلُوا عَلَيْكَ مِن نَّبَإِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ {القصص/3}

3.oḳır miz sėniŋ üze mūsā sawlarından taḳı firʿavn sawlarından könilik birle ol boḍunḳa kim kėrtgünürler.

74 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3. Ey Peygamber! Sana, Musa ve Firavunun kıssasının bir bölümünü, hakikatlerle dolu bir ibret vesilesi olarak anlatacağız. Fakat bunlardan ibret alacak olanlar inanan kimselerdir.

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ {القصص/4}

4.çın fir'avn uluġsıġlıḳ ḳıldı yer içinde taḳı ḳıldı ewi boḍunını gürūh ögür. küçsüzleyür anlarnı bir gürūhnı anlardın boġuzlar erdi er oġlanlarını tirig ḳoḍar erdi ḳızlarını. ol erdi artaḳ iş ḳılıġlılardın.

4. Firavun, Mısır ülkesinde büyüklük taslayıp iyice azgınlaşmış; ülke halkını sınıflara ayırmış ve onlardan bir sınıfı (İsrailoğullarını) ezmeye başlamıştı. Öyle ki, onların oğullarını boğazlayarak öldürüyor, kadınlarını kızlarını sağ bırakıyor, kötü amaçları için kullanıyordu. Gerçekten o, ülkesinde bozgunculuk yapan birisiydi.

وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ {القصص/5}

5.tiler miz kim sipās ursa miz anlar üze kim küçsüz tutuldılar yer içinde ḳılsa miz anlarnı bir başçı taḳı ḳılsa miz anlarnı mīrāṣ alıġlılar.

5. Biz ise, ülkede ezilen bu insanlara lutufta bulunmak, onları daha sonra gelecek nesillerin örnek alacakları bir millet yapmak ve onların yeryüzünde özgürce yaşamalarını sağlamak istiyorduk.

وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ {القصص/6}

6.orun ḳılsa miz anlarḳa yer içinde körkitse miz fir'avnḳa hāmānḳa anlarnıŋ çerigleriŋe anlardın anı kim ḳorḳar erdiler.

6. Ayrıca onları o ülkede güçlendirmek suretiyle; Firavunun, Hâmân'ın ve onların ordularının korktukları şeyi başlarına getirmek istiyorduk.

وَأَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّ مُوسَى أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ {القصص/7}

7.yarlıġ ıḍtımız mūsā anasıŋa emüzgil anı tėp. ḳaçan ḳorḳsa sėn anıŋ üze kemişgil anı teŋiz içinde. ḳorḳmaġıl ḳaḍġurmaġıl biz yandurdaçı miz anı sėniŋ tapa. taḳı ḳıldaçı miz anı ıḍılmışlardın.

7. (Bu maksatla şöyle bir düzen kurduk:) Biz Musa'nın annesine, "(Çocuğunu doğurunca) onu bir süre emzir. Şayet hayatından endişe edersen onu (bir sandık içerisinde)[75] nehre bırak; onun için endişelenme, üzülme. Biz onu sana tekrar getireceğiz ve ileride onu peygamberlikle görevlendireceğiz" diye ilham ettik.

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ {القصص/8}

8.kötürdi anı fir'avn boḍunı bolsa anlarḳa düşmen ḳaḍġun. çın fir'avn taḳı hāmān taḳı anıŋ çerigleri erdiler yaŋlıġlılar.

8. Firavunun ailesinden biri bebeği bulup aldı. Buldukları çocuk sonunda onların düşmanı ve başlarının derdi olacaktı. Böylece Firavun, Hâmân ve askerleri (kendi sonlarını hazırlayan) bir yanılgıya düşmüş oldular.

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِّي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَى أَن يَنفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ {القصص/9}

9.aydı fir'avn ḫatunı köz yaruḳı bolġay maŋa taḳı saŋa. öldürmeŋler bolġay kim asıġ ḳılġay biziŋke azu tutġay miz anı oġul. anlar tuymaslar.

9. Firavunun karısı, "Bu çocuk hem benim hem de senin için bir sevinç kaynağı. Ne olur onu öldürmeyin, belki bize birçok yararı dokunur ya da onu evlât ediniriz" dedi. Hâlbuki onlar işin sonunun nereye varacağını bilmiyorlardı.

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَارِغًا إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ {القصص/10}

75 Krş. Tâhâ 20/39.

10.boldı mūsā anasınıŋ köŋli ḳaḏġusuz. belgürtü yazar erdi anı eger bu ṣırrnı bekünse miz anıŋ köŋli üze bolsa kėrtgünüglilerdin.

10. (Bebeğinin Firavunun eline geçtiğini duyunca) Musa'nın annesinin aklı başından gitti. Eğer Biz vaadimize güvenen birisi olması için onun kalbini güçlendirip cesaretlendirmeseydik, neredeyse çocuğun kendisine ait olduğunu söyleyiverecekti.

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَن جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ {القصص/11}

11.aydı ḳız ḳarındaşıŋa meryem erdi anıŋ uḏu barġıl. kördi anı ıraḳdın anlar bilmesler.

11. Musa'nın annesi (daha önce) kızına "Onu izle" demişti. O da Firavunun ailesine hissettirmeden onu uzaktan izlemişti.

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِن قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ {القصص/12}

12.ḥarām ḳıldımız anıŋ üze emgülerni munda turur. aydı nek yolçılayın mu silerni bir ew boḏunı üze kim bedüzleseler anı silerke anlar aŋar ėḏgü saḳınıġlılar.

12. Biz daha ilk günden onun herhangi bir sütanneyi emmesine engel olduk. Bu sırada Musa'nın ablası, "Bu çocuğun bakımını sizin adınıza üstlenecek ve onu yakın ilgiyle emzirip eğitecek bir aileyi tavsiye edeyim mi?" demişti.

فَرَدَدْنَاهُ إِلَى أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {القصص/13}

13. yandurdımız anı anasıŋa ançaḳ yarusun anıŋ közi ḳaḏġurmasun bilsün Taŋrı va'desi çın turur. yoḳ kim üküşrekleri bilmesler.

13. İşte böylece onu tekrar annesine kavuşturduk ki, gözü aydın, gönlü ferah olsun, artık üzülmesin ve Allah'ın vaadinin gerçekleşeceğini anlasın. Ne var ki, insanların pek çoğu bunu bilmez.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَى آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ {القصص/14}

14.ḳaçan tėgdi erse küçiŋe tüz boldı boḍı sını bėrdimiz aŋar könilik bilig. andaġoḳ yanut bėrdimiz ėḍgülük ḳılıġlılarḳa.

14.Musa ergenlik çağına gelip olgunlaşınca ona doğruyu yanlışı ayırt edecek derin bir muhakeme yeteneği ve ilim verdik. Biz, (Allah'a tam bir teslimiyet gösteren Musa'nın annesini muradına erdirdiğimiz gibi) iman edip güzel amel işleyerek Allah'a teslim olanları işte böyle mükâfatlandırırız.

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينِ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِن شِيعَتِهِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِن شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ {القصص/15}

15.kirdi kentke osanuḳluḳ vaḳtı üze anıŋ boḍunından. buldı anıŋ içinde ėkki erni öldürüşürler bu anıŋ ögürindin turur bu anıŋ yaġısından turur. muŋaḍıp ḳutġaru ḳoldı anı ol kim anıŋ gürūhından. anıŋ üze kim yaġısından kökside urdı mūsā öldürdi anı aydı bu yek işindin. ol yaġı ol yolsuzluḳ ḳılıġlı belgülüg.

15. Musa, halkın olan bitenden habersiz olduğu bir zamanda[76] şehre girdi. Orada iki kişinin kavga ettiklerini gördü. Bu kavgacılardan birisi kendi halkından, diğeri de düşmanı olan halktan idi. O sırada kendi halkından olan kişi düşmanına karşı Musa'dan yardım istedi. Bunun üzerine Musa o adamı eliyle itti[77] ve adam o anda ölüverdi. Musa (kendi kendine), "Bu düpedüz şeytanın işi, gerçekten şeytan insanı yoldan çıkaran apaçık bir düşmandır" dedi.

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ {القصص/16}

16.aydı iḍimā! men küç ḳıldım özümke yarlıḳaġıl meni. yarlıḳadı anı. ol ol turur yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

76 Lafzen, "İstirahatte oldukları bir sırada."

77 Lafzen, "Tokat vurdu." Bu ifade genelde, "Yumruk indirdi" şeklinde çevrilmiştir. Hz. Musa'nın olaya karışma amacı, kavga eden iki kişiyi ayırmak olduğuna göre, "Eliyle itti" anlamı daha uygundur. Nitekim müfessirlerden Mücahid de bu anlamı vermiştir. Büyük bir ihtimalle adam, itme sonucu düşmüş, başını yere çarparak ölmüştür.

16. Ve şöyle dua etti: "Rabbim! Ben gerçekten kendime yazık ettim, beni bağışla." Allah da onu bağışladı. Çünkü O Gafûr'dur; yapılan hataları bağışlar, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ {القصص/17}

17.aydı iḍimā! anıŋ birle kim ėḍgülük ḳıldıŋ maŋa. bolmaz men yārīçi yazuḳluġlarḳa.

17. Musa, "Rabbim!" dedi. "Bana verdiğin nimet hakkı için, bundan böyle suçlulara aslâ yardımcı olmayacağım."

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ {القصص/18}

18.boldı kent içinde ḳorḳtaçı küḍezür erdi. ḳaçan ol kim yārī ḳoldı anı tün yārī tileyür aŋar. aydı aŋar mūsā sėn yolsuz sėn belgülüg.

18. Musa bundan dolayı geceyi korku içinde çevreyi gözetleyerek geçirdi. (Ertesi gün şehirde dolaşırken) bir de ne görsün, dün kendisinden yardım isteyen soydaşı (yine birisiyle kavga ediyor ve) ona, "Yardım et!" diye bağırıyordu. Musa da ona, "Sen gerçekten azgın bir adammışsın" diye karşılık verdi.

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَن يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَّهُمَا قَالَ يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَن تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِن تُرِيدُ إِلَّا أَن تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَن تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ {القصص/19}

19.ḳaçan kim tiledi erse tutup tutsa aŋar kim ol yaġı ol ola ėkkike. aydı ay mūsā tileyür mü sėn kim öldürse sėn meni neteg kim öldürdüŋ etözni tün tilemez sen meger kim bolsa sen uluġ küçgey yer içinde tilemes sen bolmaḳ sen ėḍgülerdin.

19. Musa, (kavgayı sona erdirmek için) hem kendisinin, hem de soydaşının düşmanı olan kişiyi yakalamak isteyince soydaşı (kendisini yakalayacağını sanarak), "Ey Musa!" dedi. "Sen, dün bir adamı öldürdüğün gibi bugün de beni mi öldüreceksin? Senin amacın sulha sükûna yardımcı olmak değil, bu ülkede zorbalık yapmaktır."

وَجَاء رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعَى قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ {القصص/20}

20. keldi bir er kent yıraḳdın ortasında yögrü aydı ay mūsā bütünlükün gürūhlar kėŋeşürler sėniŋ üçün ançaḳ öldürseler sėni. çıḳġıl. men saŋa ėḍgü saḳınıġlılardın men.

20. Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve şöyle seslendi: "Ey Musa! Şehrin ileri gelenleri toplanmış, seni öldürmek için görüşme yapıyorlar, hemen şehri terk et, ben gerçekten senin iyiliğini isteyen biriyim."

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ {القصص/21}

21.çıḳtı andın ḳorḳa küḍezilü tėmekdin aydı iḍimā! ḳutarġıl meni küç ḳılıġlı boḍunlardın men.

21. Bunun üzerine Musa korku içinde etrafı gözetleyerek ve "Rabbim, beni bu zâlim insanların elinden kurtar" diye dua ederek orayı terk etti.

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاء مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاء السَّبِيلِ {القصص/22}

22.ḳaçan yüzlendi erse medyen tuşıŋa aydı bolġay kim iḍim köndürgey mėni tüz yolḳa.

22. Musa Medyen'e yönelince, "Ümit ediyorum ki, Rabbim doğru yolu bulmama yardımcı olur" dedi.

وَلَمَّا وَرَدَ مَاء مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِّنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِن دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاء وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ {القصص/23}

23.ḳaçan keldi erse medyen suwıŋa buldı anıŋ üze bir gürūh kişilerdin içrürler. yana buldı anlarda aḍın ėkki ḳızlar yıġarlar yılḳılarını. aydı ne ol işiŋizler. aydılar içürmez miz ançaḳa tėgi yandurmaġınça ḳoyçılar taḳı atamız h̆āce turur uluġ.

23. Derken Musa Medyen'in su kuyularına vardı ve orada hayvanlarını sulayan bazı insanlar gördü. İnsanlardan biraz geride, hayvanlarının suya gitmesine engel olmaya çalışan iki kız

dikkatini çekti ve onlara, "Siz niçin bekliyorsunuz?" dedi. Kızlar, "Çobanlar hayvanlarını sulayıp çekilmeden biz davarlarımızı sulayamıyoruz. Babamız hayli yaşlı (bu iş bize kaldı)" diye cevap verdiler.

فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ {القصص/24}

24. suw bėrdi anlarķa yana ewrüldi köligelikke. aydı iḍimā! men indürür sen maŋa ėḍgülükdin muŋluġ.

24. Musa bu iki kızın davarlarını sulayıverdi, sonra da bir gölgeye çekilip şöyle dua etti: "Rabbim! Ben Senin bana lutfedeceğin her türlü iyiliğe muhtacım."

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاء قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ {القصص/25}

25.keldi aŋar ol ėkki ķızda birisi yöriyür uwtanmaķ üze aydı mėnim atam oķır sėni yanut bėrse saŋa ol nek yanutı kim içürdüŋ biziŋke. ķaçan keldi erse aŋar sözledi aŋar keçmiş sawlarını aydı ķorķmaġıl ķutulduŋ küç ķılıġlı boḍunlardın.

25. Bir süre sonra o iki kızdan birisi utana sıkıla Musa'nın yanına geldi ve "Babam seni çağırıyor. Hayvanlarımızı sulamanın ücretini verecek" dedi. Musa gelip kızın babasına başından geçen olayları anlatınca o, "Korkma, zâlim bir kavmin elinden kurtulmuş oldun" dedi.

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ {القصص/26}

26.aydı anlarda biri ay atam terke tutġıl anı çın eḍgürek ol kim terke tutar sen küçlüg bütün işlig.

26. Kızlardan birisi, "Babacığım! Bu adamı çoban olarak tut. Çünkü tutacağın çobanların arasında en güçlü ve en güvenilir olanı bu" dedi.

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَن تَأْجُرَنِي ثَمَانِيَ حِجَجٍ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِندِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ {القصص/27}

27.aydı men tileyür men nikāḥ ḳılsa men saŋa. bu ėkki ḳızımda birisini terke kirmekiŋ üze maŋa sekkiz yıl. eger tükel ḳılsa sen on seniŋ üsküŋdin. taḳı tilemez men düşvār ḳılmaḳım sėniŋ üze. herāyna bulġay sen mėni eger tilese Taŋrı ėḍgülerdin.

27. Kızların babası[78] Musa'ya, "Benim yanımda sekiz yıl çalışmana karşılık seni şu iki kızımdan biriyle evlendirmek istiyorum; eğer bunu on yıla çıkaracak olursan bu da bize senin bir iyiliğin olur (kızımı alıp gidebilirsin). Ben sana fazladan bir yük yüklemek istemem. İnşallah sen, benim verdiği sözde duran iyi bir insan olduğumu göreceksin" dedi.

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ {القصص/28}

28.aydı ol mėnli ara taḳı sėnli ara. ėkki vaḳtnıŋ ḳayusını ötedim erse teŋde keçmek yoḳ meniŋ üze. Taŋrı anıŋ üze ayur miz küḍezgüçi.

28. Musa, "Tamam, bu aramızda bir anlaşma olsun. Ben söz konusu iki süreden hangisini tamamlarsam tamamlayayım, bana bir husumet beslemek; haksızlık yapmak yok. Konuştuklarımıza Allah şâhittir" dedi.

فَلَمَّا قَضَى مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِن جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِّنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ {القصص/29}

29.ḳaçan kim ötedi erse mūsā atalmış vaḳtını ėletti ėwi boḍunını taġ sıŋarından ot. aydı ėwi boḍuniŋa yaʿnī ewlügiŋe turuŋlar men kördüm otnı bolġay kim keltürgey men silerke andın bir saw yā bir kes otdın bolġay kim siler isingey siler.

29. Nihayet Musa, süreyi tamamlayıp aile fertleri ile (çölde) yola çıktığında Sina dağının yamacında bir ateş gördü ve ailesine, "Siz burada bekleyin, ben bir ateş gördüm, umarım size

78 İslâmî kaynaklarda bu kişinin Şuayb peygamber olduğu kaydedilir. Ancak Matüridî, bu zatın kimliği hakkında ihtilaf edildiğini, bazılarının bu şahsın Şuayb'in kardeşinin oğlu olduğunu ileri sürdüklerini kaydeder. Kitab-ı Mukaddes, Çıkış, 2/16, 19, 21; 3/1; 4/18'de bu kişinin Ruel ya da Midyanlı kâhin Yitro olduğu kaydedilmektedir. İbn Âşûr, bu zatın Ruel oğlu Yitro olduğunu ve bu ismin Şuayb için kullanıldığını nakleder. Yahudi dilinde Kâhin sözü peygamberler için de kullanılmaktadır.

oradan izleyeceğimiz yol hakkında bir haber ya da ısınmanız için bir kor parçası getiririm" dedi.[79]

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِن شَاطِئِ الْوَادِي الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَن يَا مُوسَى إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ {القصص/30}

30.ḳaçan keldi erse ündenildi özekniŋ ḳıdıġıdın oŋı sıŋardın ḳutluġ orun içinde bir yıġaçdın kim ay mūsā men Taŋrı men ajunluġlarnı egtülegli idi.

30. Musa oraya varınca, kutsal yerdeki vâdinin sağ yanında, (yanan) ağaç yönünden ona şöyle seslenildi: "Ey Musa! Konuşan Benim Ben. Âlemlerin Rabbi olan Allah!"

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ {القصص/31}

31.kim kemişgil tayaḳınŋı ḳaçan kördi erse anı yırġatur andaġ ḳalı ol yılan teg ewrüldi arḳa bėrip ḳaya baḳmadı. ay mūsā eberü bargıl ḳorḳmaġıl. sen ḳorḳunçsuzlardın sen.

31. "Şimdi asânı yere bırak." Musa (yere bıraktığı) asâsının yılan gibi hareket ettiğini görünce, korkup arkasına bakmadan kaçmaya başladı. Allah, "Ey Musa! Geri dön, korkma, sen gerçekten güvendesin" dedi.

اسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِن رَّبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ {القصص/32}

32.kigürgil elgiŋni köŋçükünke çıḳġay ürüŋ yawuzsuzun. yaġurġıl sėniŋ tapa ḳanatınŋı ḳorḳınçdın. ol ėkki ḥüccetler ol idiŋdin fir'avnḳa anıŋ gürūhıŋa. anlar erdiler bir boḍun yarlıġdın çıḳıġlılar.

32. "Şimdi de elini koynuna sok, kusursuz bir şekilde bembeyaz olarak (ışıl ışıl) çıkacaktır. Korkudan açılan kollarını kendine çek, indir; sâkin ol. Bu iki mucize Firavuna ve onun yanındaki seçkinlere karşı sana Rabbin tarafından verilmiştir. Çünkü onlar gerçekten yoldan çıkmış bir topluluktur."

79 Krş. Tâhâ 20/10 vd.; Neml 27/7.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ {القصص/33}

33.aydı iḍimā! men öldürdüm anlardın bir etözni ḳorḳar men kim öldürseler mėni

33. Musa şöyle dedi: "Rabbim! (Biliyorsun) ben onlardan birini öldürdüm ve onların da beni öldürmelerinden korkuyorum."

وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ {القصص/34}

34.ḳadaşım hārūn ol faṣīḥraḳ mėndin tilin. ıḍġıl anı meniŋ birle yārīçi köni tutar mėni. men ḳorḳar men yalġan tutġaylar mėni.

34. "Kardeşim Harun'un konuşması benden daha iyidir, beni doğrulayan bir yardımcı olarak onu da benimle birlikte gönder; peygamber olarak görevlendir.[80] Çünkü ben, onların beni yalanlamalarından endişe ediyorum."

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ {القصص/35}

35.aydı bekütgey miz bilekiŋni ḳadaşıŋ birle. ḳılġay miz silerke bir ḥüccet tegmegey silerke belgülerimiz birle. siler kim siler ėkkike uḍu bardı utuġlılar siler.

35. Allah şöyle buyurdu: "Senin elini kardeşinle güçlendireceğiz; her ikinizi de mucizelerimizle öyle güçlendireceğiz ki, onlar size aslâ dokunamayacaklar. Bilin ki, siz ve size uyanlar mutlaka galip geleceksiniz."

فَلَمَّا جَاءهُم مُّوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ {القصص/36}

36.ḳaçan keldi erse anlarḳa mūsā belgülerimiz birle belgülügler. aydılar ermez bu meger cāḍūluḳ turur yalġan çatılmış. ėşitmedimiz munı ozaḳı atalarımız içinde.

80 Krş. Tâha 29-32; Şuarâ 26/13.

36. Musa açık seçik mucizelerimizle Firavun ve onun ileri gelen adamlarına vardığında onlar, "Bu düzmece bir sihirden başka bir şey değil. Üstelik biz önceki atalarımızdan da böyle bir şey işitmedik" dediler.

وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَن جَاء بِالْهُدَى مِنْ عِندِهِ وَمَن تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ {القصص/37}

37.aydı mūsā iḍim bilgenrek kim keldürse köni yol anıŋ üskindin kim bolsa aŋar bolur sarāy soŋı. ol ḳurtulmas küç ḳılığlılar.

37. Musa dedi ki: "Rabbim Kendi katından doğru yolu gösteren bilgiyi kimin getirdiğini ve sonunda kimin mutlu olacağını daha iyi bilir. Şüphesiz zâlimler (başlarına gelecek azaptan) aslâ kurtulamazlar."

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَل لِّي صَرْحًا لَّعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ {القصص/38}

38.aydı fir'avn ay gürūhlar bilmedim silerke bir Taŋrı mėnde aḍın. yandurġıl maŋa ay hāmān bışıġ kerpiç üze ḳılġıl maŋa köşk bolġay kim men baḳġay men mūsā Taŋrısıŋa. men sėznür men anı yalġançılardın.

38. Firavun şöyle dedi: "Ey ileri gelenler! Ben sizin benden başka bir Tanrınızın olduğunu bilmiyorum. Ey Hâmân![81] Sen tuğla ocağını tutuştur. (Pişirdiğin tuğlalarla) benim için yüksek bir kule yap ki, (bu kuleye çıkıp) Musa'nın Tanrısı hakkında bilgi sahibi olayım. Onun yalancı olduğundan benim hiç şüphem yok."[82]

وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ {القصص/39}

81 Hâmân, Firavunun yapı işlerinden sorumlu veziri, onun sarayındaki önemli şahsiyetlerden biri ya da Amon kültünün baş râhibidir. Ancak Tevrat'ta MÖ. V. asırda yaşayan Fars kralı Ahaşveroş'un veziri olduğu ve Yahudilere düşmanlık ettiği kaydedilir. Bkz. Kitab-ı Mukaddes, Ester, 3-7.

82 Krş. Mü'min (Ğâfir) 40/37. Eski Mısır'da kralın (Firavunun) bazen bir merdivenden tırmanarak göğe çıktığına inanılırdı.

39.uluġsıġlıḳ ḳıldı ol taḳı anıŋ çerigi yer içinde. yaraġsızın sėzindiler anlar biziŋ tapa yandurulmaslar.

39. Firavun ve askerleri yeryüzünde hak hukuk tanımayarak[83] büyüklük tasladılar ve bir gün huzurumuza gelip hesap vermeyeceklerini zannettiler.

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ {القصص/40}

40. tuttumız anı yme anıŋ çerigini ġarḳa ḳıldımız anlarnı teŋiz içinde. baḳġıl neteg erdi küç ḳılıġlılarnıŋ soŋı.

40. Biz de onu ve askerlerini kıskıvrak yakaladık ve denize fırlatıverdik. Ey Peygamber! Bak, Allah'ı tanımayıp Tanrılık iddiasında bulunan zâlimlerin âkıbeti nasılmış?

وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ {القصص/41}

41.ḳıldımız anlarnı başçı oḳırlar ot tapa. ḳıyāmet kün yārī bėrilmesler.

41. Ve Biz onları, dünyada insanları cehenneme çağıran önderler, tellâllar yaptık. Kıyamet gününde böylelerine aslâ yardım edilmeyecektir.

وَأَتْبَعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُم مِّنَ الْمَقْبُوحِينَ {القصص/42}

42.uḍu ıḍtımız anlarḳa bu yaḳın ajun içinde ḳarġış ḳıyāmet kün anlar körksüz ḳılınmışlardın.

42. Onlar dünya durdukça hep lânetle anılacaklar.[84] Âhirette de kötü ve çirkin kimseler arasında yer alacaklardır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِن بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ {القصص/43}

83 Haklı yere kibirlenmek diye bir şey söz konusu olamaz. Bu sebeple bu ifadeyi, "Hak hukuk tanımayarak" şeklinde tercüme etmeyi uygun bulduk.

84 Lafzen, "Biz bu dünyada onların peşine lânet taktık."

43.bėrdimiz ök mūsāḳa bitigni yoḳ ḳılmışımızda kėḍin. ozaḳı keçmiş gürūhlarnı körgüler kişilerke köni yol yarlıḳamaḳ bolġay kim anlar pend alıġlılar.

43. Biz daha önceki nesilleri helâk ettikten sonra, düşünüp ibret alsınlar diye Musa'ya, insanların gönüllerini aydınlatacak, onlara doğru yolu gösterecek ve bir rahmet kaynağı olacak Tevrat'ı verdik.

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ {القصص/44}

44. ermediŋ batsıġ sınar ançada ötedimiz mūsā işini. ermediŋ tanuḳlardın.

44. (Ey Peygamber! Bütün bunları sana Biz bildiriyoruz, çünkü) Musa'ya vahyettiğimiz zaman Sina dağının batı yakasında sen yoktun, orada Musa'yı bekleyenler arasında da değildin.

وَلَكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ {القصص/45}

45.yoḳ kim biz törüttimiz gürūhlar uzadı anlar üze tiriglik ermediŋ turuġlı medyen boḍunı içinde. oḳısa sen anlar üze belgülerimiz yoḳ kim boldımız ıdıġlılar.

45. Üstelik Biz (onlarla senin aranda) pek çok nesiller yarattık; onların üzerinden de uzun yıllar geçti. Sen Medyen halkı arasında bulunup bu bilgileri[85] onlardan öğrenmiş değilsin. Bütün bu bilgileri sana Biz vahyediyoruz.

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِن رَّحْمَةً مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ {القصص/46}

46.ermediŋ taġ sınarlarından ançada ündedimiz. yoḳ kim yarlıḳamaḳ idiŋdin ḳorḳutsa sen ol boḍunnı keldi anlarḳa ḳorḳuttaçıdın sėnde öŋdün bolġay kim anlar pend alıġlılar.

85 Lafzen, "Bu âyetlerimizi."

46. Evet, Biz Musa'ya seslenip vahyettiğimizde sen Sina dağının yamacında değildin. Fakat kendilerine senden önce (uzun bir süre) peygamber gelmeyen bir toplumu uyarman için seni Rabbinin bir rahmeti olmak üzere Biz gönderdik, onları uyarman için bu bilgileri sana Biz verdik ki,[86] bunlar üzerinde düşünüp ibret alsınlar.

وَلَوْلَا أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ {القصص/47}

47.eger tėgmese bir tegigli anıŋ birle kim aşundı eligleri ayġaylar iḍimizā! nelük ıḍmadıŋ biziŋke bir yalavaç uḍu barġay erdimiz belgüleriŋni bolġay erdimiz kėrtgünüglilerdin.

47. Ve böylece kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden âhirette bir azab geldiği zaman,[87] "Rabbimiz! Bize de bir peygamber gönderseydin de âyetlerine uyup mümin kimselerden olsaydık" diyecek mazeretleri kalmasın.

فَلَمَّا جَاءهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَى مِن قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلٍّ كَافِرُونَ {القصص/48}

48.ḳaçan keldi erse anlarḳa yaraġlıġ biziŋ üskimizdin aydılar nelük bėrilmedi aŋar meŋzer kim bėrildi mūsāḳa. azu tanmadılar mu aŋar kim bėrildi mūsā munda öŋdün aydılar ėkki yalġançılar arḳalaştılar. aydılar biz ḳamuġḳa tanıġlılar miz.

48. Bununla birlikte kendilerine tarafımızdan hak peygamber gelince, "Ona verilen (bu Kur'an), Musa'ya verilen (Tevrat) gibi toptan verilseydi ya!" diyorlar.[88] Peki, onlar Musa'ya verilen Kitabı inkâr etmemişler miydi? "Tevrat ve Kur'an birbirlerini destekleyen iki sihir ve tılsım kitabı!/Musa ve Muhammed de iki sihirbaz[89]" deyip, "Biz aslında bunların hiçbirine inanmıyoruz." dememişler miydi?

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِّنْ عِندِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَى مِنْهُمَا أَتَّبِعْهُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {القصص/49}

86 Krş. Enbiyâ 21/107. Âyetteki "Rabbinin bir rahmeti olmak üzere" ifadesinin nitelediği şey belirtilmemiştir. Dolayısıyla bu ifade Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderilmesi anlamına gelebileceği gibi, ona bu bilgilerin verilmesi anlamına da gelmektedir. Tercümede her iki anlam da verilmiştir.

87 Lafzen, "Başlarına bir felâket geldiği zaman."

88 Musa'ya verilenlerden maksat, ona verilen mucizeler olabileceği gibi, Tevrat da olabilir. Bununla aynı şekilde Kur'an'ın da Tevrat gibi kitab halinde gelmesini istemeleri de kastedilmiş olabilir. Biz bu ikinci anlamı tercih ettik.

89 İkinci anlam, Asım, Hamza, Kisâî ve Halef dışındaki kırâat imamlarının "Sihrâni" (İki sihir) kelimesini "Sâhirâni" (İki sihirbaz) şeklinde okumaları sebebiyle verilmiştir.

49.aygıl keltürünler bitig Tanrı üskindin ol kim yolka köndürgenrek olar ekkidin udu baralın eger erse siler çın sözlegliler.

49. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "Eğer doğru söylüyorsanız, haydi Allah katından o ikisinden daha iyi yol gösteren bir kitab getirin, ben de ona uyayım."

فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ {القصص/50}

50.eger yanut berseler sana bilgil kim udu bardılar öz tileklerine. kim ol azmışrak anından kim udu bardı öz tilekine. köni yolsuz Tanrıdın. bütünlükün Tanrı köndürmez küç kılığlı bodunlarnı.

50. Sana cevap veremezlerse bil ki, onlar boş arzu ve heveslerinin peşinden gitmektedirler. Allah'ın gösterdiği doğru yolu bir tarafa bırakıp boş arzu ve heveslerinin peşinden gidenlerden daha sapkın, daha şaşkın kim olabilir? Şu bir gerçektir ki, Allah zâlim bir topluma (zulüm yolunu tercih ettikleri sürece) doğru yolu göstermez.

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ {القصص/51}

51.ulaşturdımız ok anlarka sözni bolgay kim anlar pend alıngaylar.

51. Şüphesiz Biz Kur'an'ı düşünüp iyi anlamaları için (toptan değil) belirli aralıklarla, birbiri ardınca indirdik.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِن قَبْلِهِ هُم بِهِ يُؤْمِنُونَ {القصص/52}

52.anlar kim berdimiz anlarka bitigni anda öndün anlar anar kertgünürler.

52. Nitekim Kur'an gelmeden önce kendilerine kitab verdiğimiz bazı kimseler ona inanırlar.

وَإِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ {القصص/53}

53.ḳaçan oḳılsa anlar üze ayurlar kėrtgündimiz aŋar ol yaraşı iḍimizdin. biz erdimiz anda öŋdün boyun sügliler.

53. Kur'an onlara okunduğu zaman, "Biz ona inanıyor, iman ediyoruz, O Rabbimizden gelen hakikatin ta kendisidir. Esasen biz, Kur'an gelmeden önce de Allah'a teslim olmuş; müslüman kimseler idik" derler.

أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَؤُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ {القصص/54}

54.anlar kim bėrlürler muyanlarını ėkki yolı anın kim serindiler. kiterürler ėḍgülükler birle ėsizlikni. anıŋdın kim rūzī bėrdimiz anlarḳa bėrürler.

54. Onlar (her iki kitaba da inanmanın getirdiği zorluklara) sabredip göğüs gerdikleri için iki kere ödüllendirileceklerdir. Bu kimseler, kötülüğü iyilikle savarlar ve Bizim kendilerine verdiğimiz nimetlerden hayırlı işlerde harcarlar.

وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ {القصص/55}

55. ḳaçan ėşitseler asıġsız sözni yüz ewrürler andın ayurlar bizke işlerimiz silerke turur işleriŋiz. esenlik siler üze tilemes miz biligsizlerdin.

55. Kötü ve çirkin bir söz işittiklerinde ona aldırmazlar ve şöyle derler: "Bizim işimiz bize, sizin işiniz de size aittir.[90] Haydi size uğurlar olsun, bizim cahillerle işimiz yok."

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاء وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ {القصص/56}

56.sen köndürmez sen kimni sewse sen yoḳ kim Taŋrı köndürür kimni tilese. ol bilgenrek turur köni yolḳa kirigliler.

56. Ey Peygamber! Sen sevdiğin herkesi hidayete erdiremezsin. Allah dilediğini (hidayet yolunu tercih edeni) hidayete erdirir. Çünkü Allah kimin hidayete ereceğini çok iyi bilir.[91]

90 "Bize yakışan iyilik edip bağışlamaktır. Size yakışan da sövüp saymak, hakaret etmektir. Biz sizin üslubunuzla konuşmayız."

91 Bu âyetin Hz. Peygamberin amcası Ebû Tâlib'in ölmeden önce iman etmesini istemesi ve Ebû Tâlib'in de bunu kabul etmemesi

وَقَالُوا إِن نَّتَّبِعِ الْهُدَى مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ أَرْضِنَا أَوَلَمْ نُمَكِّن لَّهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَى إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِن لَّدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {القصص/57}

57. aydılar uḍu barsa miz köni yolḳa sėniŋ birle ḳılur miz yerimizdin. ornatmadımız mu anlarḳa īmīn mekke tėrilür aŋar tėgme nersėniŋ rūzīleri biziŋ üskümüzdin yoḳ kim üküşrekleri bilmesler.

57. Bazı müşrikler diyorlar ki: "Ey Muhammed! (Senin yolunun doğru olduğunu biliyoruz.)[92] Ancak biz seninle birlikte doğru yoldan gidecek olursak yerimizden yurdumuzdan oluruz." Oysa Biz onları, her türlü ürünün tarafımızdan bir rızık olarak kendileri için toplandığı kutlu ve güvenli bir yere yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu (Bizim herkesin rızkını vereceğimizi) bilmiyor.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ بَطِرَتْ مَعِيشَتَهَا فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَن مِّن بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ {القصص/58}

58.neçe helāk ḳıldımız saladın küwezlendi anıŋ tiriglikleri ol turuġlaġları turulmaz anlarda kėḍin meger az. erür miz biz mīrāṣ boluġlılar.

58. Biz (daha önce halkı) zenginlik ve refah yüzünden şımarıp azgınlaşan nice beldeleri helâk ettik. İşte onların yaşadıkları evler! Kendilerinden sonra oraları yurt edinen de pek olmadı. Şimdi o beldelerin hepsi Bize kaldı, çünkü ebedî varis Biziz.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ {القصص/59}

59.ermedi sėniŋ iḍiŋ yoḳaḍtaçı kentlerni ıḍmaġınça anıŋ boḍunı içinde bir yalavaç oḳır anlar üze belgülerimizni. ermedimiz helāk ḳılıġlı kentlerni meger anıŋ boḍunı küç ḳılıġlılar.

59. Ey Peygamber! Bil ki senin Rabbin, bir bölgenin ana kentine, insanlara âyetlerimizi okuyup anlatan bir peygamber göndermedikçe o bölgedeki insanları helâk etmez. Biz sadece halkı şirk ve küfür içinde olan beldeleri helâk ederiz.

üzerine indiği rivayet edilmiştir.

92 Bunu söyleyenler Hâris b. Nevfel b. Abdimenâf gibi bazı müşriklerdir.

وَمَا أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى أَفَلَا تَعْقِلُونَ {القصص/60}

60.ol kim bėrildiŋizler nersedin yaḳınraḳ tirigliknіŋ ėrijlenmekini taḳı anıŋ bezeki. ol kim Taŋrı üskinde yėgrek ḳalıġlıraḳ. uḳmas mu siler?

60. Ey insanlar! Unutmayın ki, size şimdi verilenler geçici dünya malıdır ve dünya hayatının zînetleridir. Allah katındaki mükâfatlar ise daha iyi ve daha kalıcıdır. Bütün bunları hiç düşünmez misiniz?

أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَن مَّتَّعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ {القصص/61}

61.ol kişi kim vaʿde ḳıldımız aŋar ėḍgü körklüg vaʿde ol tuşuġlı turur aŋar ol kişi teg kim ėrijlendürdimiz yaḳınraḳ tirigliknіŋ ėrijlemekini yana ol ḳıyāmet kün anuḳ keltürmişlerdin.

61. Kendisine cennet vâdettiğimiz ve (zamanı geldiğinde) ona kavuşacak olan kimse ile kendilerini dünyanın geçici nimetlerinden yararlandırdığımız, sonra da (inanıp şükretmediği için) kıyamet günü azab edilmek üzere huzurumuza getirilen kimse hiç bir olur mu?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ {القصص/62}

62.ol oḳıġay olarnı ayġay ḳayda ol meniŋ ortaḳlarım anlar kim ayur erdiŋizler.

62. O gün Allah müşriklere, "Söyleyin! Benim ortaklarım olduğunu iddia ettiğiniz şeyler şimdi neredeler?" diye seslenecektir.

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ {القصص/63}

63.aydı anlar kim yaraġlıġ boldı anlar üze söz iḍimizā! bular anlar kim yolsuz ḳıldılar bizni yolsuz ḳıldımız anlarnı. neteg kim yolsuz boldumız erse bīzār boldımız seniŋ tapa ol kim bizke tapnur erdiler.

63. Haklarında Allah'ın azab vaadi[93] gerçekleşmiş olan küfrün önderleri şöyle diyeceklerdir: "Ey Rabbimiz! Azdırıp yoldan çıkardığımız insanlar işte şunlar. Biz kendimiz nasıl azdıysak onları da öylece azdırdık. Bizim onların yaptıklarıyla hiçbir ilgimizin olmadığını Sana arz ediyoruz. Onlar gerçekte bize tapmıyorlardı (Boş arzu ve heveslerine tapıyorlardı)."

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ {القصص/64}

64.taḳı aytılġay oḳınlar ortaḳlarınıznı. oḳıdılar olarnı yanut bėrmediler anlarḳa kördiler ḳınnı. eger anlar köni yolda köndiler erse.

64. Onlara, "(Allah katında şefaatçi olacağını iddia ettiğiniz)[94] ortaklarınızı çağırın" denilecektir. Onlar da çağıracaklar, fakat o varlıklar kendilerine herhangi bir cevap veremeyeceklerdir. Sonunda azapla yüz yüze gelecekler. Keşke dünyada iken doğru yoldan gitmiş olsalardı!

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ {القصص/65}

65. ol kün ündegey olarnı ayġay nėgü cevāb bėrdiŋizler ıḍılmışlarḳa.

65. Allah o gün inkârcılara, "(Söyleyin bakalım!) Siz, size gönderilen peygamberlere ne cevap vermiştiniz?" diye seslenecek.

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنبَاء يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءلُونَ {القصص/66}

66.örtülgey anlar üze sawlar ol kün anlar söz aytumazlar.

66. İşte o zaman bütün özür yolları kapanır, ("Ne cevap verelim?" diye) birbirlerine soracak halleri bile kalmaz.

فَأَمَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَى أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ {القصص/67}

93 Âʾrâf 7/18; Hûd 11/119; Sâd 38/85 vb. âyetlerde sözü edilen azab vaadi.
94 Bkz. En'âm 6/94.

67.yana kim yansa öknüp kėrtgündi taḳı ḳıldı ėḍgülük bolġay bolmaḳı ḳurtuluġlılardın.

67. Fakat tevbe eden, iman edip iyi ve yararlı işler yapanlar kesinlikle kurtuluşa ereceklerdir.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاء وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ {القصص/68}

68.sėniŋ iḍiŋ yaratur ne kim tilese taḳı üḍrür. bolmaz anlarḳa üḍürmek. Taŋrınıŋ arıġlıḳı yüksek anıŋdın kim ortaḳ ḳatarlar.

68. Ey Peygamber! Bil ki Allah dilediğini (dilediği niteliklerle) yaratır ve onu peygamber olarak seçer. Bu konuda seçim yapma hakkı insanlara ait değildir.[95] Allah yücelerden yücedir, onların ortak koştukları şeylerden uzaktır.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ {القصص/69}

69.sėniŋ iḍiŋ bilür anı kim kizler köŋülleri yme anı kim açuḳluġ ḳılurlar.

69.Yine bil ki, senin Rabbin insanların kalplerinde gizlediklerini ve açığa vurduklarını çok iyi bilir.

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {القصص/70}

70. ol iḍi yoḳ iḍi meger ol. aŋar ol. ögdi aşnuḳı içre kėḍinki içre. aŋar iş könilik anıŋ tapa yandurulur siler.

70. O Allah ki, Kendisinden başka hiçbir Tanrı yoktur. Dünyada da âhirette de Hamd; bütün övgüler, şükürler O'nun içindir. Egemenlik yalnız O'nundur. (Bir gün) hepiniz hesap vermek üzere O'nun huzuruna çıkarılacaksınız.

95 Bazı müfessirler, âyetteki "Mâ" edatını olumsuzluk edatı olarak değil, ismi mevsûl olarak almıştır. Bu durumda mâna, "O, kulları için en hayırlı olanı seçer" şeklinde olur. Bu anlayışa göre, Allah'ın kulları hakkında hayırlı olanı seçmesi, müşriklerin en iyi mallarını putlarına ayırmasına karşılık olarak söz konusu edilmiştir. Yani, müşriklerin anlamsız uygulamalarına karşılık Allah'ın hep insanların yararına olan şeyleri tercih ettiği dile getirilmiştir.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَاءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ {القصص/71}

71.aygıl ne körür siler eger ḳılsa Taŋrı siler üze tünni tutaşı ḳıyāmet künike tėgi kim ol Taŋrı Taŋrıda aḍın keltürse silerke bir yaruḳluḳ. azu ėşitmez mü siler?

71. Ey Peygamber! De ki: "Hiç düşündünüz mü? Allah geceyi kıyamete kadar uzatacak olsa, (söyleyin bakalım) Allah'tan başka hangi Tanrı sizi aydınlığa kavuşturabilir? Siz hâlâ gerçeklere kulak vermeyecek misiniz?"

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ {القصص/72}

72. aygıl ne körür sen eger ḳılsa Taŋrı siler üze kündüzni tutaşı ḳıyāmet künike tėgi kim ol Taŋrı Taŋrıda aḍın keltürse silerni bir tün amrulur siler anıŋ içinde. azu körmez mü siler?

72. Yine de ki: "Ne dersiniz? Allah gündüzü de kıyamete kadar uzatacak olsa, O'ndan başka hangi Tanrı size dinlenip huzur bulacağınız geceyi getirebilir? Hâlâ bu gerçekleri görmeyecek misiniz?"

وَمِن رَّحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ {القصص/73}

73.anıŋ raḥmetidin ḳıldı silerke tünni taḳı kündüzni amrulsa siler anıŋ içinde tilese siler anıŋ artuḳluḳındın. bolġay kim siler sipās ötegey siler.

73. O size olan rahmet ve şefkatinin bir eseri olarak, geceyi dinlenip huzur bulmanız, gündüzü de çalışıp O'nun lutfundan rızık aramanız için yaratmıştır. O halde O'na daima şükretmelisiniz.

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ {القصص/74}

74.yana ol kün ündegey ök olarnı aygay ḳayda ol meniŋ ortaḳlarım anlar kim ayur erdiŋizler.

74. Kıyamet günü Allah müşriklere, "Benim ortaklarım olduğunu iddia ettiğiniz şeyler, söyleyin şimdi neredeler?" diye soracaktır.

وَنَزَعْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ {القصص/75}

75.tartıp çıḳardımız tėgme bir gürūhdın bir tanuḳ aydımız keltürüŋler ḥüccetleriŋizni. bilgeyler Taŋrıḳa yaraşılıḳ batar anlardın anlar kim yalġan yaratur erdiler.

75. Biz o gün her ümmetten bir şâhidi (o toplumun peygamberini) ortaya çıkarırız[96] ve onları yalanlayanlara, "Haydi (onun peygamber olmadığını gösteren) delillerinizi getirin de görelim" deriz. O zaman onlar anlarlar ki, bütün gerçekler Allah'tan yanadır ve Tanrı diye uydurdukları şeylerin hepsi onları terk etmiştir.

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِن قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ {القصص/76}

76.çınoḳ ḳārūn erdi mūsā boḍunındın artuḳluḳ ḳıldı anlar üze. bėrdimiz aŋar genclerdin anıŋ kilīdleri yıḳrur gürūhnı ve ʾl-uṣbatu-hā hezā erbaʿ ūn racūlan yaʿ nī ḳırḳ erni küç iḍileri. ançada aydı aŋar boḍunı sewünmegil. bütünlükün Taŋrı sewmez sewnüglilerni.

76. Kârun, Musa'nın kavminden birisiydi. Büyüklük taslayıp halkına zulmediyordu. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, hazinesinin sadece anahtarlarını bile güçlü kuvvetli bir topluluk zorlukla taşıyabiliyordu. Halkı ona demişti ki: "Servetine güvenip sakın şımarma! Çünkü Allah şımaranları sevmez."[97]

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِن كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ {القصص/77}

77.tilegil anıŋ birle bėrdi saŋa Taŋrı kėḍinki sarāynı. unıtmaġıl ülüşüŋni dünyādın. ėḍgülük

96 Krş. Nahl 16/84, 89.

97 İslâmî kaynaklarda Karun'un, Musa'nın amcasının oğlu ve çok zengin olduğu, Hz. Musa'ya karşı geldiği nakledilir. Yahudi kaynaklarına göre de Karun Hz. Musa ve Hz. Harun'a isyan etmiş, Hz. Musa'nın duasıyla yer yarılmış, onu ve beraberindekileri yutmuştur (Kitâb-ı Mukaddes, Sayılar, 16). Kur'an, Hz. Peygamberin akrabasından müşrik olanları ona benzetmektedir. Hz. Peygamberin akrabasından Ebû Cehil, amcası Ebû Leheb gibi kimseler ona ve müslümanlara zulmediyorlardı. Âyet bu kimselere, durumlarının Karun'a benzediğini ve sonlarının iyi olmayacağını hatırlatmaktadır.

ḳılġıl neteg kim ėḍgülük ḳıldı Taŋrı saŋa. tilemegil artaḳlıḳnı yer içinde. bütünlükün Taŋrı sewmez artaḳ ḳılıġlılarnı.

77. "Allah'ın sana verdiği bunca mal mülk ile âhiret yurdunu kazanmanın yollarını ara; dünyadan nasibini de unutma.[98] Allah sana nasıl bol bol ihsan ettiyse sen de insanlara bol bol ihsanda bulun. Sakın yeryüzünde bozgunculuk peşinde koşma. Çünkü Allah bozguncuları sevmez."

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ عِندِي أَوَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِن قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَن ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ {القصص/78}

78.aydı bütünlükün bėrildim anı bilig üze menim üskümde. azu bilmedi mü bütünlükün Taŋrı yoḳ yoḍun ḳıldı anda öŋdün gürūhlardın ol kim ol ḳatıġraḳ andın küçün üküşrek tėrmekin. sorulmas yazuḳlarındın yazuḳluġlar.

78. Kârun, "Bu mal mülk bana sahip olduğum ilim sayesinde verildi; ben çalıştım, ben kazandım" dedi. O, Allah'ın ondan önce, kendisinden daha güçlü ve daha zengin olan nice nesilleri helâk ettiğini hiç mi bilmiyor?! Günahı böylesine âşikar olan kimselere sorgu sual bile gerekmez.

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ {القصص/79}

79.çıḳtı boḍunı üze bezeki içinde. aydı anlar kim tilerler yaḳınraḳ tiriglikni ay kāşki biziŋke aŋar meŋzer kim bėrildi ḳārūn ol ülüşlüg iḍisi ol uluġ.

79. O (bir gün) bütün görkemi ve şatafatıyla kavminin huzuruna çıktı. Dünya hayatına düşkün olanlar, "Biz de Kârun gibi zengin olsaydık ne olurdu sanki! Ne şanslı adammış o!" diyerek ona özendiler.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ {القصص/80}

98 Yani dünyalık ihtiyacını görecek kadar harcadıktan sonra, sana dünyada verilen bu nimetlerle, âhiret yurdunu kazandıracak bir nasibin peşinde ol.

80.aydı anlar kim bėrildi bilig ḳatıġlıḳ silerke Taŋrı yanutı yėgrek aŋar kim kėrtgünse taḳı ḳılsa ėḍgülük. ḳavuşmaġay aŋar meger serniglіler.

80. Dünya ve âhiret konusunda gerçek bilgiye sahip olanlar ise şöyle dediler: "Yazıklar olsun size! İnanıp iyi ve yararlı işler yapanlara Allah'ın vereceği mükâfat daha hayırlıdır. Fakat bunu, ancak sıkıntı ve zorluklara sabredip göğüs gerenler hak edebilir."

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِن فِئَةٍ يَنصُرُونَهُ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ {القصص/81}

81.ḳuḍı ıḍtımız anı sarāy birle yer ḳuḍı. ermedi aŋar bir gürūh yārī bėrseler aŋar Taŋrıda aḍın. ermedi yārī bėriglilerdin.

81. Derken Biz onu da, köşk ve saraylarını da yerin dibine batırdık. Allah'a karşı kimse ona yardım edemedi; kurtulabilmek için elinden bir şey de gelmedi.

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَن مَّنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيْكَأَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ {القصص/82}

82.boldılar anlar ārzū ḳıldılar anıŋ özini tün ayurlar andaġ kim Taŋrı yaḍar rūzīni kimke tilese ḳullarında tarutur eger minnet urmaduḳ erse Taŋrı biziŋ üze yer ḳuḍı ıḍġay erdi bizni. andaġ teg ol ḳurtulmazlar tanıġlılar.

82. Daha dün onun yerinde olmak isteyenler bugün şöyle diyorlardı: "Vay be! Demek ki, Allah rızkı kullarından dilediğine bol bol, dilediğine pek az veriyormuş! Eğer Allah (az mal vererek) bize lutfetmiş olmasaydı, şimdi biz de yerin dibine batmış olurduk. Vay be! Demek ki nankörler iflah olmuyormuş!"

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ {القصص/83}

83.ol sarāy kėḍinki sarāy ḳılur miz anı anlarḳa tilemezler yükseklikni yer içinde ap yme artuḳluḳnı. soŋ sarāy saḳnuḳlarḳa.

83. Biz (benzersiz nimetlerle dolu) âhiret yurdunu, (böyle nankörlere değil) yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayan kimseler için tahsis ettik. Mutlu son, büyüklük taslamaktan ve bozgunculuk çıkarmaktan sakınanlarındır.

مَن جَاء بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا وَمَن جَاء بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ {القصص/84}

84.kim keltürse ėḍgülük aŋar ol anda yėgrek andın. kim keltürse ėsizlik yanut bėrilmez anlar kim ḳıldılar yawuzluḳlar meger ol kim ḳılur erdiler.

84. Bilin ki, iyilik yapan kimse (o âhiret yurdunda) yaptığı iyilikten daha iyi bir karşılık görecektir. Kötülük yapanlar ise, sadece yaptıkları kötülük nisbetinde cezalandırılacaklardır.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَى مَعَادٍ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ مَن جَاء بِالْهُدَى وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ {القصص/85}

85.ol iḍi kim vaḥy ıḍtı sėniŋ üze oḳıġunı yandurdaçı yaŋġu yerke. ayġıl meniŋ iḍim bilgenrek kim kelse köni yol birle ol kim ol yolsuzluḳ içre belgülüg.

85. Ey Peygamber! Sana bu Kur'an'ı indiren Allah, elbette seni dönmek istediğin yere (Mekke'ye) döndürecektir.[99] Sen müşriklere de ki: "Rabbim, kimin doğru yolda yürüdüğünü, kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu çok iyi bilir."

وَمَا كُنتَ تَرْجُو أَن يُلْقَى إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ {القصص/86}

86. umınç tutmaz erdiŋ kim kemşilse saŋa bitig meger yarlıḳamaḳlıḳ iḍiŋdin bolmaġıl oḳ yārīçi tanıġlılarḳa.

86. Nitekim sen, sana böyle bir kitab verileceğini de ummuyordun. Ancak o, Rabbinin rahmet ve şefkatinin bir eseri olarak indirildi. O halde sen (tebliğde gevşeklik göstererek) sakın kâfirlerin destekçisi olma.[100]

99 Âyette ifade edilen "Döneceğin yer" diye çevirdiğimiz "Meâd" kelimesi için farklı anlamlar verilmiştir. Âyetin hicret esnasında Cuhfe'de indiği dikkate alınırsa, doğduğu şehri terk etmek zorunda kalan Hz. Peygambere, orayı fethederek zaferle döneceğinin müjdelendiği anlaşılır.

100 Kirmânî, bu ifadeye, "Kâfirlerin arasında durma, hicret et" anlamını vermiştir.

وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ {القصص/87}

87.ewürmesün ök sėni Taŋrı belgülerindin indürülmişde kėḍin sėniŋ üze. oḳıġıl iḍiŋke bolmaġıl oḳ ortaḳ ḳatıġlılardın.

87. Artık Allah'ın âyetleri sana indirilmiştir. Bundan sonra müşrikler seni onları tebliğ etmekten alıkoymasın. Sen insanları Rabbine çağır. Sakın müşriklerden olma.

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {القصص/88}

88.oḳımaġıl Taŋrı birle aḍın Taŋrı yoḳ Taŋrı meger ol tėgme nerse yoḳaldaçı meger dīdārı aŋar turur könilik anıŋ tapa yandurulur siler.

88. Ve sakın Allah'la birlikte başka bir Tanrıya kulluk etme. Bil ki, O'ndan başka Tanrı yoktur. Bir gün her şey yok olacak, sadece O kalacaktır. Egemenlik yalnız O'nundur ve hepiniz hesap vermek üzere bir gün O'nun huzuruna çıkarılacaksınız.[101]

101 86, 87 ve 88. âyetlerdeki hitaplar Hz. Peygambere yöneltilmiş olsa da asıl muhatap bütün insanlardır. Bu ifade tarzı, konunun önemini vurgulamak içindir.

29 سُورَةُ الْعَنْكَبُوتِ

Mekke döneminde inmiştir. 69 âyettir. Adını 41. âyette geçen "Ankebût" kelimesinden almıştır. Ankebût örümcek demektir.

(29)

sūretü ʾl-ʿankebūt

bu ʿankebūt sūresi altmış toḳuz āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ol iḍi atı birle kim rūzī bėrigli yarlıḳaġlı turur.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

الم {العنكبوت/1}

1. men Taŋrı bilgenrek men.

1. Elif Lâm Mîm[102]

أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ {العنكبوت/2}

2.sėzindi mü kişiler ḳoḍulmaḳlarını aymaḳları birle kėrtgündimiz anlar sınamazlar.

2. Şu insanlar, herhangi bir imtihana tâbî tutulmadan yalnızca, "İnandık, iman ettik" demekle kendi hallerine bırakılacaklarını mı sanıyorlar?[103]

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ {العنكبوت/3}

102 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.
103 Krş. Enbiyâ 21/35; Kıyâme 75/36.

3.sınadımız oḳ anlar ne kim anlarda öŋdün. belgürtür Taŋrı anlar ne kim çın sözlerler yme belgürtür yalġançılarnı.

3. Andolsun ki, Biz onlardan önceki kavimleri de sınavdan geçirmiştik. (Şimdi onlar da sınanacak ve) böylece Allah kimin ("İnandık, iman ettik" sözünde) samimi, kimin de yalancı olduğunu ortaya çıkaracaktır.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَن يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ {العنكبوت/4}

4.azu sėzindiler mü anlar ne kim ḳılurlar ėsizliklerni aşunmaḳları biziŋke. nėme yawuz ḥükm ḳılurlar.

4. ("İnandık, iman ettik" dedikleri halde şirk koşarak ve müminlere eziyet ederek) kötülük yapanlar Bizim azabımızdan kaçıp kurtulabileceklerini mi zannediyorlar? Ne kötü bir yargıya varıyorlar!

مَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ {العنكبوت/5}

5.kim ermez erse Taŋrıḳa tuşmaḳnı Taŋrınıŋ üḍ urmışı keldeçi ol. ol turur ėşitgen bilgen.

5. Her kim Allah'a kavuşmayı ümit ediyorsa (iyi ve yararlı işler yapsın ve)[104] bilsin ki, Allah'ın tayin ettiği vâde; O'na kavuşacağı gün mutlaka gelecektir. Allah Semî'dir; kullarının ne söylediklerini işitir, Alîm'dir; gerçekten inanıp inanmadıklarını çok iyi bilir.

وَمَن جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ {العنكبوت/6}

6. kim ḳatıġlansa bütünlükün ḳatıġlanur özine. bütünlükün Taŋrı muŋsuz turur ajunluġlardın.

6. Unutmayın ki, kim Allah yolunda (karşılaştığı belâlara, sıkıntılara katlanır ve) üstün gayret gösterirse, bunu kendisi için yapmış olur. Çünkü Allah insanlara muhtaç değildir.[105]

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ {العنكبوت/7}

104 Bkz. Kehf 18/110.
105 Krş. İsrâ 17/7; Fussilet 41/46.

7.anlar kim kėrtgündiler ḳıldılar ėḏgülükler örtgey ök miz anlardın ėsizliklerni yanut bėrgey ök miz anlarḳa andın yaḫşıraḳ ḳılur erdiler.

7. Biz, iman edip iyi ve yararlı işler yapanların (önceki) günahlarını bağışlarız. Onları yaptıkları amellerin en güzeline göre mükâfatlandırırız.

وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {العنكبوت/8}

8. tutuzdımız kişilerke atası anası birle ėḏgülükün. eger ḳatıġlansalar sėniŋ birle ortaḳ ḳatsa sen maŋa yoḳ maŋa anda bilig boyun sümegil ol ėkkike. maŋa yanışıŋızlar uḳturur men silerke anı kim ḳılur erdiŋizler.

8. Biz insanoğluna, ana babasına iyi davranmasını emrettik.[106] Bununla birlikte onlar, (ilâh olduklarına dair haklarında) hiçbir bilgiye sahip olmadığın şeyleri Bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, sakın onlara boyun eğme.[107] Unutmayın ki, dönüşünüz Banadır ve işte o zaman Ben size, yapıp ettiklerinizi bir bir haber vereceğim.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ {العنكبوت/9}

9.anlar kim kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėḏgülükler kigürgey miz anlarnı ėḏgülükler içinde.

9. (Ana babasının zorlamasına rağmen Bana şirk koşmayan) iman edip iyi ve yararlı işler yapanları Biz elbette iyi insanlar arasına katarız.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِن جَاءَ نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ {العنكبوت/10}

10.kişilerde kim ayur kėrtgündimiz tėp Taŋrıḳa. ḳaçan emgetilse Taŋrı içinde ḳıldı kişiler bulġaḳını Taŋrı ḳını teg. eger kelse yārī basut iḏiŋdin ayurlar oḳ biz silerniŋ birle erdimiz. ermez mü Taŋrı bilgenrek anı kim ajunluġlar köŋülleri içindekini.

106 Krş. İsrâ 17/23-24.
107 Krş. Lokman 31/15.

10. İnsanlardan öyleleri vardır ki, "Allah'a inandık iman ettik" derler, fakat Allah yolunda bir eziyete maruz kalınca, insanların yaptığı bu eziyeti Allah'ın azabıymış gibi görürler (ve inançlarından dönüverirler).[108] Bununla birlikte Ey Peygamber! Hiç şüphe yok ki onlar, sana Rabbinden bir zafer geldiğinde, "Biz de sizinle beraberdik (ganimetten bizim de payımızı ver)" diyeceklerdir. İnsanların kalplerindeki imanı en iyi bilen Allah değil midir?

وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ {العنكبوت/11}

11. belgürtür Taŋrı anlar nė kim kėrtgündiler taḳı belgürtür ėkki yüzlüglerni.

11.Allah elbette kimlerin yürekten inandığını, kimlerin münafık olduğunu bilmektedir.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُم بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُم مِّن شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ {العنكبوت/12}

12.aydı anlar kim tandılar anlarḳa kim kėrtgündiler uḍu barıŋlar biziŋ yolumızḳa yüḍelim yükleriŋizlerni. ermezler anlar yüḍügliler yazuḳlarından nersedin anlar yalġançılar ol.

12. Küfürde direnenler inananlara, "Gelin, siz de bizim yolumuza uyun, günahınız bizim boynumuza olsun" derler. Oysa onlar (hesap günü) müminlerin en küçük bir günahını dahi üstlenmeye yanaşmazlar. Onlar gerçekten yalancıların ta kendileridir.

وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ {العنكبوت/13}

13.yüklegeyler ök aġruḳlarını yme aġruḳlar aġruḳları birle. sorulġaylar oḳ ḳıyāmet kün anıŋdın kim yalġan ḳoşar erdiler.

13. Evet, onlar kendi günahlarının yanında yoldan çıkardıkları kimselerin günahlarını da yüklenecekler ve Tanrı diye uydurdukları şeylerden dolayı kıyamet günü mutlaka sorguya çekileceklerdir.

108 Bkz. Hac 22/11.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ {العنكبوت/14}

14. ıdtımız oḳ nūḥnı boḍunıŋa ürük turdı anlar içinde miŋ yıl meger elig yıl. tuttı anlarnı ṭūfān ḳorḳınçlıġ suw anlar küç ḳılıġlılar.

14. Hani Biz Nuh'u kavmine peygamber olarak göndermiştik. O, (o devirdeki takvime göre) elli yılı hariç bin yıl[109] kavminin arasında kalmıştı. Sonunda şirk batağında yaşamaya devam ederlerken onları tûfan alıp götürüverdi.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ {العنكبوت/15}

15.ḳutġardımız anı yme kemi boḍunını ḳıldımız anı belgü ajunluġlarḳa.

15. Fakat Biz Nuh'u ve gemidekileri kurtardık ve bu olayı insanlara bir ibret vesilesi kıldık.[110]

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ {العنكبوت/16}

16.taḳı ibrāhīm ol uġurda aydı öz boḍunıŋa tapnuŋlar Taŋrıḳa ḳorḳuŋlar. ol yėgrek turur silerke eger bilür erse siler.

16. İbrahim'i de peygamber olarak göndermiştik. O kavmine şöyle demişti: "Allah'ı gerektiği şekilde tanıyıp yalnız O'na ibadet edin ve O'na ortak koşmaktan sakının. Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır."

109 Bu ifadenin tam karşılığı 950 yıldır. Hz. Nuh'un ömrü ile ilgili olarak zikredilen bu rakamı, günümüzdeki takvim yılı açısından açıklamak hayli zordur. Çünkü günümüzdeki mevcut bilimsel veriler, tarihteki insan ömrünün hiçbir zaman bu denli uzun olmadığını göstermektedir. Ancak bazı arkeolog ve antropologlar yaptıkları kazılardan elde ettikleri bulgularda Hz. Nuh zamanında meydana gelen tûfan öncesinde bir ayın bir yıl olarak kabul edildiğini, o dönemde ölen insanlar için "Bin yıl yaşadı", "Yedi yüz yıl yaşadı" gibi ifadeler kullanıldığını, tûfan sonrasındaki bulgularda ise günümüz takvimine uygun olarak "35 yıl yaşadı", "50 yıl yaşadı" gibi ifadelere rastlandığını belirtmektedirler. Şayet bu tespitler doğruysa, Allah'ın Hz. Nuh'un kavmi arasındaki kalış süresini tûfan öncesi kullanılan takvime göre zikretmiş olması muhtemeldir. Ayrıca hitap ettiği toplumun kullandığı takvim farklı da olsa, böyle uzun bir sürenin zikredilmesi muhatap için daha etkili bir üslûptur. Bu ve buna benzer anlatımlarda bire bir olayın kendisiyle ilgilenmek yerine, anlatılan şeyle neyin amaçlandığı üzerinde durmak en doğrusudur. Burada kanaatimizce Hz. Nuh'un karşılaştığı sıkıntılara çok uzun bir süre katlandığı hatırlatılarak Hz. Peygamber ve ona inananların teselli edilmesi amaçlanmış, müşriklerin eziyetlerine sabretmeleri istenmiştir.

110 Krş. Hûd 11/36-45.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {العنكبوت/17}

17.bütünlükün tapnur siler Taŋrıda aḍın butlarḳa yaratur siler yalġan. anlar kim tapınurlar Taŋrıda aḍın erklenümezler silerke rūzī bėrü. tileŋler Taŋrı üskinde rūzīni. tapnuŋlar aŋar şükr öteŋler aŋar. anıŋ tapa yandurulur siler.

17. "Siz ise, Allah'ı bırakıp birtakım putlara tapınıyor ve onlara asılsız nitelikler yakıştırıyorsunuz. Şunu iyi bilin ki, Allah'ı bırakıp tapındığınız şeyler size bir lokma bile veremezler. Öyleyse siz rızkınızı Allah katında arayın, O'nu gerektiği şekilde tanıyıp yalnız O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Çünkü en sonunda hesap vermek üzere O'nun huzuruna geleceksiniz."

وَإِن تُكَذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ {العنكبوت/18}

18.eger yalġanḳa tutsalar yalġanḳa tuttılar oḳ gürūhlar silerde öŋdün. ermes yalavaç üze meger tėgürmeklig belgülüg.

18."Eğer siz (beni) yalanlarsanız bilin ki, sizden önceki ümmetler de (peygamberlerini) yalanlamışlardı. Bir peygamberin görevi, sadece aldığı vahyi apaçık bir şekilde tebliğ etmekten ibarettir."

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ {العنكبوت/19}

19.körmezler mü neteg başlar Taŋrı yaratıġnı yana ewrer anı çın ol ḳılmaḳ Taŋrı üze āsān turur.

19. Peki, (bu inkârcılar) Allah'ın insanı ilk defa nasıl yarattığını, sonra onu tekrar tekrar yaratmaya devam ettiğini, dolayısıyla öldükten sonra da yeniden diriltebileceğini hiç düşünmezler mi? Şüphesiz bu iş Allah için çok kolaydır.[111]

111 Krş. Yunus 10/4, 34; Neml 27/64; Rûm 30/11; Bürûc 85/13. Bu âyetten 23. âyetin sonuna kadar olan bölüm bir kısım müfessirlerce Hz. İbrahim'in sözlerinin devamı kabul edilmiştir. Nitekim İbn Şube, Hamza, Kisaî ve Halef'in "Elem terav" (Görüp düşünmez misiniz?) okuyuşu bunu desteklemektedir. Bazıları da bu bölümün bir ara cümle konumunda olduğunu ve hitabın Hz. Peygamber ve ona inanmayan müşrikler olduğunu kabul etmişlerdir. Ancak bir sonraki âyete "De ki:" diye başlanmış olması, ikinci görüşe ağırlık kazandırmaktadır.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {العنكبوت/20}

20.aygıl yörinler yer içinde bakınlar neteg başladı yaratığnı. neme Tanrı törütür kėdinki törütügni. bütünlükün Tanrı tėgme nerse üze ugan turur.

20. Ey Peygamber! Sen insanlara de ki: "Yeryüzünde gezip dolaşın ve Allah'ın yaratmayı ilkin nasıl başlattığını inceleyip araştırın. Sonra O sizi (öldükten sonra) yeniden diriltecektir. Çünkü Allah'ın her şeye gücü yeter."

يُعَذِّبُ مَن يَشَاء وَيَرْحَمُ مَن يَشَاء وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ {العنكبوت/21}

21. kınar kimni tilese yarlıkar kimni tilese. anın tapa yandurulur siler.

21. Allah dilediğine (azabı hak edene) azab eder, dilediğine (rahmetini hak edene) de şefkat ve merhamet gösterir. Sonunda hepiniz O'na döndürüleceksiniz.

وَمَا أَنتُم بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاء وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ {العنكبوت/22}

22.ermes siler unmas kılığlılar yer içinde ap yme kök içinde. yoķ silerke Tanrıda aḍın dost ap yme yārīçi.

22. Siz ey İnkârcılar! Ne yeryüzünde ne de gökyüzünde Allah'ın elinden kurtulabilirsiniz. Bilin ki, sizin için Allah'tan başka dost da yardımcı da yoktur.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُوْلَئِكَ يَئِسُوا مِن رَّحْمَتِي وَأُوْلَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ {العنكبوت/23}

23.anlar kim tandılar Tanrının belgülerine ana tuşmaķka anlar umınçsız boldılar menim yarlıķamaķımdın. anlar anlarķa kın turur agrıtığlı.

23. Allah'ın âyetlerini ve bir gün O'nun huzuruna geleceklerini inkârda direnenlerin, (âhirette) Benim rahmetimi ummaya hakları yoktur. Onlar için şiddetli bir azab vardır.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَن قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ {العنكبوت/24}

24.bolmadı boḍunınıŋ yanutı meger kim aydılar öldürüŋler anı azu küydürüŋler anı. ḳutġardı anı Taŋrı otdın. bütünlükün anıŋ içinde belgüler turur ol boḍunḳa kim kėrtgünürler.

24. İbrahim'in kavminin cevabı, "Onu öldürün ya da yakın" demekten ibaret oldu. Ancak Allah onu ateşten kurtardı.[112] Şüphesiz bunda alınacak dersler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar inanan kimselerdir.

وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ {العنكبوت/25}

25.aydı tuttuŋızlar Taŋrıda aḍın butlarnı sewüglüg siler ara yaḳın tiriglik içinde. yana ḳopmaḳ kün içinde tanġay amarıŋızlar amarıke ḳarġaġay amarıŋızlar amarını. yanışıŋızlar ot turur. yoḳ silerke yārī ḳılıġlılardın.

25. İbrahim onlara, "Siz Allah'ı bırakıp putları Tanrı edindiniz. Bunu da dünya hayatında (atalarınızı körü körüne taklid ederek) o putlara duyduğunuz sevgi uğruna yaptınız. Ancak siz kıyamet günü o putlarla birbirinizi hiç tanımıyormuş gibi davranacak, üstelik birbirinize lânetler yağdıracaksınız. Varacağınız yer cehennem olacak, size yardım edecek kimse de bulunmayacaktır" dedi.

فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {العنكبوت/26}

26. ḳėrtgündi aŋar lūṭ. aydı men bardaçı men iḍimke. bütünlükün ol ol turur küsüş bütün işlig.

26. Ona ilk inanan (yeğeni) Lût oldu. İbrahim dedi ki: "Ben (bu zulüm diyarını terk ederek) Rabbimin bana emrettiği yere hicret ediyorum.[113] Şüphesiz O Azîz'dir; inkârcılara karşı beni korumaya muktedirdir, Hakîm'dir; bana verdiği hicret emrinde bir hikmet vardır."

112 Krş. Enbiyâ 21/69.

113 Lafzen, "Rabbime gidiyorum." Krş. Sâffât 37/99.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ {العنكبوت/27}

27. bağışladımız aŋar isḥāḳnı taḳı yaʿḳūbnı. ḳıldımız anıŋ oġlı ḳızı içinde yalavaçlıḳnı bitigni. bėrdimiz aŋar anıŋ terini dünyā içre. ol kėḏinki ajun içinde ėḏgülerdin.

27. Biz İbrahim'e İshak'ı ve (torunu) Yakub'u bahşettik.[114] Onun soyundan gelenlere peygamberlik ve kitab verdik. Böylece onu daha dünyada iken mükâfatlandırdık; âhirette ise o sâlih kimseler arasında olacaktır.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ {العنكبوت/28}

28.lūṭnı. yme yāḏ ḳılur ançada aydı öz boḏunıŋa siler mü kelürsiler yawuz işke aşunmadı silerke biregüdin ajunluġlardın.

28. Biz Lût'u da peygamber olarak görevlendirmiştik. O kavmine şöyle demişti: "Siz gerçekten dünyada sizden önce hiç kimsenin yapmadığı iğrenç bir işi yapıyorsunuz."

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَن قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ {العنكبوت/29}

29.siler mü kelür siler erenke keser siler yolnı keltürür siler öz orunlarınız içinde taplamaġunı. bolmadı boḏunınıŋ yanutı sözi meger aydılar keltürgil biziŋke Taŋrı ḳını eger erse sen çın sözleglilerdin.

29. "Siz nasıl oluyor da (kadınları bırakıp)[115] erkeklerle ilişkiye giriyor, meşru ilişki yolunu kapatıyor ve bir araya geldiğinizde her türlü çirkinliği yapabiliyorsunuz?" Halkının Lût'a cevabı, "Eğer doğru söylüyorsan haydi durma, bize (şu sözünü ettiğin) Allah'ın azabını getir de görelim" demekten ibaret oldu.

114 Krş. Enbiyâ 21/72.
115 Krş. Â'râf 7/81.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ {العنكبوت/30}

30.aydı iḍimā! yārī bėrgil maŋa artaḳ iş ḳılıglı boḍunlar üze.

30. Lût da şöyle yalvardı: "Rabbim! Bu bozguncu, sapık topluma karşı Sen bana yardım et."

وَلَمَّا جَاءتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُو أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ {العنكبوت/31}

31.ḳaçan keldi erse yalavaçlarmız ibrāhīmḳa sewünç birle aydılar biz yoḳadturuġçılar miz bu kent boḍunını anıŋ boḍunı erdiler küç ḳılıġlılar.

31. Elçi meleklerimiz, İbrahim'e bir oğlu olacağı müjdesini vermeye geldiklerinde, "Haberin olsun" dediler. "Biz şu belde halkını yok etmekle görevliyiz. O belde halkı zulüm ve sapıklıkta çok ileri gitti."

قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَن فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ {العنكبوت/32}

32.aydı anıŋ içinde lūṭ. aydılar biz bilgenrek anıŋ içindekini. ḳutġarġay oḳ miz anı anıŋ boḍunını meger anıŋ uraġutını erür ḳaldaçılardın.

32. İbrahim, "Fakat orada Lût da var" dedi. Melekler, "Biz orada kimin olduğunu çok iyi biliyoruz. Onu ve ailesini; ona inananları elbette kurtaracağız. Fakat karısı hariç. O geride kalıp helâk olanlar arasında yer alacak" dediler.

وَلَمَّا أَن جَاءتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنَجُّوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ {العنكبوت/33}

33.ḳaçan keldi erse yalavaçlarımız lūṭnı ḳaḍġurttı anlarnı tarudı anlar birle köŋli. aydılar ḳorḳmaġıl ḳaḍġurmaġıl biz ḳutġardaçı miz sėni ewüŋ boḍunını meger ḫatunuŋnı erür ḳaldaçılardın.

33. Elçi meleklerimiz Lût'a gelince, kavminin gelen misafirlere sarkıntılık edecekleri

endişesiyle kendisine bir sıkıntı bastı ve çaresizlik içinde ne yapacağını şaşırdı. Elçi meleklerimiz, "Korkma ve bizim için tasalanma, seni ve aileni; sana inananları kurtaracağız. Ancak karın hariç, o geride kalıp helâk olanlar arasında olacak" dediler.

إِنَّا مُنزِلُونَ عَلَى أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ {العنكبوت/34}

34.biz ıḍtaçılar miz bu kent boḍunı üze ḳınnı kökdin anın kim yarlıġdın çıḳar erdiler.

34. "Biz, yaptıkları ahlâksızlıklar sebebiyle bu beldenin halkına gökten bir azab indireceğiz (tepelerine taş yağdıracağız)."[116]

وَلَقَد تَّرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ {العنكبوت/35}

35.ḳoḍtımız oḳ andın belgülüg belgü ol boḍunḳa kim uḳarlar.

35. (Sonunda olan oldu.) Bu beldeden geriye sadece açık bir ibret nişanesi bıraktık; fakat bunu anlayacak olanlar, aklını kullanıp düşünen kimselerdir.[117]

وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ {العنكبوت/36}

36.ıḍtımız medyen kentiŋe anıŋ ḳadaşları şuʿayb yalavaçnı aydı ay meniŋ boḍunum tapnuŋlar Taŋrıḳa umnuŋlar kėḍinki künke. artaḳlıḳ ḳılmaŋlar yer içinde artaḳlıḳ ḳılıġlılar.

36. Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı peygamber olarak gönderdik. Şuayb onlara, "Ey kavmim! Allah'ı gerektiği şekilde tanıyın, yalnız O'na ibadet edin, âhiret gününe inanın (orada ödüllendirilmeyi umacağınız güzel işler yapın) ve sakın yeryüzünde azgınlık ederek fesad çıkarmayın" dedi.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ {العنكبوت/37}

37.yalġanḳa tuttılar anı tuttılar anlarnı bir teprenigli boldılar sarāyları içinde çökügliler.

116 Krş. Hûd 11/81-83.

117 Bu belde meşhur Sodom ve Gomore'dir.

37. Fakat kavmi Şuayb'ı yalanladı. Bunun üzerine onları öyle şiddetli bir sarsıntı (deprem) yakaladı ki, yurtlarında diz üstü çöküp kaldılar (yok olup gittiler).[118]

وَعَادًا وَثَمُودَ وَقَد تَّبَيَّنَ لَكُم مِّن مَّسَاكِنِهِمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ {العنكبوت/38}

38.yāḍ ḳılġıl ʿādnı taḳı şemūdnı. belgürdi ök silerke orunlarından. anın bezedi anlarḳa yek işlerini. yıġdı anlarnı yoldın erdiler körügliler.

38. Biz Âd ve Semûd kavimlerini de helâk ettik. Evlerinin kalıntıları size bunu açıkça göstermektedir. Şeytan yaptıkları kötü işleri kendilerine güzel göstermiş ve böylece onları da doğru yoldan uzaklaştırmıştı. Oysa onların gerçekleri görebilecek; küfrün ve azgınlığın sonunun nereye varacağını anlayacak yetenekleri vardı.

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءهُم مُّوسَى بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ {العنكبوت/39}

39.yāḍ ḳılġıl ḳārūnnı taḳı firʿavnnı taḳı hāmānnı. keldi ök anlarḳa mūsā belgüler birle uluġsıġlıḳ ḳıldılar yer içinde. ermediler ozuġlılar.

39. Kârun, Firavun ve Hâmân'ın âkıbetleri de böyle oldu. Musa onlara ilâhî hakîkatleri delillerle anlatmış fakat onlar kibir ve inatla ülkelerinde bozgunculuk yapmaya devam etmişlerdi. Neticede onlar da azabımızdan kaçıp kurtulamadılar.

فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ فَمِنْهُم مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُم مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُم مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُم مَّنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ {العنكبوت/40}

40.tegmeni tuttumız yazuḳı birle. anlarda kimni ıḍtımız anıŋ üze taş yaġmurnı anlarda kimni tuttı anı cebraʾil üni anlarda kimni ḳuḍı aldımız anı yerde taḳı anlarda kimni suw ḳuḍı ıḍtımız. ermez Taŋrı küç ḳılsa anlarḳa yoḳ kim erdiler özleriŋe küç ḳılurlar.

118 Krş. Â'râf 7/78, 91.

40. Biz onların her birini günahlarından dolayı cezalandırdık. Kiminin üzerine taş yağdırdık, kimini şiddetli bir çığlık yok etti, kimini yerin dibine geçirdik, bazısını da suda boğduk. Onlara zulmeden Allah değildir, asıl onlar kendilerine zulmetmişlerdir.

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاء كَمَثَلِ الْعَنكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ {العنكبوت/41}

41.anlarnıŋ meŋzeki kim tuttılar Taŋrıda aḍın dostlar örümçük meŋzeki teg tuttı ewni. ewlerde kewrekreki örümçük yuwası turur eger bilür erseler.

41. Allah'ı bırakıp başka şeyleri Tanrı edinenler örümceğe benzerler. Örümcek bir yuva yapar, fakat yuvaların en zayıfı örümcek yuvasıdır.[119] Keşke bunu bilebilselerdi!

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {العنكبوت/42}

42.bütünlükün Taŋrı bilür anı kim oḳırlar anda aḍın nersedin. ol turur küsüş bütün işlig.

42. Kuşkusuz Allah, Kendisini bırakıp tapındıkları şeylerin hiçbir değer ifade etmediğini çok iyi bilmektedir. Oysa Allah Azîz'dir; O'nun ilim ve kudreti her şeyden üstündür, Tanrı diye tapınılan şeyleri yaratan da O'dur, Hakîm'dir; verdiği her misâlde hikmetler vardır.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ {العنكبوت/43}

43.ol meŋzekler kim urur miz anı kişilerke. uḳmaz anı meger biligliler.

43. İşte Biz insanlara böyle hikmetli misâller veriyoruz. Bunları ancak gerçek ilim sahipleri düşünüp anlayabilirler.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ {العنكبوت/44}

44.yarattı Taŋrı köklerni yerni könilik birle. anıŋ içinde belgü ol kėrtgünüglilerke.

44. İyi bilin ki, Allah gökleri ve yeri yüce bir amacı gerçekleştirmek üzere yaratmıştır. Şüphesiz

119 Örümcek büsbütün yuvasız değildir; fakat o yuva bir çırpıda yıkılır. Allah'ı bırakıp putlara sığınanların bu sığınakları da örümcek yuvası kadar zayıftır, bir anda yok oluverir.

bunda O'nun birliğine ve kudretine işaret eden deliller vardır; fakat bunu anlayacak olanlar inananlardır.

اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ {العنكبوت/45}
(الجزء الحادي والعشرون)

45.oḳıġıl anı kim yarlıġ ıḍıldı saŋa bitigdin. aḍaḳın tutġıl. çın namāz yıġar yawuz işdin. taplamaduḳdın Taŋrı yāḍı uluġraḳ. Taŋrı bilür anı kim ḳılur siler.

45. Öyleyse ey Peygamber! Sana vahyolunan kitabı oku, anlat; namazı hakkıyla kılmaya devam et. Çünkü namaz hayâsızlıktan ve çirkin işlerden alıkoyar. Bil ki Allah'ı zikir; her an O'nu hatırda tutmak en büyük ibâdettir.[120] Unutmayın ki, Allah yaptığınız her şeyi bilir.

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ {العنكبوت/46}

46.üsterişmeŋler bitig iḍileri birle meger anıŋ birle kim ol körklügrek meger anlar kim küç ḳıldılar anlardın. aytıŋlar kėrtgündimiz aŋar kim ıḍıldı biziŋ tapa taḳı ıḍıldı silerke. biziŋ iḍimiz silerniŋ iḍiŋizler bir turur. biz aŋar boyun sügliler miz.

46. Ve siz, kendilerine kitab verilenlerle -onların zulmedenleri[121] hâriç- mücadelenizi en güzel şekilde yapın ve onlara şöyle deyin: "Biz, bize indirilene de size indirilene de inandık iman ettik. Bizim Tanrımız da sizin Tanrınız da birdir. Biz Allah'a teslim olmuş; müslüman kimseleriz."

وَكَذَلِكَ أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَن يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ {العنكبوت/47}

47.andaġoḳ indürdimiz saŋa bitigni. anlar kim bėrdimiz anlarḳa bitigni kėrtgünürler aŋar bulardın kimi kėrtgünürler aŋar. tanmaz biziŋ belgülerimizke meger tanıġlılar.

120 Âyetin bu kısmına, "Allah'ın sizi anması daha önemlidir" anlamı da verilmiştir.
121 "Onların zulmedenleri" ifadesi ile müslümanlara saldırgan bir tutum içinde olanlar kastedilmektedir.

47. Ey Peygamber! İşte sana da böyle bir kitab indirdik. Daha önce kendilerine kitab verdiğimiz kimseler bu Kur'an'a inanırlar. Araplardan da ona nice inananlar vardır. Esasen bizim âyetlerimizi bile bile inkâr edenler, ancak inkâra şartlanmış kimselerdir.

وَمَا كُنتَ تَتْلُو مِن قَبْلِهِ مِن كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لَّارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ {العنكبوت/48}

48.oḳımas erdiŋ anda öŋdün bitigdin bitimez erdi anı oŋ elgiŋ. andaġ erse sėzikke tüşgey erdiler yaraġsız işligler.

48. Sen, bu Kur'an sana vahyedilmeden önce herhangi bir kitab okumamıştın ve o Kur'an'ı kendin yazabilecek durumda da değilsin. Şayet böyle olsaydı gerçekleri yalanlamak için bahane arayanlar şüphe duymakta haklı olabilirlerdi.

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ {العنكبوت/49}

49.yoḳ kim belgüler turur belgüler anlarnıŋ köŋülleri içinde bėrildiler bilig. tanmaz biznıŋ belgülerimizni meger küç ḳılıġlılar.

49. Hayır, şüpheye hiç gerek yok. Bu Kur'an, kendilerine ilâhî kelâm ile insan ve şeytan sözünü ayırt edebilme yeteneği verilenlerin[122] gönüllerinde yer eden apaçık âyetlerden oluşur. Bizim âyetlerimizi bile bile inkâr edenler ancak şirke şartlanmış kimselerdir.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِندَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ {العنكبوت/50}

50. aydılar nelük indürülmedi anıŋ üze bir belgü iḍisindin. ayġıl belgüler Taŋrı üskinde. bütünlükün men ḳorḳuttaçı men belgülüg.

50. Bu inkârcılar, "Tanrısından Muhammed'e, açıkça görebileceğimiz bir mucize indirilseydi ya!"[123] demektedirler. Sen onlara de ki: "Mucize indirmek (benim değil) Allah'ın elindedir.[124] Bilin ki, ben sadece bir uyarıcıyım."

122 Lafzen, "İlim verilenlerin."
123 Krş. En'âm 6/37.
124 Krş. En'âm 6/109.

أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ {العنكبوت/51}

51.azu tap bolmadı mu anlarḳa biz indürdimiz sėniŋ üze bitigni oḳılur anlar üze. bütünlükün anıŋ içinde yarlıḳamaḳ pend ol ol boḍunḳa kim kėrtgünürler.

51. Hem kendilerine okunan bu kitabı sana indirmemiz (mucize olarak) onlara yetmiyor mu? Şüphesiz bu Kur'an'da dünya ve âhirette mutlu olmanın yollarını gösteren ilke, uyarı ve öğütler vardır;[125] fakat bunu yalnızca inanan kimseler anlar.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ {العنكبوت/52}

52.ayġıl tap maŋa Taŋrı menli ara siler ara tanuḳ. bilür ne kim kökler içinde yerler içinde. anlar kim kėrtgündiler yaraġsızḳa taḳı tandılar Taŋrıḳa. anlar tururlar anlar ziyān ḳılıġlılar.

52. Yine de ki: "Aramızda şâhit olarak Allah yeter. O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini bilir. Aslı esası olmayan şeylere inananlar ve Allah'ı inkârda direnenler ise mutlaka hüsrana uğrayacaklardır.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ {العنكبوت/53}

53.ėwdürürler sėni ḳın birle. eger atalmış üḍ yoḳ erse kelgey erdi anlarḳa ḳın. kelgey ök anlarḳa tawuşsuz. anlar bilmezler.

53. Ey Peygamber! İnkârcılar "(Başımıza geleceğini söylediğin) o azab gelecekse hemen gelsin de görelim" diyorlar. Eğer Allah tarafından bir vâde konulmasaydı, onlara azab hemen gelirdi. Unutmasınlar ki o azab, farkında olmadıkları bir anda aniden gelecektir.

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ {العنكبوت/54}

54.ėwitürler sėni ḳın birle. bütünlükün tamuġ ḳapsaġlı ol tanıġlılarnı.

125 Lafzen, "Rahmet vardır."

54. Evet, o azabın hemen gelmesini isteyip duruyorlar. Şüphesiz küfürde direnenleri bir gün cehennem çepeçevre kuşatacak;

يَوْمَ يَغْشَاهُمُ الْعَذَابُ مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {العنكبوت/55}

55. ol kün örtgey anlarnı ḳın üstünlerindin aḍaḳları altınındın. aẏgay miz tatıŋlar anı kim ḳılur erdiŋizler.

55. O gün azab onları tepelerinden ve ayaklarının altından saracaktır. O zaman Allah onlara, "Yaptıklarınızın cezasını şimdi çekin bakalım" diyecektir.

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ {العنكبوت/56}

56.ay meniŋ ḳullarım anlar kim kėrtgündiler meniŋ yerim kėŋ turur maŋar tapnuŋlar.

56. Ey Bana yürekten inanan kullarım! (Eğer burada müşriklerin baskısına dayanamıyorsanız başka bir yere gidin.)[126] Benim şu yeryüzüm çok geniştir. (Sakın o müşrikler uymayın) Yalnız ve yalnız Bana ibadet etmeye devam edin.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ {العنكبوت/57}

57.tėgme etöz tattaçı ol ölümni yana biznig tapa yandurulurlar.

57. Bilin ki her canlı ölümü tadacaktır,[127] sonra hepiniz hesap vermek üzere huzurumuza çıkarılacaksınız.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُم مِّنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ {العنكبوت/58}

58.anlar kim kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėḍgülükler ornatġay oḳ miz anlarnı uştmaḫḳa ḥücreler aḳar anıŋ altındın arıḳlar meŋgü ḳalıġlılar anıŋ içinde. nėme körklüg turur iş ḳılġuçılarnıŋ yanutı.

126 Krş. Nisâ 4/97.
127 Krş. Âl-i İmrân 3/185.

58. İnanıp iyi ve yararlı işler yapanları, içinde sürekli kalacakları, altından ırmaklar akan köşklere yerleştireceğiz. İyi ve yararlı işler yapanların ödülleri ne kadar da güzeldir!

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ {العنكبوت/59}

59. anlar kim serindiler iḍileri üze köŋül ururlar.

59. Onlar sabredip zorluklara göğüs geren ve yalnız Rablerine güvenen, O'na dayanan kimselerdir.

وَكَأَيِّن مِن دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ {العنكبوت/60}

60.neçe üküş tepreniglidin kötürmez rūzīsini. Taŋrı rūzī bėrür aŋar silerke. yme ol ėşitgen bilgen turur.

60. (Ey müminler! Size ne oluyor ki, geçim endişesi yüzünden hicret etmiyorsunuz? Oysa) nice canlılar vardır ki, yiyeceğini sırtında taşımaz; geçim endişesi duymadan yaşarlar. Onların da sizin de rızkınızı verecek olan Allah'tır.[128] (Öyleyse "hicret edeceğimiz yerde ne yiyip ne içeriz" diye düşünmeyin.) Unutmayın ki Allah Semî'dir; "Hicret edersek ne yer ne içeriz" diye yaptığınız konuşmaları işitmektedir, Alîm'dir; düşündüklerinizi, endişelerinizi bilmektedir.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ {العنكبوت/61}

61.eger sorsa sen kim yarattı köklerni yerni fermān tutuġlı ḳıldı künni taḳı aynı ayġaylar oḳ Taŋrı ḳayudın yalġanḳa tutarlar.

61. Ey Peygamber! Sen inkârcılara, "Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı istifadenize sunan kimdir?" diye soracak olsan kesinlikle, "Allah'tır" derler. O halde bütün bunları bile bile O'nu bırakıp nasıl başka varlıklara yöneliyor, O'na ortaklar koşabiliyorlar?!

128 Krş. Hûd 11/6.

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاء مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ {العنكبوت/62}

62.Taŋrı yaḍar rūzīni kimke tilese ḳullarında yme tarutur aŋar. bütünlükün Taŋrı tėgme nerseni bilgen ol.

62. Fakat şu da bir gerçektir ki, Allah kullarından dilediğine bol bol rızık verir, dilediğinin de geçimini daraltır. Çünkü Allah her şeyi; kime neyi ne kadar vereceğini çok iyi bilir.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّن نَّزَّلَ مِنَ السَّمَاء مَاء فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ {العنكبوت/63}

63.eger sorsa sen anlarḳa kim indürdi kökdin suwnı tirgüzdi anıŋ birle yerni anıŋ ölmişinde kėḍin ayġaylar oḳ Taŋrı. ayġıl ögdi Taŋrıḳa. yoḳ kim üküşrekleri uḳmazlar.

63. Yine sen onlara, "Gökten yağmur yağdıran ve bu sayede ölü toprağı canlandıran kimdir?" diye soracak olsan kesinlikle, "Allah'tır" derler. Sen, "Hamd olsun Allah'a! (Bakın, kendiniz de itiraf ediyorsunuz)" de. Buna rağmen onların çoğu akıllarını kullanmıyorlar (hem Allah'ın kudretini itiraf ediyor hem de O'na ortaklar koşmaktan vazgeçmiyorlar).[129]

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ {العنكبوت/64}

64.ermez bu yaḳınraḳ tiriglik meger sunʿ ḳanıġ oyun. çın kėḍinki sarāy ol turur tiriglik eger bilür erseler.

64. (Eğer akıllarını kullansalardı anlarlardı ki,) bu dünya hayatı sadece eğlence ve oyundan; geçici zevklerden ibarettir.[130] Asıl hayat âhiret hayatıdır. Ah bunu bir bilseler!

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ {العنكبوت/65}

65.ḳaçan minseler kemi içine oḳırlar Taŋrı ḳatıġsız ḳılıġlılar aŋar dīnni ḳaçan ḳutġarsa anlarnı yazıḳa ançada anlar ortaḳ ḳatarlar.

129 Krş. Lokman 31/25.
130 Krş. En'âm 6/32.

65. Böyle kimseler (öyle inatçıdırlar ki,) gemiyle seyahat ederken (dalgaların kendilerini kuşatıp boğacağını anlayınca)[131] inançlarını şirk ve nifaktan arındırarak (tapındıkları putları unutur), bütün içtenlikleriyle Allah'a yalvarıp yakarırlar. Allah onları karaya çıkarıp kurtarınca bir de bakarsın ki, (ettikleri duaları unutmuşlar ve tekrar) O'na ortaklar koşmaya başlamışlar!

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ {العنكبوت/66}

66. tansalar aŋar kim bėrdimiz anlarḳa ėrinçleseler. herāyna bilgenler.

66. Onlar Bizim kendilerine verdiğimiz nimetlere karşı nankörlük etmeye ve onlardan arzularınca yararlanmaya devam etsinler bakalım. İleride neyin ne olduğunu anlayacaklar.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيُتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ {العنكبوت/67}

67.azu körmezler mü biz ḳıldımız aġırlıġ oḳ ḳılur kişiler anlar tėgrelerindin. nek yoḳḳa mu kėrtgünürler Taŋrınıŋ niʿ metiŋe tanarlar?

67. Bunlar, çevrelerindeki insanlar can güvenliğine sahip değilken Bizim, Mekke'yi güvenli ve kutsal bir belde yaptığımızı görmüyorlar mı? Buna rağmen hâlâ onlar Allah'ı bırakıp aslı esası olmayan şeylere inanmaya ve Allah'ın verdiği nimetlere nankörlük etmeye devam mı edecekler?

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ {العنكبوت/68}

68.kim ol küç ḳılıġlıraḳ anıŋdın kim ḳoştı Taŋrı üze yalġannı azu yalġanḳa tuttı yaraşı ḳaçan keldi erse aŋar. ermez mü tamuġ içinde orun tanıġlılarḳa?

68. Uydurdukları yalanları Allah'a isnad eden iftiracılardan veya kendilerine gelen hakikatleri yalanlayanlardan daha zâlim kim olabilir? Kâfirler için cehennemde yer mi yok?!

131 Parantez içindeki ifade için bkz. Yunus 10/22.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ {العنكبوت/69}

69. anlar kim ḳatıġlandılar biziŋ içre köndürgey ök miz olarnı yollarımızḳa. bütünlükün ėḍgülükler ḳılıġlılar birle ol.

69. Öte yandan Biz, uğrumuzda cihad edenlere, çalışıp çabalayanlara, başarıya ulaştıracak yollarımızı gösterir, sonuna kadar açarız. Şüphesiz Allah Kendi uğrunda cihad eden, hakkıyla çaba sarf edenlerle daima beraberdir.

30 سُورَةُ الرُّومِ

Mekke döneminde inmiştir. 60 âyettir. Adını sûrenin başında geçen "Rûm" kelimesinden almıştır. "Rûm" kelimesi Romalılar demektir, Bizanslılar için de kullanılır. Sûrenin başında Hıristiyan Doğu Roma İmparatorluğu ile Mecûsî (müşrik) İranlılar arasında M.S. 613 yılında cereyan eden savaşa işaret edilmektedir.

(30)

sūretü ʾr-rūm

bu sūretü ʾr- rūm altmış āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

idi atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

الم {الروم/1}

1.elif lādın mīm mülkdin.

1. Elif Lâm Mîm[132]

غُلِبَتِ الرُّومُ {الروم/2}

2. ġalebe ḳıldı rūm boḍunı.

2. Rumlar yenildiler,

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُم مِّن بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ {الروم/3}

132 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3.yaḳınraḳ yer içinde. anlar ġalebe bolmışlarında kėḍin terk ġalebe ḳılġaylar.

3. Size yakın bir bölgede. Fakat bilin ki bu yenilgilerinden sonra gâlip geleceklerdir.

فِي بِضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِن قَبْلُ وَمِن بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ {الروم/4}

4. taḳı yıllar içinde. Taŋrıḳa yarlıġ andın öŋdün anda kėḍin. ol kün sewnür kėrtgünügliler.

4. (Merak etmeyin) bu, birkaç yıl içinde olacaktır. Önünde sonunda Allah'ın dediği olur (O, koyduğu yasalara göre, hak edeni gâlip getirir, hak edeni de mağlûp ettirir). İşte o gün de müminler sevineceklerdir,

بِنَصْرِ اللَّهِ يَنصُرُ مَن يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {الروم/5}

5.Taŋrı yārīsi birle. yārī bėrür kimke tilese. ol küsüş yarlıḳaġan.

5. Allah'ın lutfedeceği zaferle.[133] Unutmayın ki, Allah dilediğini (hak edeni) zafere ulaştırır. O Azîz'dir; dilediğini gâlip getirmeye gücü yeter, Rahîm'dir; inananlara zafer lutfetmesi şefkat ve merhametinin eseridir.

وَعْدَ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ {الروم/6}

6.iḍi vaʿdesi ḫilāf ḳılmaz Taŋrı vaʿdesiŋe yoḳ kim üküşrekleri bilmezler.

6. Bu, Allah'ın bir vaadidir. Bilin ki Allah vaadinden aslâ dönmez. Fakat insanların çoğu bunu bilmez, anlamaz.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ {الروم/7}

7.bilürler açuḳ yaḳınraḳ tiriglik içinde. anlar kėḍinki kün anlar osanuḳlar.

7. Onlar dünya hayatının sadece görünen (eğlenceli) yüzünü bilirler; âhiret hayatından ise habersizdirler.

133 Bazı müfessirler Allah'ın zaferini Bizanslıların gâlibiyeti olarak yorumlamış, diğer bazıları da bu zaferin Bedir zaferi olduğunu söylemişlerdir. Bizanslıların İranlılara gâlip gelmesi de aynı günlere rastlar. Dolayısıyla bu âyet, her iki zaferi de haber vermiş olabilir.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ {الروم/8}

8.azu saḳınmazlar mu özleri içinde. yarattı Taŋrı köklerni yerni ol ėkki aradaḳını meger köni iş üçün atalmış üḍ. üküş kişilerde iḍilerine tuşmaḳḳa tanıġlılar ol.

8. Onlar vicdanlarıyla baş başa kaldıklarında[134] Allah'ın; gökleri, yeri ve bu ikisinin arasındakileri yüce bir amacı gerçekleştirmek üzere ve belli bir süre için yarattığını hiç düşünmezler mi?[135] Gerçek şu ki, insanların çoğu Rablerinin huzuruna geleceklerini de inkâr etmektedirler.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ {الروم/9}

9.azu yörimesler mü yer içinde baḳsunlar neteg erdi anlarnıŋ işi soŋı anlarda burun. erdiler anlarda ḳatıġraḳ küçün. aġturdılar yerni ėttiler binālar anda üküşrek ėttiler binālar keldi anlarḳa yalavaçları belgüler birle. ermez erdi Taŋrı küç ḳılsa anlarḳa yoḳ kimerseler özleri içinde küç ḳılurlar.

9. Ayrıca bu inkârcılar, yeryüzünde gezip dolaşarak kendilerinden önceki kavimlerin sonlarının ne olduğuna bakıp da hiç mi düşünmezler? Kaldı ki onlar kendilerinden daha güçlü idiler; toprağı işlemişler ve yeryüzünü onlardan daha çok imar etmişlerdi. Onlara peygamberleri de açık mucizeler getirmişlerdi. Aslında onlara Allah zulmetmemiş, fakat onlar kendi kendilerine zulmetmişlerdi.

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاؤُوا السُّوأَى أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِؤُونَ {الروم/10}

10.yana erdi anlarnıŋ yanışı yawuz ḳıldılar tamu otı yaʿnī cehennem kim yalġanḳa tuttılar Taŋrı belgülerini anı füsūs tutar erdiler.

134 Bazı müfessirler, "Onlar vicdanlarıyla baş başa kaldıklarında" şeklinde tercüme ettiğimiz kısmı, "Onlar kendi yaratılışları üzerinde düşünmezler mi?" şeklinde anlamışlardır.

135 Krş. Ahkaf 46/3.

10. Sonra kötülük yapan bu kimselerin âkıbetleri çok daha kötü oldu, cehennemi boyladılar.[136] Çünkü onlar âyetlerimizi yalanlamışlar ve onlarla alay etmişlerdi.

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {الروم/11}

11.Taŋrı ilki törütür yaratığnı yana yandurur anı. yana anıŋ tapa yandurulur siler.

11. İnsanı yoktan ilk defa yaratan ve sonra onu tekrar tekrar yaratmaya devam eden, dolayısıyla öldükten sonra da diriltecek olan Allah'tır. Sonra da hesap vermek üzere O'nun huzuruna çıkarılacaksınız.[137]

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ {الروم/12}

12. ol kün ḳopar ḳopmaḳ uluġ kün umınçsız bolur yazuḳluġlar.

12. Kıyamet koptuğu gün günahkârlar umutsuzca donup kalacaklardır.

وَلَمْ يَكُن لَّهُم مِّن شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاء وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ {الروم/13}

13.bolmaġay anlarḳa ortaḳlarındın yazuḳ keçrü ḳoldaçılar erdiler ortaḳlarıŋa tanıġlılar.

13. Allah'a ortak koştukları şeyler de onlara şefaatçi olamayacaktır. Oysa onlar o putları (şefaatçi olacakları umuduyla)[138] Allah'a ortak koştukları için kâfir olmuşlardı.[139]

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَتَفَرَّقُونَ {الروم/14}

14.ol kün ḳopar uluġ kün ol kün aḍrılurlar.

14. Kıyametin koptuğu gün, işte o gün müminler ve kâfirler birbirlerinden ayrılacaklardır.

136 "Cehennemi boyladılar" anlamı, "es-Sûâ" kelimesinin cehennem anlamına gelmesi sebebiyle verilmiştir.
137 Krş. Yunus 10/4, 34; Neml 27/64; Ankebût, 29/19; Bürûc 85/13.
138 Parantez içindeki anlam için bkz. Yunus 10/18.
139 Âyetin son kısmındaki anlam, Zemahşerî'nin ikinci yorumuna göre verilmiştir.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ {الروم/15}

15.yana anlar kim kėrtgündiler ḳıldılar ėḍgülükler anlar uştmaḫ būstānları içre sewnürler.

15. İnanıp iyi ve yararlı işler yapanlar ise, cennet bahçelerinde sevinç ve mutluluk içinde yaşayacaklar, güzel sesle icra edilen mûsikî dinleyeceklerdir.[140]

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ {الروم/16}

16.yana anlar kim tandılar yalġanḳa tuttılar biziŋ belgülerimizni kėḍinki sarāynı körmek anlar ḳın içinde anuḳ keldürülmişler.

16. Küfürde direnerek âyetlerimizi ve âhirette huzurumuza gelip hesap vereceklerini inkâr edenler cehenneme atılacaklardır.

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ {الروم/17}

17.alḳış bėriŋler Taŋrıḳa ol vaḳtda kim kėçeler siler ol vaḳtda ėrteke tėger siler.

17. İşte bundan dolayı siz, akşama eriştiğinizde ve sabahleyin kalktığınızda Allah'ı tenzih ve tesbih edin, yüceltin.

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ {الروم/18}

18.aŋar ol ögdi aymaḳ kökler içinde yer içinde yatġu namāzı vaḳtıŋa tėgse siler kün orta namāzıŋa tėgse siler.

18. Göklerde ve yerde bütün hamd; bütün övgüler, şükürler O'na mahsustur. O halde öğle ve ikindi vakitlerinde de O'nu tesbih ve tenzih edin, yüceltin.

140 Mütercim Âsım Efendi, "Hıbr" kelimesinin dînî merasimlerde okunan ilâhiler için kullanıldığını belirtmektedir. "Ahbâr" ifadesi de aynı kökten gelmektedir. Yahudi din adamları, mâbetlerde oluşturulan ilâhî korolarında görev almaları sebebiyle bu adla isimlendirilmişlerdir. Zevk-i selîm sahibi mümin fıtratının inanç ve değerleriyle uyumlu güzel mûsikîden haz alması gayet tabiîdir. Biz âyeti, bir mutluluk yeri olan cennette, isteyene böyle bir ödülün verileceği düşüncesiyle, anlamlandırdık. Zira kelime bu anlamı da içermektedir. Konu, fıkıh alanında genelde olumsuz ifadelerle nitelendirilen mûsikîye dair hükümler açısından değerlendirilmemelidir.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ {الروم/19}

19.çıḳarur tirigni ölügdin taḳı çıḳarur ölügni tirigdin. taḳı tirgürür yerni ölmişte kėḍin. taḳı mundaġoḳ çıḳarulur siler.

19. Allah diriden ölüyü, ölüden diriyi çıkarır; ölmüş toprağa da can verir. İşte siz de bu şekilde diriltileceksiniz.[141]

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنتُم بَشَرٌ تَنتَشِرُونَ {الروم/20}

20.yme anıŋ belgülerindin törütti silerni toprаḳdın. yana ḳaçan siler ādemī bolup cihānḳa yaḍlur siler.

20. Allah'ın sizi topraktan yaratması, O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biridir. Daha sonra birer insan haline gelip (zamanla) yeryüzüne dağıldınız.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ {الروم/21}

21.yme anıŋ belgülerindin törütti silerke özleriŋizdin cüftler amrulsa siler anlarḳa. ḳıldı siler ara sewüglüg yarlıḳamaḳ. bütünlükün anıŋ içinde belgüler ol ol boḍunḳa kim saḳnurlar.

21. O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de, sizin için kendi cinsinizden, kendileriyle tatmin olacağınız, huzur bulacağınız eşler yaratması ve aranıza sevgiyi ve şefkati yerleştirmiş olmasıdır. Hiç şüphe yok ki, bütün bunlarda nice deliller ve ibretler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar derinliğine düşünen kimselerdir.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالِمِينَ {الروم/22}

141 Krş. Âl-i İmrân 3/27.

22.yme anıŋ belgülerindin yaratmaḳı köklerni yerni türlüg türlüg tilleriŋiz meŋizleriŋiz. bütünlükün anıŋ içinde belgüler ol ajunluġlarḳa.

22. Göklerin ve yeryüzünün yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı farklı olması da Allah'ın varlığının ve kudretinin delillerindendir. Şüphe yok ki, bütün bunlarda nice deliller ve ibretler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar ilim sahibi kimselerdir/âlemdeki bilinçli varlıklardır.[142]

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ {الروم/23}

23.yme anıŋ belgülerindin uḍımaḳınız tünle taḳı kündüz tilemekiŋizler anıŋ artuḳluḳından. bütünlükün anıŋ içinde belgüler ol boḍunḳa kim èşitürler.

23. O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden bir diğeri de, gece uyuyup dinlenmeniz, gündüz çalışıp O'nun lutfundan nasib arama imkânına sahip olmanızdır. Evet, bunlarda da nice deliller ve ibretler vardır; fakat bunları Allah'ın âyetlerini ibret kulağıyla dinleyenler anlar.

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ {الروم/24}

24.yme anıŋ belgülerindin körkitür silerke yaşınnı ḳorḳıtu umanu indürür kökdin suwnı tirgürür anıŋ birle yerke ölmişinde kèḍin. bütünlükün anıŋ içinde belgüler ol boḍunḳa kim uḳarlar.

24. Size, bir yandan (çakması ve gürültüsüyle) korku veren, bir yandan da (yağmur habercisi olarak) umutlandıran şimşeği göstermesi, gökten yağmur yağdırması ve onunla ölü toprağı canlandırması da yine O'nun varlığının ve kudretinin delillerindendir. Hiç şüphesiz bunlarda nice deliller ve ibretler vardır; fakat bunları anlayabilmek için aklın kullanılması gerekir.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَن تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنتُمْ تَخْرُجُونَ {الروم/25}

142 İkinci anlam, Hafs dışındaki kıraat imamlarının "Li'l-âlimîn" (Âlimler) ifadesini "Li'l-âlemin" (Âlemler) şeklinde okumaları sebebiyle verilmiştir.

25.yme anıŋ belgülerindin aḍaḳın turmaḳı kök taḳı yer anıŋ yarlıġı birle. yana ḳaçan oḳısa silerni oḳımaḳ yerdin ḳaçan siler çıḳar siler.

25. Göğün ve yerin, koyduğu kanunlarla bir düzen içinde durması da O'nun varlığının ve kudretinin delillerindendir. Sonra bir gün, O sizi kabirlerinizden bir kere çağırmaya görsün, o zaman hepiniz bir anda dirilip çıkıvereceksiniz.

وَلَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَّهُ قَانِتُونَ {الروم/26}

26.aŋar turur ne kim kökler içindeki yer içindeki ḳamuġ aŋar anıŋ yarlıġıŋḳa utru turuġlılar.

26. Esasen göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ındır ve hepsi O'nun hükümranlığı altındadır.

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {الروم/27}

27.ol ol iḍi ilki törütür törütügni yana yandurur anı. ol āsānraḳ anıŋ üze. aŋar ol eḍizrek alḳış kökler içinde taḳı yer içinde. taḳı ol küsüş bütün işlig.

27. İnsanı yoktan ilk defa yaratan ve sonra onu tekrar tekrar yaratmaya devam eden, dolayısıyla öldükten sonra da diriltecek olan O'dur. Ve bu iş O'nun için çok kolaydır. Göklerde ve yerde (hiçbir varlıkta bulunmayan) en yüce sıfatlar O'nundur.[143] O Azîz'dir; dilediği her şeyi dilediği şekilde yaratmaya muktedirdir, Hakîm'dir; göklerde ve yerde yegâne hüküm sahibi O'dur.

ضَرَبَ لَكُم مَّثَلًا مِنْ أَنفُسِكُمْ هَل لَّكُم مِّن مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُم مِّن شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ {الروم/28}

28.urdı silerke bir meŋzek özüŋüzlerdin. nek bar mu siler teg erklig bolmışındın oŋ elgiŋizler ortaḳlardın anıŋ içinde kim rūzī ḳıldımız silerke siler anıŋ içinde tüz mü turur siler ḳorḳar mu siler anlarḳa ḳorḳmışıŋızlar teg özüŋüzlerke. mundaġoḳ belgürtür miz belgülerni ol boḍunḳa kim uḳarlar.

143 Krş. Rûm 30/18.

28. Bir de Allah'ın size kendi hayatınızdan verdiği şu misâli düşünün: Siz hiç sahip olduğunuz kölelerinizi, size verdiğimiz mal mülkte ortaklarınız olarak kabul eder ve dolayısıyla kendinizle bir tutarak onların sizinle eşit paylara sahip olmalarına razı olur musunuz?[144] Biz âyetlerimizi işte böyle ayrıntılı olarak açıklıyoruz; fakat bunları anlayacak olanlar, aklını kullanıp düşünen kimselerdir.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُم بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَن يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ {الروم/29}

29. yoḳ kim uḍu bardı anlar kim küç ḳıldılar öz tilekleriŋe biligsizligin. kim ol kim yol körkitür aŋar kim köni yoldın azdurmış bolsa yoḳ anlarḳa yārī bėriglilerdin.

29. Buna rağmen şirkte direnenler, bilgisizce boş arzu ve heveslerine uymaktadırlar. (Söyleyin bakalım, şirkte direnmesi sebebiyle) Allah'ın saptırdığı kimseleri kim doğru yola iletebilir? Böylelerine yardım edecek kimse yoktur.

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ {الروم/30}

30.aḍaḳın turġıl yüzüŋni yaʿnī köŋlüni dīnḳa köp köni. Taŋrı törütmeki ol kim törütti kişilerni anıŋ üze. tegşürmek yoḳ Taŋrı törütmişini. ol turur köni dīn yoḳ kim kişilerniŋ üküşrekleri bilmesler.

30. Ey Peygamber! Artık sen sapıklık ve putperestlikten uzak (Hanîf) biri olarak bütün benliğinle dine; Allah'ın insanları yaratmış olduğu tertemiz aslî fıtrata yönel ve bu yoldan ayrılma. Allah'ın yarattığı fıtrî yapıyı (tevhid inancını) kimsenin değiştirme yetkisi yoktur. İşte gerçek ve doğru olan din budur. Fakat insanların çoğu bu gerçeği bilmez.

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ {الروم/31}

31.yanıŋlar yanıġlılar aŋar ḳorḳuŋlar aŋar aḍaḳın tutuŋlar namāznı bolmaŋlar ortaḳ ḳatıġlılardın.

31. O halde siz, yalnız Allah'a yönelenlerden olun. O'na şirk koşmaktan şiddetle sakının. Namazı kılmaya devam edin ve (fıtratı; tevhid dinini terk eden) müşriklerden olmayın.

144 Krş. Nahl 16/75.

مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ {الروم/32}

32.anlardın kim tardılar dīnlerini erdiler gürūh gürūh. tėgme gürūh üskindekiler birle sewnürler.

32. Ayrıca, dinlerini paramparça eden/o fıtrî dinden uzaklaşan[145] ve çeşitli zümrelere ayrılanlardan da olmayın ki, o ayrılığa düşen her zümre kendi inancı ve kendi görüşü ile övünüp durmaktadır.

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُم مُّنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَاقَهُم مِّنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ {الروم/33}

33.ḳaçan tėgse kişilerke ziyān oḳırlar iḍilerini yanıġlılar anıŋ tapa. yana ḳaçan tatursa andın yarlıḳamaḳnı ḳaçan bir gürūh anlardın iḍilerine ortaḳ ḳatarlar.

33. Bu gibi insanlar, başlarına bir sıkıntı geldiğinde Rablerine yönelerek yalvarır yakarırlar. Sonra Allah onlara katından bir lutufta bulunup bu sıkıntıdan kurtarınca bir de bakarsın ki, bir kısmı yine Rablerine ortaklar koşmaya devam ediyor.

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ {الروم/34}

34.nū-sipāslıḳ ḳılmaḳları üçün aŋar kim bėrdimiz anlarḳa. ėrijleŋler herāyna bilgey siler.

34. Onlar, Bizim kendilerine verdiğimiz nimetlere karşı nankörlük etmeye devam etsinler bakalım. Haydi, zevkinize göre yaşamaya devam edin. Yakında anlayacaksınız.

أَمْ أَنزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ {الروم/35}

35.azu indürdimiz mü anlar üze bir ḥüccet ol sözleyür aŋar anıŋ birle ortaḳ ḳatarlar.

35. Hayret! Sanki Biz onlara açık bir belge indirmişiz de bu belge kendilerine Allah'a şirk koşmalarını emrediyor(!)

145 Âyetteki, "O fıtrî dini terk eden" anlamı, "Ferrekû" (Parçaladılar) kelimesinin, Hamza ve Kisâî tarafından "Fârekû" (Uzaklaştılar) şeklinde okunmasından dolayı verilmiştir.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ {الروم/36}

36. ḳaçan tatursa miz kişilerke yarlıḳamaḳ sewnürler anıŋ birle. eger tėgse anlarḳa yawuzluḳ anın kim aşundurdı eligleri ḳaçan anlar umınçsız bolurlar.

36. Bu insanlara bir nimet lutfettiğimizde onunla sevinip şımarırlar, şükretmeyi unuturlar. Kendilerinin yaptıkları işlerden dolayı başlarına bir kötülük gelecek olsa bir de bakmışsın ki, (Allah'a sığınmayı unutmuş) ümitsizliğe düşüvermişler!

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاء وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ {الروم/37}

37.körmesler mü bütünlükün Taŋrı yaḍar. rūzīni kimke tilese yme tarutur. bütünlükün anıŋ içinde belgüler ol ol boḍunḳa kim kėrtgünürler.

37. Oysa onlar bilmezler mi ki, Allah rızkı dilediğine bol bol verir, kiminin de geçimini daraltır. Şüphe yok ki, Allah'ın böyle takdir etmesinde alınacak dersler vardır; fakat bunu inananlar anlar.

فَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ {الروم/38}

38.bėrgil yawuḳluḳ iḍisiŋe yaraşını çıġayḳa yol oġlanıḳa. ol yėgrek turur anlarḳa kim tilerler Taŋrı ḫoşnūdluḳını. anlar tururlar anlar ḳutluġlılar.

38. O halde ey müminler! Siz akrabaya, yoksula, yolda kalmışa hakkını vermeye bakın. Bilin ki, Allah'ın rızasını kazanmak isteyenler için en hayırlı yol budur. Onlar, kurtuluşa erecek olanların ta kendileridir.

وَمَا آتَيْتُم مِّن رِّبًا لِّيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُو عِندَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُم مِّن زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ {الروم/39}

39.ol kim bėrdiŋizler yaramaz artuḳluḳdın artġu üçün kişiler tawarı içinde artmaz Taŋrı üskinde. ol kim bėrdiŋizler arıġlıḳdın tiler siler Taŋrı ḫoşnūdluḳını. anlar turur anlar ḳat ḳat yanut buluġlılar.

39. Yine bilin ki, insanların mallarından fazlasıyla karşılığını almak için verdiğiniz hediyelerin Allah katında hiçbir sevabı yoktur.[146] Fakat Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için verdiğiniz zekâtlar, sadakalar var ya! Allah katında sevaplarını kat kat artıranlar işte böyle zekât ve sadaka verenlerdir.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِن شُرَكَائِكُم مَّن يَفْعَلُ مِن ذَٰلِكُم مِّن شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ {الروم/40}

40.ol ol iḍi yarattı silerni yana rūzī bėrdi silerke yana öldürür silerni yana tirgürür silerni. nek bar mu ortaḳlarıŋızda kim ḳılsa silerdin nersedin. arıġ ol iḍi yüksek ortaḳ ḳatarlar.

40. Unutmayın ki sizi yaratan, rızkınızı veren, canınızı alıp sonra da diriltecek olan Allah'tır. (Söyleyin bakalım) Allah'a ortak koştuğunuz şeyler bunlardan herhangi birini yapabilir mi? Aslâ! Allah onların ortak koştuğu şeylerden münezzehtir, O yücelerden yücedir.

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُم بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ {الروم/41}

41. belgürdi artaḳlıḳ yazı ḫalḳı içinde teŋiz ḫalḳı içinde anıŋdın kim ḳazġandı kişiler eligleri taturġusı üçün anlarḳa anıŋ amarısını ḳıldılar bolġay kim anlar yanġaylar.

41. İnsanların kendi elleriyle yaptıkları işler yüzünden karada, denizde (sâhil şehirlerinde)[147] fesad (kuraklık, kıtlık ve ahlâkî çürüme) meydana gelmiştir. Sonunda da Allah onlara (akıllarını başlarına alıp) doğru yola dönmeleri için yaptıklarının bir kısmının cezasını bu dünyada tattırmıştır.

146 Pek çok müfessir bu âyete şöyle mâna vermiştir. "İnsanların mallarından kazanç sağlamak amacıyla tefecilik yaparak kazandığınız mal (size göre sermayenizi artırsa da) Allah katında artmaz; meşru bir kazanç sayılmaz." Fakat İbn Abbas bu âyetin, daha fazla kazanç sağlamak amacıyla verilen hediyelerle ilgili olduğunu belirtmiştir. Âyetlerin akışı dikkate alındığında bu yorum daha makul göründüğü için biz bu görüşü tercih ettik.

147 Âyetteki, "Bahr" (Deniz) kelimesi Arapça'da "Şehir" anlamına da gelmektedir. Hasan el-Basrî, kelimeyi "Sâhillerdeki şehirler ve köyler" şeklinde açıklamaktadır.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُم مُّشْرِكِينَ {الروم/42}

42.aygıl yörinler yer içinde bakınlar neteg erdi yazukluğlarnıŋ soŋı anda öŋdün kim. erdi üküşrekleri ortaķ ķatıġlılar.

42. Ey Peygamber! De ki: "Yeryüzünde gezip dolaşın. Sizden önce yaşayanların âkıbetleri ne olmuş bir bakın. Yok olup giden bu insanların çoğu Allah'a şirk koşan kimseler idi.

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ {الروم/43}

43.aḍaķın tutġıl yüzüŋni köni dīnķa kelmezde öŋdün kim kelgey bir kün yandurmaķ yoķ aŋar Taŋrıdın ol kün tarılurlar.

43. O halde sen, gerçekleşmesine Allah'tan başka kimsenin engel olamayacağı o dehşetli gün gelmeden önce yönünü bu sapasağlam dine (İslâm'a) çevir. O gün insanlar bölük bölük ayrılacaktır (Bir kısmı cennete, bir kısmı da cehenneme gidecektir).[148]

مَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ {الروم/44}

44.kim tansa anıŋ üze küfriniŋ ķını. kim ķılsa ėḍgülük özleriŋe töşeyürler.

44. Kim küfürde direnirse küfrünün cezasını çekecektir. İyi ve yararlı işler yapanlar ise kendileri için iyi bir yer; cennet hazırlamış olurlar.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِن فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ {الروم/45}

45.yanut bėrmek üçün anlar kim kėrtgündiler ķıldılar ėḍgülük artuķluķından. ol sewmes tanıġlılar.

148 Krş. Şûrâ 42/7.

45. Sonunda Allah inanıp iyi ve yararlı işler yapanları lutuf ve keremiyle ödüllendirecektir.[149] Şu bir gerçektir ki, Allah kâfirleri sevmez (onları lutuf ve ihsanından mahrum eder).[150]

وَمِنْ آيَاتِهِ أَن يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُم مِّن رَّحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ {الروم/46}

46.yme anıŋ belgülerindin ıḍmaḳ yellerni sewünç bėrdeçiler taturġu üçün silerke anıŋ yarlıḳamaḳındın yörimek üçün kėmiler anıŋ yarlıġı birle tileŋler tėyü artuḳluḳındın. bolġay kim siler şükr ötegey siler.

46. Allah'ın varlığının ve kudretinin delillerinden biri de, size pek çok müjdeler getiren rüzgârları göndermesidir. Bu sayede size lutuf ve merhametini tattırmakta, gemileri Kendi koyduğu yasalar gereği yüzdürmektedir. Siz bu gemilerle ticaret yaparak O'nun nimetlerini elde etmektesiniz. Umulur ki, şükredersiniz.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاؤُوهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَانتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ {الروم/47}

47. ıḍtımız oḳ sėnde öŋdün yalavaçlarnı boḍunlarḳa keldiler anlarḳa bütünlükler birle öç aldımız anlardın kim yazuḳ ḳıldılar. erür vācib biziŋ üze kėrtgünüglilerke yārī bėrmek.

47. Ey Peygamber! Biz, senden önceki kavimlere de peygamberler göndermiştik. Bu peygamberler onlara açık mucizeler getirmişlerdi (kavimleri ise onları yalanlamışlardı). Biz de onlara hak ettikleri cezayı vermiştik (ve müminleri de kurtarmıştık).[151] Bize yaraşan müminlere yardım etmektir.

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ {الروم/48}

149 Âyet, bir önceki âyetin sonu ile ilişkilendirilerek şu şekilde de tercüme edilmiştir: "(Allah'ın o gün insanları iki kısma ayırması) inanıp iyi ve yararlı işler yapanları ödüllendirmek içindir…"

150 Matüridî, mükâfatın Allah'ın lutfuna, cezanın ise kulun onu hak etmesine bağlı olduğunu söyler. Müminler Allah'ın lutfuna nâil oldukları için cennete, kâfirler ise cezayı hak ettikleri için cehenneme gireceklerdir.

151 Krş. Neml 27/53.

48. ol ol iḍi turur ıḍur yellerni ḳıġrur bulıtnı yaḍar anı kök içinde neteg tilese ḳılur anı pāre pāre körgey sen yaġmurnı çıḳarur anıŋ arasından. ḳaçan tėgürse anıŋ birle kimke tilese ḳullarından ḳaçan anlar sewünçlüg bolurlar.

48. Evet, Allah gönderdiği o (müjdeleyici)[152] rüzgârlarla bir bulut kaldırır, sonra o bulutu gökyüzüne dilediği gibi yayar ve parça parça dağıtır. Sonuçta sen onların arasından yağmur yağdığını görürsün. Allah bu yağmuru, kullarından dilediğinin topraklarına yağdırdığı zaman onlar nasıl da sevinirler!

وَإِن كَانُوا مِن قَبْلِ أَن يُنَزَّلَ عَلَيْهِم مِّن قَبْلِهِ لَمُبْلِسِينَ {الروم/49}

49.erdiler erse indürülmişde öŋdün anlar üze anda öŋdün umınçsız.

49. Oysa bu insanlar, bulutlar henüz ortada yokken ümitsizlik ve çaresizlik içindeydiler.

فَانظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {الروم/50}

50.baḳġıl Taŋrınıŋ yarlıḳamaḳı belgülerine neteg tirgürür yerni ölmişde kėḍin. bütünlükün ol ölüg tirgürdeçi ol ol tėgme bir nerse üze uġan turur.

50. O halde Allah'ın indirdiği yağmurun yaptığı işe bir bak, bir düşün. O ölü toprağı nasıl da canlandırıyor? Hiç şüpheniz olmasın ki, Allah ölüleri de işte böyle diriltecektir. Çünkü O'nun her şeye gücü yeter.

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِن بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ {الروم/51}

51.eger ıḍsa miz yelni körgeyler anı sarġarmış bolġaylar anda kėḍin nū-sipāslıḳ ḳılıġlılar.

51. Şayet Biz (kavurucu) bir rüzgâr göndersek, onlar da ekinlerinin sapsarı sarardığını görseler (Allah'ın verdiği bütün nimetleri unutur) hemen nankörlük etmeye başlarlar.[153]

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ {الروم/52}

152 Bu âyet, 46. âyetle ilintilidir. Parantez içindeki ifade bundan dolayı kullanılmıştır.
153 Krş. Hûd 11/9.

52.sėn èşittürümes sen ölüglerni taḳı èşittürümes sėn üzlerke oḳımaḳ ḳaçan yansalar sėndin arḳa ewrügliler.

52. Ey Peygamber! Gerçek şu ki, sen ölülere sesini işittiremezsin, arkasını dönüp giden sağırlara da çağrını duyuramazsın.[154]

وَمَا أَنتَ بِهَادِي الْعُمْيِ عَن ضَلَالَتِهِمْ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُم مُّسْلِمُونَ {الروم/53}

53.ermes sen yol köndürdeçi ḳarağularḳa yolsuzluḳlarından. èşittürümes sen meger kim kėrtgünse biziŋ belgülerimizke anlar boyun bėrigliler.

53. Yine sen (kalp gözleri) kör olanları sapıklıktan kurtarıp doğru yola ulaştıramazsın. Sen ancak âyetlerimize inanıp iman edenlere sesini duyurabilirsin. Zaten onlar yürekten teslim olmuş; müslüman kimselerdir.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاء وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ {الروم/54}

54.ol ol iḍi ol yarattı silerni küçsüz nuṭfedin yana ḳıldı yaʿnī yarattı küçsüzlükde kėḍin küçlüg yana ḳıldı küçlügde kėḍin küçsüzlük abuşḳalıḳ. yaratur kimni tilese. ol turur bilgen uġan.

54. Sizi basit bir sudan[155] yaratan, çocukluk[156] halinden sonra güç kuvvet veren, bu halden sonra da güçsüz, saçı sakalı ağarmış bir duruma getiren Allah'tır.[157] Allah dilediği şeyi yaratır; insanı halden hale koyar. O Alîm'dir; neyi nasıl yaratacağını iyi bilir, Kadîr'dir; dilediğini yapmaya muktedirdir.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ {الروم/55}

55.ol kün ḳopar uluġ kün and içgey yazuḳluġlar turmadılar bir sāʿatda öŋdün. mundaġoḳ yalġan sözler erdiler.

154 Krş. Enbiyâ 21/45.
155 Lafzen, "Zayıf bir şeyden."
156 Lafzen, "Zayıflık."
157 Krş. Nahl 16/70; Secde 32/8; Mürselât 77/2-22.

55. Kıyametin koptuğu gün günahkârlar, dünyada kısa bir süreden fazla kalmadıklarına (tevbe etmek için fırsat bulamadıklarına dair) yemin edecekler. Onlar, gerçekleri çarpıtma konusunda dünyada iken de böyle idiler.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ {الروم/56}

56.aydı anlar kim bėrildi bilig īmān direng ḳıldıŋızlar Taŋrı bitigi içinde ḳıyāmet künike tėgi. bu turur ḳoparġu kün velīkin siler bilmes erdiŋizler.

56. Kendilerine ilim ve iman nasib edilenler onlara şöyle sesleneceklerdir: "Size, Allah'ın koyduğu kanun gereği diriliş gününe kadar (tevbe etmenize yetecek) belli bir süre tanınmıştı (Fakat siz yeniden dirilişi inkâr etmiştiniz). İşte o diriliş günü bu gündür. Fakat siz dünyada iken bu gerçeği anlayıp kavrayamıyordunuz.

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يَنفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ {الروم/57}

57.ol kün asıġ ḳılmas anlarḳa kim küç ḳıldılar anlarnıŋ ʿöẕrleri ap yme anlar tıldaġ bezerlenürler

57. İşte o gün küfür ve şirkte direnenlerin mazeretleri fayda vermeyecek, dünyaya dönüp Allah'ın razı olacağı işler yapma istekleri de kabul görmeyecektir.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِن جِئْتَهُم بِآيَةٍ لَّيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ {الروم/58}

58.urdımız oḳ kişilerke bu oḳıġu içinde tėgme bir meŋzekdin. eger keltürse sen bir belgü aytıġlı tururlar anlar kim tandılar ermes siler meger artaḳ işlig.

58. Andolsun ki, Biz bu Kur'an'da her türlü misali vererek insanlara gerçekleri anlattık. Ey Peygamber! Sen onlara (istedikleri gibi) açık bir mucize de getirsen[158] küfürde direnenler yine, "Siz sadece asılsız ve boş işlerle uğraşıyorsunuz" diyeceklerdir.

158 Krş. Yunus 10/20; Hûd 11/12; Ra'd 13/31.

كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ {الروم/59}

59.mundaġoḳ tamġa urur Taŋrı anlar köŋülleri üze kim bilmesler.

59. İşte Allah gerçekleri anlamayan şuursuzların kalplerini böyle mühürler.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ {الروم/60}

60.seringil kim Taŋrı vaʿdesi rāst turur. yüŋül ḳılmasun oḳ sėni anlar kim sėzik sėzinmezler.

60. Ey Peygamber! Sen sıkıntı ve zorluklara sabret. Allah'ın vaadi şüphesiz gerçektir, gerçekleşecektir. Âhirete bir türlü inanmayanlar sana yanlış bir iş yaptırmasınlar.[159]

159 Âyetin son kısmının meâli, Matüridî'nin yorumuna göre verilmiştir.

31 سُورَةُ لُقْمٰانَ

Mekke döneminde inmiştir. 27. 28 ve 29. âyetlerin Medine döneminde indiği rivayet edilmiştir. 34 âyettir. Adını 12. ve 13. âyetlerde geçen "Lokman" isminden almıştır. Lokman'ın bir peygamber olduğunu söyleyenler bulunmakla birlikte çoğunluk onun bir velî, bir bilge kişi olduğu kanaatindedir.

(31)

sūretü ʾl-loḳmān

bu loḳmān sūresi otuz tört āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

idi atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

الم {لقمان/1}

1.men Taŋrı bilür men.

1. Elif Lâm Mîm[160]

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ {لقمان/2}

2. bu belgüler bitigi turur bekütülmiş.

2. Bunlar, hikmet ve sağlam hükümlerle dolu olan Kur'an'ın âyetleridir.

هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ {لقمان/3}

3.köni yol yarlıḳamaḳ ėḍgülerke.

160 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3. Bu Kitab, (dünya ve âhiret mutluluğunu gösteren esaslarla dolu) bir hidayet ve rahmet kaynağıdır. Fakat bunu, sağlam bir imana sahip olup güzel amel işleyenler anlar.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُم بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ {لقمان/4}

4. anlar kim aḍaḳın tutarlar namāznı bėrürler zekātnı anlar kėḍinki ajunḳa anlar sėziksizler.

4. İşte onlar namazı kılar, zekâtı verir, âhirete de yürekten inanırlar.

أُوْلَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ {لقمان/5}

5.anlar köni yol üze iḍilerindin taḳı anlar tururlar anlar ḳurtuluġlılar.

5. Onlar Rablerinin gösterdiği yoldadırlar ve kurtuluşa erenler de onlardır.[161]

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ {لقمان/6}

6. kişilerde kimi satġın alur asıġsız sözlerni azdurmaḳ üçün Taŋrı yolından biligsizligin tutar anı füsūs. anlar anlarḳa ḳın turur uçuzlaġlı.

6. Öyle kimseler de vardır ki, aslı esası olmayan masallar anlatırlar ve Kur'an âyetlerini alay konusu yaparlar. Böylelikle kendileri sapıtır/insanları da saptırırlar. İşte onlar için alçaltıcı bir azab vardır.[162]

وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ {لقمان/7}

161 Krş. Bakara 2/3-5.

162 Bu âyet, "Li yudille" (Saptırır) ifadesinin İbn Kesîr ve Ebû Amr tarafından "Li yaḍille" (Sapıtır) şeklinde okunması, ayrıca "Ve yettehizehâ" (… edinmek için) ifadesini de Nâfi, İbn Kesîr, Ebû Amr, İbn Âmir, İbn Şube ve Ebû Cafer'in "Ve yettehızühâ" (Edinir) şeklinde okumaları dikkate alınarak tercüme edilmiştir. Âyetin iniş sebebiyle ilgili şöyle bir rivayet vardır: Nadr b. el-Haris Kureyşlilere, "Muhammed size Âd ve Semûd gibi kavimlerin kıssalarını anlatıyor. Gelin ben de size satın aldığım kitaplardan Perslere ait, Rüstem ve İsfendiyar gibi Kisrâlara ait bazı hikâyeleri anlatayım" demiş, böylece onları Kur'an'ı dinlemekten alıkoymaya çalışmıştır. Âyet özelde bu kişiyi, genelde bu zihniyetteki kimseleri muhatap almaktadır.

7.ḳaçan oḳılsa anıŋ üze belgülerimiz yüz ewrer uluġsıġlıḳ ḳılu andaġ ḳalı èşitmedük teg inçe ḳalı èkki ḳulaḳı içinde aġırlıġ teg. sewünç bèrgil aŋar aġrıtḳan ḳın birle.

7. Böyle birine âyetlerimiz okunup anlatılınca kibirlenerek yüz çevirir, duymuyormuş gibi yapar. Sanki kulaklarında bir ağırlık var! Sen işte ona acı bir azabı müjdele!

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ {لقمان/8}

8.bütünlükün anlar kèrtgündiler taḳı ḳıldılar èḍgülükler anlarḳa niʿmetlig būstānlar.

8. Oysa inanıp iyi ve yararlı işler yapanlar için nimetlerle dolu cennetler vardır.

خَالِدِينَ فِيهَا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {لقمان/9}

9.meŋgü ḳalıġlılar anıŋ içinde. Taŋrınıŋ üḍ urmışı köni ol. ol turur küsüş bütün işlig.

9. Onlar orada sürekli kalacaklardır. Bu, Allah'ın gerçek bir vaadidir. Allah Azîz'dir; vâdettiğini gerçekleştirmesine kimse engel olamaz, Hakîm'dir; her şeyi hikmetine uygun olarak takdir eder.

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ {لقمان/10}

10.yarattı köklerni tirgüksüz körür siler anı. kemişti yer içinde bekümiş taġlarnı tepremesün tèyü silerke yaḍtı anıŋ içinde tègme tepreniglilerdin. indürdimiz kökdin suwnı ündürdimiz anıŋ içinde tègme aġırlıġ cüftdin.

10. Şu gördüğünüz gökleri bir direk olmaksızın yaratan Allah'tır. O, sizi sarsmasın diye yeryüzüne sağlam dağlar yerleştirdi ve oraya her türlü canlıyı yaydı. Ve Biz gökten yağmurlar yağdırıp onunla orada her türden çift çift güzel bitkiler bitirdik.

هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ {لقمان/11}

11.bu Taŋrı yaratmışı. körkitüŋler maŋa neŋ törütti anlar kim anda aḍın. yoḳ kim küç ḳılıġlılar yolsuzluḳ içinde belgülüg.

11. Bütün bunlar Allah'ın yaratmasıyla meydana gelmektedir. Peki, Allah'tan başkasının yarattığı bir şey var mıdır? Gösterin Bana. Hayır! Gösteremezsiniz! O halde Allah'a ortak koşanlar apaçık bir sapıklık içindedirler.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ {لقمان/12}

12.bėrdimiz ök loḳmānḳa işni açmaḳ kim şükr ḳılġıl Taŋrıḳa kim şükr ḳılsa. bütünlükün şükr ḳılur öz özine. yana kim tansa bütünlükün Taŋrı muŋsuz ögdülmiş.

12. (Siz insanları saptıran masallara değil, hikmetlerle dolu şu gerçeklere kulak verin)[163] Biz Lokman'a hikmet (ilim ve bilgelik) vermiş ve ona demiştik ki: "Allah'a şükret. Kim verilen nimetlere şükrederse yalnızca kendisi için şükretmiş olur. Kim nankörlük ederse bilsin ki, Allah Ganî'dir; kimsenin şükrüne muhtaç değildir, Hamîd'dir; her türlü övgüye ve şükre lâyık yegâne varlıktır."

وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ {لقمان/13}

13.ançada aydı loḳmān oġlıŋa ol pend bėrür aŋa ay oġulḳınam ortaḳ ḳatmaġıl Taŋrıḳa. çın ortaḳ ḳatmaḳ uluġ küç ḳılmaḳ ol.

13. Lokman oğluna öğüt verirken ise şöyle demişti: "Yavrucuğum, sakın Allah'a ortak koşma. Çünkü şirk gerçekten büyük bir zulümdür."

وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ {لقمان/14}

163 İbn Âşûr bu âyetin, önceki âyetlerlerle iribatı hususunda şöyle bir yorum yapmıştır: "Âyetin başındaki atıf harfi bu kıssayı, 6. âyette sözü edilen masalları anlatan ve Kur'an âyetlerini alay konusu edinen Nadr b. el-Hâris kıssasına bağlamaktadır. Şöyle ki: Nadr b. el-Haris'in anlattığı şeyler sapık ve saptırıcı değerler içerirken, Lokman kıssasında anlatılanlar hidayet ve hikmet esaslarını içermektedir. Bu, birbirine zıt iki durumdur. Nadr kıssası, asıl amaçlanan hususa girmek için bir mukaddime olarak zikredilmiş, içeriği ve sonuçları hakkında fazla bilgi verilmemiştir. Zira mukaddimede sözün uzaması asıl amacı gölgede bırakır." Buradaki asıl amaç ise Lokman'ın dilinden anlatılan imânî ve ahlâkî değerlerdir.

14.tuturdımız kişilerke atası anası birle. kötürdi anı anası küçsüz küçsüzlük üze sütdin aḍırmaḳı ėkki yıl içinde şükr ḳılġıl maŋa atası anası birle. maŋa yanış.

14. Evet, Biz insanoğluna, ana babasına iyi davranmasını emretmiştik. Annesi onu nice zorluk ve sıkıntılara katlanarak karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi ise iki yıl sürmüştür. Bunun için Biz de, "Bana ve ana babana şükret. Bil ki, sonunda hesap vermek üzere huzuruma geleceksin" demiştik.[164]

وَإِن جَاهَدَاكَ عَلَى أَن تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {لقمان/15}

15.eger ḳatıġlansalar sėniŋ birle ortaḳ ḳatġuluḳuŋ üçün maŋa bolsa maŋa anda bilig boyun sümegil anlarḳa. işleşgil anlar birle dünyā içinde ėḍgülük birle. uḍu barġıl anıŋ yoluŋa kim yansa maŋa. yana maŋa turur yanışıŋızlar. uḳturur men silerke anı kim ḳılur erdiŋizler.

15. Fakat ana baban, Tanrı olduğuna dair hakkında hiçbir bilginin olmadığı bir şeyi Bana ortak koşman için seni zorlayacak olurlarsa, (onların senin üzerinde bu kadar hakkı var diye) sakın onlara itaat etme. Yine de dünya hayatında onlara iyi davran, kol kanat ger. Daima Bana gönülden yönelenlerin yolunu tut. Sonunda Bana döneceksiniz. Ben de size yapıp ettiklerinizi bir bir haber vereceğim.[165]

يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُن فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ {لقمان/16}

16.ay oġulḳınam ol eger bolsa ṭāʿatı bir ewün endāzesiçe ispendāndın bolsa bir beḍük taş içinde azu kökler içinde azu yerler içinde keltürür anı Taŋrı. bütünlükün Taŋrı yinçge körgen uḳḳan ol.

16. (Lokman şöyle devam etmişti:) "Yavrucuğum! İyi bil ki, hardal tanesi ağırlığında yaptığın küçük bir iş, bir kayanın içerisinde ya da göklerde veya yerin derinliklerinde gizlenmiş bile olsa Allah onu kıyamet günü karşına çıkaracaktır. Hiç şüphe yok ki, Allah Latîf'tir; O'nun ilmi her yere ulaşır, Habîr'dir; açık veya gizli yapıp ettiğiniz her şeyden haberdardır."

164 Krş. İsrâ 17/23.
165 Krş. Ankebût 29/8.

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ {لقمان/17}

17.ay oġulķınam aḍaķın tutġıl namāznı fermānlaġıl ėḍgülükni yıġķıl taplamaduķdın seringil anıŋ üze kim tegse saŋa çın ol üstüvār işlerdin.

17. "Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülüğe engel ol, başına gelen sıkıntı ve zorluklara sabret. Çünkü bütün bunlar, azim ve kararlılık gerektiren işlerdir."

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ {لقمان/18}

18.açıġ ķılmaġıl yüzüŋni kişilerke yörimegil yer içinde küwezlenü bütünlükün Taŋrı sewmez ķamuġ sewnügli küweniglilerni.

18. "İnsanları küçümseyerek onlara karşı sakın gururlanıp kibirlenme. Yeryüzünde böbürlenip çalım satarak yürüme. Çünkü Allah kendini beğenen ve övünüp duran kimseyi sevmez."

وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِن صَوْتِكَ إِنَّ أَنكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ {لقمان/19}

19.tawrayu barġıl yörimekiŋ içinde aķru ķılġıl ünüŋni. çınoķ ünlerde taplamançıġraķı eşgek üni turur.

19. "Yürüyüşünde mütevazı, davranışlarında ölçülü ol; sesini alçaltarak konuş. Çünkü seslerin en çirkini eşeğin sesidir."

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ {لقمان/20}

20.körmes mü siler bütünlükün Taŋrı fermān tutuġlı ķıldı silerke ne kim kökler içinde taķı ne kim yerler içinde tükel ķıldı siler üze açuķluġ ni'metini taķı örtüglügni. kişilerde kim üsterişür Taŋrı içinde biligsizin ap yme taķı köni yol ap yme açuķluġ bitig.

20. (İşte size böyle hikmetli kıssalar anlatan) Allah'ın göklerde ve yerde ne varsa hepsini sizin istifadenize sunduğunu, açık ve gizli bütün nimetleri size bol bol verdiğini görmüyor musunuz?[166] Buna rağmen öyle insanlar vardır ki, bir bilgileri, rehberleri ve vahye dayalı aydınlatıcı bir kitapları olmadığı halde Allah hakkında ileri geri konuşur, tartışır dururlar.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ {لقمان/21}

21. ḳaçan aytılsa anlarḳa uḍuŋlar aŋar kim indürdi Taŋrı aydılar yoḳ kim uḍu barur miz aŋa kim buldumız anıŋ üze atalarımızını. neçe yme bulsa yek oḳır anlarnı küyürgen ot ḳınıŋa.

21. Üstelik onlara, "Allah'ın indirdiği Kitaba uyun" denilince, "Hayır, biz atalarımızdan ne gördüysek ona uyarız" derler. Peki! Ya şeytan atalarını (aldatıp şirke düşürmek suretiyle) alev alev yanan cehennemin azabına çağırmışsa?!

وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ {لقمان/22}

22.kim ısparlasa yüzini Taŋrıḳa ol ėḍgülük ḳılıġlı bolsa tutuşdı ök berkrek buçġaḳḳa. Taŋrıḳa turur işleriŋ soŋı.

22. Kim kendini Allah'a, O'nu görüyormuşçasına yürekten teslim ederse bilsin ki, sağlam bir kulpa tutunmuş olur. Unutmayın ki, önünde sonunda bütün işler Allah'a varır.

وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ {لقمان/23}

23.ne kim tansa ḳaḍġuluġ ḳılmasun sėni anıŋ tanmaḳı. biziŋ tapa turur yanışları uḳturur miz anlarḳa anı kim ḳıldılar. bütünlükün Taŋrı bilgen ol köŋüller kögüzler içindekini.

23. Kim de küfürde direnirse ey Peygamber, onun küfrü seni üzmesin. Onların da dönüşleri Bizedir ve Biz onlara yapıp ettiklerini bir bir haber vereceğiz. Şüphesiz Allah kalplerde gizlenen düşünce ve niyetleri çok iyi bilir.

166 Yüce Allah Lokman kıssasından sonra tekrar kendi varlığı ve birliğine dair delillere ve lutfettiği nimetleri saymaya devam etmiştir. Bu âyetler, sûrenin başındaki konuya dönüşü ifade etmektedir.

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ {لقمان/24}

24.ėrijlendürgey miz anlarnı az yana muŋukturġay miz anlarnı ḳatıġ ėrig ḳınḳa.

24. Biz onları dünya nimetlerinden biraz faydalandırır, sonra da güç yetmez, ağır bir azaba katlanmaya mecbur ederiz.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {لقمان/25}

25.eger aysa sen anlarḳa kim yarattı tėp köklerni yerni ayġaylar oḳ Taŋrı. ayġıl ögdi şükr Taŋrıḳa. yoḳ kim üküşrekleri bilmesler.

25. Ey Peygamber! Sen onlara, "Gökleri ve yeri yaratan kimdir?" diye soracak olsan kesinlikle, "Allah'tır" derler. Sen, "Hamd olsun Allah'a! (Bakın, kendiniz de itiraf ediyorsunuz)" de. Buna rağmen onların çoğu (bu itiraflarının gereğini yerine getirmeyi) bilmiyorlar.[167]

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ {لقمان/26}

26.Taŋrıḳa turur ne kim kökler içindeki taḳı yer içindeki. bütünlükün Taŋrı ol turur muŋsuz ögdülmiş.

26. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ındır. Şüphesiz Allah Ganî'dir; hiçbir şeye, insanların hamdine muhtaç değildir, Hamîd'dir; insanlar O'na hamd etmeseler bile O, bütün övgülere lâyık yegâne varlıktır.[168]

وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ {لقمان/27}

27.eger ol kim yer içinde turur yıġaçdın ḳalemler bolsa teŋiz medād bolsa anda kėdin yėti deryālar tükenmegey erdi Taŋrınıŋ yarlıġları. bütünlükün Taŋrı küsüş turur bütün işlig.

167 Krş. Ankebût 29/61, 63.
168 Krş. Bu sûrenin 12. âyeti.

27. Yeryüzündeki bütün ağaçlar kalem, denizler de mürekkep olsa, hatta ona yedi deniz daha ilâve edilse Allah'ın sözleri yazmakla tükenmez. Şüphe yok ki Allah Azîz'dir; O'nun ilmini kavramaya kimse güç yetiremez, Hakîmdir; O'nun her sözü hikmetlerle doludur.[169]

مَّا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ {لقمان/28}

28.ermes silerni yaratmaḳ ap yme silerni ḳoparmaḳ meger bir etöz teg. bütünlükün Taŋrı ėşitgen körgen ol.

28. Hepinizin yaratılması ve yeniden diriltilmesi, Allah için tek bir kişiyi yaratmak ve diriltmek kadar kolaydır. Çünkü Allah Semî'dir; hepinizi aynı anda işitir, Basîr'dir; hepinizin ne yaptığını aynı anda görür. (Bunun gibi hepinizi de aynı anda yaratıp diriltmeye muktedirdir).

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ {لقمان/29}

29.körmez mü sen bütünlükün Taŋrı kigrür tünni kündüz içinę taḳı kigrür kündüzni tün içinę fermān tutuġlı ḳıldı künni taḳı aynı. tėgme birisi yöriyür atalmış vaḳtḳa tėgi. bütünlükün Taŋrı anı kim ḳılur siler uḳ(ḳ)an ol.

29. Allah'ın geceyi kısaltıp gündüze, gündüzü kısaltıp geceye kattığını; her biri belli bir zamana kadar kendi yörüngesinde akıp giden güneşi ve ayı sizin istifadenize sunduğunu görüp düşünmüyor musunuz? Bilin ki, (bunların hepsini yapan) Allah sizin bütün yapıp ettiklerinizden de haberdardır.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ {لقمان/30}

30.ol anıŋdın turur Taŋrı ol köni yarlıġ ol kim oḳır siler anda aḍın bāṭıl turur. bütünlükün Taŋrı ol turur yüksek.

30. Allah'ın ilmi, kudreti işte böyledir. Çünkü O, gerçek Tanrıdır. O'nun dışında inkârcıların tapındıkları bütün şeyler bâtıldır. Allah ise gerçekten yüce ve uludur.

169 Krş. Kehf 18/109.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُم مِّنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ {لقمان/31}

31.körmez mü sėn çın kėmi yöriyür teŋiz içinde Taŋrı yarlığı birle silerke kėmi körkitgü üçün belgülerindin anıŋ içinde. belgüler turur tėgme seringen ḳulḳa şükr ötegenke.

31. Yine gemilerin denizde Allah'ın lutfu ile (koyduğu yasalara göre) yüzdüğünü görmüyor musunuz? İşte böylece Allah size varlığının ve kudretinin delillerini göstermektedir. Şüphesiz bunlarda ibret alınacak nice deliller vardır; fakat bunu anlayacak olanlar, sabırla düşünen ve çok şükreden kimselerdir.

وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ {لقمان/32}

32.ḳaçan kelse anlarḳa suw ḳomı deryā içre köligeler teg oḳırlar Taŋrıḳa ḳatıġsız ḳılıġlılar bolup aŋa dīnni. ḳaçan ḳutġarsalar olarnı yazıḳa anlarda arturuġlı. tanmaz biziŋ belgülerimizke meger tėgme azġan nū-sipās kişi.

32. İnkârcılar (gemiyle seyahat ederken)[170] dalgalar kendilerini kara bulutlar gibi sarınca, inançlarını şirk ve nifaktan arındırarak (tapındıkları putları unutur), bütün içtenlikleriyle Allah'a yalvarıp yakarırlar. Fakat Allah onları kurtarıp karaya çıkarınca, onlardan ancak az bir kısmı ettiği duaya uygun davranarak doğru yolda yürür (Çoğu da inkâra devam eder).[171] Bizim âyetlerimizi bile bile inkâr edenler, ancak çok hâin, gaddar ve bir o kadar da nankör olan kimselerdir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَّا يَجْزِي وَالِدٌ عَن وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَن وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ {لقمان/33}

33.ay kişiler ḳorḳunlar idiŋizlerdin. ḳorḳunlar ol kündin kim yanut bėrmez tuġruġlı oġlı ḳızından ap yme tuġmış oġul ḳız ol yanut bėrigli atası anasıdın nerse Taŋrı yarlığı vaʿ desi çın turur. armasun silerni bu yaḳınraḳ tiriglik taḳı armasun silerni Taŋrıdın yek.

170 Krş. Yunus 10/22; Ankebût 29/65.

171 Krş. Yunus 10/22-23; Ankebût 29/65. Âyette geçen "Muktesıd" kelimesi orta yoldan giden kimse demektir. Biz kelimeyi birinci mâna olarak "Doğru yolda kalır" şeklinde tercüme ettik. Beyzâvî, söz konusu bu kelimeye öncelikle bu mânayı, sonra da "Küfürde kalmaya devam edenler" mânasını vermiştir. Sıkıntıdan kurtulanların isyana devam ettiğine dair benzer örneklerin daha geniş anlatıldığı diğer âyetler dikkate alındığında verdiğimiz mânanın uygun olduğu kanaatindeyiz.

33. Ey insanlar! Rabbinizin emir ve yasakları konusunda duyarlı ve bilinçli olun; mutlaka gelecek olan bir günün azabından korkun. O gün ana babanın evlâdına faydası olmadığı gibi evlâdın da ana babasına hiçbir faydası dokunmaz. Unutmayın ki, Allah'ın vaadi mutlaka gerçekleşecektir. Öyleyse dünya hayatı kesinlikle sizi aldatmasın. Ve sakın şeytan sizi Allah ile (ilgili yanlış inanışlara saptırarak) kandırmasın.[172]

إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ {لقمان/34}

34. bütünlükün Taŋrı anıŋ üskinde uluġ künnüŋ biligi. yme ḳuḍı indürür yaġmurnı bilür kim oġulçaḳlar içinde. bilmez etöz negü ḳazġanġusını ėrte. taḳı bilmez etöz ḳayu yerde ölür. bütünlükün Taŋrı bilgen uḳ(ḳ)an ol.

34. O öyle bir Allah'tır ki, kıyametin ne zaman kopacağını sadece O bilir. Yağmuru O yağdırır. Rahimlerde ne olduğunu O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını da nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz Allah Alîm'dir; kimsenin bilmediği şeyleri bilir, Habîr'dir; açık gizli her şeyden haberdardır.

172 Krş. Fâtır 35/5; Hadîd 57/14.

﴿32﴾ سُورَةُ السَّجْدَةِ

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 18-20. âyetlerin Medine döneminde indiği rivayet edilir. 30 âyettir. Adını 15. âyette geçen "Harrû sücceden" (secdeye kapanırlar) ifadesinden almıştır.

(32)

tenzīl sūresi

bu tenzīl sūresi yėgirmi toḳḳuz āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

iḍi atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

الم {السجدة/1}

1.sen törütür sen bilgenrek.

1. Elif Lâm Mîm[173]

تَنزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ {السجدة/2}

2. bu bitigni ḳuḍı ıḍmaḳ sėzik yoḳ anıŋ içinde ajunluġlar iḍisindin.

2. Bu Kitabın, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından indirilmiş olduğunda hiçbir şüphe yoktur.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ {السجدة/3}

173 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3.azu ayurlar mu ḳoşdı anı tėp yoḳ kim ol çın turur iḍiŋdin ḳorḳutġuŋ üçün bir boḍunnı kelmedi anlarḳa ḳorḳuttaçı sėnde öŋdün. bolġay kim anlar köni yolḳa köngeyler.

3. Fakat inkârcılar, hâlâ Kur'an'ı (senin) uydurup Allah'a isnat ettiğini söylüyorlar. Hayır, hayır! O, Rabbinden gelen hak ve hakikatlerle dolu bir Kitaptır. Ve o, kendilerine senden önce (uzun bir süre) uyarıcı gelmemiş olan bir toplumu uyarman için sana vahyedilmiştir. Umulur ki, onlar (bunu kavrar ve) doğru yola gelirler.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُم مِّن دُونِهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ {السجدة/4}

4.ol ol iḍi törütti köklerni yerni ne ḳim ol ėkki ara erse altı künler içinde. yana erklig erip tüzdi ʿarş üzele. yoḳ silerke anda aḍın hīç küḍezçi ap yme yazuḳ keçrü tilegüçi. azu uḳmas mu siler?

4. Hiç şüphe yok ki, Allah gökleri, yeri ve bu ikisi arasında ne varsa hepsini altı günde yaratmış, sonra da arş üzerinde istivâ etmiş (yarattığı her bir şeyin kanununu koymuş), onlar üzerinde egemenlik kurmuştur.[174] Sizin O'ndan başka ne bir dostunuz ne de bir şefaatçiniz vardır. Hiç düşünüp ibret almaz mısınız?

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ {السجدة/5}

5.soŋıḳa baḳar işniŋ kökdin yerke yana aġar ferişteler anıŋ tapa. bir kün içre erür anıŋ teŋi miŋ yıl anıŋdın kim sayur siler.

5. O, gökten yere kadar meydana gelecek bütün işleri tasarlayıp düzenler. Bütün olup bitenler bir günde; bir anda O'na ulaşır ki o bir an, sizin hesabınıza göre bin(lerce) yıl sürebilecek bir zamandır.[175]

ذَلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {السجدة/6}

174 Krş. A'râf 7/54; Yunus 10/3; Furkân 25/59.

175 Âyette geçen, "Ya'rucü ileyhi" ifadesine çok çeşitli anlamlar verilmiştir. Biz âyeti, "Yaratılmış olan âlemden Allah'a bilginin ulaşması, maddî açıdan düşünüldüğünde, binlerce yıl sürebilecek bir zamanı gerektirebilir. Fakat Allah her şeyden anında haberdar olur" şeklinde anlamayı, âyetin ruhuna daha uygun bulduk.

6.ol örtüglügni biligli yme açuḳluġnı küsüş yarlıḳaġlı.

6. İşte O Allah, görünen ve görünmeyen her şeyi bilendir. O Azîz'dir; her şeyi bir anda yaratmaya ve yok etmeye muktedirdir, Rahîm'dir; yaratmasında da yönetmesinde de kullarının yararını gözetir.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ {السجدة/7}

7.ol kim körklüg ḳıldı tėgme nersenin̆ törütügini törçidi kişini törütmek balçıḳdın.

7. O, yarattığı her şeyi en güzel şekilde yaratmıştır. Nitekim insanı yaratmaya çamurdan başladı.

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِن سُلَالَةٍ مِّن مَّاء مَّهِينٍ {السجدة/8}

8.yana ḳıldı oġlın ḳızın aḳa turur çöjülmiş balçıḳdın yana yıḍıġ ḫor suwdın.

8. Sonra onun neslini basit bir sudan (meniden) yaratmaya devam etti.

ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِن رُّوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ {السجدة/9}

9.yana tüzütti anı ürdi anın̆ içine öz törütmiş cāndın. ḳıldı silerke èşitgüni taḳı körgüni taḳı köŋüllerni. az turur ol kim sipās öter siler.

9. Daha sonra da ona düzgün bir şekil verdi (onu belli bir düzeye getirdi) ve ona Kendi ruhundan üfledi. Ayrıca size işitecek bir kulak, görecek bir göz ve hissedecek bir yürek (düşünecek bir akıl) bahşetti. (Sizi bu kadar güzel yaratan Allah'a) hiç şükretmiyorsunuz!

وَقَالُوا أَئِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَئِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُم بِلِقَاء رَبِّهِمْ كَافِرُونَ {السجدة/10}

10.aydılar ḳaçan batsa miz yer içinde biz mü yaŋı yaratıġ içinde yoḳ kim anlar iḍilerine tuşmaḳnı tanıġlılar.

10. İnkârcılar bütün bunları bile bile, "Biz ölüp toprağa karıştıktan sonra yeniden mi diriltileceğiz?" derler. Aslında onlar Rablerinin huzuruna çıkıp hesap vermeyi inkâr etmektedirler.

قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ {السجدة/11}

11.aygıl cānıŋızlarnı alur silerniŋ ölüm erkligi ol kim erklig ḳılındı silerke. yana iḍiŋizler tapa yandurulur siler.

11. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "(Siz ne yaparsanız yapın) bir gün sizin için görevlendirilmiş ölüm meleği canınızı alacak, sonra da hepiniz hesap vermek üzere Rabbinizin huzuruna çıkarılacaksınız."

وَلَوْ تَرَى إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُو رُؤُوسِهِمْ عِندَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ {السجدة/12}

12.eger körse sėn ançada yazuḳluġlar ḳuḍı suḳuġlılar başlarını iḍileri üskinde. iḍimizā! körür miz ėşitti miz yandurġıl ḳılalım ėḍgü biz sėziksiz.

12. Ey Peygamber! Sen o günahkârları, kıyamet gününde Rablerinin huzurunda başları eğik olarak, "Ey Rabbimiz! Biz gerçeği şimdi gördük, şimdi duyduk. Sen bizi dünyaya geri göndersen, biz de güzel işler yapsak ne olur! Çünkü gerçekleri şimdi kavradık!" diye yalvarırken bir görsen!

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ {السجدة/13}

13.eger tilese miz bėrgey erdimiz tėgme etözke köni yolın velīkin vācib boldı yarlıġ mėndin toldurġay oḳ miz tamunı perīdin kişilerdin barçaġun.

13. Şunu iyi bilin ki, eğer Biz dileseydik herkesi hidayete erdirirdik; fakat (insanları sapıklığa düşüreceğini söyleyen şeytana karşı) Benim, "Andolsun ki, cehennemi (sana uyan)[176] insanlarla ve cinlerle tamamen dolduracağım" diye kesin bir sözüm var.

176 Parantez içindeki ifadeler için bkz. A'râf 7/18; Sâd 38/ 85.

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {السجدة/14}

14.tatıŋlar unutmışıŋızlar üçün bu künki künni körkitmekiŋizlerni biz ḳoḍtımız silerni. tatıŋlar cāviḍāne ḳınnı anıŋ birle kim ḳılur erdiŋizler.

14. (O gün onlara denilecek ki:) "Şimdi, bu günle karşılaşacağınızı unutmanızın cezasını çekin bakalım. Biz de bugün sizi unuttuk; yalvarıp yakarmalarınızı dinleyecek değiliz. Evet, yapıp ettiklerinizden dolayı çekin asırlarca sürecek bu azabı!"

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ {السجدة/15} (سجدة واجبة)

15.bütünlükün kėrtgünür biziŋ belgülerimizke anlar kim ḳaçan yāḍ ḳılsalar anıŋ birle basarlar secde ḳılıġlılar tesbīḥ ḳılur erdi iḍileri ögdüsi birle anlar uluġsıġlıḳ ḳılmazlar.

15. Bizim âyetlerimize inananlar, kendilerine o âyetler okunduğu zaman hemen secdeye kapanırlar, Rablerini överek tesbih ederler ve aslâ kibirlenmezler.[177]

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ {السجدة/16}

16.ḳopa turur yanları yatġu yerlerdin oḳırlar Taŋrılarını ḳorḳu umanu anıŋdın kim rūzī bėrdimiz anlarḳa yatururlar.

16. Onlar geceleyin yataklarından kalkar ve Rablerine, O'nun azabından hem korkarak, hem de lutuf ve merhametini umarak yalvarıp yakarırlar, kendilerine verdiğimiz nimetlerden de hayırlı işlerde harcarlar.

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ {السجدة/17}

17.bilmez bir etöz ne kim kizlenmiş turur anlarḳa köz yaruḳluḳından yanut anın kim ḳılur erdiler.

177 Krş. İsrâ 17/107.

17. İşte bu kimselere, yaptıkları güzel işlerden dolayı büyük mutluluk verecek ne gibi nimetlerin bahşedileceğini (peygamberler ve melekler dâhil olmak üzere) hiç kimse bilemez.

أَفَمَن كَانَ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُونَ {السجدة/18}

18.azu ol bolsa kėrtgünügli anıŋ teg mü bolsa yarlıġdın çıḳıġlı. tüz bolmaslar.

18. (Tabiî ki böyle olacak. Söyleyin!) Hiç mümin, fâsık bir olur mu? Elbette bunlar eşit olamazlar.

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ {السجدة/19}

19.ammā anlar kim kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėḍgülükler anlarḳa turġu yer tüşkün anın kim ḳılur erdiler.

19. İnanıp iyi ve yararlı işler yapanlar için cennet konakları hazırlanmıştır. Onlar amellerine karşılık olarak oralarda ağırlanacaklardır.

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ {السجدة/20}

20.yana anlar kim yarlıġdın çıḳtılar anlarnıŋ yanġu yerleri ot. neçe kim ḳılsalar kim çıḳmaḳları andın ewre yandurulġay içre. aytılġay anlarḳa tatıŋlar ol ot ḳınıdın anı yalġan tutar erdiŋizler.

20. Fâsıkların varıp yerleşecekleri yer ise cehennemdir. Onlar oradan ne zaman çıkmak isteseler her defasında geri çevrilecekler ve onlara, "Haydi çekin bakalım, dünyada iken inkâr ettiğiniz cehennemin azabını!" denilecektir.

وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ {السجدة/21}

21.taturġay oḳ miz anlarḳa ḳından azraḳ uluġraḳ ḳından bėsre bolġay kim anlar yanġaylar.

21. Biz onlara mutlaka o büyük âhiret azabından önce, küfürden vazgeçip doğru yola dönmeleri için (âhiret azabına nispetle) daha küçük dünyevî sıkıntılar da tattıracağız.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ {السجدة/22}

22. kim ol küç ḳılġanraḳ andın kim pend bėrilse iḍisi belgüleri birle yana yüz ewürdi andın. biz yazuḳluġlardın öç alıġlılar miz.

22. (Söyler misiniz?) Kendilerine Rabbinin âyetleri okunduğunda, onlardan yüz çevirenlerden daha zâlim kim olabilir? Hiç şüphe yok ki, Biz bu günahkârlara hak ettikleri cezayı vereceğiz.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُن فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ {السجدة/23}

23.bėrdimiz ök mūsāḳa bitigni. bolmaġıl sėzik içinde aŋar tuşmaḳdın. ḳıldımız anı köni yol Taŋrı ḳulı oġlanını.

23. Ey Peygamber! Biz Musa'ya da kitab vermiştik. Senin de ona verilen (özü itibarı ile aynı) vahye muhatap olduğun konusunda hiç şüphen olmasın.[178] Biz Tevrat'ı İsrailoğulları için bir hidayet rehberi kılmıştık.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ {السجدة/24}

24.taḳı ḳıldımız anlardın başçılar yol körkitürler biziŋ yarlıḳımız birle. ḳaçan serindiler erse erdiler biziŋ belgülerimizke sėziksiz tutarlar.

24. İsrailoğulları sıkıntılara sabredip katlandıkları ve âyetlerimize yürekten inandıkları sürece/inandıkları için[179] Biz onların içlerinden insanları buyruğumuza çağıran önderler çıkardık.[180]

178 Krş. Yunus 10/94.

179 İkinci anlam Hamza, Kisâî ve Ruveys'in âyetteki "Lemma" kelimesini "Limâ" şeklinde okuyuşundan kaynaklanmaktadır.

180 "Sana da ümmetin için hidayet rehberi olan Kur'an'ı indirdik. Dolayısıyla senin ümmetin de sıkıntılara sabredip göğüs gererse onların içlerinden de insanları buyruğumuza çağıran önderler çıkarırız."

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ {السجدة/25}

25.sėniŋ iḍiŋ ol aḍrar seçer anlar ara ḳıyāmet kün içinde anıŋ içinde iḫtilāf bulur erdiler anıŋ içinde.

25. (Bununla birlikte pek çok ayrılıklara düştüler.) Şüphesiz Rabbin kıyamet günü ayrılığa düştükleri konularda aralarında hükmünü verecek; haklıyı haksızı açıklayacaktır.

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ {السجدة/26}

26.azu körmezler mü neçe helāk ḳıldımız anlarda öŋdün gürūhlardın yöriyürler orunları içinde. anıŋ içinde belgüler ol. azu ėşitmezler mü?

26. Ey Peygamber! Bu inkârcılara, şimdi yurtlarında gezip dolaştıkları, önceki pek çok milleti helâk etmiş olmamız hiç mi yol göstermiyor? Oysa bunda o kadar çok alınacak ders var ki! Bu anlatılanlara hâlâ kulak vermeyecekler mi?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ {السجدة/27}

27.azu körmezler mü biz sürer miz suwnı otsuz ḳuruġ yer tapa bės çıḳarur miz anıŋ birle ekinler yer andın yılḳıları taḳı özleri. körmesler mü?

27. Bu inkârcılar, yağdırdığımız yağmurla kuru toprağı sulayıp hayvanlarının ve kendilerinin beslendikleri ekin ve bitkileri çıkarıp yetiştirdiğimizi de mi görmüyorlar? Bütün bunlara hiç ibret nazarıyla bakmıyorlar mı?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْفَتْحُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {السجدة/28}

28. ayurlar ḳaçan ol bu açmaḳ eger erse siler çın sözlegliler.

28. Bir de hâlâ (alay ederek), "Eğer doğru söylüyorsanız bu fetih; haklıyla haksızın ortaya çıkacağı kıyamet günü ne zamanmış, söyleyin bakalım?" diyorlar.[181]

181 Âyetteki "Feth" kelimesi bu sûrenin 25. âyetindeki ihtilâf edilen konuda verilecek hükme işaret etmektedir. Krş.

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ {السجدة/29}

29.aygıl açmaḳ küni içinde asıġ ḳılmaz anlarḳa tandılar īmānları ap yme anlar direng bėrlürler.

29. Sen onlara de ki: "O fetih günü var ya! İşte o gün küfürde direnenlerin (gerçeği anlayıp da) imana gelmeleri kendilerine aslâ fayda vermeyecektir. O gün onların yüzüne bakılmayacak, cezaları ertelenmeyecektir.

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانتَظِرْ إِنَّهُم مُّنتَظِرُونَ {السجدة/30}

30.yüz ewürgil anlardın köz tutġıl anlar köz tutıġlılar.

30. O halde sen onları kendi hallerine bırak ve olacakları bekle. Onlar da bekleyedursunlar.

A'râf 7/89, ilgili not. Buradaki "Feth" kelimesinin Bedir zaferi ve Mekke'nin fethine işaret ettiğini söyleyenler de vardır. Ancak bir sonraki âyet buradaki hükmün kıyamet gününe ait bir hüküm olduğunu göstermektedir.

﴿33﴾ سُورَةُ الْأَحْزَابِ

Medine döneminde nâzil olmuştur. 73 âyettir. Adını 20 ve 22. âyetlerde geçen ve Peygambere karşı iş birliği yapan ve burada "Birleşik kabileler" anlamına gelen "el-Ahzâb" kelimesinden almıştır.

(33)

sūretü ʾl-aḥzāb

bu aḥzāb sūresi yėtmiş üç āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

iḍi atı birle baġırsaḳ yarlıḳaġlı

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا {الأحزاب/1}

1.ay aġırlıġ üḍründi yalavaç ḳorḳġul Taŋrıḳa boyun sümegil tanıġlılarḳa ėkki yüzlüglerke. bütünlükün Taŋrı erür bilgen bütün işlig.

1. Ey Peygamber! Allah'tan kork, kâfirlerin ve münafıklara boyun eğme (Sana gönderdiğimiz hükümlere karşı çıkmalarına aldırma)[182]. Bil ki, Allah Alîm'dir; sana karşı çıkanların küfürde ne kadar inatçı olduklarını bilir, Hakîm'dir; bütün emirlerinde bir hikmet vardır.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَى إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا {الأحزاب/2}

2.uḍu barġıl aŋar kim yarlıġ ıḍlur saŋa iḍiŋdin. bütünlükün Taŋrı erür anı kim ḳılur siler bilgen.

2. Rabbinden sana ne vahyedilmişse sen yalnızca ona uy. Şüphesiz Allah sizin yapıp ettiklerinizden haberdardır.

182 Celaleyn'in yorumuna göre. Bazı müfessirlere göre, zıhar, evlat edinme ve evlatlıkların hanımlarıyla evlenme ile ilgili yeni gelen hükümlere inkârcılar itiraz etmiş ve Hz. Peygambere sözlü tacizlerde bulunmuşlardır.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا {الأحزاب/3}

3.kөŋül urġıl Taŋrı üze. tap ol Taŋrı küḍezçi.

3. Ve yalnızca Allah'a güven, O'na dayan. Vekil edinilecek, güvenilip dayanılacak yegâne varlık Allah'tır.

مَّا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّن قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ {الأحزاب/4}

4. ḳılmadı Taŋrı bir erke ėkki köŋül özi içinde. ḳılmadı cüftleriŋizni anlar kim żıhār andı içer siler anlardın anaŋızlar. ḳılmadı ündelmiş oġlanlarıŋızını. ol sözüŋüzler aġızlarıŋız birle. Taŋrı aytur çınnı ol köndürür yolḳa.

4. Şu bir gerçektir ki, Allah hiç kimsenin içinde iki kalp (tek bedende iki kimlik) yaratmamıştır. Bu sebeple O, eşlerinize karşı, "Sen, artık bana anam gibi haramsın" diyerek ettiğiniz zıhar yeminiyle eşlerinizi analarınız gibi görmemiş, evlâtlıklarınızı da oğullarınız gibi kabul etmemiştir.[183] Bunlar sizin dilinize doladığınız boş sözlerdir. Allah ise gerçeği söyler ve sizi doğru yola iletir.

ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوا آبَاءهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا {الأحزاب/5}

5.oḳuŋlar olarnı atalarıŋa. ol könirek Taŋrı üskinde. eger bilmese siler atalarını ḳadaşıŋızlar dīn içinde yaḳlarıŋızlar. yoḳ siler üze tarlıḳ yaŋılmışlarıŋız içinde anı yoḳ kim uġrasa köŋülleriŋiz. erür Taŋrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

183 Yani bir insanda iki kalp olamayacağı gibi, bir kadın aynı kişi için hem eş hem ana, bir çocuk da hem evlât hem evlâtlık olamaz. "Zıhar" cahiliye döneminde bir kimsenin karısını anasının sırtına benzeterek yemin etmesi ve böylece karısıyla cinsel ilişkiyi kendisine haram kılması demektir. Bu durumda kadın ne boşanmış sayılmakta, ne de evlilik hayatını devam ettirebilmektedir. Arapların bu geleneğini Kur'an, Mücadele 58/1-4. âyetlerinde düzeltmiş ve hükmünü açıklamıştır. Arapça'da "Tebennî" olarak ifade edilen evlât edinme kavramı ise, Kur'an'da "ed-Da'ıyy" kelimesinin çoğulu olan "Ed'ıyâ" olarak kullanılmıştır. Bu kelime, "Babası dışında birine yamanan", "Gayr-i meşru olarak doğup başkasına nispet edilen", "Ait olmadığı başka bir kavme katılan kimse" anlamlarına gelmektedir. Araplardaki bu eski uygulamanın günümüz medeni hukukundaki evlât edinme kurumu ile aynı olmadığını belirtmek gerekir.

5. Adınıza nisbet edilen evlâtlıklarınızı kendi öz babalarının adlarıyla çağırın. Çünkü Allah katında en doğru olan budur. Eğer onların babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Fakat yanlışlıkla kendinize nisbet ederek hitap etmenizden dolayı size bir vebâl yoktur. Ancak kasıtlı olarak yaptığınız işlerden dolayı sorumlu olursunuz.[184] Çünkü Allah Gafûr'dur, bu tür yanılgılarınızdan dolayı sizi bağışlar, Rahîm'dir; size karşı çok şefkatli ve merhametlidir.

النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُوْلُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَن تَفْعَلُوا إِلَى أَوْلِيَائِكُم مَّعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا {الأحزاب/6}

6.yalavaç haḳḳraḳ turur mü'minlerdin özlerindin anıŋ cüftleri anaları. ḳoldaşları. amarıları yaḳınraḳ amarıdın Taŋrı bitigi içinde mü'minlerdin hicret ḳılıġlılardın meger kim ḳılsa siler yaḳınlarıŋızḳa ėḍgülük. erür ol bitig içinde bitilmiş.

6. Peygamber, müminlere kendi öz canlarından daha yakın, daha değerlidir. Peygamberin hanımları da onların anaları hükmündedir. Allah'ın Kitabında koyduğu esaslara göre kan akrabaları (mirasta) birbiri üzerinde Muhacirler ve diğer müminlerden daha çok hak sahibidir.[185] Ancak dostlarınıza iyiliklerde bulunmaya da devam etmelisiniz. Allah'ın koyduğu hüküm budur.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا {الأحزاب/7}

7.ançada aldımız yalavaçlardın bütünlüklerini sėndin taḳı nūḥdın taḳı ibrāhīm taḳı mūsā meryem oġulı ʿīsādın aldımız anlardın bütünlük ėrig.

7. Ey Peygamber! Hatırla ki, Biz peygamberlerden (tebliğ görevlerini yerine getireceklerine dair) söz almıştık: Senden, Nuh'tan, İbrahim'den, Musa'dan ve Meryemoğlu İsa'dan. Evet, Biz hepsinden sağlam bir söz almıştık.

184 Yanılarak veya dil alışkanlığı ile ya da sevgi ifadesi olarak eşlerin birbirlerine "Oğlum kızım" diyerek hitap etmesinden dolayı bir sorumluluk yoktur.

185 Hicretten sonra Muhacirlerle Ensar arasında kardeşlik anlaşmaları yapılmış ve buna göre birbirlerine mirasçı olmuşlardı. Bu âyet söz konusu uygulamayı kaldırmıştır. Ayrıca bkz. Nisâ 4/7-12; Enfâl 8/75.

لِيَسْأَلَ الصَّادِقِينَ عَن صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا {الأحزاب/8}

8.sormaḳ üçün çın sözlügler çın sözlemekleridin. anuttı tanıġlılarḳa ḳınnı aġrıtġan.

8. Allah (günü geldiğinde) peygamberlere görevlerini sadakatle yapıp yapmadıklarını (ümmetlerinin huzurunda) soracaktır. Bilin ki, Allah (peygamberlerin çağrısına uymayan) kâfirlere acı bir azab hazırlamıştır.[186]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا {الأحزاب/9}

9.ay anlar kim kėrtgündiler yāḍ ḳılınlar Taŋrı niʿ metini siler üze ançada keldi silerke çerigler ıḍtımız anlar üze yelni taḳı çeriglerni körmediŋiz anı. erür Taŋrı anı kim ḳılur siler körgen.

9. Ey iman edenler! (Eğer siz de Peygamberin çağrısına uymakta tereddüd ediyorsanız) Allah'ın size olan şu lutfunu hatırlayın: Hani düşman ordusu size saldırmıştı. Biz de onlara karşı şiddetli bir fırtına estirmiş ve sizin görmediğiniz askerler sevk etmiştik. Çünkü Allah sizin ne kadar zor durumda kaldığınızı görmekteydi.[187]

إِذْ جَاؤُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتْ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا {الأحزاب/10}

10.ançada kim keldi silerke silerniŋ üstüŋüzdin yme altınındın silerdin. ançada ḳıştı közler yme tėgdi köŋüller boġuzlar başıŋa sėznür siler Taŋrıḳa sėziklerni.

10. Öyle ki, düşmanlar her tarafınızdan size saldırıyorlardı. Gözler belermiş, yürekler ağızlara gelmişti; siz ise Allah('ın zafer vaadi) hakkında çelişkili düşüncelere kapılmıştınız.

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا {الأحزاب/11}

11.anda sınaldı müʾminler teprenildiler ḳatıġ teprenmek.

11. İşte orada müminler ağır bir sınavdan geçirildiler ve şiddetli bir şekilde sarsıldılar.

186 Âyette geçen "es-Sâdıkîn" kelimesiyle peygamberler kastedilmiş olabileceği gibi peygamberleri tasdik edenler de kastedilmiş olabilir. Bu ifadeyi, müfessirlerden iki şekilde de anlayanlar vardır.

187 Lafzen, "Sizin ne yaptığınızı görmekteydi." Bu ve bundan sonraki âyetler Hendek savaşı ile ilgilidir.

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا {الأحزاب/12}

12. ançada ayur ėkki yüzlügler anlar kim köŋülleri içinde sökellig vaʿde ḳılmadı biziŋke Taŋrı anıŋ yalavaçı meger arġuçsız.

12. O vakit münafıklar ve inancı zayıf olanlar,[188] "Allah'ın ve Peygamberinin bize vâdettiği zafer, aldatmacadan başka bir şey değil" diyorlardı.

وَإِذْ قَالَت طَّائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا {الأحزاب/13}

13.ançada aydı bir gürūh anlardın ay medīne boḍunı turġu yer yoḳ silerke ḳaytıŋlar taḳı destūr ḳolur bir gürūh anlardın yalavaçdın ayurlar bütünlükün bėriŋ ėwlerimiz açuḳ turur ermes ol açuḳ. tilemezler meger ḳaçmaḳ.

13. Onların bir kısmı, "Ey Medine halkı![189] Sizin artık dayanma gücünüz kalmadı, geri çekilin" diyor; diğer bir kısmı da, "Evlerimiz korumasız" diyerek Peygamberden izin istiyordu. Hâlbuki evleri hiç de korumasız değildi. Tek amaçları cepheden kaçmaktı.

وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِم مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا {الأحزاب/14}

14.eger kigrülse anlar üze kent buçḳaḳlarındın yana ündeŋler artuḳ ḳatmaḳḳa kelgeyler erdi aŋar turmaġanlar erdi ol fitne birle meger az.

14. Fakat Medine'ye her tarafından saldırılsaydı ve kendilerinden küfre dönüp müminlere karşı savaşmaları istenseydi, onlar bu isteği hemen yerine getirirler ve bu hususta hiç de ağırdan almazlardı (evleri barkları hiç akıllarına gelmezdi).

188 Lafzen, "Kalplerinde hastalık bulunanlar."
189 Medine'in eski adı Yesrib idi.

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِن قَبْلُ لَا يُوَلُّونَ الْأَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْؤُولًا {الأحزاب/15}

15.ḳatıġsız çın ʿahd ḳılmış erdiler Taŋrı birle munda öŋdün ewürmegüleri arḳalarını. erür Taŋrı baçığı sorulġu.

15. Oysa onlar daha önce savaş meydanından kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen sözden dönmenin hesabı mutlaka sorulacaktır.

قُل لَّن يَنفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِن فَرَرْتُم مِّنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذًا لَّا تُمَتَّعُونَ إِلَّا قَلِيلًا {الأحزاب/16}

16.ayġıl asıġ ḳılmas silerke ḳaçmaḳ eger ḳaçsa siler ölümdin azu öldürmekdin andaġ erse ėnçrütmegey siler meger az.

16. Ey Peygamber! Onlara de ki: "Ölmekten veya öldürülmekten kaçıyorsanız bunun size hiçbir faydası olmaz. Diyelim ki oldu, zaten dünyada yaşayacağınız süre ne kadar ki!"

قُلْ مَن ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُم مِّنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا {الأحزاب/17}

17.ayġıl kim ol ol kim küḍezür silerni Taŋrıdın eger tilese silerke ėsizlik azu tilese silerke yarlıḳamaḳ. bulmaslar anlarḳa Taŋrıda aḍın dost ap yme yārīçi.

17. "Peki, (söyleyin) Allah sizin başınıza bir felâket getirmek istese O'na karşı sizi kim koruyabilir? Ya da O size bir lutufta bulunmak istediğinde bunu kim engelleyebilir?" Şunu iyi bilsinler ki, onlar Allah'tan başka ne bir dost, ne de yardımcı bulabilirler!

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا {الأحزاب/18}

18.ḳatıġsız bilür Taŋrı yıġıġlılarnı silerdin taḳı ayıġlılar ḳadaşlarıŋa keliŋ biziŋ tapa. kelmezler toḳuşḳa meger az.

18. Allah içinizden (Peygamberin safında) savaşmanıza engel olmaya çalışan münafıkları ve onların yandaşlarına, "Haydi, siz de bize katılın; savaşmayın" diyenleri çok iyi bilmektedir. Zaten onların kendileri de savaşa doğru dürüst katılmazlar.

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُم بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَٰئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا {الأحزاب/19}

19.baḫīllıḳ siler üze. ḳaçan kelse ḳorḳunç körgey sėn olarnı baḳarlar saŋa ewrülür közleri ol kişi teg kim ögsüz bolmış anıŋ üze ölümdin. ḳaçan barsa ḳorḳunç ḳorḳuttılar silerni yitig tiller birle suḳlar ėḍgülük üze. anlar kėrtgünmediler yoḳ yoḍun ḳıldı Taŋrı işlerini erür ol Taŋrı üze āsān.

19. Katılsalar bile ne savaşın masraflarına ortak olurlar ne de cânı gönülden savaşırlar.[190] Kendilerini düşman korkusu sarınca da, ölüm döşeğindeki kimse gibi gözleri dönmüş bir halde sana baktıklarını görürsün.[191] Fakat savaş bitip ölüm korkusu geçince, ganimet elde etmek hırsıyla sivri dillerini uzatıp seni incitecek sözler söylerler. Gerçekte onlar iman etmiş değillerdir. Allah onların bütün amellerini boşa çıkaracaktır. Zaten onların yaptıklarının Allah katında hiçbir önemi de yoktur.

يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِن يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُم بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُم مَّا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا {الأحزاب/20}

20.saḳnurlar gürūhlarnı barmadılar eger kelse gürūhlar ārzūlarlar eger anlar bolsalar belgürügliler ʿarablar içinde sorsalar silerniŋ ḫaberleriŋizdin. eger bolsalar silerniŋ içre toḳışmaḳ siler meger az.

20. Münafıklar, düşman birliklerinin çekilip gitmediklerini (Medine'ye tekrar saldıracaklarını) sanıyorlardı. Şayet bu düşman birlikleri tekrar saldıracak olsalar onlar, (aranızda olup sizinle birlikte savaşmayı değil) çöllerde bedevilerin arasında olup haberlerinizi çok uzaklardan almış olmayı temenni ederler. Zaten aranızda olsalar da doğru dürüst savaşacak değiller.

190 Lafzen, "Size karşı cimridirler."
191 Krş. Muhammed 47/20.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا {الأحزاب/21}

21.erdi ök silerke Taŋrı yalavaçı içinde körklüg aḳıda ḳılmaḳ yaʿnī ʿādet kim ḳorḳar erse Taŋrıdın taḳı kėḍinki kündin taḳı yāḍ ḳılsa Taŋrını üküş.

21. Andolsun ki, (savaşın en şiddetli anlarında Allah'a güvenini hiç kaybetmeyen) Allah'ın Elçisinde sizin için, yani Allah'a ve âhiret gününe kavuşmayı ümid edenler ve O'nu çokça ananlar için güzel bir örnek vardır.

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا {الأحزاب/22}

22.ḳaçan körseler kėrtgünügliler gürūhlarnı ayurlar bu ol turur vaʿde bėrdi biziŋke Taŋrı anıŋ yalavaçı çın yarlıḳadı Taŋrı anıŋ yalavaçı. arturmadı anlarḳa meger kėrtgünmek boyun sümek.

22. Müminler düşman birliklerini karşılarında görünce, "Allah'ın ve Elçisinin vâdetmiş olduğu şey işte bu![192] (Cennet ancak böyle zor bir sınavı kazanmakla elde edilebilir). Evet, Allah ve Elçisi doğru söylemiş" demişlerdi. Bu durum (onları korkutmak yerine) onların imanını ve Allah'a teslimiyetlerini artırmıştı.

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُم مَّن قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا {الأحزاب/23}

23.mü'minlerdin erenler turur çın yarlıḳadı anı kim ḳıldı baçıġlar Taŋrı birle anıŋ üze. anlarda bir ançası öter neẓrini anlarda kim küḍer baḳışḳa ewürmediler ewürmek.

23. Sözünün eri olan öyle müminler vardır ki, onlar Allah'a verdikleri söze sadakat göstermişlerdir. Bunlardan bazıları bu yolda canlarını vermişler, bazıları da canlarını vermek; şehit olmak için fırsat beklemektedirler. Onlar verdikleri sözden aslâ dönmemişlerdir.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِن شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا {الأحزاب/24}

192 Allah'ın söz konusu vaadi için bkz. Bakara 2/214.

24.yanut bėrgü üçün Taŋrı çın sözleglilerke çınlıḳları birle ḳınmaḳ üçün ėkki yüzlüglerni nė tilese azu tevbe bėrmek üçün anlar üze. bütünlükün Taŋrı erür yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

24. Bu sebeple Allah, davasına sâdık olan bu kimseleri sadâkatlerinden dolayı mükâfatlandıracaktır. Münafıkları da dilediği takdirde cezalandıracak ya da tevbe ederlerse tevbelerini kabul edip bağışlayacaktır. Çünkü Allah Gafûr'dur; tevbe edenleri bağışlar, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا {الأحزاب/25}

25.yandurdı Taŋrı anlarnı kim tandılar buşuġları birle bulmadılar ėḍgülükni. tap turur Taŋrı kėrtgünüglilerke toḳışmaḳ. erür Taŋrı küçlüg küsüş.

25. Allah o inkârcı düşman birliklerini, içlerindeki kin ve öfkeleriyle birlikte def edip geri gönderdi; hiçbir başarı elde edemediler. Savaşta müminlere yardımcı olarak Allah yetti. Çünkü Allah Kavî'dir; her şeyi yapmaya gücü yeter, Azîz'dir; her güçlüğü yener.

وَأَنزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُم مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِن صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا {الأحزاب/26}

26.indürdi anlarnı arḳa bėriştiler anlarnıŋ birle bitig iḍilerindin ḥiṣārlarındın. kemişti köŋülleri içinde ḳorḳunçnı. bir gürūhnı öldürdüŋizler taḳı bulun ḳıldıŋızlar bir gürūhnı.

26. Allah söz konusu düşman birliklerine yardım eden Kitap Ehlini (Benî Kurayza Yahudilerini) sığındıkları kalelerinden çıkardı ve kalplerine korku saldı. Siz onlardan bir kısmını öldürdünüz, bir kısmını da esir ettiniz.

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطَؤُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا {الأحزاب/27}

27. mīrāṣ bėrdi silerke anlarnıŋ yerlerini taḳı sarāylarını taḳı tawarlarını bir aḍın yer vaʿde ḳıldı silerke irklenmediŋizler anlarnı. erür Taŋrı tėgme bir nerse üze uġan turur.

27. Sonunda Allah sizi onların yurtlarına, evlerine barklarına ve bütün mallarına, ayrıca

henüz ayak basmadığınız nice ülkelere mirasçı kıldı.[193] Unutmayın ki, Allah'ın gücü her şeyi yapmaya yeter.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ إِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا {الأحزاب/28}

28.ay ağırlığ yalavaç aytġıl ḫatunlarıŋķa eger tiler erse siler bu yaķın tiriglikni anıŋ ėtigi bezeki keliŋler ėrijlendüreyin silerni ıḍu bėreyin silerin körklüg ıḍu bėrmek.

28. Ey Peygamber! (Allah'ın bunca lutfuna rağmen hâlâ Kurayzaoğullarından elde edilmiş ganimetlerden pay alma derdine düşen)[194] eşlerine de ki: "Eğer siz dünya hayatını ve dünyanın zînet ve güzelliklerini arzu ediyorsanız, gelin size boşanma tazminatlarınızı vereyim ve sizi güzellikle boşayayım."

وَإِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا {الأحزاب/29}

29.eger tiler erse siler Taŋrını yalavaçını kėḍinki sarāynı bütünlükün Taŋrı anuttı. ėḍgülük ķılıġlılarķa silerde uluġ yal yaʿnī şevāb.

29. "Yok eğer Allah'ı, Elçisini ve âhiret yurdunu istiyorsanız bilin ki, Allah sizden böyle güzel bir tercihte bulunanlara büyük mükâfat verecektir."[195]

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا {الأحزاب/30}

(الجزء الثاني والعشرون)

30.ay ağırlığ yalavaç ḫatunları kim keltürse silerde yawuz iş belgülüg tanuķ birle ķat ķat ķılnur anar ķın ėkki anıŋça. erür ol Taŋrı üze āsān.

193 Âyetin son kısmı: "…Ayak basmadığınız nice ülkelere sahip olacağınızı vâdetti" şeklinde anlaşılmalıdır ki, bu vaad tarih içinde gerçekleşmiştir.

194 Hz. Peygamberin eşleri Benî Kurayza'nın mallarından kendilerine bir pay verilmesini istemişlerdi. Bunun sebebi, Benî Nadîr Yahudilerinden elde edilen ganimetten onlara da bir pay ayrılmış olmasıydı. Benî Kurayza'dan elde edilen ganimet savaş yoluyla kazanıldığı için Hz. Peygamber onu özellikle Muhacirler arasında paylaştırmıştır.

195 Tahyîr âyetleri olarak adlandırılan bu âyetler, Hz. Peygamber hanımlarının dünyevî bazı istekleri yüzünden ortaya çıkan geçimsizlik sebebiyle inmiştir. Hz. Peygamber onları, boşanmakla kendisini tercih etmeleri arasında serbest bırakmıştı.

30. Ey Peygamber eşleri! Sizden biriniz açıkça isyankârlık[196] ederse bilsin ki, cezası ikiye katlanacaktır. Şüphesiz sizi cezalandırmak Allah için çok kolaydır.[197]

وَمَن يَقْنُتْ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُّؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا {الأحزاب/31}

31.yana kim yarlıġķa utru barsa silerdin Taŋrıķa takı yalavaçıŋa ķılsa ėdgülük bėrgey miz aŋar yalını ėkki ķurla anuttımız aŋar aġırlıġ rūzī.

31. Sizden birisi Allah'a ve Peygamberine itaat etmeye devam eder, iyi ve yararlı işler yaparsa onun da mükâfatını iki kat veririz. Ayrıca ona cennette çok güzel rızıklar hazırlarız.

يَا نِسَاء النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاء إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا {الأحزاب/32}

32.ay yalavaç ķunçuyları ermes siler biregü teg ķunçuylardın. eger saķnuķluķ ķılsalar ķutķılıķ ķılmaķ söz birle ṭamaʿ ķılur ol kim anıŋ köŋli içinde ig turur yaʿnī zinā. aytıŋlar belgülüg sözni.

32. Ey Peygamber hanımları! Siz sıradan kadınlar değilsiniz. Eğer siz Peygamber hanımına yakışır bir tutum içinde olmak isterseniz yabancı erkeklere karşı edâlı[198] bir üslûpla konuşmayın. Aksi takdirde kalbi bozuk bir kimse yanlış bir ümide kapılır. Bu yüzden daima uygun bir üslûpla konuşun.

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا {الأحزاب/33}

33.amruluŋlar ewleriŋizde. bezenmeŋler ozaķı biligsiz kāfirler bezenmişi teg aḍaķın tutuŋlar

196 "Fâhişe" kelimesi burada isyankârlık ve itaatsizlik anlamında da kullanılmıştır.

197 Hz. Peygamber'in eşleri 32. âyette ifade edildiği gibi sıradan insanlar değildir. Onların isyanları, konumların gereği daha ağır bir şekilde cezalandırılır. Peygamber hanımı olmaları onlara bir ayrıcalık sağlamaz.

198 "Edâlı" diye tercüme ettiğimiz kelime lügat olarak yumuşak bir sesle konuşmaktır. Bazı mütercimler bunu "İşveli, cilveli" şeklinde çevirmişlerdir. Biz bu iki kelimenin, anlamlarının ağır ve kasıtlı bir davranışı ifade ettiğini göz önüne alarak, kullanılmasını uygun görmedik.

namāznı bėriŋler zekātnı yarlıġ tutuŋlar Taŋrınıŋ yalavaçınıŋ. tileyür Taŋrı ėletse ketürse silerdin arıġsızlıḳ ay yalawaç ewi boḍunı arıtur silerni arıtmaḳ.

33. Evlerinizde vakarınızla oturun,[199] câhiliye döneminde olduğu gibi açılıp saçılarak sokağa çıkmayın, namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Elçisine itaat edin. Ey Peygamber hanımları![200] Allah'ın muradı, sizi her türlü kötülükten; günah ve dedikodudan uzak tutmak ve tertemiz kılmaktır.

وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا {الأحزاب/34}

34.yāḍ ḳılıŋlar ol kim oḳılur ewleriŋiz içinde Taŋrı belgülerinde yme bütün sözde. bütünlükün Taŋrı erür bağırsaḳ bilgen.

34. Evlerinizde Allah'ın âyet-lerinin okunduğunu ve hikmetli sözler söylendiğini unutmayın (ne kadar önemli bir konuma sahip olduğunuzu bilin).[201] Şüphesiz Allah Latîf'tir; sizin ve herkesin içinden geçenleri en ince ayrıntılarına kadar bilir, Habîr'dir; sizin bütün yapıp ettiklerinizden haberdardır.

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا {الأحزاب/35}

35.çın boyun sügli erenler taḳı boyun sümiş tişiler taḳı kėrtgünmişler erenler taḳı kėrtgünmiş tişiler yarlıġḳa utru barġan erenler yarlıġḳa utru barġan tişiler çın sözlegli ḫatunlar çın sözlegli erenler. sernigli erenler sernigli tişiler ḳorḳuġlı erenke ḳorḳuġlı tişike ṣadaḳa bėrigli erenlerke ṣadaḳa bėrigli tişilerke rūze tutuġlı erenlerke rūze tutuġlı tişilerke ferclerini zinādın küḍezigli erenler ferclerini küḍezigli tişiler yāḍ ḳılıġlı erenler Taŋrını üküş yāḍ ḳılıġlı ḳunçuylar anuttı Taŋrı anlarḳa yarlıḳamaḳ uluġ ter yal.

199 Âyetteki "Karne" kelimesini, Nâfi', Asım ve Ebû Cafer dışındaki kırâat imamları "Kırne" şeklinde okumuşlardır. Biz anlamı bu okuyuşa göre vermeyi tercih ettik. Bu, Hz. Peygamberin odalarının mescide açıldığı ve kapı yerine perdenin kullanıldığı bir ortamda, iklim şartları sebebiyle evlerinde daha rahat giyinen Peygamber hanımlarına yapılan bir ikazdır.

200 Lafzen, "Ev halkı."

201 Yani "Allah sizi Ehl-i Beyt (Peygamberin ev halkı) kıldı, yaşadığınız mekânı vahyin iniş merkezi haline getirdi ki, orada Allah'ın âyetleri okunuyor ve Peygamberin hikmetli sözleri söylenip duruyor. Başka hiçbir kimseye nasip olmayan bu nimetin kıymetini bilin. Allah'a şükredin ve başka kadınlar gibi dünya nimetlerine özenip Peygamberi üzmeyin." Ayrıca bu âyete, "Evlerinizde okunup duran Allah'ın âyetleri ve hikmetli sözler üzerinde düşünün; onlardan dersler çıkarın" şeklinde bir anlam vermek de mümkündür.

35. Bilin ki, bütün müslüman erkeklere ve kadınlara, mümin erkeklere ve kadınlara, ibadet ve tâatte devamlı olan erkeklere ve kadınlara, sözünde ve işinde dosdoğru olan erkeklere ve kadınlara, zorluklara sabredip göğüs geren erkeklere ve kadınlara, daima Allah'ın huzurunda olduğu bilinciyle alçak gönüllülükle hareket eden erkeklere ve kadınlara, zekâtını ve sadakasını hakkıyla veren erkeklere ve kadınlara, oruçlarını tutan erkeklere ve kadınlara, iffetlerini koruyan erkeklere ve kadınlara, Allah'ı çokça anan erkeklere ve kadınlara Allah rahmet ve mağfiret edecek ve büyük bir mükâfat verecektir.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا {الأحزاب/36}

36.yıramas kėrtgünmiş erke ap yme kėrtgünmiş tişike ḳaçan ḥükm buyursa Taŋrı anıŋ yalavaçı bir yarlıġ kim bolmaḳ anlarḳa talulamaḳ işlerindin. kim ʿāsīlıḳ ḳılsa Taŋrıḳa yalavaçıḳa azdı oḳ belgülüg azmaḳ.

36. Allah ve Elçisi herhangi bir konuda hüküm vermişse, erkek olsun kadın olsun bir mümin için artık o konuda tercih hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Elçisine karşı gelirse apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا {الأحزاب/37}

37.ança aytur sen ol boḍunḳa kim niʿmet bėrür Taŋrı anıŋ üze minnet urduŋ anıŋ üze nek tutġıl sėniŋ üze cüftüŋni ḳorḳġul Taŋrıda. kizler sen ol ḳunçuy sözin özüŋ içinde ol kim belgürtügli turur anı. ḳorḳar sen kişide Taŋrı sezāraḳ turur ḳorḳar sėn andın. ḳaçan ötese sürse zeyd andın öz ārzūsını anda kėḍin tişiligke bėrgey miz saŋa anı bolmamaḳ üçün kėrtgünügliler üze tarlıḳ oġul atamış oġlanlarınıŋ cüftleri içinde ḳaçan öteseler anlardın ārzū hevānı. erür Taŋrı yarlıġı bolġuluḳ.

37. Ey Peygamber! Hani sen, Allah'ın kendisine lutufta bulunduğu ve senin de gözetip kolladığın kimseye (Zeyd'e), "Karını boşama, Allah'tan kork, sorumlu davran" diyordun. Oysa bu sırada halktan çekinerek Allah'ın açıklayacağı şeyi içinde gizliyordun. Hâlbuki asıl çekinilmesi gereken Allah'tır. Nihayet Zeyd o kadını (Zeyneb'i) boşayıp onunla ilişkisini

kesince, Biz de senin onunla evlenmeni uygun gördük. Bunu Biz, evlâtlıklar eşlerini boşayıp onlarla ilişkilerini kestikten sonra, o kadınlarla evlenme hususunda müminler için bir zorluk; hukukî bir engel olmadığını göstermek için yaptık. İşte Allah'ın emri böylece yerine gelmiş oldu.

مَّا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا {الأحزاب/38}

38.yoḳ yalavaçlar üze tarlıḳdın anıŋ içinde kim farīża ḳıldı aŋar. Taŋrı sünneti anlar içinde keçtiler anda öŋdün erür. Taŋrı yarlıġı ḥükm ḳılmaḳ teŋlenmiş turur.

38. O halde Peygambere, Allah'ın kendisi için takdir edip uygun gördüğü şeyi yapmasından dolayı bir suç isnad edilemez. Çünkü Allah'ın daha önce gelip geçen peygamberler hakkındaki hükmü de böyledir. Allah'ın emri kesinleşmiş bir hükümdür.

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا {الأحزاب/39}

39.anlar kim tegrürler iḍi yarlıġlarını ḳorḳarlar andın ḳorḳmazlar kim ersedin meger Taŋrıdın. tap ol Taŋrı küḍezçi.

39. Nitekim önceki peygamberler de Allah'ın âyetlerini insanlara tebliğ etmişler, sadece Allah'tan korkmuşlar ve O'ndan başka kimseden çekinmemişlerdir. Unutma ki, hesap verilecek tek varlık Allah'tır.

مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا {الأحزاب/40}

40.ermedi muḥammed kim ersenıŋ atası erenleriŋizdin yoḳ kim Taŋrını yalavaçı ḳamuġ yalavaçlarnıŋ tamġası. erür Taŋrı tėgme nerseni biligli.

40. Ey müminler! Bilin ki, Muhammed, içinizden hiçbirinizin babası değildir. O, Allah'ın Elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur/peygamberliğe mührü vurandır.[202] (Dolayısıyla

202 Âyetteki "Peygamberlerin sonuncusu" olarak tercüme ettiğimiz "Hâtem" (Sonuncu) kelimesini Âsım dışındaki kıraât imamları "Hâtim" (Mühür) şeklinde okumuşlardır. Bu durumda anlam, "Mühür vuran, sona erdiren" şeklinde olur. Biz her iki mânayı da tercümeye aksettirdik.

Zeyd'in de babası değildir ki, Zeyd'in hanımı ona haram olsun!)[203] Şüphesiz her şeyi; sizin bu hususlarla ilgili bilmediğiniz hüküm ve hikmetleri en iyi bilen Allah'tır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا {الأحزاب/41}

41.ay anlar kim kėrtgündiler yāḍ ḳılıŋlar Taŋrı üküş yāḍ ḳılmaḳ.

41. Ey iman edenler! (Siz, Peygamberin evliliği ile ilgili gereksiz tartışmalarla vakit harcamak yerine) Allah'ı çokça anın, O'nu sürekli hatırınızda tutun.

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا {الأحزاب/42}

42.tesbīḥ ḳılıŋlar ėrte ve kėçe.

42. O'nu sabah akşam daima tesbih edin, yüceltin.

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا {الأحزاب/43}

43.ol ol iḍi kim alḳış bėrür siler üze anıŋ ferişteleri çıḳarġu üçün silerni ḳaraŋḳuluḳlardın yaruḳluḳ tapa. erür kėrtgünüglilerke yarlıḳaġlı.

43. Zira O Allah ve melekleri, sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için her türlü desteği vermektedir.[204] Çünkü Allah müminlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir.

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا {الأحزاب/44}

44.alḳışları yaʿnī ferişteleriŋ ol kün körürler anı selām ḳılmaḳ. bolġay anuttı anlarḳa aġırlıġ yal tükel eksüksüz yanut.

203 Parantez içindeki açıklama Matüridî'nin yorumuna göre verilmiştir. Bu sûrenin 5. âyeti bu gerçeğin zeminini oluşturmaktadır.

204 Bu âyetteki "Yusallî" fiilinin iki öznesi bulunmaktadır: Allah ve melekler. Müfessirlerin büyük çoğunluğu bu fiilin Allah ile kullanılması halinde "Rahmet ve mağfiret"; melekler ile kullanılması hailinde ise "İstiğfar ve dua" anlamına geldiğini belirtmişlerdir. Ebussuud, bir fiile aynı cümlede nitelikleri farklı iki özneden dolayı iki mânanın verilmesinin mümkün olmayacağını söyler. Bu durumda burada bir mecaz söz konusudur ki, buna göre her iki mâna tek bir gerçeği ifade eder. O tek gerçek de, "Müminlerin işlerinin iyi ve düzgün olmasına gösterilen ihtimam ve itina"dır ve bu anlam, şeklî salâtın, yani namazın özünde de vardır. Bir şeye "İhtimam ve itina göstermek" ona destek vermek demektir. Nitekim Kâşânî, bu fiile "İmdad eyler" anlamını vermiştir. Biz de bu anlamı tercih ettik.

44. (Allah'ın ve meleklerin desteğine nâil olan) bu müminler Allah'ın huzuruna geldikleri gün, "Selâm size, artık selâmettesiniz" diye müjdeleneceklerdir. Allah onlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا {الأحزاب/45}

45.ay yalavaç biz ıḍtımız saŋa tanuḳ buştı bėriçi ḳorḳutġuçı.

45. Ey Peygamber! Biz seni güzel bir örnek, hak ve hakîkatin şâhidi, müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik.

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا {الأحزاب/46}

46.oḳıġuçı Taŋrı tapa destūrı birle yaruḳ çerāġ.

46. Aynı zamanda O'nun emir ve iradesi ile Allah'a çağıran ve ışık saçan bir kandil olarak.

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُم مِّنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا {الأحزاب/47}

47.sewünç bėrgil mü'minlerke kim anlarḳa Taŋrıdın uluġ artuḳluḳ.

47. Sen müminlere, Allah katından büyük bir lutfa (cennete)[205] erişeceklerini müjdele!

وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذَاهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا {الأحزاب/48}

48. boyun sümegil tanıġlılarḳa ėkki yüzlüglerke ḳoḍġıl āzārlarnı. taḳı köŋül urġıl Taŋrı üze. tap turur Taŋrı küḍezçi.

48. Sakın kâfirlerin ve münafıklara boyun eğme; onların dedikodularına, verdikleri sıkıntılara aldırma. Yalnız Allah'a güven, O'na dayan, çünkü dayanıp güvenmek için Allah yeter.

205 Krş. Şûrâ 42/22.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا {الأحزاب/49}

49.ay anlar kim kėrtgündiler ḳaçan nikāḥ ḳılsa siler kėrtgünmiş ḳunçuylarını yana boşasa siler anlarnı yuḳamamışıŋızlarda öŋdün yoḳ silerke anlar üze kün samaḳdın kim sanar siler anı. muṭ'a bėriŋler anlarḳa. ıdıŋlar anlarnı körklüg ıdmaḳ.

49. Ey iman edenler! Mümin hanımlarla nikâh akdi yapıp sonra da zifafa girmeden[206] boşandığınız takdirde, onların iddet beklemelerini isteme hakkınız yoktur. Böyle bir durumda onlara (mehirlerini belirlemişseniz yarısını, belirlememişseniz yararlanabilecekleri uygun bir şey vererek)[207] boşanma tazminatlarını ödeyin ve onları güzellikle serbest bırakın.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُّؤْمِنَةً إِن وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَن يَسْتَنكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا {الأحزاب/50}

50.ay yalavaç biz ḥelāl ḳıldımız saŋa cüftleriŋni anlar kim bėrdiŋ terlerini ol kim erklig boldı oŋ elgiŋke andın kim ġanīmet bėrdi Taŋrı sėniŋ üze atanıŋ ḳarındaşı ḳızı ḥelāl ḳıldı saŋa ataŋnıŋ ḳarındaşı ḳızını taḳı taḳı anaŋnıŋ erkek ḳarındaşı ḳızını taḳı anaŋnıŋ tişi ḳarındaşı ḳızını anlar kim kesildiler ġurbatluḳḳa keldiler sėniŋ birle. ol uraġutnı kėrtgünmiş eger bağışlasa özini yalavaçḳa eger tilese yalavaç nikāḥ ḳılmaḳ anı ḳatıġsız ya'nī kābīnsiz saŋa aḍın mü'minlerde aḍın. bildimiz ök anı kim farīża ḳıldımız anlar üze cüftleri içinde ol kim erklig boldı oŋ eligleri bolmaġu üçün sėniŋ üze tarlıḳ. erür Taŋrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

50. Ey Peygamber! Biz sana mehirlerini verdiğin (veya vermeyi taahhüt ettiğin) eşlerini ve savaşlarda Allah'ın ganimet olarak verdiği cariyeleri helâl kıldık. Seninle birlikte hicret eden amcanın kızları, halalarının kızları, dayının kızları ve teyzelerinin kızlarıyla evlenmene de izin verdik. Bir de mümin bir kadın kendisini (mehrini) Peygambere bağışlar ve Peygamber

206 Lafzen, "Onlara dokunmadan."
207 Parantez içindeki açıklama için bkz. Bakara 2/236, 237.

de onunla evlenmeyi isterse bunu da helâl kıldık. Bu son hüküm müminlere değil, yalnız sana mahsustur. Müminlerin eşleri ve cariyeleriyle ilgili hükümleri ise Biz (daha önce) bildirmiştik.[208] Sen zorluk çekmeyesin diye senin için özel hükümler koyduk. Allah Gafûr'dur; Peygamberin mehirsiz evlenmesini hoş görür,[209] Rahîm'dir; sana zorluk çektirmemesi şefkat ve merhametinin eseridir.

تُرْجِي مَن تَشَاء مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَن تَشَاء وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا {الأحزاب/51}

51.ṭalāḳ bėrgil kėḍin ḳoḍar sėn kimni tilese sėn anlardın yaġutur sen saŋa. kimni tilese sėn kimni yıramış bolsa sėn anıŋdın kim yırattıŋ tarlıḳ yoḳ saŋa ol. sezāraḳ yawuḳraḳ kim yarumaḳ anlarnıŋ közleri ḳaḍġurmasunlar ḫoşnūd bolsunlar anı kim bėrdiŋ anlarḳa ḳamuġları. Taŋrı bilür ne kim köŋülleriŋiz içindekini. erür Taŋrı bilgen keçürgen.

51. Ey Peygamber! Sen eşlerinden dilediğinin yatağına girmeyi bir süre erteleyebilir, dilediğini de yatağına alabilirsin (onların seninle birlikte olma sıralarını değiştirebilirsin). Bir süre uzak kaldığın eşlerinden dilediğinin yatağına girmende bir sakınca yoktur. (Onları boşamayarak) böyle davranman, onların mutlu olmaları, üzülmemeleri ve hepsinin kendilerine verdiğin kadarıyla razı olmaları için en uygun olanıdır.[210] Allah gönlünüzden geçenleri, duygu ve düşüncelerinizi iyi bilir. Çünkü Allah Alîm'dir; Peygamberin söz konusu davranışlarına karşı hangi duyguları beslediğinizi bilir, Halîm'dir; kötü düşüncelerinizden dolayı sizi cezalandırmakta acele etmez.

لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاء مِن بَعْدُ وَلَا أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا {الأحزاب/52}

52. ḫelāl bolmas saŋa tişiler anda kėḍin ap tėgşürmek anlar birle aḍın cüftlerindin eger neçeme ḫoş kelse saŋa ėḍgülükleri meger ol kim erklig bolsa oŋ elgiŋ. erür Taŋrı tėgme nerse üze küḍezçi.

52. Ey Peygamber! Artık bu eşlerinden sonra başka kadınla evlenmen sana helâl değildir. Güzellikleri hoşuna gitse bile, mevcut eşlerini boşayıp yerlerine başka kadınlarla evlenemezsin. Ancak sahip olduğun cariyeler hususunda bu hüküm geçerli değildir. Allah her şeyi görüp gözetlemektedir.

208 Krş. Bakara 2/221; Nisâ 4/3-23, 24; Mâide 5/5.

209 "Hoş görür" anlamını Mukâtil'e dayanarak verdik.

210 Bu âyet, 28 ve 29. âyetlerde boşanma konusunda serbest bırakılan Hz. Peygamberin hanımlarının Hz. Peygamberi tercih etmelerinden sonra aralarında çıkan kıskançlık sebebiyle nâzil olmuştur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمًا {الأحزاب/53}

53.ay anlar kim kėrtgündiler kirmeŋler yalavaç ewleriŋe meger destūr bėrilmekdin silerke aşķa küḍügliler bolmazlıķın anıŋ vaķtıŋa ançası bar ķaçan ündelse siler kiriŋler. ķaçan aş yėse siler tarlıŋlar awutuġlılar bolmazlıķın sözke. ol ķılmaķıŋızlar emgetür yalavaçnı uyadur silerdin. Taŋrı uyalmaz çın sözdin. ķaçan ķolsa siler yalavaç ẖatunlarından ķılġudın ķoluŋlar anlardın perde artındın. ol arıġraķ köŋüllériŋizke anlarnıŋ köŋüllériŋe yaramaz silerke emgetmekiŋizler Taŋrı yalavaçını ap yme nikāḥ ķılmaķıŋızlar anıŋ cüftlerini anda kėḍin yaʿnī dünyādın tutaşı. barmışta kėḍin ol ķılınçıŋızlar erür Taŋrı üskinde uluġ iş.

53. Ey iman edenler! Peygamberin evlerine izinsiz girmeyin. Yemeğe davet edildiğiniz zaman da erkenden giderek yemeğin hazırlanmasına kadar bekleyip durmayın, eve yemek vaktinde girin. Yemeği yeyince de hemen kalkın gidin, lafa dalmayın. Çünkü bu yaptıklarınız Peygamberi rahatsız etmekte, o ise çekindiği için size bir şey söyleyememektedir. Fakat bilin ki, Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Ey Müminler! Peygamberin eşlerinden bir şey isteyeceğiniz zaman (kapıya asılan) perdenin arkasından isteyin. Böyle davranmanız, Peygamber eşlerinin ve sizin kalplerinizin kötü hislerden arınmış olması bakımından daha uygundur. Peygambere üzüntü vermek size yaraşmaz. Peygamber vefat ettikten sonra da onun eşleriyle evlenmeniz aslâ caiz değildir.[211] Şüphesiz bu buyruklara uymamanız Allah katında büyük bir günahtır.

إِن تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا {الأحزاب/54}

54.eger belgürtse siler nerseni azu kizlese siler anı bütünlükün Taŋrı erür tėgme nerseni bilgen ol.

54. Siz bir şeyi açığa vursanız da gizleseniz de unutmayın ki, Allah her şeyi çok iyi bilmektedir.

211 Sahabeden birinin, "Peygamber ölünce ben Ayşe ile evleneceğim" tarzında konuşması bu âyetlerin iniş sebebi olarak rivayet edilmiştir. Krş. bu sûrenin 6. âyeti.

لَّا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاء إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاء أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا {الأحزاب/55}

55.tarlıḳ yoḳ anlar üze ataların körmek içinde ap oġlanları içinde ap ḳarındaşları içinde ap ḳarındaşları oġlanları içinde ap tişi ḳarındaşları oġlanların körmek içinde ap atalarınıŋ tişilerini körmek içinde ap analarınıŋ oŋ eligleri erklig bolmışların körmek içinde. ḳorḳuŋlar Taŋrıdın. bütünlükün Taŋrı erür tėgme nerse üze tanuḳ.

55. Peygamber eşlerinin; babaları, erkek çocukları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları ve kız kardeşlerinin oğulları, mümin kadınlar, sahip oldukları köle ve cariyeleri ile serbestçe görüşüp konuşmalarında bir sakınca yoktur.[212] Ey Peygamber eşleri! Allah'tan korkun; kimlerle nasıl görüşeceğinize dikkat edin. Çünkü Allah her şeyi görmektedir.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا {الأحزاب/56}

56.bütünlükün Taŋrı anıŋ ferişteleri alḳış bėrürler yalavaç üze. ay anlar kim kėrtgündiler alḳış bėriŋler anıŋ üze selām ḳılınlar selām ḳılmaḳ.

56. Allah ve melekleri (görüldüğü gibi) Peygambere her türlü yardım ve desteği vermektedir. Ey iman edenler! Siz de ona her türlü yardım ve desteği verin[213] ve bütün benliğinizle ona teslim olun, onun emirlerine uyun.

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا {الأحزاب/57}

57. anlar āzārlaturlar Taŋrını yme yalavaçını sürdi anlarnı Taŋrı dünyā içinde ol ajun içinde. anuttı anlarḳa uçuzlaġlı ḳınnı.

57. Allah'ı ve Peygamberi üzenlere Allah, dünyada ve âhirette lânet etmiş; onları rahmetinden uzaklaştırmış ve onlar için alçaltıcı bir azab hazırlamıştır.

212 Krş. Nûr 24/30-31.
213 Bkz. bu sûrenin 43. âyetiyle ilgili not.

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا {الأحزاب/58}

58.anlar kim āzārlaturlar kėrtgünügli erenlerni kėrtgünmiş ḳunçuylarnı nerse yazuḳ ḳılmadın kötürdiler ök yalġan söz yme belgülüg yazuḳ.

58. Mümin erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyle suçlayarak üzenler, doğrudan doğruya iftira etmişler ve büyük bir günaha girmişlerdir.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا {الأحزاب/59}

59. ay yalavaç ayġıl cüftleriŋe ḳızlarıŋa mü ʾminler tişileriŋe yortuġanı alınsunlar özleri üze öz burtaġlarından. ol yėgrek bilmeklериŋe emgetmemekleriŋe. erür Taŋrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan ol.

59. Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına, müminlerin hanımlarına söyle! Dışarı çıkarken dış giysilerini üzerlerine alsınlar.[214] Bu, onların (hür, iffetli kadınlar olarak) tanınmaları ve sarkıntılığa maruz kalmamaları için en uygun yoldur. Şüphesiz Allah Gafûr'dur; bu hüküm gelmeden önce yapılan hataları[215] bağışlar, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

لَئِن لَّمْ يَنتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا {الأحزاب/60}

60.eger yıġılmasa ėkki yüzlügler anlar kim köŋülleri içinde ig turur yalġan ḳoşuġlılar medīne içinde la-nusalṭanike ʿaleyhim. yana ḳoŋşılaşmaġaylar seniŋ birle anıŋ içinde meger az.

60. Münafıklar, inancı zayıf olanlar[216] ve Medine'de asılsız haberlerle huzursuzluk çıkaranlar,

214 "Dış giysiler" diye tercüme ettiğimiz "Celâbîb" kelimesi "Cilbâb" kelimesinin çoğuludur. Kelime, Kâmûsu'l-Muhit tercümesinde Asım Efendi'nin açıklamasına göre, gömlek, kadınların giydiği bir çeşit üstlük demektir. Bugün Arap ülkelerinde "Cellâbiye" denilen dış giysi ve entari de budur. Bilindiği gibi Kur'an'ın nâzil olduğu dönemde kadınlar hür ve cariye olmak üzere sınıflara ayrılıyorlardı. Cahiliye döneminde hem hür kadınlar hem de cariyeler açık saçık dışarı çıkıyorlardı. Dolayısıyla hür ve iffetli kadınlar da cariyeler gibi uygunsuz tekliflerle karşılaşabiliyorlardı. Âyet, bu tür davranışlara meydan vermemek için, müslüman ve hür kadınların örtünmelerini, açık saçık dışarı çıkmamalarını, böylece hür kadınlarla cariyelerin ayırt edilebilmesini istemiştir.

215 Bu hatalar, bu hüküm gelmeden önce kadınların dış giysileri olmadan dışarı çıkmaları ve yanlışlıkla hür kadınlara sarkıntılık yapanların davranışlarıdır.

216 Lafzen, "Kalplerinde hastalık bulunanlar."

eğer bu hareketlerine son vermezlerse andolsun ki, Biz seni onların üzerine salıp perişan ederiz. Artık o şehirde senin yanında daha fazla kalamazlar.

مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا {الأحزاب/61}

61.sürsükmişler ḳayda kim bulunsalar tutlurlar öldürülürler öldürmek.

61. Lânetlenmiş kimseler olarak, nerede bulunurlarsa orada yakalanıp birer birer öldürülürler.

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا {الأحزاب/62}

62.Taŋrı sünneti turur anlar içinde kim keçtiler öŋdün. hergiz bulmaġay sen Taŋrı sünnetini ewürmek.

62. Allah'ın gelip geçmiş bütün bozguncular için geçerli yasası budur ve sen Allah'ın yasasında aslâ bir değişiklik bulamazsın.

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا {الأحزاب/63}

63.ayturlar saŋa kişiler ḳıyāmetdin ayġıl anı bilmek Taŋrı üskinde. bildürür saŋa bolġay kim uluġ kün bolur yawuḳ.

63. Ey Peygamber! O lânetlenmiş insanlar (alay ederek bir de) sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar. Sen onlara, "O yalnız Allah'ın bileceği iştir" de. Hem sen nereden bileceksin ki! Belki de kıyamet çok yakındır.

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا {الأحزاب/64}

64.bütünlükün Taŋrı sürdi kāfirlerni taḳı anuttı anlarḳa küyer ot.

64. Evet, Allah kâfirlere lânet etmiş; onları rahmet ve şefkatinden uzaklaştırmıştır ve onlara alevler püskürten korkunç bir ateş hazırlamıştır.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا {الأحزاب/65}

65.meŋgü ḳalġaylar anıŋ içinde tutaşı. bulmaslar èş dost ap yme yārīçi.

65. Onlar orada asırlarca kalacaklar ve ne bir yardımcı ne de bir dost bulabileceklerdir.

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا {الأحزاب/66}

66. ol kün tezginür yüzleri ot içinde ayturlar ay kāşki biz boyun süse erdimiz Taŋrıḳa taḳı boyun süse erdimiz yalavaçḳa.

66. Yüzleri ateşte bir o yana bir bu yana çevrildiği gün onlar, "Keşke Allah'a ve Peygambere itaat etseydik" diye inleyecekler,

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا {الأحزاب/67}

67.taḳı aydılar iḍimizā! biz boyun südimiz begdenimizlerke taḳı uluġlarımızḳa azdurdılar bizni köni yoldın.

67. Ve şöyle yalvaracaklardır: "Ey Rabbimiz! Biz önderlerimize ve büyüklerimize uymuştuk. Onlar da bizi doğru yoldan saptırmışlar."

رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا {الأحزاب/68}

68. iḍimizā! bèrgil anlarḳa èkki ḳat ḳındın. ḳarġış yanut bèrgil anlarḳa uluġ ḳarġış.

68. "Onun için ey Rabbimiz! Onlara iki misli azab çektir; onları büyük bir lânete uğrat; rahmetinden tamamen uzaklaştır."

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِيهًا {الأحزاب/69}

69.ay anlar anlar kim kèrtgündiler bolmaŋlar anlar teg kim āzārlattılar mūsā yalavaçnı. bīzār ḳıldı mūsānı andın aydılar cuhūdlar. erür Taŋrı üskinde yüzlüg.

69. Ey iman edenler! Siz Musa'ya eza cefa eden kimseler gibi olmayın. Allah Musa'yı, onların attıkları iftiralardan[217] temize çıkarmıştı. Çünkü o, Allah katında çok değerli biriydi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا {الأحزاب/70}

70.ay anlar kim kėrtgündiler ḳorḳuŋlar Taŋrıḳa aytıŋlar köni söz.

70. Ey iman edenler! Allah'ı ve peygamberi üzecek söz ve davranışlardan sakının ve daima doğruyu söyleyin.

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا {الأحزاب/71}

71.ėtgey silerke işleriŋiz yarlıḳaġay silerke yazuḳlarıŋızını. kim boyun bėrse Taŋrıḳa taḳı yalavaçıŋa ḳutuldı oḳ uluġ ḳutulmaḳ.

71. Allah da sizin işlerinizi, hâl ve davranışlarınızı düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Bilin ki, Allah'a ve Elçisine itaat eden kimse gerçekten büyük bir kurtuluşa ermiş olur.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا {الأحزاب/72}

72.biz ʿarża ḳıldımız emānetni köklerke yerke taġlarḳa unamadılar kim kötürseler anı ḳorḳtılar andın. kötürdi anı kişiler. ol erür küç ḳılġan biligsizin.

72. Biz emaneti (sorumluluğu) göklere, yere ve dağlara teklif ettik. Fakat onlar bunu üstlenmekten kaçındılar ve (bunun hakkını verememekten) korktular. Onu insan yüklendi. (Fakat siz, Allah'ı ve Peygamberini üzecek söz ve davranışlarda bulunmakla bu sorumluluğun hakkını vermemiş oldunuz.) Gerçekten insan, çok zâlim ve çok câhildir; sorumluluğunun gereğini hakkıyla yerine getirmemektedir.[218]

217 Hz. Musa, Kûş'lu (bugünkü Hartum'a yakın, Beyaz Nil ile Mavi Nil'in birleştiği yer arasında uzanan bölge) bir kadınla evlilik yapması üzerine kavmi tarafından dedikoduya maruz kalmıştı. Bkz. Kitâb-ı Mukaddes Sayılar, 12. Bu âyette Hz. Peygamberin Zeynep'le evlenmesi konusunda dedikodu yapan ve böylece Hz. Peygamberi üzen müminlere bir tariz vardır.

218 Emanetin (sorumluluğun) göklere, yere ve dağlara teklif edilmesi ve onların bunu üstlenmekten kaçınmaları temsilî bir ifadedir ve insanın yüklendiği bu sorumluluğun önemini ve büyüklüğünü ifade eder.

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا {الأحزاب/73}

73.ḳınaġu üçün Tanrı ėkki yüzlüg erenlerni taḳı ėkki yüzlüg tişilerni taḳı ortaḳ ḳatıġlı erenlerni taḳı ortaḳ ḳatıġlı tişilerni. tevbe bėrmek üçün Tanrı kėrtgünügli erenler üze taḳı kėrtgünügli tişiler üze. erür Tanrı yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

73. Bundan dolayı Allah (üstlendikleri sorumluluğun gereğini yerine getirmeyen) münafık erkek ve kadınları, müşrik erkek ve kadınları cezalandıracaktır. Buna karşılık (bu sorumluluğun gereğini yerine getiren) mümin erkek ve kadınların (bu sorumluğu edâ ederken işledikleri hatalar sebebiyle yaptıkları) tevbelerini kabul edecek, günahlarını bağışlayacaktır. Çünkü Allah Gafûr'dur; tevbe eden müminlerin günahlarını bağışlar, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

34 سُورَةُ سَبَإٍ

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 6. âyetinin Medine döneminde indiği rivayet edilir. 54 âyettir. Adını 15. âyette geçen "Sebe'" kelimesinden almıştır. "Sebe'" Yemen'de bir bölgenin, bir şehrin adıdır.

(34)

sūretü sebe'

bu sebe' sūresi elig tört āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Taŋrı atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ {سبأ/1}

1. ögdi sipās Taŋrıḳa ol kim aŋar turur ne kim kökler içindeki taḳı ne kim yer içindeki. aŋar turur ögdi kėḍinki ajun içinde. ol turur bütün işlig uḳġan bilgen.

1. Hamd; bütün övgüler, şükürler göklerde ve yerde ne varsa hepsinin sahibi olan Allah'a mahsustur. Hamd, âhirette de O'na mahsustur. O Hakîm'dir; dünyaya sağlam bir düzen koymuştur ve işlerini hikmetine uygun olarak yürütmektedir, Habîr'dir; her şeyin görünen ve görünmeyen yönlerinden haberdardır.

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ {سبأ/2}

2.bilür anı kim neçe uruġ yer içinde taḳı anı kim çıḳar andın anı kim iner kökdin anı kim aġar anıŋ içinde. ol turur yarlıḳaġan yazuḳ örtügli.

2. O, toprağa giren ve oradan çıkan, gökten inen ve göğe yükselen ne varsa hepsini bilir.[219] O Rahîm'dir; kullarına karşı çok şefkatli ve merhametlidir, onlara bolca nimetler verir, Gafûr'dur; bu nimetlere gerektiği gibi şükretmeyenleri yine de bağışlar.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِن ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ {سبأ/3}

3. aydı anlar kim tandılar kelmez biziŋke ḳıyāmet. ayġıl yoḳ idim ḥaḳḳı kelgülük turur silerke örtüglügni biligli. örtülmes andın kün ẕerresi aġrınça kökler içinde ap yme yer içinde. ap yme kün ẕerresidin kiçigrek ap yme uluġraḳ meger bitig içinde belgülüg.

3. Küfürde direnenler (alaylı bir üslûpla), "Başımıza kıyamet falan gelmeyecek (ne diriliş var ne de hesaba çekilme!)" derler. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "Hayır! Gaybı bilen Rabbime andolsun ki, kıyamet mutlaka başınıza gelecektir. Göklerde olsun, yerde olsun zerre kadar da olsa hiçbir şey O'nun bilgisi dışında değildir. Üstelik zerreden daha küçük ve daha büyük ne varsa hepsi O'nun ezelî ilminde mevcuttur.[220]

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُوْلَئِكَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ {سبأ/4}

4.yanut bėrmek üçün anlarḳa kim kėrtgündiler ḳıldılar ėḍgülükler anlar tururlar anlarḳa yazuḳ örtmeklig aġırlıġ rūzī.

4. (Kıyamet elbette kopacak.) O gün Allah, inanıp iyi ve yararlı işler yapanları mükâfatlandıracaktır. Onlar için bağışlanma ve güzel nimetler vardır.

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُوْلَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ {سبأ/5}

5.anlar kim tawrattılar biziŋ belgülerimiz içinde unmas ḳılıġlılar bolup anlar tururlar anlarḳa ḳın turur aġrıtıġlı ḳın.

5. Âyetlerimizi etkisiz kılmak için bütün güçleriyle çabalayanlara gelince, onlar için de kötü ve can yakıcı bir azab vardır.

219 Krş. Hadîd 57/4.

220 Lafzen, "Apaçık bir kitapta." Krş. Âl-i İmrân 3/5; Yunus 10/61.

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ الْحَقَّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ {سبأ/6}

6.körgey anlar kim bėrildiler bilig ol kim indürüldi saŋa iḍiŋdin ol yaraġlıġ köndürür ögdülmiş küsüş iḍi yolıŋa.

6. Kendilerine ilim verilen (Yahudi ve Hıristiyanlardan bazı) kimseler, sana Rabbinden indirilen Kur'an'ın hak bir kitab olduğunu ve insanları, yüce ve bütün övgülere lâyık olan Allah'ın yoluna ilettiğini bilmektedirler.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ {سبأ/7}

7.aydı anlar kim tandılar nek yolçılalım mu silerni bir er üze uḳtursun silerke ḳaçan tarılsalar siler ḳamuġ tarlıḳ siler yaŋı yaratıġ içinde.

7. Küfürde direnenler ise (alaylı bir üslûpla) birbirlerine şöyle derler: "Ölüp lime lime dağıldıktan sonra yeniden dirileceğinizi söyleyen bir adam gösterelim mi size?(!)"

أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَم بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ {سبأ/8}

8.ḳoştı mu Taŋrı üze yalġannı azu bar mu anıŋ birle telwelig. yoḳ kim anlar kim kėrtgünmezler kėḍinkike ḳın içinde yolsuzluḳ içre ıraḳ.

8. "Bu adam, ya uydurduğu yalanları Allah'a isnad eden bir iftiracı, ya da onda biraz delilik var!" Hayır! Asıl iftiracı ve deli olanlar âhirete inanmayıp çaresizlik, ıstırap ve sapıklık batağına gömülmüş olanlardır.

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِن نَّشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ {سبأ/9}

9.körmezler mü anıŋ tapa kim utrularında turur yme arḳalarında turur kökdin yerdin. eger tilese miz ḳuḍı ėletgey miz anlarnı yerke azu tüşürgey anlar üze bir kesek kökdin. bütünlükün anıŋ içinde belgü turur tėgme iḍike yaŋġan ḳulġa.

9. Bu insanlar, göğün ve yerin kendilerini her yönden çepeçevre kuşattığını (onları güven içinde nasıl yaşattığımızı) görmüyorlar mı? Fakat Biz dilersek onları yerin dibine batırır ya da gökten tepelerine taş yağdırırız. Şüphesiz bütün bunlarda alınacak dersler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar, ancak bütün benliğiyle Allah'a yönelen kullardır.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ {سبأ/10}

10.ḳatıġsız çın tanuḳ bėrdimiz dāvudḳa bizdin artuḳluḳ. ay taġlar tesbīḥ ḳılınlar anıŋ birle ḳuşlar yumşattımız aŋar temürni.

10. Nitekim Biz Davud'a birtakım üstünlükler lutfettik. Dedik ki: "Ey dağlar! Onunla birlikte Allah'ı tesbih edin (onun zikirlerini yankılayın) ve ey kuşlar! Siz de ona katılın!"[221] Ayrıca Biz Davud'a demiri eritmeyi de öğrettik.

أَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ {سبأ/11}

11.ėtgil kübe yarıḳlar teŋlegil ulaşılıḳ içre ḳılınlar ėḍgü. men anı kim ḳılur siler körügli turur men.

11. Davud'a, "Bu demirlerden vücut yapısına uygun, ne ince ne de kalın olan zırhlar yap" dedik ve onlara iyi ve yararlı işler yapmalarını emrettik. "Çünkü Ben bütün yapıp ettiklerinizi görmekteyim."[222]

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ {سبأ/12}

12.süleymānḳa yelni musaḫḫar ḳıldımız taŋ birlekini bir aylıḳ yana kėçeliki bir aylıḳ. aḳıttımız aŋar ḳızıl sızġurmış tuç bulaḳını. perīlerdin kimi işler anıŋ üskinde iḍisi yarlıġı birle. kim ḳayışsa anlardın bizinŋ fermānımızdın taturur erdimiz aŋar küyürgen ḳındın.

221 Krş. Enbiyâ 21/79; Sâd 38/18.
222 Krş. Enbiyâ 21/80.

12. Süleyman'a da rüzgârların gücünden yararlanmayı öğrettik.[223] Bu rüzgârlar sayesinde (yelkenli gemiler) sabahleyin bir aylık yol gidiyor, akşamleyin bir aylık yoldan geri dönüyordu.[224] Ona bakırdan yararlanmayı da öğrettik. Cinlerden birçoğu (güçlü kuvvetli, mahir, usta ve işçiler)[225] Rabbinin izniyle onun yanında çalışıyorlardı. Onlardan emrimizin dışına çıkanları alevli; can yakıcı bir azapla cezalandırıyorduk.

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِن مَّحَارِيبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ {سبأ/13}

13.ḳılurlar aṇar ne tilese miḥrāblardın ṣūretlerdin yme beḍük ayaḳlar ḥavżlar teg yme beḍük esiçler taġlar teg. ḳılınlar dāvud boḍunı şükrni. az menim ḳullarımda şükr ḳılġan.

13. Onlar Süleyman için mâbedler, heykeller, havuzlara benzer büyük çanaklar (tekneler), sâbit kazanlar yapıyorlardı. (Ve dedik ki,) "Ey Davud oğulları! Bütün bunlardan dolayı Allah'a bol bol şükredin. Ne var ki, kullarımdan şükreden pek azdır."

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَن لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ {سبأ/14}

14.ḳaçan ḥükm ḳıldımız erse anıŋ üze ölümni yolçılamadı anlarḳa anıŋ ölmeki üze meger yer ḳurtı yėr süleymān tayaḳını. ḳaçan tüşdi erse bildiler perīler eger bilseler erdiler ġaybnı sermegeyler erdi ḫor ḳılığlı ḳın içinde.

14. Biz Süleyman'ın ölümüne hükmedince, onun ölmüş olduğu bir kurdun asâsını kemirmesiyle ortaya çıktı. Süleyman düşünce anlaşıldı ki, (cinler gaybı bilmiyorlar,) eğer cinler gaybı bilmiş olsalardı, o ağır işte çalışmaya devam etmezlerdi.[226]

223 Lafzen, "Rüzgârları da Süleyman'ın emrine verdik."

224 Rüzgârın gücü yelkenli gemileri bu hızda götürebilecek derecedeydi. Bu sayede onlar yaya veya hayvanla bir ayda gidilebilecek bir mesafeyi yarım günde alabiliyorlardı.

225 Parantez içindeki ifade Râzî'in naklettiği bir görüşe göre verilmiştir.

226 Lafzen, "O aşağılayıcı azab içinde kalmazlardı." M. Muhammed Ali'ye göre Süleyman'ın asâsı onun iktidarıdır. Asâsını kemiren kurt da oğlunun idarî zaafıdır. Cinler de Hz. Süleyman'ın buyruğu altına aldığı isyancı kabilelerdir. Hz. Süleyman ölünce oğlu Rehavam kral oldu. Fakat sefahat ve zevke daldığı için babasının kurduğu otoriteyi zayıflattı, çürüttü. Sonunda İsrailoğullarına boyun eğen kabileler isyan ettiler ve saltanat yok oldu. Ayrıca bkz. Kitab-ı Mukaddes, I. Krallar, 14/21-31.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ {سبأ/15}

15. ḳatıġsız boldı sebeʾ boḍunı öz kentleri içinde bir nişān. ėkki būstān. saġdın taḳı soldın. yėŋler iḍiŋizler rūzīsindin sipās öteŋler aŋar. kent turur ḫoş iḍi turur yarlıḳaġlı.

15. Sebe' halkının yurtlarından alınacak nice ibretlik dersler vardır. Yaşadıkları vâdinin sağı solu iki bahçe ile çevriliydi. (Peygamberleri onlara diyordu ki:) "Rabbinizin size lutfettiği nimetlerden yiyin (için) ve O'na bol bol şükredin. Bakın ne güzel bir beldeniz ve ne kadar da bağışlayıcı bir Rabbiniz var!"

فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُم بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَى أُكُلٍ خَمْطٍ وَأَثْلٍ وَشَيْءٍ مِّن سِدْرٍ قَلِيلٍ {سبأ/16}

16. yüz ewürdiler ıḍtımız anlar üze ʿārim atlıġ aḳın suwnı. tėgşürdimiz anlarḳa ėkki niʿmet būstānlarıŋa yėgü açıġ otluġ yılġun nerse çeyadın az.

16. Fakat onlar söz dinlemediler. Biz de onlara Arim selini; barajlarını yıkan seller gönderdik. Sonuçta onların o güzelim bahçelerini; ekşi meyveli, acı ılgın ağaçları ve biraz da sedir ağacı bulunan çorak yerlere döndürdük.

ذَلِكَ جَزَيْنَاهُم بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ {سبأ/17}

17.ol yanut bėrdimiz anlarḳa anıŋ birle kim nū-sipāslıḳ ḳıldılar. yanut bėrilmez meger nā-sipāslar.

17. Nankörlük ettikleri için Biz onları işte böyle cezalandırdık. Bilin ki, Biz sadece şükretmeyen nankörleri cezalandırırız/böyle cezayı ancak nankörler hak eder.[227]

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَأَيَّامًا آمِنِينَ {سبأ/18}

18.ḳıldımız anlar ara ol salalar ara kim bereket ḳıldımız anıŋ içinde kentler belgülüg. teŋledimiz

227 İkinci anlam, "Nücâzî" kelimesinin Nafi', İbn Kesîr, Ebû Amr, Şu'be ve Ebû Cafer tarafından "Yücâzâ" şeklinde okunması sebebiyle verilmiştir.

anıŋ içinde yorımaḳ yörinler. anıŋ içinde tünlerde künlerde īmīnlig birle.

18. Biz Sebe'liler ile bereketli kıldığımız memleketler arasına birbirini gören köyler, konaklayacak mekânlar yerleştirmiştik. Böylece bunlar arasında güvenli bir seyahat düzeni koymuş ve onlara, "Gece gündüz güven içinde seyahat edin" demiştik.

فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ {سبأ/19}

19.aydılar iḍimizā! ıratġıl seferlerimiz ara. küç ḳıldılar özleriŋe ḳıldımız anlarnı sörçekler. tardımız anlarnı yawlaḳ tarmaḳ. bütünlükün anıŋ içinde nişānlar ol tėgme sergenke şükr ötegenke.

19. Buna rağmen onlar (bunun değerini anlamayıp) şöyle dediler: "Rabbimiz! Seyahat ederken konakladığımız yerlerin arasını uzat."[228] Böylece onlar kendilerine zulmettiler. Biz de onları helâk edip hallerini dillere destan ve her birini darmadağın ettik. Şüphesiz bunda alınacak dersler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar, çektikleri sıkıntılara sabredip göğüs geren ve Allah'ın nimetlerine şükreden kimselerdir.

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ {سبأ/20}

20.çın ḳıldı anlar üze iblīs sėzikni uḍu bardılar aŋar meger bir gürūh kėrtgünüglilerde.

20. İblisin ("Andolsun ki, ben de Âdemoğullarını yoldan çıkaracağım")[229] sözü Sebeliler üzerinde de gerçekleşmiş ve pek az mümin dışında hepsi İblise uymuşlardır.

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِم مِّن سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يُؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ {سبأ/21}

228 Âyetin bu çevirisi çoğunluğun okuyuşu olan "Uzaklaştır" anlamına gelen "Bâid" kelimesinin emir kipine göredir. Esasen Sebelilerin böyle bir duası olabileceğini düşünmek zordur. Burada, Sebe'lilerin tutum ve davranışlarıyla bu sonucun doğmasına sebep olmaları, onu sözlü olarak istemişler gibi anlatılmıştır. Nitekim "Bâid" kelimesi Yakub'un okuyuşuna göre "Bâade" (Uzaklaştırdı) anlamında di'li geçmiş zaman kipindedir. Bu durumda "Rabbenâ" kelimesi de "Rabbünâ" şeklinde okunmaktadır. Buna göre âyetin bu kısmının çevirisi şöyle olur: "'Rabbimiz bizim seyahat ederken konakladığımız yerlerin arasını uzaklaştırdı; başımıza bir felâket göndererek bizi birbirimizden ayırdı' diye sızlandılar… Oysa onlar kendilerine zulmetmişlerdi. (Böylece cezayı hak etmişlerdi)..." Söz konusu felaketten sonra Sebeliler çeşitli yerlere göç etmişlerdir.

229 Bkz. A'râf 7/14; İsrâ 17/62; Hıcr 15/39-40.

21.bolmadı aŋar anlar üze erk türkdin meger belgürtse miz kim kėrtgünür ol ajunḳa anıŋdın ol andın sėzik içinde. sėniŋ iḍiŋ tėgme nerse üze küḍezçi turur.

21. Aslında İblisin insanlar üzerinde bir hâkimiyeti yoktur.[230] Bizim ona fırsat vermemizin sebebi, âhirete inananlarla âhiret konusunda şüphe içinde olanları ortaya çıkarmaktır. Unutma ki, her şey Rabbinin gözetimi altındadır.

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُم مِّن ظَهِيرٍ {سبأ/22}

22.aŋġıl oḳıŋlar anlarnı kim saḳındıŋızlar Taŋrıda aḍın. erklig bolmas kün ḳırıça kökler içinde ap yme yer içinde. yoḳ anlarḳa ol ėkki içinde ortaḳlıḳdın. yoḳ aŋar anlardın yārīçidin.

22. Ey Peygamber! De ki: "Allah'ı bırakıp da Tanrı olduğunu iddia ettiğiniz şeylere yalvarıp yakarmaya devam edin bakalım!" Bilin ki, onlar göklerde veya yerde zerre kadar bir şeye sahip olmadıkları gibi, göklerin ve yerin yaratılmasında onların hiçbir payları da yoktur. Zaten Allah onların yardımına muhtaç değildir.

وَلَا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ {سبأ/23}

23.asıġ ḳılmaz şefā'at anıŋ üskinde ḳaçan ḳorḳutuldı erse köŋüllerindin aydılar meger aŋar kim destūr bėrdi aŋar. nė ol aydı cebrā'il iḍiŋizler aydılar ferişteler ol yüksek turur uluġ.

23. Allah katında, O'nun izin verdiklerinden başkasına şefaat fayda vermez.[231] Müşrikler, kalplerinden kıyametin korkusu geçip sakinleşince melekler onlara, "Rabbiniz dünyadayken size ne buyurmuştu?" diye soracaklar, onlar da şu cevabı verecekler: "Hak olanı. Anladık ki, Allah çok yücedir."

قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَى هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ {سبأ/24}

24.aŋġıl kim rūzī bėrür silerke köklerdin yerdin aŋġıl Taŋrı. biz azu siler köni yol üzemiz azu yolsuzluḳ içremiz belgülüg.

230 Bkz. Hıcr 15/42.
231 Bkz. Bakara 2/255 ve ilgili not.

24. Ey Peygamber! O müşriklere sor: "Göklerden ve yerden size rızıklar lutfeden kimdir?" Ve de ki: "İşte O Allah'tır, o halde ya biz doğru yoldayız ya siz! Ya siz apaçık bir sapıklık üzeresiniz ya da biz!"

قُل لَّا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ {سبأ/25}

25.aygıl sorulmaz siler anıŋdın kim yazuḳ ḳıldımız sorulmaz anıŋdın kim ḳılur siler.

25. De ki: "Ne size bizim işlediğimiz suçlardan dolayı hesap sorulacak ne de sizin yaptıklarınızdan biz hesaba çekileceğiz."

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ {سبأ/26}

26.aygıl tėrer biziŋ aramızda iḍimiz yana ḥükm ḳılur biziŋ aramızda könilik birle. ol açḳan iḍi ol bilgen.

26. De ki: "Allah sizi de bizi de kıyamet günü huzurunda toplayacak, sonra da aramızda adalet ile hükmedecektir. Çünkü adaletle hükmeden ve nasıl hükmedeceğini en iyi bilen Allah'tır."

قُلْ أَرُونِيَ الَّذِينَ أَلْحَقْتُم بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {سبأ/27}

27.aygıl körkitüŋler maŋa anlarnı sürdiŋizler aŋar ortaḳlar. zinhārā ḥaḳḳā yoḳ kim ol iḍi küsüş bütün işlig.

27. De ki: "Allah'a ortak ettiğiniz şeyleri bana gösterin (ne özellikleri var?) Hayır, onların hiçbir özelliği yok. Doğrusu, ibadet edilmesi gereken yegâne Tanrı Allah'tır. Çünkü O Azîz'dir; her şeyi yapmaya gücü yeter, Hakîm'dir; her şeyi bir hikmete göre yaratır."

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ {سبأ/28}

28.ıḍmadımız sėni meger barça kişilerke sewünç bėrdeçi ḳorḳuttaçı yoḳ kim kişilerde üküşreki bilmesler.

28. Ey Peygamber! Biz seni bütün insanlığa müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Ne yazık ki insanların çoğu bu gerçeği anlamıyor,

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {سبأ/29}

29.ayurlar ḳaçan ol bu vaʿde eger erse siler çın sözlegliler.

29. Ve (alay ederek) şöyle diyor: "Eğer doğru söylüyorsanız, söyleyin bakalım, bizi tehdit edip durduğunuz bu azab ne zaman?"

قُل لَّكُم مِّيعَادُ يَوْمٍ لَّا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ {سبأ/30}

30. aygıl silerke bir kün vaʿdesi kėrü ḳalmagay siler andın bir sāʿat ap yme aşunmagaylar.

30. Sen onlara, "Size verilen sözün bir günü, bir vakti vardır. Siz onu ne bir an geciktirebilir ne de bir an öne alabilirsiniz" de.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن نُّؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِندَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ {سبأ/31}

31.aydı anlar kim tandılar kėrtgünmez miz bu oḳıġuḳa ap aŋar kim anıŋ öŋdüninde turur. eger körse sėn ançada küç ḳılıġlılar turuḳmış bolġaylar iḍileri üskinde yanar amarıları amarıke söz birle. ayġay anlar kim küçsüz tutuldılar anlarḳa kim uluġsıġlıḳ ḳıldılar eger siler ermediŋizler erse kėrtgünügliler.

31. Küfürde direnenler, "Biz bu Kur'an'a da, ondan önce gelen kitaplara da aslâ inanmıyoruz" derler. Ey Peygamber! Sen şimdi böyle diyen zâlimlerin, hesap günü Rablerinin huzurunda dururken suçu nasıl birbirlerine attıklarını bir görsen! O gün zayıf halk kitleleri kibirli ve azgın liderlerine, "Siz olmasaydınız kesinlikle biz de inananlardan olacaktık" diyecekler.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَى بَعْدَ إِذْ جَاءكُم بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ {سبأ/32}

32.aydı anlar kim uluġsıġlıḳ ḳıldılar anlarḳa kim küçsüz tutuldılar biz mü yıġdımız silerni köni yoldın kelmişde kėḍin silerke yoḳ kim erdiŋizler yazuḳluġlar.

32. Bu kibirli ve azgın liderler, zayıf halk kitlelerine diyecekler ki: "Size doğru yol gösterildiğinde sizi ondan zorla biz mi alıkoyduk? Hayır, asıl suçlu sizdiniz!"

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَن نَّكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَندَادًا وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ {سبأ/33}

33. ayġay anlar kim küçsüz ḳıldılar anlarḳa kim uluġsıġlıḳ ḳıldılar yoḳ kim tünnüŋ alı taḳı kündüznüŋ alı. fermānlar erdiŋiz biziŋke tanmaḳımız Taŋrıḳa ḳılsa miz aŋar teŋeşigler. belgürtgeyler ökünçini ḳaçan körseler ḳını. ḳılġay miz ġullarnı anlarnıŋ boyunlarıŋa kim tandılar. yanut bėrilmezler meger ḳılur erdiler.

33. Bu sefer zayıf halk kitleleri, kibirli ve azgın liderlerine, "Hayır! Gece gündüz işiniz gücünüz hilekârlıktı. Siz, bize Allah'ı inkâr etmemizi ve O'nun yerine putlara tapınmamızı emrediyor, baskı uyguluyordunuz" diyeceklerdir ve cehennem azabını gördüklerinde hepsi duydukları pişmanlığı içlerine atacaktır. Biz de küfürde direnen bu inkârcıların boyunlarına kızgın demirden halkalar geçireceğiz. Bu ceza, sadece yapıp ettiklerinin karşılığıdır, başka bir şey değil.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُم بِهِ كَافِرُونَ {سبأ/34}

34.ıḍmadımız bir kent içinde ḳorḳuttaçıdın meger aydı ol kent uluġları biz ıḍıldıŋızlar aŋar tanıġlılarmiz.

34. (Ey Peygamber!) Biz bir beldeye ne zaman bir peygamber göndermişsek o beldenin şımarık zenginleri, (aynen sana karşı gelen şımarık zenginler gibi) "Biz sizin getirdiğiniz şeylere inanmıyoruz" demişlerdir.

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ {سبأ/35}

35.taḳı aydılar biz üküşrek tawarlıġlar ʿayāllıġları miz ermez miz ḳınalġular.

35. Üstelik bir de şunu söylemişlerdir: "Bizim malımız mülkümüz, evlâdımız sizinkinden çok fazla (biz itibarlı kimseleriz). Dolayısıyla biz azab falan görmeyiz."

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاء وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ {سبأ/36}

36.aẏġıl meniŋ iḍim yaḍar rūzīni kimke tilese yme tarıtur yoḳ kim kişilerniŋ üküşreki bilmesler.

36. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "Benim Rabbim dilediğine bol, dilediğine az rızık verir. Fakat insanların çoğu bu gerçeği bilmezler."

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُم بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَى إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ لَهُمْ جَزَاء الضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ {سبأ/37}

37.ermez tawarınıẓlar ap ʿayāllarınıẓ ol nek yawutsa silerni biziŋ üskümizde yaḳınlıḳ meger kim kėrtgünse taḳı ḳılsa ėḍgü iş. anlar anlarḳa turur ḳat ḳat yanut ḳılmışları üçün. anlar ḥücreler içre īmīnler.

37. Ey insanlar! Sizi Bize yaklaştıracak olan mallarınız ve evlâtlarınız değildir. Kim inanıp iyi ve yararlı işler yaparsa Bize yaklaşacak olan odur. İşte böyle kimselere, yaptıkları işler sebebiyle kat kat mükâfat verilecek, onlar cennet köşklerinde güven içinde yaşayacaklardır.

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُوْلَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ {سبأ/38}

38.anlar ḳatıġlanurlar belgülerimiz içinde ʿāciz ḳılġuçılar bolup anlar ḳın içinde anutulmışlar.

38. Âyetlerimizi geçersiz kılmak için uğraşanlar ise yaka paça edilip cehenneme atılacaklardır.

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاء مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنفَقْتُم مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيرُ الرَّازِقِينَ {سبأ/39}

39.aẏġıl meniŋ iḍim yaḍar rūzīni kimke tilese ḳullarında tarıtur aŋar ol kim yanut bėrdiŋiz nersedin ol yanut bėrür aŋar. ol rūzī bėriglilerde yėgreki.

39. Ey Peygamber! De ki: "Evet, Rabbim kullarından dilediğine rızkı bol bol verir, dilediğinin rızkını da kısar. Bilin ki, hayırlı işlerde harcadığınız malların yerine Allah yenisini verir. Çünkü en iyi rızık veren O'dur.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ {سبأ/40}

40.ol kün tėrgey miz anlarnı yumķı yana ayġay miz feriştelerke bular mu erdiler silerke tapnur erdiler.

40. Kıyamet günü Allah (melekleri Allah'ın katında kendilerine şefaatçi olarak gören) o inkârcıların hepsini bir araya toplayacak ve meleklere, "Size tapanlar (sizden şefaat umanlar) bunlar mıydı?" diye soracak.

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ {سبأ/41}

41.ayġaylar feriştеler yaraġsızlardın sen arıġsız biziŋ iḍimiz anlarda kėḍin. anlar tapnur erdiler yeklerke üküşrekleri kėrtgünmiş erdiler.

41. Melekler de, "Rabbimiz! Seni tenzih ederiz. Sen yücelerden yücesin. Bizim dostumuz onlar değil Sensin. Bilakis onlar cinlere şeytanlara tapıyorlardı, çoğu onlara inanıyordu" diyeceklerdir.

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ {سبأ/42}

42.bu kün ol kün erür erklig bolmaz amarıŋızlar amarıke asıġ tėgürmek ziyān tėgürmemek. ayur miz anlarķa kim küç ķıldılar tatıŋlar ot ķınnı ol anı yalġanķa tutar erdiŋizler.

42. Biz o gün müşriklere: "Bugün birbirinize ne bir fayda ne de bir zarar verebilecek durumdasınız. İnkâr ettiğiniz o cehennemin azabını şimdi tadın bakalım" diyeceğiz.

وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَن يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُّفْتَرًى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ {سبأ/43}

43.ḳaçan oḳılsa anlar üze belgülerimiz aẏġaylar ermes bu meger bir er tiler yandurmaḳ silerni andın tapnur erdi ataŋızlar. aẏġaylar ermez bu meger yalġan ḳoşulmış. anlar kim tandılar yaraşıḳa ḳaçan keldi erse anlarḳa ermes bu meger cāḏūluḳ belgülüg.

43. Çünkü onlar, kendilerine âyetlerimiz açık açık okunduğunda, "Bu adamın amacı, sizi, atalarımızın tapındığı şeylerden alıkoymaktan başka bir şey değil, söyledikleri de uydurup Allah'a isnad ettiği iftiralardan ibarettir" demişlerdi. Evet, küfürde direnen bu insanlara hak ve hakikatlerle dolu olan Kur'an anlatıldığında, "Bu apaçık sihirden başka bir şey değil" diyerek karşı çıkmışlardı.

وَمَا آتَيْنَاهُم مِّن كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِن نَّذِيرٍ {سبأ/44}

44.bėrmedimiz anlarḳa hīç bitig oḳısalar anı ıḏmadımız anlarḳa sėnde öŋdün bir ḳorḳuttaçı.

44. Oysa Biz onlara (şirk koşmalarını emreden,[232] sana verilen Kur'an'ın asılsız olduğunu kanıtlayan) okuyup ders alacakları bir kitab göndermedik. Senden önce onlara bir peygamber de göndermedik. (O halde neye dayanarak seni yalanlıyorlar?)

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ {سبأ/45}

45.yalġanḳa tuttı anlar kim anlarda öŋdün tėgmediler onda bir aŋar bėrdimiz anlarḳa. yalġanḳa tuttılar meniŋ yalavaçlarımnı neteg erdi meniŋ ḳınım.

45. Şu bir gerçektir ki, onlardan önceki milletler de peygamberlerini yalanlamışlardı. Oysa bugünkü inkârcılar, öncekilere verdiğimiz güç ve nimetlerin onda birine bile sahip değiller. (Önceki o güçlü milletler azabımı engelleyemediler, bu inkârcılar mı engelleyecek?!) Evet, onlar elçilerimi yalanlamışlardı. Fakat Benim cezalandırmam nasılmış, gösterdim onlara!

232 Bkz. Rûm 30/35.

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُم بِوَاحِدَةٍ أَن تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَفُرَادَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُم بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ {سبأ/46}

46.aygıl bütünlükün pend bérür men silerke bir pend birle aḍaḳın tursa siler Taŋrıḳa ėkkirer yā birer yana saḳınsa siler yoḳ yalavaçıŋızlar birle hīç telwelig. ermez ol meger ḳorḳutuġlı silerke ḳatıġ ḳın öŋdüninde.

46. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "Sizden tek bir isteğim var: Bir araya gelip topluca istişare edin, teker teker görüş açıklayın, (Allah için elinizi vicdanınıza koyarak) iyice düşünüp değerlendirin. Göreceksiniz ki, arkadaşınızda delilikten hiçbir eser yoktur. O, sadece şiddetli bir azab gelip çatmadan önce sizi uyaran bir elçidir."

قُلْ مَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ {سبأ/47}

47.aygıl negü kim ḳolsa men silerde terdin ol silerke. ermez meniŋ terim meger Taŋrı üze ol tėgme nerse üze tanuḳ turur.

47. De ki: "Biliyorsunuz ki, yaptığım bu işe karşılık ben sizden herhangi bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatımı Allah verecektir. Çünkü O her şeyi görmekte, bilmektedir."

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَّامُ الْغُيُوبِ {سبأ/48}

48. aygıl meniŋ iḍim yaḍar könilik örtüglügleri biligli.

48. Yine de ki: "Rabbim hakkı dilediği kulunun kalbine yerleştirir. Çünkü O bütün gaybı; hakkı yerleştireceği kalpleri çok iyi bilendir."

قُلْ جَاء الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ {سبأ/49}

49.aygıl keldi bilgen törçimez yaraġsız yandurmas.

49. De ki: "Hak din gelmiştir. Artık şirkin[233] ne adı kalmıştır ne de sanı.

233 Lafzen, "Bâtıl."

قُلْ إِن ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ {سبأ/50}

50.aygıl eger azsa mėn men azar mėn özümke. eger köni yol bulsa men anıŋ birle kim yarlıġ ıḍur maŋa iḍim. ol ėşitgen turur yawuḳ turur.

50. De ki: "Eğer ben hak yoldan ayrılırsam bunun zararı kendimedir. Eğer doğru yoldan gidersem bu, Rabbimin bana verdiği vahiy sayesindedir. Rabbim Semî'dir; doğru yoldan ayrılanın da bu yoldan gidenin de sözünü işitir, ne yaptığını bilir, Karîb'dir; O insana (şah damarından daha)[234] yakındır.

وَلَوْ تَرَى إِذْ فَزِعُوا فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ {سبأ/51}

51.eger körse sėn ançada ḳorḳarlar ḳurtulmaġaylar tutulġaylar yaḳın yerdin.

51. Sen inkârcıların (kıyamette) tam da avucumuza düştükleri[235] ve hiçbir yere kaçamayacaklarını anladıkları anda nasıl korku ve telâşa kapıldıklarını bir görsen!"

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّىٰ لَهُمُ التَّنَاوُشُ مِن مَكَانٍ بَعِيدٍ {سبأ/52}

52.ayġaylar kėrtgündimiz aŋar ḳayudın bolġay anlarḳa ewre yanmaḳ ıraḳ yerdin.

52. İşte o zaman onlar, "Şimdi biz peygambere inandık" diyeceklerdir; fakat (asıl iman etme yeri olan dünyaya) çok uzak bir yerden o imana nasıl ulaşabilecekler ki!

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِن قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ {سبأ/53}

53.tandılar oḳ iḍike ölümde öŋdün. tiŋlemedip sözlerler örtüglüg birle yıraḳ yerdin.

53. Oysa onlar dünyada iken küfürde direniyor, körü körüne, uzaktan atıp tutuyorlardı.

234 Krş. Kaf 50/16.

235 Lafzen, "Yakın bir yerden yakalandıkları." Bu ifade çeşitli şekillerde açıklanmış olmakla birlikte biz, İbn Attiyye'nin "Tam bir yakalama" şeklindeki yorumuna dayanarak kelimeye, "Avucumuza düştüklerinde" şeklinde anlam verdik.

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِم مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُّرِيبٍ {سبأ/54}

54.ewrülgey anlar ara anlar ara ārzūlarlar neteg kim ḳılındı anlarnıŋ ḳayuları birle munda öŋdün. anlar erdiler sėzik içinde sėzingen.

54. Sonuçta, tıpkı önceki inkârcılara yapıldığı gibi, kendileri ile dünyaya dönüş istekleri arasına aşılmaz bir sed çekilecek. Çünkü onlar, (dünyada iken şimdi inandıkları hakikatlere karşı) derin bir şüphe içindeydiler.

35 سُورَةُ فَاطِرٍ

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 45 âyettir. Adını ilk âyette geçen "Fâtır" (Yaratıcı) kelimesinden almıştır.

(35)

fāṭır sūresi

bu fāṭır sūresi ḳırḳ beş āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

iḍi atı birle bağırsaḳ yarlıḳaġan.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَّثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاء إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {فاطر/1}

1. ögdi Taŋrıḳa köklerni törütügli yerlerni ḳılıġlı feriştelerni yalavaçlıḳḳa ḳanatlar iḍisi ėkkirer üçer törter. arturur rūzī içinde ne tilese. bütünlükün Taŋrı tėgme nerse üze uġan ol.

1. Hamd; bütün övgüler, şükürler gökleri ve yeri yaratıp birbirinden ayıran; ikişer, üçer, dörder… kanatlı melekleri elçiler olarak gönderen Allah'a mahsustur. O'nun dilediğini yaratma konusunda bir sınırı yoktur.[236] Çünkü Allah'ın her şeye; dilediğini dilediği kadar ve dilediği şekilde yaratmaya gücü yeter.

مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِن بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {فاطر/2}

2.yoḳ kim açsa Taŋrı kişiler yarlıḳamaḳdın yıġınıġlı yoḳ aŋar ol kim yıġsa ıḍıġlı yoḳ aŋar anda kėḍin. ol turur küsüş bütün işlig.

2. Allah'ın insanlara açtığı lutuf ve ihsan kapısını kimse kapatamaz, O'nun kapattığını da kimse açamaz. O, Azîz'dir; dilediğine bol, dilediğine az nimet verme gücüne ve iradesine

236 Zâriyât 51/47.

sahiptir, Hakîm'dir; böyle yapması O'nun hikmetinin gereğidir.[237]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ {فاطر/3}

3. ay ḫālayıḳlar yāḍ ḳılınlar Taŋrı niʿmetini siler üze. nek bar mu törütügli Taŋrıda aḍın rūzī bėrse silerke kökdin yerdin. yoḳ Taŋrı meger ol. ḳayudın yalġan sözler siler.

3. Ey insanlar! Allah'ın size verdiği nimetleri hatırlayın, gökten ve yerden size rızıklar veren Allah'tan başka bir yaratıcı mı var? Şunu iyi bilin ki, O'ndan başka Tanrı yoktur. O halde O'nu bırakıp nasıl başka varlıklara yöneliyor; O'na ortaklar koşabiliyorsunuz?!

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ {فاطر/4}

4. eger yalġan tutsalar sėni yalġan tutuldı oḳ yalavaçlar sėnde öŋdün. Taŋrı tapa yandurulur işler.

4. Ey Peygamber! Eğer insanlar seni yalanlarlarsa (üzülme,) bil ki, senden önceki peygamberler de yalanlanmışlardı. Yine bil ki, bütün işler Allah'a dönecek; herkes O'nun huzurunda bir gün hesap verecektir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ {فاطر/5}

5.ay ḫālayıḳlar Taŋrınıŋ vaʿdesi rāst turur. armasun silerni yaḳınraḳ tiriglik armasun silerni Taŋrıdın arġan yek.

5. Ey insanlar! Allah'ın vaadi mutlaka gerçekleşecektir. Öyleyse dünya hayatı sizi kesinlikle aldatmasın. Sakın şeytan sizi Allah ile (ilgili yanlış inanışlara saptırarak) kandırmasın.[238]

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ {فاطر/6}

237 Krş. En'âm 6/17.
238 Krş. Lokman 31/33; Hadîd 57/14.

6.çın yek silerke yaġı turur tutuŋlar anı yaġı. ünder anıŋ süsini bolġu üçün örtegen ot iḍileri.

6. Şüphesiz şeytan sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman belleyin. Çünkü şeytan kendine uyanları cehennemlikler arasına çağırır, sürükler.[239]

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ {فاطر/7}

7.anlar kim tandılar anlarḳa ḳın turur ḳatıġ. anlar kim kėrtgündiler ḳıldılar ėḍgülükler anlarḳa yarlıḳamaḳ uluġ ter muyan.

7. Unutmayın ki, şeytana uyup da küfürde direnenlere şiddetli bir azab vardır. İnanıp iyi ve yararlı işler yapanlara da bağışlanma ve büyük bir ödül vardır.

أَفَمَن زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَاء وَيَهْدِي مَن يَشَاء فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسَرَاتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ {فاطر/8}

8.ol kişi bezeldi aŋar yawuz işni nėme körür anı körklüg. Taŋrı yolsuz ḳılur kimni tilese. taḳı köndürür kimni tilese. ḳılmasun etözüŋ anlar üze ḳaḍġu. bütünlükün Taŋrı bilgen turur anı kim ḳılurlar.

8. Kötü işleri kendisine hoş gösterilen ve nihayet bunları doğru ve güzel gören kimseye ne demeli! (Bu kişi şeytanın adamı değildir de nedir!) Bil ki, Allah dilediğini (dalâlet yolunu tercih edeni) dalâlette bırakır, dilediğini (hidayet yolunu tercih edeni) de hidayete erdirir. Dolayısıyla onlar için üzülüp kendini mahvetme. Çünkü Allah onların yaptıklarını (sana ve müslümanlara kurdukları tuzakları) bilmektedir.[240]

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ {فاطر/9}

9.ol ol iḍi ıḍtı yellerni ḳıġrur bulıtnı. sürer miz anı bir ölüg kentke tirgürdimiz taḳı anıŋ birle yaġmur birle yerni ölmişde kėḍin. andaġoḳ turur ḳıyāmet küni.

239 Krş. Hıcr 15/39; İsrâ 17/62.

240 İbn Abbas, bu âyetin Ebû Cehil ve adamları hakkında geldiğini rivayet etmiştir. Âyetin son cümlesi, onların Hz. Peygambere kurdukları tuzaklara işaret etmektedir.

9. O Allah ki, rüzgârları gönderir, onlar da bulutları harekete geçirir. Biz o bulutları ölü topraklara yöneltir (yağmur yağdırır) ve bu sayede çorak topraklara hayat veririz. Kıyamet günü diriliş de işte böyle olacaktır.

مَن كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُوْلَئِكَ هُوَ يَبُورُ {فاطر/10}

10.kim tilese aġırlıġ Taŋrıḳa turur aġırlıġ ḳamuġ barça. aŋar aġar yaḫşı söz ėḍgü iş kötrür anı. anlar uġrarlar ėsizlikke anlarḳa ḳatıġ ḳın turur. anlarnıŋ yawuz uġraġları ol helāk bolur.

10. (Müşrikler izzet ve şeref kazanmak için putlara tapıyorlar.)[241] Kim izzet ve şeref istiyorsa bilsin ki, şan ve şeref tamamıyla Allah'a aittir (İzzet ve şeref yalnızca O'na inanmakla kazanılır). Unutmayın, Allah katına yükselen; O'nun katında değerli olan şey güzel söz; tevhid inancıdır. İyi ve yararlı işler de tevhid inancıyla yücelir, anlam kazanır.[242] (İzzet ve şerefe, ancak tevhid inancıyla, iyi ve yararlı işler yapmakla ulaşılır). Sinsice tuzaklar kuranlar (seni ve getirdiğin dini yok etme hesapları yaparak izzet ve şeref kazanmak isteyenler) içinse şiddetli bir azab vardır. Kurdukları tuzaklar da boşa çıkacaktır.

وَاللَّهُ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ {فاطر/11}

11.Taŋrı yarattı silerni toprāḳdın yana arḳa suwıdın yana ḳıldı silerni cüftler. yme kötürmez hīç tişi yme yükni ḳoḍmaz meger anıŋ bilmeki birle. tiriglik tutulmaz hīç tiriglik eksütülmez anıŋ tiriglikindin meger bitig içinde. bütünlükün ol Taŋrı üze āsān turur.

11. Allah sizi önce topraktan, sonra bir damla sudan yarattı. Sonra da sizi kadınlı-erkekli eşler haline getirdi. Bir dişi O'nun bilgisi ve takdiri olmadan ne hâmile kalabilir ne de doğurabilir. Bir kişinin ömrünün uzun veya kısa olması da O'nun koyduğu yasalara[243] göre gerçekleşir.[244] Şüphesiz bütün bunları yapmak Allah için çok kolaydır.

241 Bkz. Meryem 19/81.

242 Âyetin bu kısmına, "İyi ve yararlı işler, güzel sözü (Tevhid inancını) yüceltir; anlamlı kılar" ve "İyi ve yararlı işler de Allah'a yükselir" şeklinde anlam verenler de olmuştur.

243 Lafzen, "Kitaptaki kayda göre."

244 Krş. A'râf 7/34; Nahl 16/61.

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ {فاطر/12}

12.tüz bolmaz ėkki teŋiz. bu birisi ḫoş tatlıġ siŋiglig anıŋ içmeki bu taḳı birisi tuzluġ siŋilmek. tėgme birindin yėr siler yaş ėt çıḳarur siler ėtigler keḍer siler anı. yme körür sėn kėmini anıŋ içinde yarıġlı keligli tilegüŋizler üçün anıŋ artuḳluḳından bolġay kim siler sipās ötegey siler.

12. (Görmüyor musunuz?) İki deniz (denizle göl) dahi birbirine benzemiyor. Birinin suyu tatlı, serinletici ve içimi kolay, diğerinin suyu ise tuzlu ve acı. Siz bunların her birinden taze et; taze su ürünleri yiyor, takı olarak kullandığınız süs eşyaları çıkarıyorsunuz. Ve görüyorsun(uz) ki, gemiler de Allah'ın vereceği rızkı aramanız için suları yara yara dolaşıp duruyor. Umulur ki bunları düşünüp şükredersiniz.[245]

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ {فاطر/13}

13.kigrür tünni kündüz içiŋe yme kigrür kündüzni tün içiŋe. musaḫḫar ḳıldı künni taḳı aynı tėgme biri yöriyür atalmış vaḳtḳa tėgi. ol turur Taŋrı aŋar turur erkliglik. anlar oḳır siler anda aḍın erklig ermesler ḫurmānıŋ iç ḳabınça.

13. Geceyi kısaltarak gündüze, gündüzü de kısaltarak geceye katan O'dur. Her biri belli bir zamana kadar kendi yörüngesinde akıp giden güneşi ve ayı sizin istifadenize sunan da O'dur. İşte sizin Rabbiniz böyle bir Allah'tır, evrenin hâkimiyeti O'nundur. Sizin O'nu bırakıp da tapındığınız şeyler ise hurma çekirdeğinin zarına bile hükmedemezler.

إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ {فاطر/14}

14.eger oḳısa sen anlarnı ėşitmezler oḳımaḳınızlarnı eger ėşitseler yanut bėrmegeyler erdi silerke. ḳıyāmet kün tanarlar silerniŋ ortaḳlıḳınızḳa. uḳturmas saŋa bilgen iḍi meŋizlig.

245 Krş. Nahl 16/14; Furkân 25/53.

14. Onlara seslenseniz sizin çağrınızı duymazlar, duysalar bile size cevap veremezler. Kıyamet gününde ise kendilerini Allah'a ortak koşmanızı reddedecekler; Allah'ın ortakları olmadıklarını söyleyeceklerdir.[246] Bunları, sana kimse, her şeyi en iyi bilen (Allah) gibi haber veremez (bir kimsenin kendisi hakkındaki sözü kadar, hiçbir söz gerçeği ifade etmez).[247]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاء إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ {فاطر/15}

15.ay kişiler siler çıġaylar Taŋrıḳa Taŋrı ol turur muŋsuz ögdülmiş.

15. Ey insanlar! Siz hepiniz Allah'a muhtaçsınız. Allah ise Ganî'dir; hiçbir kimseye ve hiçbir şeye muhtaç değildir, Hamîd'dir; bütün övgülere lâyık olan yalnızca O'dur.

إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ {فاطر/16}

16.eger tilese ėletgey silerni keldürgey yaŋı törütüg.

16. O dilerse sizi yok edip yerinize yeni bir nesil getirir.

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ {فاطر/17}

17. ermez ol Taŋrı üze küşüş.

17. Bu, Allah için zor bir şey değildir.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَن تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ {فاطر/18}

18.yüḍmes yazuḳ ḳılıġlı taḳı biregü yükini. eger ündese aġır yüklüg yükiŋe kötrülmes andın nerse neçeme bolmasa yawuḳluḳ iḍisi. sėn ḳorḳutur sėn anlarnı kim ḳorḳarlar iḍilerinde örtüglüg erken aḍaḳın tutarlar namāznı. kim arıġlıḳ ḳılsa bütünlükün arıġlıḳ ḳılur özine. Taŋrıḳa turur yanış.

246 Krş. Meryem 19/82; Kasas 28/63; Ankebût 29/25; Ahkaf 46/ 5-6.

247 Parantez içindeki anlam, İbn Atıyye'nin yorumuna göre verilmiştir.

18. Bilin ki, (kıyamet günü) hiçbir günahkâr bir başkasının günahını yüklenmez. Yükü ağır olan birisi başka birini çağırıp yükünün bir kısmını taşımasını istese, yakını bile olsa o kişiye hiçbir yük yüklenmez. Ey Peygamber! Sen ancak, görmedikleri halde âhirete[248] inanıp Rablerinin azabından korkan ve namazı kılan insanları uyarabilirsin. Kim nefsini kötü duygulardan arındırırsa, bunu kendisi için yapmış olur.[249] Unutmayın ki, dönüp varılacak tek yer Allah'ın huzurudur.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ {فاطر/19}

19.tüz bolmaz közsüz körgen közlüg birle.

19. Görenle görmeyen (inananla inanmayan) bir değildir.

وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ {فاطر/20}

20.ap yme ḳaraŋḳuluḳ ap yme yaruḳluḳ.

20. Karanlıklarla aydınlık (bâtıl ile hak) bir değildir.

وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ {فاطر/21}

21.ap yme köligelig ap yme ḳuyaş birle.

21. Gölge ile sıcaklık (sevap ile günah) bir değildir.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاء وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاء وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ {فاطر/22}

22.tüz bolmaz. tirigler ap yme ölügler. Taŋrı èşittürür kimke tilese ermez sèn èşittürügli ol kim gürlar içinde erseler.

22. Dirilerle ölüler (müminlerle kâfirler) bir değildir. Gerçek şu ki, Allah hakkı dinlemek

248 Lafzen, "Gayba."
249 Âyetin bu kısmına, "Kim zekâtını verirse kendisi için vermiş olur" şeklinde bir anlam da verilebilir.

isteyen kişinin, duyup dinlemesini diler; takdir eder. Fakat sen kabirdekilere (ölü gibi ruhsuz kâfirlere) hiçbir şey işittiremezsin.

إِنْ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ {فاطر/23}

23.ermez sėn meger ḳorḳuttaçı.

23. Sen sadece bir uyarıcısın.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خلَا فِيهَا نَذِيرٌ {فاطر/24}

24.biz ıḍtımız sėni yaraġlıġ birle sewünç bėrigli ḳorḳuttaçı. yoḳ hīç ümmet meger keçti anıŋ içinde ḳorḳuttaçı.

24. Ey Peygamber! Şüphesiz Biz seni hak ve hakikatlerle dolu bir kitapla müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Kendilerine bir uyarıcı gelmeyen hiçbir topluluk yoktur.[250]

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ جَاءتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ {فاطر/25}

25.eger yalġanḳa tutsalar sėni yalġanḳa tuttı oḳ anlar kim anlarda öŋdün. erdiler keldi anlarḳa yalavaçları belgüler birle bitimiş bitig birle bitig birle yaruḳ.

25. Eğer seni yalanlayacak olurlarsa (üzülme) bil ki, onlardan önceki toplumlar da peygamberlerini yalanlamışlardı. Oysa peygamberleri onlara mucizeler, sahifeler ve yollarını aydınlatan kitaplar getirmişlerdi (fakat onlara bir fayda vermedi).

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ {فاطر/26}

26.yana tuttuḳ enāmnı anlarnı kim tandılar. neteg erdi mėnim ḳınım.

26. Sonra küfürde direnen o inkârcıları öyle bir cezalandırdım ki, Beni inkâr etmenin cezası neymiş gördüler.

250 Krş. İsrâ 17/15; Şuarâ, 26/208.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ {فاطر/27}

27.körmez mü sėn bütünlükün Taŋrı indürdi kökdin suwnı çıḳardımız anıŋ birle yėmişler türlüg türlüg könleri taġlardın yollar ürüŋler ḳızıllar türlüg türlüg meŋizleri nėme yawlaḳ ḳaralar.

27. Allah'ın gökten yağdırdığı yağmura bir baksan(ız)a! Biz o yağmurla rengârenk meyveler bitirdik. Dağlarda beyaz, kırmızı, türlü renklerde ve simsiyah katmanlar, yollar oluşturduk.

وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ {فاطر/28}

28.kişilerde kölüklerindin yılḳılardın türlüg türlüg könleri andaġoḳ. bütünlükün ḳorḳar Taŋrıda ḳullarında bilgeler. bütünlükün Taŋrı küşüş turur yazuḳ örtgen.

28. Aynı şekilde çeşitli renklerde insanlar, hayvanlar ve davarlar yarattık. Allah'tan gerçek anlamda korkanlar, bütün bu hakikatleri hakkıyla kavrayan âlimlerdir.[251] Şüphesiz ki, Allah Azîz'dir; bütün bunları göre göre inkârda direnenleri cezalandırmaya muktedirdir, Gafûr'dur; bu hakikatleri görüp tevbe edenlerin günahlarını bağışlar.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ {فاطر/29}

29.bütünlükün anlar oḳırlar Taŋrı bitigini aḍaḳın tutarlar namāznı yėtrürler anıŋdın kim rūzī ḳıldımız anlarḳa yaşru āşkārā umanurlar bir satıġ hergiz artamaz.

29. Allah'ın kitabını okuyup ona uyan, namazı kılan ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizlice veya açıktan hayırlı işlerde harcayanlar, aslâ tükenmeyecek bir kazanç elde etmiş olurlar.

251 Bu âyeti, Ömer ibn Abdilazîz'in, "İnnemâ yahşellâhü min 'ıbâdihi'l-'ulemâe" şeklinde okuduğu rivayet edilir. Buna göre mana, "Allah kullarından âlim olanlara çok değer verir" şeklinde olur.

لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ {فاطر/30}

30.bėrgü üçün yallarını arturġu üçün anlarḳa anıŋ artuḳluḳından. ol yazuḳ örtgen yanut bėrgen.

30. Çünkü Allah onların mükâfatlarını tam olarak verecek, lutuf ve keremiyle daha da artıracaktır. Şüphesiz ki O Gafûr'dur; onların işleyecekleri günahları bağışlar, Şekûr'dur; verdiği nimetlere şükredenlere daha fazlasını verir.[252]

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ {فاطر/31}

31.ol kim yarlıġ ıḍtımız saŋa bitigdin ol yaraşı çın tutuġlı anıŋ utrusında turur. bütünlükün Taŋrı anıŋ ḳullarını biligli turur körügli turur.

31. Sana vahyettiğimiz bu kitab, kendinden önceki kitapları onaylayıcı (onlara uygun)[253] olarak gelen hakikatin ta kendisidir. Allah kullarının gizli açık her şeyinden haberdardır, onları görüp gözetmektedir (Seni vahye ehil bulmasaydı önceki kitapları doğrulayıcı olan bu Kur'an'ı sana vahyetmezdi).

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ {فاطر/32}

32.yana mīrāṣ bėrdimiz bitigni anlarḳa kim üḍürdimiz ḳullarımızda. anlarda küç ḳılıġlı özine anlarda orta turuġlı anlarda aşnuġlı ėḍgülükler birle Taŋrı yarlıġı birle. ol turur ol artuḳluḳ uluġ.

32. Sonra Biz bu kitabı, kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras bıraktık; onlara emanet ettik. Onlardan bazıları kendilerine zulmeder; bu emanetin hakkını vermez, bazıları ise orta bir yolu izler (çoğu zaman onunla amel etmekle beraber hataları da olabilir). Diğer bir kısmı da Allah'ın izniyle iyi işlerde (bu emanetin hakkını yerine getirmede) en önde gider. İşte asıl büyük fazilet de budur.

252 Krş. İbrahim 14/7.

253 "Onlara uygun" yorumu, tevhid inancı açısından onlardan farklı bir hüküm getirmediğini, semâvî dinlerin aslının tevhid inancı olduğunu ifade eder.

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ {فاطر/33}

33.ʿadn uştmaḫları kirgeyler aŋar ḫoş ḳaş urlurlar anıŋ içinde bilezüklerdin altundın yinçü. anlarnıŋ keḍimleri anıŋ içinde torḳu.

33. Onların mükâfatı Adn cennetleridir. Onlar oraya girecekler, orada kendilerine altın ve inci bilezikler takılacak, giysileri de ipekten olacaktır.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ {فاطر/34}

34.ayġaylar ögdi Taŋrıḳa ol kim ėletti bizdin ḳaḍġu saḳınç. çınoḳ biziŋ iḍimiz yazuḳ örtgen turur şükr yanutı bėrgen turur.

34. Ve o gün onlar şöyle dua edecekler: "Bizden üzüntüyü gideren bize acıyı tattırmayan Allah'a hamd olsun; bütün övgüler, şükürler O'na mahsustur.[254] Şüphesiz Rabbimiz Gafûr'dur; çok bağışlayıcıdır, Şekûr'dur; Kendine şükredenleri daha fazlasıyla ödüllendirir."

الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ {فاطر/35}

35.ol kim tüşürdi bizni turġu sarāy içinde öz faẓlıdın. tėgmez biziŋke anıŋ içinde emgek taḳı tėgmes biziŋke anıŋ içinde armaḳ.

35. "O'dur, lutuf ve keremiyle bizi bu cennet yurduna yerleştiren. (Çok şükür!) Artık burada bize ne bir yorgunluk var, ne de bir bıkkınlık."

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ {فاطر/36}

36.anlar kim tandılar anlarḳa tamuġ otı. ḳażā ḳılınmaġay anlar üze ölseler yüŋlünmez anlardın anıŋ ḳınındın. mundaġoḳ yanut bėrür miz ḳamuġ nū-sipāsḳa.

36. Küfürde direnenlere ise cehennem ateşi vardır. Ölmelerine de hükmedilmez ki ölüp

254 Krş. Yunus 10/10.

kurtulsunlar. Azapları biraz olsun hafifletilmez. Küfürde direnenleri Biz işte böyle cezalandırırız.

وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ {فاطر/37}

37. anlar çarlaşġaylar anıŋ içinde iḍimizā! çıḳarġıl bizni ėḍgülük ḳılalım anda öŋin kim ḳılur erdimiz. uzun tiriglik bėrmedimiz mü silerke ol kim pend tutsa anıŋ içinde. ol kim pend tutar keldi silerke ḳorḳuttaçı. tatıŋlar yoḳ küç ḳılıġlılarḳa yārī bėriglidin.

37. Onlar orada şöyle feryat edecekler: "Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkar ki, daha önce yaptığımız kötü işlere karşılık iyi işler yapalım." (Onlara şöyle cevap vereceğiz:) "Biz size, düşünüp doğru yolu bulmak isteyen bir kimseye yetecek kadar ömür vermedik mi? Üstelik size bir uyarıcı da gelmemiş miydi? (O zaman niçin inanmadınız?) Öyleyse şimdi cehennem azabını tadın bakalım. Sizin gibi zâlimlere yardım edebilecek hiç kimse yoktur."

إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ {فاطر/38}

38.bütünlükün Taŋrı biligli turur kökler yerler örtüglügini. ol bilgen köŋüller iḍisi.

38. Elbette Allah göklerin ve yerin bütün gizliliklerini (sizin bilmediğiniz her şeyi) bilir. Dolayısıyla O, kalplerde gizlenen düşünce ve niyetleri çok iyi bilir. (Onların dünya hayatına tekrar döndürülseler bile yasaklanan şeyleri yine yapacaklarını ve yalancı olduklarını[255] Allah iyi bilmektedir).

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا {فاطر/39}

39.ol iḍi turur ḳıldı silerni ḳėḍin kelip başlaġılılar yer içinde. kim tansa anıŋ üze turur anıŋ kāfirlıḳı. artmaz tanıġılılarḳa tanmaḳları iḍileri üskinde meger düşmenlik. artturmas kāfirlerḳa tanmaḳları meger ziyān.

255 Bkz. En'âm 6/28.

39. Sizi, yeryüzünde yok olup giden toplulukların yerine geçiren O'dur. O halde kim küfürde direnirse zararı kendisinedir. Ancak şunu biliniz ki, kâfirlerin küfürde direnmeleri sadece Rablerinin gazabını arttırır. Evet, kâfirlerin, küfürde direnmelerinin onlara kazandırdığı tek şey de hüsrandır.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّنْهُ بَلْ إِن يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُم بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا {فاطر/40}

40.aygıl nė körür siler ortaḳlarınıznı anlar kim oḳırlar Taŋrıda aḍın körkitünler maŋa nė törüttiler yerde azu anlarḳa ortaḳlıḳ mu bar kökler içinde azu bėrdi mü anlarḳa bitig anlar belgülüg üze andın yoḳ kim vaʿde bėrür küç ḳılıġlılar amarılar amarıke meger arġuç.

40. Ey Peygamber! De ki: "Allah'ı bırakıp da Tanrı diye tapındığınız şeylere bir bakar mısınız? Gösterin bana, yeryüzünde neyi yaratmışlar?" Yoksa şu göklerin (yaratılmasında Bana yardım etmişler de oraların) hükümranlığında onların Bana ortak olma hakları mı var? Ya da o müşriklere bir kitab indirmişiz de ona dayanarak mı Bana ortaklar koşuyorlar? Hayır, hayır! Bu müşriklerin (taptıkları putların kendilerine şefaatçi olacaklarına dair nesilden nesile) birbirlerine yaptıkları vaad, aldatmacadan başka bir şey değildir.

إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَن تَزُولَا وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا {فاطر/41}

41.bütünlükün Taŋrı yıġıp tutar köklerni taḳı yerni tepremedin. eger tepreseler kim tutar anlarnı iḍide aḍın. ol erür keçürgen yazuḳ örtgen.

41. Gökleri ve yeri bir düzen içinde tutan ve onları yok olmaktan koruyan sadece Allah'tır. Şayet göklerle yerin kurulu düzenleri bozulmuş olsa, onları tekrar bir düzen içine sokabilecek Allah'tan başka hiçbir varlık yoktur. Allah Halîm'dir; kullarını hemen cezalandırmaz, onlara kızıp evrenin düzenini bozmaz, Gafûr'dur; kullarına tevbe etme fırsatı verir, tevbe ederlerse günahlarını bağışlar.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا {فاطر/42}

42.andıḳtılar Taŋrını tuta antları ḳatıġlıḳınça eger kelse anlarḳa ḳorḳuttaçı bolġuluḳ turur köni yol bolmışraḳ bir gürūhdın. ḳaçan keldi erse anlarḳa ḳorḳuttaçı artturmadı anlarḳa meger ürkmek.

42. Müşrikler, kendilerine bir uyarıcı geldiği takdirde, herhangi bir toplumdan daha iyi bir şekilde hidayet yolunda yürüyeceklerine dair büyük yeminler etmişlerdi. Fakat kendilerine bir uyarıcı gelince, bu onların imandan daha da uzaklaşmalarına sebep oldu.

اسْتِكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا {فاطر/43}

43.uluġsıġlıḳ ḳılur yer içinde yme yawuz uġraġ. yme ol yawuz uġraġ meger ehli birle. körmezler meger ozaḳılarnıŋ yolı bulmaġay sėn Taŋrı yolıŋa tegşürmek bulmaġay sėn Taŋrı yolıŋa ewürmek.

43. Üstelik peygamberin gelişi onların, ülkelerinde büyüklük taslamalarını ve ona karşı çirkin tuzaklar kurma düşüncelerini artırdı. Oysa böyle çirkin tuzak kuranlar, kurdukları tuzağa mutlaka kendileri düşerler. Onlar öncekilere uygulanan yasadan başka bir şey mi bekliyorlar? Sen Allah'ın yasasında aslâ bir değişiklik bulamazsın. Allah'ın yasasında herhangi bir sapma da göremezsin.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا {فاطر/44}

44.azu yörimezler mü yer içinde körseler neteg erdi anlarnıŋ yanışları anlarda burun erdiler ḳatıġraḳ anlardın küçün. ermez Taŋrı unmas ḳılsa anı nersedin kökler içinde yer içinde. ol erür bilgen uġan.

44. Bu inkârcılar, yeryüzünde gezip dolaşarak kendilerinden önce gelen kavimlerin sonlarının nasıl olduğuna bakıp da hiç mi düşünmezler? Hâlbuki onlar, kendilerinden daha güçlü idiler. Bilin ki, göklerde ve yerde olan hiçbir şey Allah'ı âciz bırakamaz; O'nun kanunlarına engel olamaz. Çünkü Allah Alîm'dir; kime nasıl ceza vereceğini iyi bilir, Kadîr'dir; dilediğini yapmaya gücü yeter, O'na kimse engel olamaz.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِن دَابَّةٍ وَلَكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاء أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا {فاطر/45}

46.eger tutsa Taŋrı kişilerni ḳazġanduḳları birle ḳoḍmaġay erdi anıŋ arḳası üze hīç teprenigli. yoḳ kim kėniktürür atalmış vaḳṭḳa tėgi. ḳaçan kelse anlarḳa vaḳtları Taŋrı erür ḳullarıŋa körügli.

45. Eğer Allah insanları yapıp ettikleri yüzünden hemen cezalandıracak olsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı; fakat O, onlara belli bir süreye kadar mühlet vermiştir. Vâdeleri dolunca (gereğini yapacaktır) bilin ki, Allah kullarının bütün yaptıklarını görüp bilmektedir (cezayı hak edenin cezasını, mükâfatı hak edenin de ödülünü verecektir).

﴿36﴾ سُورَةُ يٰسٓ

Mekke döneminde inmiştir. 12. âyetin Medine'de geldiği rivayet edilir. 83 âyettir. Adını ilk âyetinden almıştır. "Yâsîn" kelimesi hurûf-ı mukatta'adan kabul edildiği gibi Tay lehçesinde "insan" anlamına da gelir.

(36)

sūretü yāsīn

yāsīn sūresi seksen üç āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

başladım Tanrı atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

يس {يس/1}

1.ant turur.

1. Yâ Sîn;[256] Ey insan, ey Peygamber!

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ {يس/2}

2. ḳur'ān ḥaḳḳı bekütülmiş.

2. Hikmetlerle; sağlam hükümlerle dolu olan bu Kur'an'a andolsun ki,

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ {يس/3}

3.sen ıḍılmışlardın sen.

256 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3. Elbette sen (bir şâir değil) seçilip gönderilen peygamberlerden birisin.

عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ {يس/4}

4.köni yol üzele.

4. Sen dosdoğru bir yoldasın.

تَنزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ {يس/5}

5. yarlıḳaġlı küşüş iḍi indürmişi turur.

5. Bu Kur'an, sana çok güçlü, çok merhametli ve şefkatli olan Allah tarafından,

لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ {يس/6}

6.ḳorḳutġuŋ üçün ol ḳavm kim ḳorḳutulmadı ataları anlar osanuḳlar.

6. (Yakın geçmişte bir peygamber gönderilerek) ataları uyarılmamış ve bu yüzden gaflet içinde bulunan bir kavmi uyarman için indirilmiştir.

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ {يس/7}

7.çın bütün boldı ayıḳ üküşrekleri anlar kėrtgünmezler.

7. Bu gâfillerin çoğu için o söz (şeytana hitaben söylenen, "Cehennemi senin gibiler ve sana uyanlarla dolduracağım"[257] sözü) gerçekleşmiş oldu. Artık onlar aslâ inanmazlar.

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُم مُّقْمَحُونَ {يس/8}

8.biz ḳıldımız boyunları üze ġullar ol eŋeklerine tėgi anlar anıŋ aġrındın başların ḳuḍı kemişmişler.

257 Bkz. Sâd 38/85.

8. Biz o inkârcıların boyunlarına, çenelerine kadar dayanan demir halkalar geçirdik. Kafaları bu yüzden kalkıktır onların.[258]

وَجَعَلْنَا مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ {يس/9}

9. ḳıldımız anlarnıŋ utrularında bir ḳoçu tam anlarnıŋ arḳalarından bir ḳoçu tam. örttümiz anlarnı anlar körmezler.

9. Onların önlerine ve arkalarına (imana ulaşmalarını engelleyen) birer set çektik, gözlerini de perdeledik; artık hakikati aslâ göremezler.

وَسَوَاء عَلَيْهِمْ أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ {يس/10}

10.tüz turur anlar üze ḳorḳutsa sen anlarnı azu ḳorḳutmaz sen anlarnı kėrtgünmezler.

10. Onları uyarsan da uyarmasan da fark etmez, onlar inanmayacaklardır.[259]

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَن بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ {يس/11}

11. ḳorḳutur sen anı kim uḍu barsa yāḍḳa ḳorḳsa raḥmān iḍike yer içinde. müjde bėrgil aŋar yarlıḳamaḳ birle tükel yanutḳa.

11. Ey Peygamber! Sen ancak Kur'an'a uyan, görmediği halde Rahmân olan Allah'ın azabından korkan kimseleri uyarabilirsin. Sen onlara, Allah'ın kendilerini bağışlayacağını ve onlara bolca mükâfat vereceğini müjdele.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ {يس/12}

258 Âyetin inkârcıların dünyadaki durumlarını nitelediği düşünülürse, burunlarının havada, gözlerinin yukarıda olduğu, yani kibir ve gurura saplandıkları için hakikati göremedikleri temsilî olarak anlatılmaktadır. Krş. Bakara 2/7. Âyet aynı zamanda âhirette karşılaşacakları cezaya da işaret etmektedir. Krş. Ra'd 13/5.

259 Krş. Bakara 2/6.

12.biz tirgürür miz ölüglerni bitir miz anı kim aşundurdılar yana kėrü ḳoḍtılar. ḳamuġ nekni sadımız levḥü ʾl-maḥfūẓ içinde belgülüg.

12. Şüpheniz olmasın ki, (hesab sormak üzere) bir gün ölüleri diriltecek olan Biziz. Biz, insanların hayatta iken yaptıkları iyi kötü bütün işlerini ve geride bıraktıkları faydalı zararlı bütün amellerini kaydetmekteyiz. Evet, Biz her şeyi, içindekileri bütün ayrıntılarıyla gösteren amel defterinde bir bir tespit etmekteyiz.[260]

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلاً أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءهَا الْمُرْسَلُونَ {يس/13}

13.uruŋlar anlar üçün bir meŝel sala boḍunını ançada keldi aŋar ıḍılmış yalavaçlar.

13. Ey Peygamber! İnsanlara şu belde halkının durumunu ibret verici bir misâl olarak anlat. Hani onlara elçiler gelmişti.[261]

إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ {يس/14}

14.ançada ıḍtımız anlarḳa ėkkegüni yalġanḳa tuttılar ol ėkkegüni küçlendürdimiz üçünç birle aydılar biz silerke ıḍılmışları miz.

14. Evet, vaktiyle Biz onlara iki elçi göndermiştik. Fakat onlar her ikisini de yalanladılar; Biz de üçüncü bir elçiyle onları destekledik. Onlar halka, "Biz size gönderilmiş elçileriz" dediler.

قَالُوا مَا أَنتُمْ إِلاَّ بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنزَلَ الرَّحْمَن مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلاَّ تَكْذِبُونَ {يس/15}

15. aydılar ermes siler meger bir yaŋluḳ biziŋke meŋzer. ḳuḍı ıḍmadı bağırsaḳ iḍi nersedin ermes siler meger yalġan sözler siler.

15. Şehir halkı ise onlara, "Siz de bizim gibi sadece birer insansınız. Rahman olan Allah size hiçbir şey göndermiş değildir. Sizin söylediğiniz yalandan ibaret" diye cevap verdiler.

260 Krş. İsra 17/71; Kehf 18/49; Câsiye 45/28-29.

261 Tefsirlerde âyette zikredilen beldenin Antakya olduğu kaydedilmektedir. Gelen elçilerin İsa'nın havarilerinden ve onların öğrencilerinden olduğu rivayet edilmektedir. İsimleri ise bazıları tarafından Pavlos ile Barnaba; üçüncüsünün adı da Şimon veya Saul olarak verilmektedir. (Kitab-ı Mukaddes, Elçilerin İşleri, 13/1-9; 15/34-35).

قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ {يس/16}

16.aydılar iḍimizā! bilür biz silerke ıḍılmışları miz.

16. Elçiler dediler ki: "Rabbimiz biliyor ki, biz gerçekten size gönderilen elçileriz."

وَمَا عَلَيْنَا إِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ {يس/17}

17.yoḳ biziŋ üze meger tėgürmek belgülüg.

17. "Bizim görevimiz sadece size açıkça tebliğ etmektir."

قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ {يس/18}

18.aydılar biz şūm fāl tutar miz silerni. eger yıġılmasa siler taşlaġay oḳ silerni. tėggey ök silerke bizdin ḳın aġrıtıġlı.

18. Halk, "Siz bize uğursuzluk getirdiniz, eğer bu işten vazgeçmezseniz yemin olsun ki, sizi taşa tutacağız ve çok kötü bir şekilde cezalandıracağız" dediler.

قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَئِن ذُكِّرْتُم بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ {يس/19}

19.aydılar ḳutsuzluḳuŋızlar silerniŋ birle. ḳamuġ ıḍıġlıġ birle pend bėrlür siler. yoḳ kim siler ḳavm siler artaḳ işlig siler.

19. Elçiler dediler ki: "Uğursuzluğunuz sizin kendinizdedir. Size öğüt verilmesini uğursuzluk mu sayıyorsunuz? Siz gerçekten isyan ve sapıklıkta aşırı giden bir topluluksunuz."

وَجَاء مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ {يس/20}

20.keldi kentniŋ yıraḳ sıŋarındın bir er yögrü aydı ay meniŋ boḍunum uḍu barıŋlar ıḍılmışlarḳa.

20. Şehrin öteki ucundan bir adam[262] koşarak geldi ve şöyle dedi: "Ey kavmim, (cahillik etmeyin) gelin, size gönderilen bu elçilere uyun."

اتَّبِعُوا مَن لاَّ يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُم مُّهْتَدُونَ {يس/21}

21.uḍu barınlar aŋar kim ḳolmaz silerde yal anlar köni yolḳa köndürülmiş tururlar.

21. "Evet, sizden hiçbir ücret istemeyen bu insanlara uyun! Onlar doğru yoldalar."

وَمَا لِي لاَ أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {يس/22}

22. yme nėgü tapunmaz men ol kim yarattı mėni anıŋ tapa yandurulur siler.

22. "Ben, niye beni yaratana kulluk etmeyeyim ki?![263] Sonunda hesap vermek üzere O'nun huzuruna geleceksiniz."

أَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِ آلِهَةً إِن يُرِدْنِ الرَّحْمَن بِضُرٍّ لاَّ تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلاَ يُنقِذُونِ {يس/23}

23.tutar mu sen anda aḍın Taŋrılar eger tilese meni bağırsaḳ iḍi ziyān birle asıġ ḳılmaz maŋa mėndin şefā' atları hergiz ḳutġarmazlar mėni.

23. "O'nu bırakıp da başka Tanrılar mı edineyim? Rahmân olan Allah bana bir zarar vermeyi dilerse, onların şefaati bana hiçbir fayda vermez, onlar beni aslâ kurtaramazlar."

إِنِّي إِذًا لَّفِي ضَلاَلٍ مُّبِينٍ {يس/24}

24.men andaġ erse yolsuzluḳ içre belgülüg.

24. "Eğer ben bu putları Tanrı edinirsem o zaman açıkça sapıklığa düşmüş olurum."

262 Bu şahsın Habib Neccâr olduğu rivayet edilmektedir.

263 Muhatabı irşad ederken sözün kişinin kendi üzerinden kullanılması nezaket gereğidir. Bu üslûp 25. âyetin sonuna kadar devam etmektedir.

إِنِّي آمَنتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ {يس/25}

25.men belgülüg kėrtgündüm iḍiŋizlerke ḳulaḳ tutuŋlar maŋa.

25. (Elçilere dönerek) "Bilin ki, ben sizin Rabbinize inanıyorum, beni duymuş olun; Allah'ın huzurunda imanıma şâhitlik edin."[264]

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ {يس/26}

26. aytıldı kirgil uştmaḫḳa. aydı ay kāşki meniŋ boḍunum bilsünler erdi.

26. (Bunun üzerine halk onu öldürmeye karar verdi.) O zaman kendisine, "Cennete gir" denildi. O da şöyle sızlandı: "Ah keşke halkım gerçeği bilseydi…"

بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ {يس/27} (الجزء الثالث والعشرون)

27. yarlıḳamaḳı üçün meni iḍim ḳıldı mėni aġırlıġlardın.

27."…Rabbimin beni bağışladığını ve bana büyük ikramda bulunduğunu da bilseydi!"

وَمَا أَنزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِن بَعْدِهِ مِنْ جُندٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنزِلِينَ {يس/28}

28.indürmedimiz boḍunı üze anda kėḍin hīç çerigdin kökdin. ermez miz yaʿnī ıḍıġlı.

28. O kişi öldürüldükten sonra Biz onun kavminin tepesine gökten bir ordu indirmedik. Bizim yasamızda gökten ordu indirmek gibi bir şey yoktur.

إِن كَانَتْ إِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ {يس/29}

29.ermedi meger bir cebraʾil üni ançada oḳ anlar ölüp tüşügliler.

264 Âyette muhatap şehir halkı olabileceği gibi söz konusu elçiler de olabilir. Yukarıdaki çeviri, hitabın elçilere yönelik oluşu göz önüne alınarak yapılmıştır.

29. (Orduya ne hâcet!) Sadece korkunç bir çığlık. Bir de bakmışsın ki, sönüp gitmişler!

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلاَّ كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُون {يس/30}

30.ay ökünçe! ḳullar üze kelmedi anlarḳa yalavaçdın meger anı füsūs tutar erdiler.

30. Yazıklar olsun şu kullarıma! Ne zaman kendilerine bir peygamber geldiyse onunla alay edip durdular.

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنْ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لاَ يَرْجِعُونَ {يس/31}

31.körmezler mü neçe yoḳattımız anlarda burun gürūhlardın anlar anlarḳa yanmazlar.

31. Onlar, kendilerinden önce nice nesilleri yok ettiğimizi ve onların bir daha geri dönmediğini hiç mi düşünmezler?

وَإِن كُلٌّ لَّمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ {يس/32}

32.anlar barça biziŋ üskümizde ḥāżır ḳılınmışlar.

32. Bilin ki, bütün insanlar bir gün mutlaka hesap vermek üzere huzurumuza getirileceklerdir.

وَآيَةٌ لَّهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ {يس/33}

33.yme nişān anlarḳa ölüg yer. tirgürdimiz anı çıḳardımız andın ewün andın yėyürler.

33. Şu çorak toprağın hali onlara bir delildir. Biz bu ölü toprağı canlandırıyor ve ondan ekinler bitiriyoruz, insanlar da onu yiyorlar.

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنْ الْعُيُونِ {يس/34}

34.ḳıldımız anıŋ içinde būstānlar ḫurmādın üzümlerdin. aḳturdımız anıŋ içinde bulaḳlardın.

34. Ayrıca bu topraklarda hurmalıklar ve üzüm bahçeleri meydana getiriyor, oralarda pınarlar fışkırtıyoruz.

لِيَأْكُلُوا مِن ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ {يس/35}

35.yėgüleri üçün anıŋ yėmişlerindin. anıŋdın kim ḳıldı anı eligleri. nelük şükr ḳılmaslar?

35. Biz bütün bunları insanlar meyvelerinden yesin, emeklerinin karşılığını alsınlar diye yapıyoruz. Hâlâ şükretmeyecekler mi?

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ {يس/36}

36.arıġ turur arıġsuzdın ol kim törütti cüftlerni ḳamuġını andın kim ündürür yer etözlerindin anıŋdın kim bilmezler.

36. Toprağın bitirdiği bitkileri, insanları ve onların bilmediği şeylerin hepsini çift çift, çeşit çeşit yaratan Allah, bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, O yücelerden yücedir.

وَآيَةٌ لَّهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ {يس/37}

37.yme nişān turur anlarḳa tün çıḳarur miz andın künni ançada anlar ḳaraŋḳuluḳ içre ḳalurlar.

37. Gece de onlar için bir delildir. Biz, gündüzün ışığını ondan çekip alırız; gece olur, birden karanlığa gömülürler.

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ {يس/38}

38. kün yöriyür amrulġu yėriŋke ol turur küsüş bilgen iḍiniŋ tėŋlemeki.

38. (Diğer bir delil olan) güneş de kendi yörüngesinde akar gider. İşte güneşin bu hareketi, gücü ve bilgisi sonsuz olan Allah'ın takdirine; koyduğu yasaya göredir.

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ {يس/39}

39. yme ayḳa teŋledimiz anı tüşgünler ançaḳa tėgi yandı egülmiş butaḳ teg kėçki.

39. (Ay da bir delildir) Biz ay için de belli konaklar tayin ettik. En son konakta ince, kuru bir hurma dalı haline gelir.

لَا الشَّمْسُ يَنبَغِي لَهَا أَن تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ {يس/40}

40. ermez kün kerek kim aŋar yėtmek aynı ap yme tün ozuġlı kündüz. ve küllün felek içinde çapa tezginürler.

40. Ne güneş aya erişebilir ne de gece gündüzün önüne geçebilir. Bunların hepsi bir yörüngede yüzmekte, akıp gitmektedir.

وَآيَةٌ لَّهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ {يس/41}

41.yme nişān turur anlarḳa biz kötürdimiz oġlanlarını kėmi içinde tolu yüklüg.

41. İnsanlar için bir delil de, vaktiyle onların nesillerini (atalarını) yüklü bir gemide taşımış olmamızdır.[265]

وَخَلَقْنَا لَهُم مِّن مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ {يس/42}

42.yarattımız anlarḳa anıŋ meŋizligdin minerler.

42. Şimdi onlar için binip gidecekleri ona benzer başka binitler (çeşitli yük ve binek araçları) yaratmış olmamız da bir delildir.

وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنقَذُونَ {يس/43}

43.eger tilese miz helāk ḳılġay erdük anlarnı feryāḍ tėgmek yoḳ anlarḳa ap yme anlar ḳutġarılurlar.

265 Âyetteki "Fi'l-fülki'l-meşhûn" (Yüklü bir gemide) ifadesiyle Hz. Nuh'un gemisi ve insanların tufandan kurtuluşu kastedilmiş olabilir. Krş. Zuhruf 43/12.

43. Biz dilersek (bugün bindikleri gemileri batırır) onları suda boğarız, hiç kimse onların imdadına yetişemez, kendi kendilerine de kurtulamazlar.

إِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ {يس/44}

44. meger raḥmet bėrdimiz ėnçrütmek bir vaḳtḳa tėgi.

44. Bunu yapmıyorsak, bu sadece Bizim şefkat ve merhametimiz ve insanların dünya nimetlerinden belli bir süre yararlanmalarını istememiz sebebiyledir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ {يس/45}

45.ḳaçan aytılsa anlarḳa ḳorḳunlar anı kim silerniŋ utru turur yme silerniŋ arḳaŋızlarda bolġay kim siler yarlıḳalġay siler.

45. Onlara, "Dünya ve âhirette sizi azaba götürecek şeylerden[266] sakının ki, Allah'ın şefkat ve merhametine eresiniz" denildiğinde;

وَمَا تَأْتِيهِم مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ {يس/46}

46.kelmedi anlarḳa bir belgüdin iḍileri belgülerindin meger erdiler andın yüz ewrügliler.

46.Ve kendilerine Rablerinin âyetlerinden biri geldiğinde, yaptıkları tek şey yüz çevirmektir.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنُطْعِمُ مَن لَّوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ {يس/47}

47.ḳaçan aytılsa anlarḳa yėtürüŋler anıŋdın kim rūzī ḳıldı silerke Taŋrı aydı anlar kim tandılar anlarḳa kim kėrtgündiler aş mu bėrür miz anlarḳa ḳolsa erdi Taŋrı aş bėrgey erdi anlarḳa ermez siler meger yolsuzluḳ içre belgülüg.

47. Yine onlara, "Allah'ın size verdiği nimetlerden hayırlı işlerde harcayın; açları doyurun" denildiği zaman, küfürde direnenler inananlara, "Dileseydi Allah onları doyururdu, onları biz mi doyuracağız?! Siz açıkça saçmalıyorsunuz!" derler.

266 "Ma beyne eydîküm ve mâ halfeküm" (Önünüzdeki ve arkanızdaki şeylerden) ifadesi, müfessirlerce değişik şekilde yorumlanmıştır. Biz bu yorumlarla kastedilenlerin tamamını içine alan bir ifade kullanmayı tercih ettik.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {يس/48}

48.ayurlar ḳaçan bu vaʿde eger erse siler çın sözlegliler.

48. Bir de, "Eğer doğru söylüyorsanız, söyleyin bizi tehdit edip durduğunuz azab ne zaman gelecek?" diye alay ederler.

مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ {يس/49}

49.baḳmaslar meger bir çoġıḳa tutsa anlarnı anlar sözleşür bolsalar.

49.Onların beklediği, sadece korkunç bir ses! Çekişip dururlarken kendilerini yakalayıverecek olan korkunç bir ses!

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ {يس/50}

50.umaslar tutşu öz boḍunları üze yanarlar.

50. O sırada onlar ne bir vasiyette bulunabilecek ne de ailelerine dönebilecekler.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ {يس/51}

51.ürlür borġu içre ançada anlar gürlardın iḍilerine çıḳarlar.

51. Sûra üfürülünce, o anda kabirlerinden fırlayarak Rablerinin huzuruna koşacaklar.[267]

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ {يس/52}

52.ayġaylar ay vāy bizke kim ḳopġardı bizni bu uḍıġu yerimizdin vaʿde ḳıldı rūzī bėrigli Taŋrı çın aydı ıḍılmışlar.

267 49. âyette kıyametin kopmasıyla ilgili birinci Sûr, bu âyette ise yeniden dirilişle ilgili ikinci Sûr kastedilmiştir. Krş. bu sûrenin 29. âyeti ve Zümer 39/68.

52. İşte o sırada şöyle diyecekler: "Vay bizim halimize! Kim diriltip kaldırdı bizi kabirlerimizden?" (O zaman denilecek ki onlara:) "Rahmân olan Allah'ın vâdettiği şey bu işte! Peygamberler hep doğruyu söylemişlerdi."[268]

إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ {يس/53}

53.ermedi meger bir ün ança anlar ḳamuġı biziŋ üskümizde anuḳ keltürülmişler.

53. Evet, bütün iş insanın aklını başından alan korkunç bir sesten; çağırıştan ibaret! Bir de bakmışsın hepsi huzurumda toplanıvermişler!

فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {يس/54}

54.bu kün küç ḳılınmaz bir etözke nerse. yanut bėrilmez siler meger ol neŋke ḳılur erdiŋizler.

54. O gün kimse haksızlığa uğramayacak ve siz sadece yapıp ettiklerinizin karşılığını göreceksiniz.

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ {يس/55}

55.çınoḳ uştmaḫ boḍunı bu kün meşġūlluḳ içinde niʿmet ėtgenler.

55. Cennetlikler ise o gün zevk ve sefa içindedirler.

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِؤُونَ {يس/56}

56.anlar cüftleri kölige içre taḫtlar üze tayanıġlılar.

56. Kendileri de eşleri de gölgelikler altında tahtlarına kurulmuşlardır.

268 Bazı müfessirler parantezden sonraki cümlenin, önceki cümlenin yani kâfirlerin sözünün devamı olduğunu belirtmişlerdir. Ancak okuyuşta vakıf ya da sekte yapılmış olması ve "Vaad" sözünün öznesi olan Allah'ın "Rahman" sıfatıyla zikredilmiş olması, bu sözün kâfirlere ait değil, melekler, müminler ya da Allah'a ait olmasını daha makul göstermektedir.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُم مَّا يَدَّعُونَ {يس/57}

57. anlarḳa anıŋ içinde yėmişler anlarḳa ḳılsalar.

57. Onlar için orada her türlü taze meyve vardır. Hâsılı orada onlar istedikleri her şeyi bulacaklardır.

سَلَامٌ قَوْلًا مِن رَّبٍّ رَّحِيمٍ {يس/58}

58.alḳış almaḳ anlarḳa bolġay yarlıḳaġlı iḍidin.

58. Fakat daha da güzeli, şefkatli ve merhametli olan Rabdan gelen bir "Selâm" sözüdür.[269]

وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ {يس/59}

59. saḳlıŋlar bu kün ay yazuḳluġlar.

59. (O gün günahkârlara şöyle seslenilecek:) "Hey siz, suçlu olanlar! Siz bugün şöyle bir ayrılın bakalım!"

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ {يس/60}

60.azu ʿahd ḳılmadı mu erdi silerke ay ādem oġlanı tapunmaŋlar yekke ol silerke düşmen turur belgülüg.

60. "Evet, siz ey Âdemoğulları! Ben sizi, 'Şeytana kulluk etmeyin, şüphesiz o sizin apaçık düşmanınızdır' diye uyarmamış mıydım?"

وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ {يس/61}

61.tapnuŋlar maŋa. bu yol turur köni.

61. "'Beni gereği gibi tanıyın ve yalnız Bana kulluk edin, doğru yol budur' (dememiş miydim?)"

269 Krş. Hıcr 15/46.

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ {يس/62}

62.çınoḳ azdurdı silerdin üküş gürūhnı. azu siler uḳmas mu siler?

62. "O şeytan sizden birçok nesli doğru yoldan uzaklaştırmıştır. Bunu düşünmeniz gerekmez miydi?"

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ {يس/63}

63.bu turur tamuġ ol kim vaʿde ḳıldıŋızlar.

63. "İşte tehdit edildiğiniz cehennem karşınızda."

اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ {يس/64}

64. kiriŋler aŋar bu kün anın kim tanar erdiŋizler.

64. "Küfürde direnmenizin karşılığı olarak şimdi girin oraya."

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ {يس/65}

65.bu kün tamġa urġay miz aġızları üze sözlegey bizke eligleri yme tanuḳluḳ birle aḍaḳları anın kim ḳazġanur erdiler.

65. O gün Biz, kâfirlerin ağızlarına mühür vuracağız. O zaman elleri ve ayakları dile gelecek, onların yapıp ettiklerine tanıklık edecek.

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ {يس/66}

66.eger tilese miz yaḍġay erdimiz közleri üze bir ėkkindidin aşunġaylar köni yolḳa neteg körürler.

66. Eğer Biz dileseydik o müşriklerin (cezalarını âhirete bırakmaz, dünyada) gözlerini büsbütün kör ederdik. O zaman onlar yollarını bulmak için şaşkın şaşkın koşuşurlardı. Yollarını nasıl bulacaklardı ki?!

وَلَوْ نَشَاء لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ {يس/67}

67.eger tilese miz mesẖ ḳılġay erdimiz anlarnı orunları üze umaġaylar erdi keçe yanmasla.

67. Yine Biz dileseydik onları bulundukları yerde tersyüz eder, taşa döndürürdük; o zaman ne ileriye gidebilir ne de geri dönebilirlerdi.

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ {يس/68}

68. kimke uzun tiriglik bėrse miz aŋar ḳuḍı ewrer miz anı törütügi içinde. azu uḳmaslar mu?

68. (Biz yasamız gereği böyle yapmıyoruz, fakat bakın,) kime uzun bir ömür vermişsek, (gücünü kuvvetini alarak) onun yaratılışını zamanla tersine çeviriyoruz. Hiç düşünmüyorlar mı?[270]

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ {يس/69}

69.ögretmedimiz aŋar şiʿr ḳoşmaḳnı kerekmez aŋa. ermes ol meger pend turur oḳıġu belgülüg.

69. İyi bilin ki, Biz Peygambere şiir öğretmedik, şâirlik de onun yapacağı iş değildir (Ona Biz vahyediyoruz). Ona gelen vahiy; sadece bir öğüt ve şeref kaynağı, gerçekleri açıklayan bir Kur'an, ilâhî bir kitaptır.

لِيُنذِرَ مَن كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ {يس/70}

70.ḳorḳutġu üçün kim bolsa tirig bu vācib boldı ḳın tanıġlılar üze.

270 Yani koyduğumuz kurallar gereği onların yüzünü gözünü dümdüz etmiyoruz, şekillerini tersyüz edip yerlerinde taşa döndürmüyor, yok etmiyoruz ama uzun ömür verdiğimiz insanı zamanla ne hale getirdiğimizi de mi görmüyorlar? Azab illâ hemen mi gelmeli?

70. Sonuçta ruhu diri olanlar onun uyarılarını dikkate alarak hayat bulurlar, ondan yüz çevirenler ise Allah'ın azab vaadini hak etmiş olurlar.[271]

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ {يس/71}

71.azu körmezler mü çınoḳ yarattımız anlarḳa andın kim ḳıldı eliglerimiz yılḳılar anlar aŋar erklig tururlar.

71. Onlar sahip oldukları hayvanları kudretimizin bir eseri olarak kendileri için yarattığımızı görmüyorlar mı?

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ {يس/72}

72.yme musaḫḫar ḳıldımız anı anlarḳa andın mingüleri andın yėyürler.

72. Biz bu hayvanları onlar için evcilleştirdik. Bir kısmına biniyor, bir kısmının da etini yiyorlar.

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ {يس/73}

73.anlarḳa anıŋ içinde asıġ tusuġlar içgüler. neteg şükr ḳılmazlar?

73. Bu hayvanlarda onlar için daha birçok yarar vardır; özellikle de süt ve süt ürünlerinden yararlanırlar. Hâlâ şükretmeyecekler mi?

وَاتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ {يس/74}

74. tutundılar taŋrıda aḍın taŋrılar bolġay kim anlar yārī bėrilgeyler.

74. Buna rağmen onlar, Allah'ı bırakıp da yardım umdukları bir takım Tanrılar edindiler.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُندٌ مُّحْضَرُونَ {يس/75}

271 Bu âyeti İbn Âşûr'un yorumuna göre çevirdik. Kâfirler hakkındaki azab sözü için bkz. bu sûrenin 7. âyeti.

75.umaslar anlarḳa yārī bėrgüke. anlar anlarḳa çerigler ḥāżır ḳılınmışlar.

75. Oysa bu Tanrılar onlara aslâ yardım edemezler, tam aksine o müşrikler bu putların (koruyucusu olan) hazır kıta askerleridir.

فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ {يس/76}

76.ḳaḍġuluġ ḳılmasun meni anlarnıŋ sözleri. biz bilür miz anı kim kizlerler anı kim āşkārā ḳılurlar.

76. Ey Peygamber! Müşriklerin ("o olsa olsa bir şâirdir" şeklindeki) sözleri sakın seni üzmesin. Biz onların gizli açık her şeylerini iyi biliyoruz.

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ {يس/77}

77.azu körmez mü kişi biz törüttimiz anı oŋurḳa suwındın ançada ol ŋuşūmet ḳılıġlı belgülüg.

77. Şu adam[272] Bizim kendisini bir damla sudan yarattığımızı hiç düşünmez mi ki, şimdi kalkmış Bize apaçık düşman kesiliyor.

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ {يس/78}

78.uru bėrdi biziŋke bir meṣel unuttı öz törütülmişini. aydı kim tirgürür süŋüklerni ol pūdeh bolsa.

78. Evet o kendisinin nasıl yaratıldığını unutmuş, tutmuş bir de Bize misâl veriyor. Diyor ki: "Kim diriltecekmiş bu un ufak olmuş kemikleri?!"

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ {يس/79}

79.ayġıl tirgürür anı ol kim törütti anı ilki yolı. ol tėgme törütmekdin bilgen.

79. Ey Peygamber! Sen ona de ki: "Onu ilkin kim yaratmışsa O diriltecektir. O yaratmanın her türlüsünü iyi bilir."

272 Lafzen "İnsan." Bu âyet, Übey b. Halef'in çürümüş bir kemiği eline alıp Hz. Peygambere gelmesi ve "Sen Tanrının bu kemikleri yeniden canlandıracağını söylüyorsun öyle mi?" demesi üzerine nâzil olmuştur.

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقِدُونَ {يس/80}

80.ol kim ḳıldı silerke yıġaçdın yaşıl otnı fė izā siler andın ot tamdurur siler.

80. "Öyle ki, O yaş ağaçtan sizin için ateş çıkarmıştır. Nitekim siz de onunla ateş yakıyorsunuz."

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُم بَلَى وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ {يس/81}

81.azu ermez mü ol kim törütti köklerni yerlerni uġan turur törütmek üzele anlar meŋizlig. erür ol törütgen bilgen.

81. "Gökleri ve yeri yaratanın onların benzerlerini yaratmaya (o müşrikleri tekrar diriltmeye) gücü yetmez mi? Elbette yeter! Çünkü O Hallâk'dır; tekrar tekrar yaratmaya muktedirdir, Alîm'dir, her şeyi en iyi O bilir."

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُن فَيَكُونُ {يس/82}

82. anıŋ yarlıġı ḳaçan ḳolsa nerseni kim ayur aŋar bolġıl tėp bolur.

82. "O, bir şeyi yaratmak istediği zaman ona 'Ol' der, o da hemen oluverir."[273]

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {يس/83}

83.arıġ turur Taŋrı anıŋ yarlıġınça turur ḳamuġ neknіŋ erki tėgme nerseniŋ. yana anıŋ tapa yandurulur siler.

83. O halde şunu iyi bilin: Bütün evrenin hükümranlığını elinde bulunduran Allah yücelerden yücedir ve bir gün hesap vermek üzere O'nun huzuruna getirileceksiniz.

273 Bkz. Nahl 16/40 ve ilgili not.

﴿37﴾ سُورَةُ الصَّآفَّاتِ

Mekke döneminde inmiştir. 182 âyettir. Adını, ilk âyette geçen "Saf saf duranlar" anlamındaki "Sâffât" kelimesinden almıştır.

(37)

sūretü ve'ṣ-ṣāffāt

ve'ṣ-ṣāffāt sūresi yüz seksen bir āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ol iḍi atı birle bağırsaḳ yarlıḳaġan.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

وَالصَّآفَّاتِ صَفًّا {الصافات/1}

1. ol tizilip turġan ferişteler ḥaḳḳı.

1. Allah'ın emrine âmâde olarak saf saf duran,

فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا {الصافات/2}

2.yme sarsıtıġlı ferişteler ḥaḳḳı sarsıtmaḳ.

2. Şeytanların vahye müdahalesine engel olan,

فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا {الصافات/3}

3.yme ol menim atım ol oḳıġan ferişteler ḥaḳḳı.

3. Kur'an'ı okuyan, sürekli Allah'ı anan o meleklere andolsun ki,

إِنَّ إِلَٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ {الصافات/4}

4. çınoḳ iḍiŋizler bir Taŋrı turur.

4. Sizin Tanrınız kesinlikle tek Tanrıdır.

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ {الصافات/5}

5.yėti ḳat kökler iḍisi yme yerler iḍisi yme ne kim ol ėkki ara turur yme maşrıḳlar iḍisi.

5. O, göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin Rabbidir. Güneşin farklı doğuş yerlerinin Rabbi de O'dur.

إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ {الصافات/6}

6.biz bezedimiz dünyā kökini yulduzlar bezeki birle.

6. Biz yakın gökyüzünü yıldızlarla bezeyip süsledik.

وَحِفْظًا مِّن كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ {الصافات/7}

7.yme küḍezmek tėgme yekdin turur boynaġu.

7. Ve orayı azgın ve isyankâr şeytanlardan koruduk.

لَا يَسَّمَّعُونَ إِلَى الْمَلَإِ الْأَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِن كُلِّ جَانِبٍ {الصافات/8}

8.tiŋlemesünler tėyü üstünrek gürūḥḳa atlurlar tėgme sıŋardın.

8. Onlar artık Mele-i A'lâ'ya; meleklerin yüce meclisine kulak verip bilgi elde edemezler ve (oraya yaklaşmak isterlerse alev topları ile) her yönden kovulurlar.[274]

274 Krş. Cin 72/8-9.

دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ {الصافات/9}

9. yıratmaḳlıḳ anlarḳa ḳın turur tutaşı.

9. Oradan uzaklaştırılırlar. Onlar için bitmez tükenmez bir azab vardır.

إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ {الصافات/10}

10.meger kim ḳapar ḳapmaḳlıḳ uḍusında kelir aṇar yaruḳ yulduz.

10. Ancak birisi (o yüce meclisten) bir haber, bir bilgi kırıntısı kapacak olsa, yakıcı bir ışık demeti yetişip onu hemen yok eder.[275]

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَم مَّنْ خَلَقْنَا إِنَّا خَلَقْنَاهُم مِّن طِينٍ لَّازِبٍ {الصافات/11}

11.ayġıl anlarḳa anlar mu ḳatıġraḳ törütmeki azu anlarnı törütmiş turur miz. biz törüttimiz anlarnı balçıḳdın yapşu turur.

11. Ey Peygamber! Şimdi sen inkârcılardan şu soruya cevap vermelerini iste: "Onları yaratmak mı daha güçtür, yoksa şu sayılanları yaratmak mı?" Oysa Biz kendilerini yapışkan, basit bir çamurdan yarattık.[276]

بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ {الصافات/12}

12.taṇlar sen anlar külerler.

12. (Böyleyken Bize kafa mı tutuyorlar?) Şu işe bak! Sen onların bu haline şaşarken onlar seninle alay ediyorlar.

275 Krş. Mülk 67/5 ve ilgili not.
276 Krş. Mü'minûn 23/12-14.

وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ {الصافات/13}

13. ḳaçan pend bėrilseler pend tutmaslar.

13. Kendilerine öğüt verildiğinde, öğüdü de dikkate almıyorlar.

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ {الصافات/14}

14.ḳaçan körseler bir nişān füsūs tutarlar.

14. Gerçeği gösteren bir delil görseler, onu alay konusu ediyor,

وَقَالُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ {الصافات/15}

15. aydılar ermes bu meger yalġançı turur belgülüg.

15. Ve diyorlar ki: "Bu apaçık bir sihirden başka bir şey değil."

أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ {الصافات/16}

16.ḳaçan ölsemiz bolsamiz toprąḳ sünükler bolsa miz biz mü miz ewre ḳoparılġular?

16. "Şimdi biz ölüp toprak ve kemik yığını haline geldikten sonra tekrar mı diriltileceğiz?"

أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ {الصافات/17}

17.yā ozaḳı atalarımızını.

17. "Ölmüş gitmiş atalarımız da mı diriltilecek?"

قُلْ نَعَمْ وَأَنتُمْ دَاخِرُونَ {الصافات/18}

18.ayġıl evet siler ẖorlar siler.

18. Sen onlara de ki: "Evet, diriltileceksiniz, hem de hor ve hakîr olarak."

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنظُرُونَ {الصافات/19}

19. bütünlükün ol bir oḳ turur ançada anlar baḳarlar.

19. Bunun için sadece şiddetli bir ses, bir çağırış yeter. Bir de bakarlar ki, dirilmişler ve gerçekle karşı karşıyalar!

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ {الصافات/20}

20.aydılar ay ḳatıġlıḳ biziŋke bu saḳış küni.

20. O zaman şöyle diyecekler: "Vay bizim halimize! İşte (sözünü ettikleri) hesap günü!"

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ {الصافات/21}

21.bu aḍırġu küni turur ol kim erdiŋiz anı yalġanḳa tutar erdiŋizler.

21. (Onlara şöyle seslenilecek:) "Daha önce yalanladığınız hüküm günü işte bu gündür."

احْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ {الصافات/22}

22. tėriŋler anlarnı kim küç ḳıldılar ḳunçuylarıŋa aŋar kim tapnurlar erdiler Taŋrıda aḍınḳa.

22-23. (Meleklere de şöyle emredilecek:) "Küfürde direnenleri yoldaşlarıyla ve Allah'ı bırakıp da tapındıkları şeylerle birlikte toplayın ve onlara cehennemin yolunu gösterin."

مِن دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ {الصافات/23}

23. körkitüŋler anlarḳa tamuġ yoluŋa.

22-23. (Meleklere de şöyle emredilecek:) "Küfürde direnenleri yoldaşlarıyla ve Allah'ı bırakıp da tapındıkları şeylerle birlikte toplayın ve onlara cehennemin yolunu gösterin."

وَقِفُوهُمْ إِنَّهُم مَّسْئُولُونَ {الصافات/24}

24.turġutuŋlar anlarnı anlar kim sorulġu tururlar.

24. "Bekletin onları, önce sorguya çekilecekler."

مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ {الصافات/25}

25. yoḳ silerke biri birke yārī bėrmez siler.

25. (Denilecek ki onlara:) "Ne oldu size? Şimdi neden (dünyadaki gibi) birbirinizle yardımlaşmıyorsunuz?"

بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ {الصافات/26}

26.yoḳ kim anlar bu kün boyun bėrigliler.

26. Tabiî ki yardımlaşamayacaklar! Artık o gün onlar tamamen teslim olmuşlardır (karşı gelecek halleri yoktur).

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءلُونَ {الصافات/27}

27.utru kelgey amarıları amarı üze aytışġaylar.

27. Yapacakları tek şey, dönüp birbirlerini suçlamak olacaktır.

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ {الصافات/28}

28.aydılar siler kelür erdiŋizler bizke saġdın.

28. Ve (peşinden gittikleri liderlerine) diyeceklerdir ki: "Siz bize hep iyi niyetli görünerek yaklaştınız; bizi aldattınız."

قَالُوا بَل لَّمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ {الصافات/29}

29.aydılar ermez erdiŋiz mü ʾminler.

29. Onlar ise şöyle cevap vereceklerdir: "Hayır, gerçeği söylemiyorsunuz, asıl siz kendiniz bile bile inanmadınız."

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُم مِّن سُلْطَانٍ بَلْ كُنتُمْ قَوْمًا طَاغِينَ {الصافات/30}

30.yoḳ erdi biziŋke siler üze erk ü türkdin yoḳ kimersiler kendü. erdiŋizler boynaġu boḍunlar.

30. "Hem bizim sizin üzerinizde bir yaptırım gücümüz yoktu ki! Tam aksine siz azgın ve isyankâr bir gürûh idiniz."

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَائِقُونَ {الصافات/31}

31.vācib boldı biziŋ üze iḍimiz ḳını. biz tatġu turur miz.

31. "(Artık ne desek boş!) Rabbimizin hakkımızdaki azap hükmü kesinleşti. Çaresi yok, hep birlikte bu azabı çekeceğiz."

فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ {الصافات/32}

32.yolsuz ḳıldımız silerni biz erdimiz yolsuzlar.

32. "Evet, sizi azgınlığa teşvik ettik. Çünkü biz de azgın kimselerdik (fakat siz bize kendi tercihinizle uydunuz)."

فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ {الصافات/33}

33.anlar ol kün ḳın içinde ortaḳlar.

33. Nihayet o gün hepsi azaba ortak olacaklardır.

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ {الصافات/34}

34. biz mundaġoḳ ḳılur miz yazuḳluġlar birle.

34. İşte Biz suçluları böyle cezalandıracağız.

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ {الصافات/35}

35.anlar erdiler ḳaçan aytılsa anlarḳa yoḳ idi meger Tanrı ulugsıġlıḳ ḳılurlar.

35. Çünkü onlar, "Allah'tan başka Tanrı yoktur" denildiğinde büyüklük taslarlar,

وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ {الصافات/36}

36.ayurlar biz ḳoḍur mu miz Tanrılarımızını söz ḳoşuġlı tėlwe.

36. Ve: "Deli bir şâirin sözüne uyarak Tanrılarımızı mı terk edeceğiz?" derlerdi.

بَلْ جَاء بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ {الصافات/37}

37. keldi çınlıḳ birle yme çın tuttı ıḍılmış yalavaçlar.

37.Oysa o, sadece hak ve hakikatlerle dolu bir kitabı getirmiş ve önceki peygamberleri doğrulamıştı.

إِنَّكُمْ لَذَائِقُو الْعَذَابِ الْأَلِيمِ {الصافات/38}

38.siler tatıġlı siler ḳatıġ aġrıtıġlı ḳınnı.

38. (O gün Biz onlara:) "Şimdi siz bu acı azabı çekeceksiniz."

وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {الصافات/39}

39.yanut bėrilmez siler meger ol kim ḳılur erdiŋizler.

39."Fakat bilin ki çekeceğiniz ceza, sadece yapıp ettiklerinizin karşılığıdır." (diyeceğiz.)

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ {الصافات/40}

40.meger Taŋrı ḳullarını ḳatıġsızlar.

40. Ancak Allah'ın kullarından gönlü temiz, samimi olanlar, herhangi bir azapla karşılaşmayacaklardır.

أُوْلَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ {الصافات/41}

41. anlar tururlar anlarḳa rūzī belgülüg.

41. Onlar için belli rızıklar vardır.

فَوَاكِهُ وَهُم مُّكْرَمُونَ {الصافات/42}

42.yėmişler anlar aġırlanmışlar.

42. Onlara türlü türlü meyveler ikram edilecek,

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ {الصافات/43}

43.niʿmetlig būstānlar içinde.

43. Nimetlerle dolu cennetlerde,

عَلَى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ {الصافات/44}

44. taḫtlar üze utruşuġlılar.

44. Tahtların üzerinde karşılıklı oturacaklar,

يُطَافُ عَلَيْهِم بِكَأْسٍ مِن مَّعِينٍ {الصافات/45}

45.tezgindürülgey anlar üze tolu saġraḳ aḳar bulaḳdın.

45. Etraflarında kaynağından doldurulmuş kâseler dolaştırılacak;

بَيْضَاء لَذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ {الصافات/46}

46. ürüŋ tatlıġ içiglilerke.

46. Bembeyaz ve içenlere zevk veren içeceklerle dolu kâseler.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ {الصافات/47}

47.yoḳ anıŋ içinde utunluḳ ap yme anlarḳa andın esrülgeyler.

47. O içecekler ne baş ağrıtır ne de sarhoş eder.

وَعِندَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ {الصافات/48}

48.anlar üskinde közlerin yümügliler kėŋ közlügler.

48. Yanlarında tatlı bakışlı, kendilerinden başkasına bakmayan ceylan gözlü huriler olacak.

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ {الصافات/49}

49.andaġ ḳalı anlar yumurtḳanıŋ ḳanı içinde kizleklig.

49. Hiç gün görmemiş devekuşu yumurtası gibi bembeyaz huriler.[277]

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءلُونَ {الصافات/50}

50.utru kelgey bir ançaları bir ança üze soruşġaylar.

50. O cennetlikler, karşılıklı oturup birbirleriyle sohbet ederler.

قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ {الصافات/51}

51.aydı ayġuçı anlardın kim erdi maŋa èş ḳoldaş.

51. İçlerinden biri der ki: "Benim yakın bir arkadaşım vardı."

يَقُولُ أَئِنَّكَ لَمِنْ الْمُصَدِّقِينَ {الصافات/52}

52. ayur sèn mü rāst sözlüglerdin mü sen?

52. "'Sen âhirete gerçekten inanıyor musun?'"

أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَدِينُونَ {الصافات/53}

53.eger biz ölse miz bolsa miz toprąḳ süŋükler biz mü yanut bèrilgey miz?

53. "Şimdi biz ölüp toprak ve kemik yığını haline geldikten sonra dirilip hesaba çekilecekmişiz, öyle mi?' diye bana sorar dururdu."

قَالَ هَلْ أَنتُم مُّطَّلِعُونَ {الصافات/54}

54.aydı nek körür mü siler?

277 Krş. Vâkıa 56/22-23.

54. "Şimdi onun ne durumda olduğunu bilmek ister misiniz?"

فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ {الصافات/55}

55.baḳa kördi kördi anı tamu ortası içre.

55. Sonra o, cehenneme şöyle bir bakar ve onu ateşin tam ortasında görür.

قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدتَّ لَتُرْدِينِ {الصافات/56}

56. aydı Taŋrı tuta ant yāḍ ḳılur miz sėni helāk ḳılsa miz.

56. Ve ona şöyle seslenir: "Vallahi az kalsın sen (dünyada iken) beni de mahvedecektin."

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ {الصافات/57}

57.eger ermedi erse niʿmeti meniŋ iḍim bolġay erdim yaḳınġa keldürmişlerdin.

57. "Eğer Rabbimin lutfu olmasaydı şimdi ben de cehenneme atılanlardan olacaktım."

أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ {الصافات/58}

58.hergiz biz ölgülüg mü miz?

58. (Sonra arkadaşının hikâyesini anlatan bu kişi cennetteki arkadaşlarına dönerek şöyle der:) "Çok şükür! Biz artık ölmeyeceğiz."

إِلَّا مَوْتَتَنَا الْأُولَى وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ {الصافات/59}

59.meger ol kim ozaḳı dünyāda ölmekimiz yana bolmaġay miz ḳınanmışlardın.

59."Sadece bir kere öldük (dirildik, başka ölüm yok bize), artık azab da görmeyeceğiz, değil mi?"[278]

278 Krş. Duhân 44/56.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ {الصافات/60}

60.bütünlükün bu ḳurtulmaḳ ol uluġ.

60. "En büyük başarı, en büyük kurtuluş olsa olsa işte budur."

لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلْ الْعَامِلُونَ {الصافات/61}

61.munuŋ üçün iş ḳılsun iş ḳılıġlılar.

61. İnsanlar işte böyle bir mükâfat için çalışıp uğraşmalılar.

أَذَلِكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ {الصافات/62}

62. olar mu yėgrek turġu azu açıġ zaḳḳūm yıġaçı mu?

62. Ey insanlar! Söyleyin, böyle bir mükâfat mı daha iyidir yoksa "Zakkum ağacı" mı?

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِّلظَّالِمِينَ {الصافات/63}

63.biz ḳıldımız anı sınaġ küç ḳılıġlılarḳa.

63. Bilin ki, bu Zakkum ağacını, zâlimlere azab etmek (ve onları dünyada sınamak) için yarattık.[279]

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ {الصافات/64}

64.kim ol yıġaç turur çıḳar tamu tüpi içre.

64. Bu ağaç cehennemin tâ dibinden çıkar.

279 Parantez içindeki anlam; Ebû Cehil gibi bazı müşriklerin "Ağacın kendisi yanmak içindir, nasıl olur da bize ağaçla azab edilir?" şeklindeki sözlerinin karşılığı olarak zikredilmiştir. Krş. İsrâ 17/60; Duhân 44/42 vd.

طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ {الصافات/65}

65.anıŋ yėmişi andaġ ḳalı ol yekler başları teg.

65. Tomurcukları (meyveleri) şeytan kafası gibidir.[280]

فَإِنَّهُمْ لَآكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِؤُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ {الصافات/66}

66.anlar yėgliler andın toldurġu turur andın ḳarınların.

66. Zâlimler bunları yer ve karınlarını onunla şişirirler.

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ {الصافات/67}

67.yana çınoḳ anlarḳa anıŋ üze ḳın bolġay isig ḳaynayurdın.

67. Sonra da üzerine, bağırsakları parçalayan kaynar bir su içerler.

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ {الصافات/68}

68. yana anlar yanışları tamuġḳa ol.

68. İşin özü şudur ki, onların dönüp gelecekleri yer, işte böyle bir cehennem olacaktır.

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءهُمْ ضَالِّينَ {الصافات/69}

69.anlar buldılar atalarını yolsuzlar.

69. Çünkü onlar, atalarını sapkın bir halde bulmuşlar;

280 Gelenekte güzel şeyler meleklere, çirkin şeyler ise şeytana benzetilir. Zakkum ağacının salkımı acı ve çirkin oluşu itibariyle şeytana benzetilmiştir. Bu tür benzetmelere, "Hayâlî teşbih" denir.

{70/الصافات} فَهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ

70. anlar anlarnıŋ izleri üze tawrayurlar erdi.

70. Ve bilerek onların peşinden koşa koşa gitmişlerdi.

{71/الصافات} وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ

71.azdı oḳ anlarda burunraḳı ozaḳılarda üküşreki.

71. Onlardan öncekilerin de çoğu sapıtmışlardı.

{72/الصافات} وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِم مُّنذِرِينَ

72. ıdtımız oḳ yalavaçlar anlar içinde ḳorḳuttaçılar.

72. Biz de onlara uyarıcı peygamberler göndermiştik.

{73/الصافات} فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذَرِينَ

73.baḳġıl neteg erdi ḳorḳutulmış kişilerniŋ soŋı.

73.Ey Peygamber! Kendilerine peygamber gönderilenlerin (fakat onu yalanlayanların) âkıbetlerine bir bak!

{74/الصافات} إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

74. meger Taŋrı ḳulları ḳatıġsızlar.

74. O kötü âkıbetten kurtulanlar, sadece Allah'ın gönlü temiz, samimi kulları idi.

{75/الصافات} وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ

75.ündedi ök bizni nūḥ yalavaç nėme cevāb bėrigli erdimiz.

75. Vaktiyle Nuh (da senin gibi sıkıntılar çekmiş ve) Bize dua etmişti. Biz de ona ne güzel karşılık vermiştik.

وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ {الصافات/76}

76.ḳutġardımız anı yme anıŋ boḍunını uluġ ḳaḍġudın.

76. O'nu ve ailesini; ona inananları büyük bir sıkıntıdan (tufandan) kurtardık.

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ {الصافات/77}

77.yana ḳıldımız anıŋ oġlın ḳızın anlar ḳalıġlılar.

77. Böylece onun soyunu devam ettirdik.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ {الصافات/78}

78.ḳoḍtımız anıŋ üze kėḍinkiler içinde.

78. Ve gelecek nesiller arasında onun övgüyle anılmasını sağladık.

سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ {الصافات/79}

79.esenlik nūḥ üze ajunluġlar içinde.

79. O övgü ise, (adı geçtikçe) cümle âlemin onu "Nuh'a selâm olsun" diye anmalarıdır.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ {الصافات/80}

80. biz mundaġoḳ yanut bėrür miz ėḍgülük ḳılıġlılarḳa.

80. Biz görevini samimiyetle ve en güzel şekilde yapanları işte böyle ödüllendiririz.

{81/الصافات} إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

81.ol mü'min ḳullarımızdın.

81. Çünkü o, Bizim yürekten inanmış kullarımızdandı.

{82/الصافات} ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ

82.yana suw ḳuḍı ıḍtımız aḍınlarnı.

82. Daha sonra da diğerlerini suda boğduk.

{83/الصافات} وَإِنَّ مِن شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ

83.yme anıŋ oġlı ḳızıdın ibrāhīm erdi.

83. Hiç şüphe yok ki, İbrahim de Nuh'un yolunu izleyenlerden birisiydi.

{84/الصافات} إِذْ جَاء رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

84.ançada keltürdi iḍisiŋe köni köŋül.

84. O, Rabbine tertemiz bir kalp ile yönelmişti.

{85/الصافات} إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ

85.ançada aydı atasıŋa boḍuŋa nekke tapnur siler?

85. Bir gün babasına ve kavmine şöyle demişti: "Bu tapındığınız şeyler de nedir?"

أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ {الصافات/86}

86.azu yalġan iḍileri mü Taŋrıda aḍın tiler siler?

86. "Allah'ı bırakıp da uydurma Tanrılar mı edinmek istiyorsunuz?"

فَمَا ظَنُّكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ {الصافات/87}

87. nė ol sėzikiŋizler ajunluġlar iḍisiŋe?

87. "Siz âlemlerin Rabbiyle ilgili nasıl bir anlayışa sahipsiniz?!"

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ {الصافات/88}

88.baḳtı baḳmaḳ yulduzlar içinde.

88. (Kavmi söylediklerine kulak asmayınca) İbrahim kafasında bir şey tasarladı:[281]

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ {الصافات/89}

89.aydı men iglig men.

89. "Ben hastayım" dedi.

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ {الصافات/90}

90. ewrüldiler andın arḳa ewrügliler.

90. Bunun üzerine orada bulunanlar onu bırakıp gittiler.

فَرَاغَ إِلَى آلِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ {الصافات/91}

281 Lafzen, "Yıldızlara şöyle bir baktı" Katâde'ye göre bu ifade, Arapça'da mecâzî olarak "Zihinde bir şey tasarlamak" anlamına gelir. Bkz. Enbiyâ 21/57.

91.emitti iḍileriŋe maŋa aydı yėmes mü siler?

91. İbrahim yalnız kalınca onların putlarına usulca yaklaşarak şöyle dedi: "(Size sunulan şu yemekleri) yesenize! Niçin yemiyorsunuz?"

{92/الصافات} مَا لَكُمْ لَا تَنطِقُونَ

92.ne boldı silerke sözlemes siler?

92. "Neyiniz var? Niçin cevap vermiyorsunuz?"

{93/الصافات} فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ

93.emitti anlar üze urmaḳ saġ ḳol birle.

93. Sonra hiddetle üzerlerine abanıp şiddetli bir darbe indirdi; onları parçaladı.

{94/الصافات} فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزِفُّونَ

94.ḳatıġ yüz ewürdiler anıŋ tapa tawratu.

94. Bunu duyan halk, telâş ve endişeyle koşarak ona geldi.

{95/الصافات} قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ

95.aydı tapnur mu siler aŋar kim yonar siler.

95. İbrahim dedi ki: "Siz, elinizle yonttuğunuz şu şeylere neden tapınıyorsunuz ki?"

{96/الصافات} وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

96.Taŋrı törütti silerni anı kim yonar siler.

96. "Oysa sizi de, bu yaptığınız putları da yaratan Allah'tır."

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ {الصافات/97}

97.aydılar turġuruŋlar aŋar bir ėw kemişgeler anı yalınlıġ ot içre.

97. Bunun üzerine putperestler, "İbrahim'i yakmak için bir yer hazırlayın ve onu yanan ateşin içine atın" dediler.

فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ {الصافات/98}

98.tilediler aŋar yawuz ķın ķılmaķ ķıldımız anlarnı ķudıraķları.

98. Onlar İbrahim'e böyle bir tuzak kurmak istediler, fakat Biz tuzaklarını boşa çıkarıp onları perişan ettik.

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيَهْدِينِ {الصافات/99}

99. aydı men barıġlı men iḍim tapa munu körkitgey maŋa.

99. İbrahim (bu tuzaktan kurtulduktan, kavmini de irşad edemeyeceğini anladıktan sonra) şöyle dedi: "Ben Rabbime; Rabbimin emrettiği yere gidiyorum. O bana mutlaka bir yol gösterecektir."

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ {الصافات/100}

100.iḍimā! bağışlaġıl ėḍgülerdin.

100. Ve şöyle dua etti: "Rabbim! Bana hayırlı evlâtlar lutfet!"

فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ {الصافات/101}

101. sewünç bėrdimiz aŋar oġul birle tüzün.

101. Biz de kendisine yumuşak huylu, aklı başında bir oğul vereceğimizi müjdeledik.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ {الصافات/102}

102.ḳaçan tėgdi erse anıŋ birle yögürgüke aydı ay oġulçuḳum men körür men tüşüm içre kim men sėni ḳurbān ḳılur men. körgil sen ne körür sen aydı ay atam ḳılġıl ne kim fermānlandıŋ erse. herāyna bulġay sen mėni eger tilese Tanrı sergenlerdin.

102. Çocuk babasıyla iş yapacak çağa (babasının amacını kavrayacak yaşa) gelince babası ona: "Yavrucuğum! Rüyamda seni kurban ettiğimi görüyorum, bir düşün, ne dersin bu işe?" dedi. Çocuk da, "Babacığım! Sen sana emrolunanı yap, inşallah benim sabırlı biri olduğumu göreceksin" dedi.[282]

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ {الصافات/103}

103.ḳaçan boyun bėrdi erse ėkkegün kemişti anı alnın.

103. Sonunda her ikisi de bu emre teslimiyet gösterdi ve İbrahim oğlunu alnı üzere yatırınca,

وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ {الصافات/104}

104.ündedi miz ay ibrāhīm.

104. Biz, "Ey İbrahim!" diye ona seslendik.

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ {الصافات/105}

105.köni ḳıldıŋ tüşüŋni. biz mundaġoḳ yanut bėrür miz ėdgülük ḳılıġlılarḳa.

105. "Sen rüyanın gereğini yerine getirdin. (Artık oğlunu kurban etmene gerek yok.) Biz

282 Bu çocuğun İsmail mi yoksa İshak mı olduğu konusunda farklı görüşler vardır. Tevrat'ta (Tekvin, 22/1-9) bu çocuğun İshak olduğu zikredilir. Fakat bu çocuğun İsmail olduğu kanaati yaygındır.

emrimizin gereğini samimiyetle yerine getirenleri işte böyle ödüllendiririz."

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاء الْمُبِينُ {الصافات/106}

106. çın bu ol sınamaḳ turur belgülüg.

106. Gerçekten bu açık ve zor bir sınav idi.

وَفَدَيْنَاهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ {الصافات/107}

107.fedā bėrdimiz aŋar bir uluġ ḳoçnı.

107. Biz ona, çocuğun yerine fidye olarak büyük bir kurban kesmesini emrettik.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ {الصافات/108}

108.ḳoḍtımız anıŋ üze kėḍinkiler içinde.

108. Böylece gelecek nesiller arasında onun övgüyle anılmasını sağladık.

سَلَامٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ {الصافات/109}

109.esenlik ibrāhīm üze.

109. O övgü ise, (adı geçtikçe) cümle âlemin onu, "İbrahim'e selâm olsun" diye anmasıdır.

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ {الصافات/110}

110.mundaġoḳ yanut bėrür miz ėḍgülük ḳılıġlılarḳa.

110. Biz, görevini samimiyetle ve en güzel şekilde yapanları işte böyle ödüllendiririz.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ {الصافات/111}

111.ol biziŋ ḳullarımızdın kėrtgünügliler.

111. Çünkü o, Bizim yürekten inanmış kullarımızdandı.

وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَقَ نَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ {الصافات/112}

112.sewünç bėrdimiz aŋar isḥāḳ atlıġ yalavaç ėdgülerdin.

112. Biz İshâk'ı da ileride peygamber olacak sâlih bir evlâd olmak üzere İbrahim'e müjdeledik.

وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَى إِسْحَقَ وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ مُبِينٌ {الصافات/113}

113.bereket ḳıldımız anıŋ üze isḥāḳ atlıġ oġul yalavaç. olarnıŋ oġulları ḳızlarındın ėdgülük ḳılıġlılar yme küç ḳılıġlılar özine belgülüg.

113. Ona ve İshak'a bereketler ihsan eyledik. Her ikisinin soyundan iyi insanlar geldiği gibi, açıkça kendilerine kötülük eden; küfre sapan ve günaha giren nesiller de gelmiştir.

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ {الصافات/114}

114.minnet urdımız oḳ mūsā üze hārūn üze.

114. Biz Musa ve Harun'a da peygamberlik bahşettik.

وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ {الصافات/115}

115.ḳutġardımız ol ėkkegüni boḍunlarnı uluġ ḳaḍġudın.

115. Onları ve kavimlerini büyük bir felâketten kurtardık.

وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ {الصافات/116}

116.yārī bėrdimiz anlarḳa erdiler anlar yeŋigliler.

116. Biz onlara öyle bir yardımda bulunduk ki, sonunda gâlip gelen onlar oldular.

وَآتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ {الصافات/117}

117.bėrdimiz ol ėkkegüke bitig belgülüg.

117. Biz onlara, gerçekleri apaçık ortaya koyan Tevrat'ı verdik.

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ {الصافات/118}

118.köndürdimiz anlarnı köni yolḳa.

118. Ve (o kitapla) her ikisini de doğru yola ulaştırdık (onlara doğru hükümler verme kabiliyeti lutfettik).

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ {الصافات/119}

119.ḳoḍtumız anlar ėkkegü üze kėḍinkiler içre.

119. Gelecek nesiller arasında onların da övgüyle anılmasını sağladık.

سَلَامٌ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ {الصافات/120}

120.esenlik mūsā üze hārūn üze.

120. O övgü ise, (adları geçtikçe) cümle âlemin onları, "Musa ve Harun'a selâm olsun" diye anmalarıdır.

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ {الصافات/121}

121.biz mundaġoḳ yanut bėrür miz ėḍgülük ḳılıġlılarḳa.

121. Biz, görevini samimiyetle ve en güzel şekilde yapanları işte böyle ödüllendiririz.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ {الصافات/122}

122.ol ėkkegüke kėrtgünmiş ḳullarımızdın.

122. Çünkü onlar, Bizim yürekten inanmış kullarımızdandı.

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ {الصافات/123}

123.yme ilyās yalavaçlardın erdi.

123. İlyas da peygamber olarak gönderilenlerden biriydi.

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ {الصافات/124}

124.ança aydı öz boḍunıŋa ḳorḳmaz mu siler?

124. O, kavmine şöyle demişti: "Allah'tan hiç mi korkmazsınız?"

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ {الصافات/125}

125.oḳır mu siler ba'l atlıġ butnı ḳoḍar mu siler endāze ḳılıġlılarda yaḫşıraḳ endāze ḳılıġlı.

125. "Her şeyi en güzel şekilde yaratan Allah'ı bırakıp Ba'al'e tapınmaya devam mı edeceksiniz?"[283]

اللَّهَ رَبَّكُمْ وَرَبَّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ {الصافات/126}

283 Ba'al, Ortadoğu kavimlerinde tapınılan meşhur bir puttur.

126.Taŋrı iḍiŋizler ataŋızlar Taŋrısı ozaḳılar.

126. "O Allah, sizin de Rabbinizdir, atalarınızın da Rabbidir."

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ {الصافات/127}

127.yalġanḳa tuttılar anı anlar yaḳın keltürmişler.

127. Sonunda onu yalanladılar ve bu yüzden onlar Allah'ın huzuruna getirilip cezalandırılacaklardır.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ {الصافات/128}

128.meger Taŋrı ḳulları ḳatıġsızlar.

128. Ancak Allah'ın kullarından (İlyas'a uyan) gönlü temiz, samimi olanlar, herhangi bir azapla karşılaşmayacaklardır.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ {الصافات/129}

129.ḳoḍtımız anıŋ üze kėḍinkiler içinde.

129. Ve nihayet Biz, gelecek nesiller arasında onun da övgüyle anılmasını sağladık.

سَلَامٌ عَلَى إِلْ يَاسِينَ {الصافات/130}

130. esenlik kişiler üze.

130. O övgü ise, (adı geçtikçe) cümle âlemin onu, "İlyas'a selâm olsun" diye anmasıdır.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ {الصافات/131}

131.biz mundaġoḳ yanut bėrür miz ėḍgülük ḳılıġlılarḳa.

131. Biz, görevini samimiyetle ve en güzel şekilde yapanları işte böyle ödüllendiririz.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ {الصافات/132}

132.ol ėkkegü biziŋ ḳullarımızdın müʾminler.

132. Çünkü o, Bizim yürekten inanmış kullarımızdandı.

وَإِنَّ لُوطًا لَّمِنَ الْمُرْسَلِينَ {الصافات/133}

133.yme lūṭ ıḍılmışlardın.

133. Lût da peygamber olarak gönderilenlerdendi.

إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ {الصافات/134}

134.ançada ḳutġardımız anı ewi boḍunı yumġını.

134. Vaktiyle Biz onu ve ailesini; ona inananların hepsini kurtarmıştık.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ {الصافات/135}

135.meger lūṭ uraġutını ḳalıġlılardın erdi.

135. Ancak yaşlı karısı geride kalıp helâk olmuştu.

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ {الصافات/136}

136.yana helāk ḳıldımız aḍınlarnı.

136. Diğerlerini de yerle bir etmiştik.

وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِم مُّصْبِحِينَ {الصافات/137}

137.siler keçer siler anlar üze ėrte.

137. Siz onların yurtlarından devamlı gelip geçmektesiniz, hem sabah,

وَبِاللَّيْلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ {الصافات/138}

138.kėçe uḳmaz mu siler?

138. Hem de akşam. Hiç mi düşünüp ibret almıyorsunuz?

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ {الصافات/139}

139.yme yūnus yalavaç yalavaçlardın erdi.

139. Yunus da peygamber olarak gönderilenlerden idi.

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ {الصافات/140}

140.ançada ḳaçtı kėmi tapa tolu yüklüg.

140. Vaktiyle o (kavmine kızıp onlardan kurtulmak için Rabbinden izinsiz, kaçak bir köle gibi) kaçarak yolcularla dolu bir gemiye binmişti.

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ {الصافات/141}

141.ḳurʿa kemişti erdi ḥüccetsizlerdin.

141. Derken (bir fırtına çıktı. Bu belâya sebep olanı tesbit edip denize atmak için) yolcular kura çektiler, kura da Yunus'a çıktı.[284]

284 Krş. Enbiyâ 21/87. Yunus Peygamber, Ninova halkı kendine inanmadığı için bir gemiye binerek ülkesini terk etmek istemişti. Gemicilerin geleneğine göre gemide kaçak bir köle bulunursa uğursuzluk getirir, fırtına çıkar, gemi yol alamazdı. Fırtına çıkınca

فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ {الصافات/142}

142.yuttı anı balıḳ ol özüŋe melāmet ḳılur erdi.

142. (Onu denize attılar) O kendisini suçlayıp dururken balık onu yutuverdi.

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنْ الْمُسَبِّحِينَ {الصافات/143}

143.eger ermedi erse namāz ḳılıġlılardın.

143. Eğer O, Allah'ı tesbih eden birisi olmasaydı,

لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ {الصافات/144}

144.ḳalġay erdi anıŋ ḳarnı içinde ḳoparılġu künke tėgi.

144. Kıyamete kadar balığın karnında kalacak; orası ona mezar olacaktı.

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ {الصافات/145}

145.attımız anı yalıŋ yerke ol iglig erdi.

145. Sonunda Biz onu baygın bir halde ıssız bir sahile attık.

وَأَنبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّن يَقْطِينٍ {الصافات/146}

146.ündürdimiz anıŋ üze yıġaç ḳabaḳdın.

146. Ve üzerine de ona gölge etmesi için kabak türünden bir ağaç bitirdik.

aralarında kura çektiler. Kura Yunus'a çıktı. Yunus, "Evet kaçak benim, denize beni atın" dedi ve kendisini denize attılar (Kitâb-ı Mukaddes, Yunus, 1-3).

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِئَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ {الصافات/147}

147.ıḍtımız anı yüz miŋ kişike azu artġaylar erdi.

147. Biz onu nüfusu yüz binden fazla olan kavmine (tekrar) peygamber olarak gönderdik.

فَآمَنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ {الصافات/148}

148.kėrtgündiler erdi metāʿ landurdımız bir vaḳtḳa tėgi.

148. Bu sefer Yunus'a inandılar. Biz de onları belli bir süre dünya nimetlerinden faydalandırdık.

فَاسْتَفْتِهِمْ أَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ {الصافات/149}

149.ayġıl anlardın sėniŋ iḍiŋke mü turur ḳızlar anlarḳa oġlanlar.

149. Ey Peygamber! (Geçmişteki inkârcılar gibi aslı esası olmayan şeyler uyduran) şu müşriklere sor bakalım: "Kızlar Rabbinin, oğlanlar da kendilerininmiş, öyle mi?"

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ {الصافات/150}

150.azu törüttimiz mü feriştelerni tişi anlar ḥāżır mu erdiler?

150. Yoksa Biz melekleri dişi olarak yaratmışız da onlar buna şâhit mi olmuşlar?

أَلَا إِنَّهُم مِّنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ {الصافات/151}

151.biliŋ anlar erür yalġanlıḳlarındın ayurlar.

151-152. İyi bilin ki, "Allah çocuk doğurdu" demeleri de onların attığı iftiralardan biridir. Onlar düpedüz yalan söylemektedirler.

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ {الصافات/152}

152.Taŋrı oġul ḳız tutundı kim anlar yalġan tururlar.

151-152. İyi bilin ki, "Allah çocuk doğurdu" demeleri de onların attığı iftiralardan biridir. Onlar düpedüz yalan söylemektedirler.

أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ {الصافات/153}

153.üḍürdi ḳızlarnı oġlanlar üze.

153. Allah, kızları oğlanlara tercih etmiş, öyle mi?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ {الصافات/154}

154.ne boldı silerke neteg ḥükm ḳılur siler?

154. Ne oluyor size böyle? Ne biçim hükümler veriyorsunuz?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ {الصافات/155}

155. azu uḳmas mu siler?

155. Siz hiç düşünüp ibret almaz mısınız?

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُّبِينٌ {الصافات/156}

156.azu bar mu silerke ḥüccet erk ü türk belgülüg?

156. Yoksa açık bir delile dayanarak mı böyle konuşuyorsunuz?

فَأْتُوا بِكِتَابِكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {الصافات/157}

157.keltürüŋler bitigiŋizlerni eger erse siler çın sözlegliler.

157. Eğer doğru söylüyorsanız haydi kitabınızı getirin de görelim.

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ نَسَبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ {الصافات/158}

158.ḳıldılar anıŋ ara taḳı perīler ara ulaşıḳlıḳ. bildiler ök perīler anlar keldürülmiş bolġaylar.

158. Tutmuşlar bir de Allah ile melekler[285] arasında soyca bir bağ olduğunu ileri sürüyorlar. Hâlbuki bu melekler iyi bilmektedirler ki, böyle bir iddiada bulunanlar Allah'ın huzuruna getirilip cezalandırılacaklardır.

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ {الصافات/159}

159.arıġ Taŋrı andın kim ṣıfat ḳılurlar.

159. Allah onların attıkları bütün iftiralardan uzaktır, O yücelerden yücedir.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ {الصافات/160}

160. meger Taŋrınıŋ muḫliṣ ḳulları.

160. (O melekler şunu da iyi bilmektedirler ki,) ancak Allah'ın kullarından gönlü temiz, samimi olanlar herhangi bir azapla karşılaşmayacaklardır.

فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ {الصافات/161}

161.siler ol kim tapnur siler.

161. Ey müşrikler! Size ve tapındığınız şeylere gelince; iyi bilin ki,

285 Lafzen, "Cinler." Buradaki "el-Cinne" kelimesi "Cinler", "Şeytanlar" ve "Melekler" şeklinde farklı yorumlanmıştır. Biz âyetlerin akışını dikkate alarak "Melekler" yorumunu uygun gördük.

مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ {الصافات/162}

162.ermes siler anıŋ üze azıtıġlılar.

162. Siz hiç kimseyi Allah yolundan saptıramazsınız.

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ {الصافات/163}

163.meger anı ol kigürgülük turur tamuġḳa.

163. Kendi ayaklarıyla cehenneme koşanlar hâriç.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ {الصافات/164}

164.yoḳ bizde meger aŋar orun turur belgülüg.

164. (Oysa sizin Allah ile soy bağı kurmaya çalıştığınız melekler hep şöyle derler:) "Bizim her birimizin Allah katında belli bir makamı, yeri vardır."

وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُّونَ {الصافات/165}

165.biz anlar miz ṣaf tutup turuġlılarmiz.

165. "Biz saf saf olur Allah'a yöneliriz."

وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ {الصافات/166}

166. biz tesbīḥ ḳılıġlılarmiz.

166. "O'nu tesbih eder, şanını yüceltiriz."

وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ {الصافات/167}

167.eger erdiler erse ayurlar.

167. Müşrikler hep derlerdi ki:

{168/الصافات} لَوْ أَنَّ عِندَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ

168. eger erse erdi bizniŋ üskümizde bir pend ozaḳılardın.

168. "Bizim de elimizde önceki kavimlere verilen kitab gibi bir kitab bulunsaydı,"

{169/الصافات} لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

169.bolġay erdimiz Taŋrı ḳulları ḳatıġsızlar.

169. "Biz de Allah'ın gönlü temiz, samimi kullarından olurduk."

{170/الصافات} فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

170. tandılar aŋar terk bolġay kim bolġaylar.

170. Şimdi ise kendilerine gelen Kitabı inkâr ediyorlar. Fakat yakında anlayacaklar.

{171/الصافات} وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ

171.ozdı oḳ yarlıġımız biziŋ ḳullarımızḳa yalavaçlar.

171. Andolsun ki, Biz peygamber olarak gönderdiğimiz kullarımıza şu sözü vermiştik:

{172/الصافات} إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنصُورُونَ

172.kim anlar tururlar anlarḳa yārī bėrlürler.

172. "Onlara mutlaka yardım edilecek, onlar mutlaka zafere ulaşacaklardır."

وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ {الصافات/173}

173.çın bizniŋ çerigimiz anlarḳa ġalebe ḳılığlılar turur.

173. "Bizim ordumuz mutlaka gâlip gelecektir."

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ {الصافات/174}

174. yüz ewürgil anlardın bir vaḳtḳa tėgi.

174. Öyleyse Ey Peygamber! Sen bir süre onlardan yüz çevir.

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ {الصافات/175}

175.körkitgil anlarḳa terk bolġay kim körgeyler.

175. Bekle ve gör onların hallerini. Onlar da görecekler başlarına nelerin geleceğini.

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ {الصافات/176}

176.azu biznij ʿaẕābumızḳa mu tawraturlar?

176. Onlar Bizim azabımızın bir an önce gelmesini istiyorlar öyle mi?

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنذَرِينَ {الصافات/177}

177.ḳaçan kelse anlarnıŋ yazılarında nėme yawuz bolġay ḳorḳutulmış kişilerniŋ taŋları.

177. Şunu iyi bilsinler ki, azabımız yurtlarına inince, uyarıldıkları halde yola gelmeyenlerin âkıbetleri çok kötü olacaktır.

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ {الصافات/178}

178. yüz ewürgil anlardın bir vaḳtḳa tėgi.

178. Ey Peygamber! Evet, sen onlardan bir süre yüz çevir.

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ {الصافات/179}

179.körkütgil herāyna körgeyler.

179. Bekle ve gör hallerini. Onlar görecekler başlarına neyin geleceğini.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ {الصافات/180}

180.arıġ turur sėniŋ iḍiŋ küç iḍisi anıŋdın kim ṣıfat ḳılurlar.

180. Hiç şüphesiz senin Rabbin, O güç ve kudret sahibi olan Rabbin, onların attıkları bütün iftiralardan uzaktır, O yücelerden yücedir.

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ {الصافات/181}

181.esenlik yalavaçlar üze.

181. Selâm olsun bütün peygamberlere!

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ {الصافات/182}

182. ögdi iḍike ajunluġlar iḍisi.

182. Hamd; bütün övgüler, şükürler âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

38 سُورَةُ صٓ

Mekke döneminde inmiştir. 88 âyettir. Adını ilk âyetteki "Sâd" harfinden almıştır.

(38)

sūretü-ṣād

ṣād sūresi seksen bėş āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

iḍi atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ {ص/1}

1.vaʿ delerni çın ḳılıġlı ḥaḳḳı iḍi ḳurʾān ḥaḳḳı pend iḍisi.

1. Sâd[286] Öğütlerle dolu ve bir şeref kaynağı olan bu Kur'an'a andolsun ki,

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ {ص/2}

2.yoḳ kim anlar tandılar boynaġuluḳ içre yaraşmamaḳlıḳ içre.

2. Küfürde direnenler yersiz bir gurur ve açık bir düşmanlık içindedirler.

كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّن قَرْنٍ فَنَادَوْا وَلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ {ص/3}

3.neçe yoḳattımız anlarda burun gürūhlardın orladılar ḳaçmaḳ yoḳ ḳurtulmaḳ vaḳtında.

3. Biz onlardan önce nice nesilleri helâk ettik. Azabımızla yüz yüze geldiklerinde imdat çığlıkları atıyorlardı. Hâlbuki o zaman kurtuluş zamanı değildi; iş işten geçmişti.

286 Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

وَعَجِبُوا أَن جَاءهُم مُّنذِرٌ مِّنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ {ص/4}

4.taŋladılar kim keldi erse anlarḳa ḳorḳuttaçı anlardın aydı tanığlılar bu cāḍū turur yalġançı turur.

4. Onlar (bütün bunları bile bile) içlerinden bir uyarıcı gelmesini hayretle karşıladılar ve dediler ki: "Bu bir sihirbaz, tam bir yalancı!"

أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ {ص/5}

5.ḳıldı mu Taŋrılarını bir Taŋrı çın bu nerse turur taŋsuḳ?

5. "Bütün Tanrıları tek bir Tanrıya indirmiş, öyle mi? Ne tuhaf! Olacak şey mi bu?"

وَانطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ {ص/6}

6.bardı gürūhlar anlardın barıŋlar serniŋler iḍiŋizler tapuġıŋa çın bu nerse ol kergetür.

6. Onların ileri gelenlerinden bir kısmı hemen harekete geçti ve yandaşlarına şöyle dedi: "Bildiğiniz yolda yürümeye, Tanrılarınıza sımsıkı sarılmaya devam edin. Yapılması gereken tek iş budur."

مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ {ص/7}

7.eşitmedimiz bunu cündnı kėḍinki aġuş içinde ermez bu meger yalġan ḳoşmaḳ.

7. "Biz şimdiye kadar[287] böyle bir şey duymadık. Bu düpedüz bir uydurmadır."

أَأُنزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِن بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِّن ذِكْرِي بَل لَّمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ {ص/8}

287 Lafzen, "Son dinde bile." Bu ifade, Hıristiyanlık veya Arapların o günkü inançları olarak açıklanmıştır. Fakat bunun, "Son zamanlara kadar" anlamından kinaye olabileceği yorumu da yapılmıştır ki, biz bu yorumu tercih ettik.

8.azu ıḍıldı mu anıŋ üze yāḍ ḳur'ān biziŋ aramızda. yoḳ kim anlar sėzik içinde tururlar menim yāḍımdın yoḳ sėziksiz tatġaylar menim ḳınımnı.

8. "Bu Kur'an içimizden (başka biri yokmuş gibi) ona indirilmiş, öyle mi?" Hayır! Aslında onlar benim vahyimden şüphe etmektedirler. İşin doğrusu, onlar benim azabımı henüz tatmadıkları için böyle konuşup duruyorlar.

أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ {ص/9}

9.azu anlar üskinde mü turur iḍiŋ raḥmetiniŋ ḫazīneleri küsüş bağışlaġan?

9. Yoksa senin güçlü ve ihsanı bol Rabbinin rahmet hazineleri onların ellerinde midir? (ki, peygamberliği istediklerine lâyık görüyorlar?)

أَمْ لَهُم مُّلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ {ص/10}

10.azu anlarḳa turur kökler yerler erkligi ne kim ne kim bu ėkki ara erse aġsunlar kökler ḳapuġıŋa.

10. Ya da göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin hükümranlığı onlara mı ait? Öyleyse bir yolunu bulup göklere yükselsinler; evreni istedikleri gibi yönetsinler! (Vahyi de istediklerine indirsinler!)

جُندٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ {ص/11}

11.bir çerig anda sınıḳmış gürūhlardın.

11. Onlar, derme çatma bölüklerden oluşmuş, hemen oracıkta hezimete uğramaya mahkûm bir ordu bozuntusudur.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ {ص/12}

12.yalġanḳa tuttı anlarda öŋdün nūḥ boḍunı ʿādlıġ firʿavnīler ḳazġuḳlar iḍisi.

12. Nitekim onlardan önce de Nuh'un, Âd'ın ve güçlü orduları olan Firavunun kavmi de peygamberlerini yalanlamışlardı.

وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ أُوْلَئِكَ الْأَحْزَابُ {ص/13}

13.şemūdluġlar yme lūṭ boḍunı yme bük iḍileri. anlar erdiler gürūh.

13. Semûd ve Lût kavimleri ile Eykeliler de peygamberlerini yalanlamışlardı. Onların hepsi hezimete uğramış topluluklardır.

إِن كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِ {ص/14}

14.ermez ḳamuġ meger yalġanḳa tuttılar yalavaçlarnı vācib boldı meniŋ ḳınım.

14. Bunların hepsi de peygamberlerini yalanladılar ve bu yüzden cezayı hak ettiler.

وَمَا يَنظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِن فَوَاقٍ {ص/15}

15.baḳmaz bular meger bir çoġıḳa yoḳ aŋar bir küḍmek.

15. Bu müşriklerin yok olup gitmesi de, zamanı geldiğinde bir an bile gecikmeyecek olan[288] korkunç bir çığlığa bakar.

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ {ص/16}

16.aydılar idimizā! terklegil biziŋke biziŋ bitigimizni saḳış küninde öŋdün.

16. Fakat onlar alay ederek şöyle diyorlar: "Rabbimiz! (Beklemeye gerek yok) kendisiyle tehdit ettiğin şu azaptan bizim payımıza düşeni hesap gününden önce hemen getir de görelim(!)."

اصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ {ص/17}

17.sergil anıŋ üze kim ayurlar yāḍ ḳılġıl ḳulumız dāvudnı küç iḍisi içinde ʿibādet ol iḍike yanġan.

288 Krş. Yâsin 36/49. "Bir an bile" diye tercüme ettiğimiz "Fevâk" kelimesi, süt sağan kişinin elini açıp yummasıdır ki, çok kısa bir anı ifade eder.

17. Ey Peygamber! Sen onların söylediklerine sabret. Güç ve kuvvet sahibi olan kulumuz Davud'u hatırla. O, (kendisine sıkıntı veren her şeyden) Allah'a sığınır, O'na yönelirdi.[289]

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ {ص/18}

18.biz musaḫḫar ḳıldımız taġlarnı anıŋ birle tesbīḥ ḳılurlar kėçe yme taŋda.

18. Biz dağları ona eşlik ettirdik, ki sabah akşam onunla beraber Allah'ı tesbih ederler; onun zikirlerini yankılandırırlardı.

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَّهُ أَوَّابٌ {ص/19}

19.ḳuşnı birikmiş ḳamuġ aŋar yanıġlılar.

19. Kuşlar da toplanır, onun tesbihine eşlik eder, hepsi Davud'un zikrine katılırlardı.[290]

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ {ص/20}

20.beküttimiz anıŋ mülkini bėrdimiz aŋar çın bütün söz yme işlerni kesmek.

20. Biz onun iktidarını güçlendirmiş, ona peygamberlik ve doğru karar verme, güzel ve düzgün konuşma yeteneği vermiştik.

وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ {ص/21}

21.nek tėgdi mü saŋa ol ėkki ḫaşmnuŋ ḫaberi ḳaçan aġdılar erse tapunġu yerke.

21. Ey Peygamber! Davud'un birbiriyle davalı kişilerle ilgili kıssası sana ulaştı mı? Hani iki kişi mâbedin duvarına tırmanıp,

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى

289 Krş. Ahkaf 46/35.
290 Krş. Enbiyâ 21/79 ve ilgili not; Sebe' 34/10.

بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاء الصِّرَاطِ {ص/22}

22.ançada kirdiler dāvudḳa ḳorḳdı anlardın aydılar ḳorḳmaġıl ėkki ḫaşm miz küç ḳıldı birimiz birimiz üze ḥükm ḳılġıl biznıŋ ara könilik birle küç ḳılmaġıl yolçılaġıl bizni köni yolḳa.

22. Aniden Davud'un huzuruna çıkıverince Davud onlardan korkmuştu. Onlar, "Korkma!" dediler. Biz iki davacıyız, birimizin diğerine haksızlık ettiğini düşünüyoruz. Sen aramızda adaletle hükmet, haksızlık etme. Bize orta, makul bir yol göster."

إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ {ص/23}

23.çın bu meniŋ ḳadaşım turur anıŋ toḳsan toḳuz saġılıḳı turur meniŋ bir saġılıḳ turur aydı ol birni maŋa bėrgil ġalebe ḳıldı mėni söz içinde.

23. (O iki kişiden biri dedi ki:) "Bu adam benim kardeşim; samimi bir arkadaşım. Onun doksan dokuz koyunu, benim ise sadece bir koyunum var. Öyleyken, 'Onu da bana ver' dedi ve tartışmada baskın çıkarak beni zor durumda bıraktı."

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ إِلَى نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاء لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ (سجدة مستحبة) {ص/24}

24.aydı küç ḳılmış oḳ saŋa tilemek birle sėndin saġılıḳınŋı anıŋ saġılıḳı tapa. yme üküş ortuḳlardın küç ḳılur amarıları amarı üze meger anlar kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėḍgülükler az tururlar anlar. sėzindi dāvud sınadımız anı yarlıḳatu ḳoldı iḍiside tüşdi yüknü iḍisiŋe yandı.

24. Davud şöyle dedi: "Arkadaşın senin o bir koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle gerçekten sana haksızlık etmiş. Zaten ortaklardan birçoğu birbirlerine haksızlık ederler. Ancak inanıp iyi ve yararlı işler yapanlar hâriç. Fakat böyleleri de yok denecek kadar azdır." Davud, kendisini bir sınava tabi tuttuğumuzu anladı ve hemen Rabbinden bağışlanma diledi, eğilip secdeye kapandı ve tevbe edip Rabbine yöneldi.

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنَ مَآبٍ {ص/25}

25.yarlıḳadımız aŋar anı. aŋar ol biziŋ üskümizde yawuḳluḳ nėme eḍgü yanış.

25. Biz de onun o hatasını[291] bağışladık. Şüphesiz Bizim katımızda onun özel bir yeri ve güzel bir geleceği vardır.

يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ {ص/26}

26.ay dāvud biz ḳıldımız sėni kėḍin kelip başlaġlı yer içinde ḥükm ḳılġıl kişiler ara könilik birle uḍu barmaġıl nefs tilekiŋe azdurġay sėni Taŋrı yolından. bütünlükün anlar kim azarlar Taŋrı yolından anlarḳa ḳın turur ḳatıġ anın kim unıttı saḳış künini.

26. (Fakat onu şöyle diyerek uyardık:) "Ey Davud! Biz seni bu ülkede halife (hükümdar) kıldık. Öyleyse insanlar arasında hakkaniyetle hükmet; hevâ ve hevesine uyma. Yoksa bu seni Allah yolundan saptırır. Bil ki, Allah yolundan uzaklaşanlara, hesap gününü unuttuklarından dolayı şiddetli bir azab vardır."

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ {ص/27}

27. yaratmadımız kökni taḳı yerni ne kim ol ėkki ara erse yaraġsızın. ol anlarnıŋ sėziki turur tandılar ḳatıġlıḳ anlarḳa kim tandılar otdın.

27. Biz yeri, göğü ve bu ikisi arasındakileri boş yere yaratmadık. Bunların boş yere yaratıldığı iddiası, kâfirlerin bir zannı, bir vehmidir. Ateşte yanacak olan o kâfirlerin vay hallerine!

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ {ص/28}

291 Âyette Hz. Davud'un kusurunun mahiyeti açıklanmamaktadır. Esasen dâvacılara verdiği hükümde de bir yanlışlık yoktur. Öyleyse Allah onu hangi hatasından dolayı bağışlamıştır? Kitab-ı Mukaddes'te (II. Samuel, 12/1 vd.) anlatıldığına göre Davud askerlerinden Uriya'nın karısının çok güzel olduğunu görür. Uriya'yı bir savaşa gönderir ve onun ön safta savaşmasını ister. Neticede Uriya ölür ve Davud onun dul karısı ile evlenir. Süleyman bu kadından doğar. Yaptığı bu hareketin uygun olmadığı kendisine gelen iki melek tarafından bildirilmiştir. İbn Âşûr ve bazı çağdaş müfessirlere göre Davud bu hareketi hükümdar sıfatıyla yapmış olabilir. Esasen Kur'an, Tevrat'ta anlatılan hikâyeyi ayrıntılarına girmeden vermiştir.

28.azu ḳılur mu miz anlarnı kim kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėḍgülükler ara artaḳlıḳ ḳılıġlılar teg yer içinde azu ḳılur mu miz saḳnuḳlarnı taḳı yekler teg?

28. Yoksa Biz, inanıp iyi ve yararlı işler yapanlarla yeryüzünde fesad çıkaranları bir mi tutsaydık? Ya da şirk ve isyandan kaçınanlarla yoldan çıkmış günahkârları bir mi görseydik?

كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ {ص/29}

29.bitig turur yaʿnī ḳurʾān indürdimiz anı saŋa ḳutluġ ewre tewre ėtmesünler anıŋ belgülerinė yme pend ḳılsunlar ḫıred iḍileri.

29. Ey Peygamber! Bu Kur'an, insanların, âyetlerini düşünmeleri ve akıl sahiplerinin de öğüt almaları için sana indirdiğimiz kutlu bir kitaptır.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُودَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ {ص/30}

30.bağışladımız dāvudḳa süleymānnı. neme ėḍgü ḳul turur. ol iḍike yanġan.

30. Biz Davud'a Süleyman'ı bahşettik. Süleyman ne güzel bir kul idi! O hep Allah'a sığınır, O'na yönelirdi.

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ {ص/31}

31.ançada ʿarża ḳılındı anıŋ üze ėkindide kėḍin üç aḍaḳın turuġlı körklügler.

31. Ona bir ikindi vakti, bir ayağını toynağı üzerine dikip üç ayağı üzerinde sıra sıra duran cins atlar gösterilmişti.

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَن ذِكْرِ رَبِّي حَتَّىٰ تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ {ص/32}

32.aydı men sewmiş erürmiş men ėḍgü sewmekni iḍim yāḍındın ançaḳ örtüldi ḫicāb birle.

32. Güneş batıncaya kadar onları seyretti (bu yüzden devamlı yaptığı nâfile ibadetini yapamadı) ve şöyle dedi: "Şimdi ben, at sevgisini Rabbimi zikretmeye tercih etmiş oldum."

رُدُّوهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ {ص/33}

33.yanduruŋlar meniŋ üze. törçidi siŋirlerin ḳuya boyunların toḳıyu.

33. "Getirin bana onları!" Nihayet (atlar getirildi ve) bacaklarını kesip devirerek hepsini boğazladı.[292]

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ {ص/34}

34. sınadımız oḳ süleymānnı kemiştimiz anıŋ taḫtı üze bir tenni yana ewre yandı.

34. Biz Süleyman'ı iktidarını zayıflatmakla sınamıştık. Daha sonra derlenip toparlanmış eski gücüne kavuşmuştu.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ {ص/35}

35. aydı iḍimā! yarlıḳaġıl mėni bağışlaġıl maŋa erk ü türk kerekmez biregüke yaʿnī muḥammedḳa mėnde kėḍin sen sen ök sen bağışlaġan.

35. O Allah'a şöyle yalvarmıştı: "Rabbim, beni bağışla. Bana benden sonra hiç kimseye nasip olmayacak bir hükümdarlık lutfet. Hiç şüphesiz Sen sonsuz lutuf ve ihsan sahibisin."

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاء حَيْثُ أَصَابَ {ص/36}

36.fermān tutuġlı ḳıldımız aŋar yelni yöriyür anıŋ fermānı birle amrul ḳança tėgdi erse.

36. Bunun üzerine Biz de rüzgârı onun istifadesine sunduk. Rüzgâr, emriyle onun istediği yere kolayca eser giderdi.[293]

292 Bu âyetlere pek çok müfessir ve mütercim: Süleyman dedi ki: "Ben at sevgisine bana Rabbimi hatırlattığı için düştüm." Böyle anlam verilmesinde Süleyman peygamberin mal sevgisi sebebiyle ibadetini kaçırmasının bir peygambere yakışmayacağı anlayışının etkili olduğu anlaşılmaktadır. İbn Âşûr böyle bir ithamı bertaraf etmek için bu ibadetin farz bir ibadet olmadığını, Hz. Süleyman'ın adet edindiği bir nafile ibadet olduğu yorumunu yapmıştır ki, parantez içinde biz de bu mânayı zikrettik. Burada, Hz. Süleyman'ın kendisini ibadetten alıkoyan atlarını kesmesinin anlatılması, Allah'ı anmayı engelleyen her şeyin feda edilmesine dâir temsilî bir ifadedir.

293 Krş. Enbiyâ 21/81 ve ilgili not.

وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاء وَغَوَّاصٍ {ص/37}

37.yekler ḳamuġ binā ḳılığlını deryāḳa çömüglini.

37. Becerikli bina ustalarını ve mâhir dalgıçları da onun emrine verdik.

وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ {ص/38}

38. aḍınlarnı ḳoşulmışlar kişenler içinde.

38. Zincirlere bağlanmış diğerlerini de.

هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ {ص/39}

39.bu turur biz bėrgümiz minnet urġıl azu kerek tutġıl saḳışsız.

39. (Ve dedik ki:) "Ey Süleyman! İşte bu Bizim sana bir lutfumuzdur. Sen istersen onları (çalışan ustaları ve zincirlere bağlanmış diğerlerini) serbest bırak, istersen elinde tut. Bu konuda hesaba çekilecek değilsin."

وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنَ مَآبٍ {ص/40}

40.çın aŋar turur biziŋ üskümizde yaḳınlıḳ eḍgü yanış.

40. Şüphesiz Bizim katımızda onun özel bir yeri ve güzel bir geleceği vardır.

وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ {ص/41}

41. yāḍ ḳılġıl ḳulumızını eyyūbnı ançada ündedi iḍisiŋe men yuḳadı maŋa yek emgek ḳın birle.

41. Ey Peygamber! Kulumuz Eyyûb'u da hatırla. Hani bir zaman o Rabbine şöyle yalvarmıştı: "Rabbim! Bana şeytan musallat oldu, onulmaz bir hastalığa yakalandım, halsiz mecalsiz kaldım."[294]

294 Hz. Eyüb'ün hastalığı için Enbiyâ 21/83'te "Zarar", burada ise "Şeytan" kelimesi kullanılmıştır.

ارْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ {ص/42}

42.tepgil aḍaḳın birle bu çimülgü turur soġıḳ içgü.

42. Ey Eyyûb! "Ayağınla yere vur (şuraya kadar yürü)" dedik. "Orada yıkanıp içmekle şifa bulacağın soğuk bir su var."

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنَّا وَذِكْرَى لِأُوْلِي الْأَلْبَابِ {ص/43}

43.bağışladımız aŋar ėwi boḍunını anlarnıŋ meŋizlig anlar birle yarlıḳamaḳ bizdin pend ḫıreḍ iḍileriŋe.

43. Tarafımızdan bir lutuf olmak üzere Eyyûb'u ailesine bağışladık ve malına mal, evlâdına evlât kattık. Bu, akıl sahiplerine (sabrın sonunun selâmet olduğuna dair) bir öğüt, bir örnektir.

وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِب بِّهِ وَلَا تَحْنَثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ {ص/44}

44.tutġıl elgiŋ birle bir awuçmaḳ urġıl anı sımaġıl andıŋnı biz buldumız anı serigli. nėme ėḍgü ḳul ol. ol iḍike yaŋġan.

44. (Hastalığı esnasında kendisiyle ilgilenmeyen karısına yüz sopa vuracağına dair ettiği yeminle ilgili olarak ona dedik ki:) "Ey Eyyûb! Şimdi sen eline bir demet ekin sapı al, onunla (eşine) vur, böylece yeminini bozmamış olursun." Gerçek şu ki, Biz Eyyûb'u çok sabırlı bulmuştuk, ne güzel kuldu O! Daima Allah'a yönelirdi, O'na sığınırdı.

وَاذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ أُوْلِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ {ص/45}

45. yāḍ ḳılġıl ḳullarımızını ibrāhīmni isḥāḳını yaʿḳūbnı küç tölek iḍileri körüş iḍileri.

45. Ey Peygamber! Güç ve basiret sahibi kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub'u da hatırla.

{46/ص} إِنَّا أَخْلَصْنَاهُم بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ

46.biz ḳatıġsız ḳıldımız anlarnı ḳatıġsızlıḳ birle āḫiret sarāyını yāḍ ḳılġuḳa.

46. Biz onları, özellikle âhiret yurdunu düşünüp önemseyen, ihlâslı kimseler kıldık.

{47/ص} وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ

47.anlar biziŋ üskümizde üḍründilerindin ėḍgülerdin.

47. Doğrusu onlar bizim katımızda seçkin, hayırlı insanlardır.

{48/ص} وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِّنَ الْأَخْيَارِ

48.yāḍ ḳılġıl ismāʿīlni taḳı yesaʿnı ẕüʾl-kiflni. ḳamuġ barça ėḍgülerdin.

48. Aynı şekilde İsmail, Elyesa' ve Zülkifl'i de hatırla: Bunların hepsi hayırlı kimselerdir.

{49/ص} هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ

49.bu pend turur çın saḳnuḳlarḳa ėḍgü yanış turur.

49. Bütün bunlar güzel bir anma, hoş bir yâd etmedir. Bilin ki, sorumluluğunun bilincinde olan böyle duyarlı kimseler için güzel bir gelecek vardır.

{50/ص} جَنَّاتِ عَدْنٍ مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ الْأَبْوَابُ

50.ʿadn būstānı kėŋrü açılmış turur anlarḳa ḳapuġlar.

50. Kapıları kendilerine açılmış Adn cennetleri onları beklemektedir.

{51/ص} مُتَّكِئِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ

51.tayanıġlılar anıŋ içinde oḳıġaylar anıŋ içinde yėmişler üküş içgüler.

51. Onlar orada tahtlara kurulacak, kendilerine türlü türlü meyve ve içecekler sunulacak.

وَعِندَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ {ص/52}

52. anlar üskinde közleri yümügli ḳızlar bir yaşlıġlar erür.

52. Yanlarında tatlı bakışlı, kendilerinden başkasına bakmayan aynı yaşta huriler olacak.

هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ {ص/53}

53.bu ol turur vaʿde bėrlür siler saḳış künike.

53. İşte bütün bunlar âhiret günü için size vâdedilenlerdir.

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِن نَّفَادٍ {ص/54}

54.çın bu biznin rūzīmiz yoḳ aŋar tükengü.

54. Evet, bunlar Bizim size bitmek tükenmek bilmeyen nimetlerimizdir.

هَذَا وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ {ص/55}

55.bu boynaġuluḳlarḳa yawuz yanışlar turur.

55. İyilerin durumu işte böyledir. Fakat azgınları çok kötü bir gelecek beklemektedir.

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمِهَادُ {ص/56}

56.tamuġḳa kigürgeyler nėme yawuz yatḳu yer.

56. Onların gidecekleri yer cehennemdir. Varılacak ne kötü yerdir orası!

هَذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ {ص/57}

57.bu tatınlar anı isig örteyür suwdın tamuluḳlarnıŋ iriŋi ḳanları.

57. İşte onların cezası: Kaynar bir su ve irin. Şimdi tatsınlar bakalım onu!

وَآخَرُ مِن شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ {ص/58}

58.aḍın anıŋ meŋizligidin türlüg türlüg ḳın bu gürūhlar turur.

58. Ve bunlara benzer çeşit çeşit daha nice azaplar!

هَذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَّعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ {ص/59}

59.kirigli turur silerniŋ birle sewünç bolmasun anlarḳa. anlar kirgülük tururlar otḳa.

59. (Azgın liderler cehenneme atıldıklarında bir toplulukla karşılaşacak ve onlara) "İşte, bunlar dünyada sizin peşinizden giden gürûhtur" denilecek. Liderleri onlara, "Rahat yüzü görmesinler, onlar zaten cehennemliktiler" diyecekler.

قَالُوا بَلْ أَنتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَنتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَبِئْسَ الْقَرَارُ {ص/60}

60.aydılar yoḳ siler sewünç bolmasun silerke. siler öŋdün siler keldiŋizler aŋar biziŋke nėme yawuz amrulġu yer ol.

60. Ötekiler ise, "Asıl siz rahat yüzü görmeyin; bizi bu hale düşüren sizlersiniz. Ne kötü yermiş burası!" diyecekler.

قَالُوا رَبَّنَا مَن قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ {ص/61}

61.ayġay iḍimizā! kim başladı erse bizni muŋar arturġıl ḳınnı ḳat ḳat ot içinde.

61. Ardından şöyle beddua edecekler: "Rabbimiz! Bizi bu hallere kim düşürdüyse cehennemde ona kat kat azab çektir."

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُم مِّنَ الْأَشْرَارِ {ص/62}

62.ayġaylar ne ol biziŋke körmedimiz erenlerni sanur erdimiz anlar ėsizlerdin.

62. Ve diyecekler ki: "Nasıl oluyor da dünyada iken kendilerini kötü saydığımız insanları (müminleri) burada göremiyoruz?"

أَتَّخَذْنَاهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ الْأَبْصَارُ {ص/63}

63.tuttumız anlarnı füsūs azu ḳıştı mu anlardın közler?

63. "Yoksa biz onlarla haksız yere mi alay etmişiz? Ya da onlar burada da, gözümüz mü görmüyor?"

إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ {ص/64}

64.çın ol çın turur tamuġ ehliniŋ ḫuṣūmet ḳılışmaḳları.

64. Evet, işte cehennemliklerin bu tür tartışmaları bir gerçektir.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ {ص/65}

65.ayġıl bütünlükün men ḳorḳuttaçı men yoḳ hīç iḍi meger Taŋrı yalŋuz küçep erk sürgen.

65. Ey Peygamber! Şimdi sen de ki: "Ben sadece bir uyarıcıyım. Bilin ki, Kahhâr; dilediğini dilediği an yok etmeye muktedir ve tek olan Allah'tan başka Tanrı yoktur.

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ {ص/66}

66.kökler yerler iḍisi ne kim ol ėkki ara erse küsüş örtügli.

66. O, göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin Rabbidir. Azîz'dir; istediğini cezalandırmaya muktedirdir, Gaffâr'dır; kendisine sığınanların günahlarını daima bağışlar.

{67/ص} قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ

67. aygıl ol uluġ uḳturmaḳ turur.

67. Ey Peygamber! De ki: "Bu Kur'an büyük bir haber, bir bilgi kaynağıdır."

{68/ص} أَنتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ

68.siler andın yüz ewrügliler.

68. "Siz ise ondan yüz çeviriyorsunuz."

{69/ص} مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَإِ الْأَعْلَى إِذْ يَخْتَصِمُونَ

69.yoḳ erdi maŋa biligdin üstünrek yėrdeki aġuşı ançada ḫuşūmet ḳılurlar erdi.

69. "Şunu iyi bilin ki, (İnsanın yaratılışı, Âdem'in halife olarak görevlendirilişi konusunda) Mele-i 'Alâ'da; Yüce Meclis'te Allah'ın huzurunda konuşulanlar hakkında benim bir bilgim yoktu."

{70/ص} إِن يُوحَى إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

70.vaḥy ıḍılmadı maŋa meger bütünlükün men ḳorḳutuġlı men belgülüg.

70. "Bu bilgiler apaçık bir uyarıcı olmam sebebiyle bana vahyediliyor."

{71/ص} إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِن طِينٍ

71.ançada aydı sėniŋ iḍiŋ ferişţelerke men törütügli men bir yaŋluḳnı balçıḳdın.

71. Hani bir zaman (o Yüce Mecliste) Rabbin meleklere şöyle demişti: "Ben balçıktan bir insan yaratacağım."

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ {ص/72}

72.ḳaçan ṣūretin tüzdüm erse ürdüm anıŋ içiŋe men törütmişim cāndın tüştiler aŋar yüknügliler bolup.

72. "Ben, onu (aklî ve ruhî melekelerini geliştirerek) belli bir düzeye getirip kendisine ruhumdan üfleyince, ona secde edin."[295]

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ {ص/73}

73.secde ḳıldı ferişteler ḳamuġı yumḳılar.

73. (Allah insanı yaratıp meleklerin ona secde etmesini emredince) meleklerin hepsi secde ettiler.

إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنْ الْكَافِرِينَ {ص/74}

74.meger iblīs. uluġsıġlıḳ ḳıldı ve kane boldı tanıġlılardın.

74. Fakat İblis secde etmedi, kibirlendi ve böylece nankörlük etmiş oldu.

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْعَالِينَ {ص/75}

75.aydı ay iblīs nėgü yıġdı sėni secde ḳılmaḳıŋdın aŋar kim yarattıŋ öz ḳudretim birle. uluġsıġlıḳ ḳıldıŋ azu erür mü sen ḫilāf ḳılıġlılardın.

75. Allah, "Ey İblis!" dedi. "Kudretimin bir eseri olarak yarattığım varlığa secde etmekten seni alıkoyan nedir? Âdeme karşı büyüklük tasladın öyle mi? Bil ki böyle yapmakla sen (Âdem'e değil) Rabbine karşı büyüklük taslamış oldun."

295 Krş. Bakara 2/30-34.

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ {ص/76}

76.aydı men yėgrek turur men andın yarattıŋ meni otdın yarattıŋ anı balçıḳdın.

76. İblis de şöyle karşılık verdi: "Evet, ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın."

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ {ص/77}

77.aydı çıḳġıl andın sėn sürülmişlerdin sėn.

77. Allah şöyle buyurdu: "O halde hemen defol, çık oradan! Artık taşlanmış; kovulmuş birisin sen."

وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ {ص/78}

78.çın sėniŋ üze meniŋ laʿnetim uluġ künke tėgi.

78. "Lânetim kıyamete kadar senin üzerinde olacaktır."

قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ {ص/79}

79.aydı iḍimā! küḍe bėrgil maŋa ḳoparılġuları künke tėgi.

79. İblis de, "Öyleyse bana kıyamete kadar süre ver" dedi.

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ {ص/80}

80.aydı sen küḍülmişlerdin sen.

80. Allah buyurdu ki: "Peki, sana istediğin bu süre verilmiştir."

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ {ص/81}

81.belgülüg künke tėgi.

81. "Hem de vakti belli bir güne; kıyamete kadar."

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ {ص/82}

82.aydı sėniŋ ʿizzetiŋ ḥaḳḳı yoldın azıtġay men ök anlarnı yumḳılarnı.

82. İblis, "Senin şanına andolsun ki, ben bütün Âdemoğullarını yoldan çıkaracağım."

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ {ص/83}

83.meger ḳullarıŋ anlardın ḳatıġsızlar.

83. "Ancak kullarından gönlü temiz, samimi olanlar hâriç." dedi.

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ {ص/84}

84.aydı çın ol yana çın ayur men.

84. Allah şöyle buyurdu: "Evet, doğrudur (gönlü temiz, samimi kullarımı saptıramazsın). Fakat Benim şu sözüm de gerçeğin ta kendisidir:"

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ {ص/85}

85.tolulaġay oḳ mėn tamuġnı sėndin anıŋdın kim uḍu bardı anlardın yumḳılar.

85. "Cehennemin tamamını seninle ve sana uyanlarla dolduracağım."

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ {ص/86}

86.aygıl ḳolmaz men silerdin anıŋ üze bir yaldın ermes men men ėtig ėtgenlerdin.

86. Ey Peygamber! İnsanlara şunu söyle: "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Ben kendiliğimden peygamberlik iddiasında bulunan biri de değilim."

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ {ص/87}

87.ermes bu meger pend turur ajunluġlarḳa.

87. Bilin ki bu Kur'an, bütün insanlık için bir öğüt ve bir şeref kaynağıdır.

وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ {ص/88}

88.bilgey ök sen anıŋ ḫaberini ḳurʾān ḥaḳḳlıḳın bir vaḳtda kėḍin.

88. Siz bir zaman sonra onun verdiği haberlerin doğru çıktığını anlayacak, göreceksiniz.

39 سُورَةُ الزُّمَرِ

Mekke döneminde inmiştir. 53-54. âyetlerin Medenî olduğu, nakledilir. 75 âyettir. Adını 71 ve 73. âyetlerde geçen "Zümeran" kelimesinden almıştır. Zümer, "topluluk" anlamına gelen zümre kelimesinin çoğuludur. Bu, bölükler halinde cennete ve cehenneme sevk edilecek olanları ifade eder.

(39)

sūretü ʾz-zümer

bu zümer sūresi yėtmiş ėkki āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Taŋrı atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

تَنزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ {الزمر/1}

1. ḳuḍı ıymaḳ bu kitābnı Taŋrıdın turur küsüş bütün işlig.

1. Bu Kitab, Aziz ve Hakîm olan; her şeye gücü yeten, hüküm ve hikmet sahibi olan Allah katından indirilmiştir.

إِنَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ {الزمر/2}

2.biz indürdimiz saŋa bitiglerni könilik birle tapunġıl Taŋrıḳa ḳatıġsız ḳılıġlı bolup aŋar dīnni

2. Şüphesiz, Biz sana bu Kitabı (tevhid inancını yerleştirmek gibi) yüce bir amacı gerçekleştirmek üzere indirdik. Bu sebeple şirk ve nifaktan arınmış bir inançla Allah'ı lâyıkıyla tanı ve yalnız O'na kulluk et.

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاء مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ {الزمر/3}

3.bilgil Taŋrıḳa turur ḳatıġsız dīn. anlar kim tuttılar anda aḍınnı dostlar tapunmas miz anlarḳa meger yaḳın ḳılsalar bizni Taŋrıḳa yawumaḳ. Taŋrı ḥükm ḳılur anlar ara anıŋ içinde anlar anıŋ içinde iḫtilāf bolurlar erdi Taŋrı köndürmes anı kim ol yalġan turur nū-sipās turur.

3. İyi bilin ki Allah'ın dîni, şirk ve nifaktan arınmış bir dindir. Allah'ı bırakıp da başka Tanrılar edinenler, "Biz onlara, bizi Allah'a yaklaştırmaları için tapıyoruz" diyorlar. Allah, onların ihtilâf ettikleri böyle konularda hükmünü verecek, gerçeği ortaya koyacaktır. Şu da bir gerçektir ki, Allah yalancılık eden azılı kâfirlere (küfür yolunu tercih ettikleri sürece) aslâ hidayet etmez.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَّاصْطَفَى مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاء سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ {الزمر/4}

4.eger tilese Taŋrı kim tutmaḳ oġul ḳız üḍürgey erdi anıŋdın kim yaratur ne tilese arıġ Taŋrı. ol turur Taŋrı yalŋuz boynaġularnıŋ boynın sıġlı.

4. (Bir de meleklerin Allah'ın kızları olduğunu iddia edenler var) Eğer Allah bir çocuk edinmek isteseydi yarattıklarından hangisini seçeceğine kendisi karar verirdi; bunu size bırakmazdı. Hâşâ! Allah böyle şeylerden münezzehtir. O, Vâhid'dir; hiçbir ortağı olmayan tek Allah'tır, Kahhâr'dır; dilediğini dilediği an yok etmeye muktedirdir.

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ {الزمر/5}

5.yarattı köklerni yerni könilik birle kigrür tünni kündüz üze yme kigrür kündüzni tün üze musaḫḫar ḳıldı künni aynı. ḳamuġ yöriyür atalmış vaḳtḳa tėgi. bilgil ol turur küsüş yazuḳ örtgen.

5. O, gökleri ve yeri yüce bir amacı gerçekleştirmek üzere yaratmıştır. Geceyi kısaltarak gündüzün, gündüzü kısaltarak da gecenin üzerine bürüyüp örten O'dur. Her biri belli bir

zamana kadar kendi yörüngesinde akıp giden güneşi ve ayı sizin istifadenize O sunmuştur. O Azîz'dir; bütün bunları inkâr edenleri cezalandırmaya muktedirdir, Gaffâr'dır; bununla birlikte çok bağışlayıcıdır, hemen cezalandırmaz, mühlet verir ve tevbe edenleri bağışlar.

خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنزَلَ لَكُم مِّنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِن بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ {الزمر/6}

6.yarattı silerni bir etözdin yana ḳıldı andın cüftini indürdi silerke yılḳılardın sekkiz cüft. yaratur silerni anaŋızlar ḳarınları içinde yaratıġ yaratıġda kėḍin üç ḳaraŋḳuluḳ içre. ol Taŋrı iḍiŋizler aŋar turur erk ü türk. yoḳ iḍi meger ol ḳayudın ewrülür siler.

6. O sizi bir tek nefisten; aynı cevherden, aynı özden yaratmıştır. Eşinizi de aynı cevher ve özden meydana getirmiştir[296] ve size eşleriyle birlikte (koyun, keçi, sığır ve deve olmak üzere) dört tür[297] hayvan lutfetmiştir.[298] Sizi de analarınızın karnında üç karanlık[299] içinde aşama aşama geliştirip yaratmıştır. İşte Rabbiniz böyle bir Allah'tır. Mutlak egemenlik O'na aittir. O'ndan başka Tanrı yoktur. Hal böyleyken niçin Allah'ı bırakıp başka şeylere yöneliyor, Hak'tan uzaklaşıyorsunuz?

إِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِن تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ {الزمر/7}

7. eger tansa siler bütünlükün Taŋrı muŋsuz turur silerdin taplamas ḳullarıŋa tanmaḳlıḳnı eger şükr ötese siler taplar silerni yazuḳ yüḍmes hīç yazuḳ yüḍügli aḍın kişi yükini yana iḍiŋizlerke turur yanışınızlar uḳturġay siler anı kim ḳılur siler ol bilgen turur könüller iḍisi.

7. Eğer O'nu inkâr ederseniz, bilin ki Allah'ın sizin imanınıza ihtiyacı yoktur.[300] Fakat O, kullarının küfre girmelerini istemez. Eğer O'na inanırsanız[301] sizin adınıza hoşnud olur. Unutmayın ki, hiçbir kimse başkasının günahını yüklenmez. Sonunda hepinizin varacağı yer Rabbinizin huzurudur. İşte o zaman O, yapıp ettiklerinizi size bir bir haber verecektir. Şüphesiz Allah kalplerde gizlenen düşünce ve niyetleri çok iyi bilir.

296 Krş. Nisâ 4/1.
297 Lafzen, "Sekiz eş hayvan."
298 Krş. En'âm 6/143-144.
299 Bu üç karanlık: Karın duvarı, rahim duvarı ve cenini kuşatan zardır.
300 Lafzen, "Size ihtiyacı yoktur."
301 Lafzen, "Şükrederseniz."

وَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ {الزمر/8}

8.ḳaçan tėgse kişike ziyān ünder iḍidin yanıġlı ṣevāb özi tapa yana ḳaçan bėrse aŋar niʿmet andın unıtur anı kim oḳır erdi özi tapa munda öŋdün ḳılur Taŋrıḳa teŋeşigler azdurġu üçün anıŋ yolından. ayġıl ėrijlengil kāfirlıḳıŋ birle az sen ot iḍilerindin.

8. Nankör insan, başına bir belâ, bir sıkıntı gelince Rabbine yönelerek dua eder. Sonra Rabbi onu katından lutfettiği bir nimetle o sıkıntıdan kurtarınca da, daha önce O'na nasıl yalvarıp yakardığını unutur, Allah'a ortaklar koşmaya başlar ve sonunda O'nun yolundan sapar[302]/ insanları da saptırır. Ey Peygamber! O nankör insana de ki: "Küfrünle biraz daha eğlen bakalım, şüphesiz sen cehennemliğin tekisin."

أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُوْلُوا الْأَلْبَابِ {الزمر/9}

9.azu ol mu kim aḍaḳın turuġlı tün yoġru secde ḳılu aḍaḳın turu ḳorḳar kėḍinki sarāydın umar iḍisiniŋ yarlıḳamaḳını. ayġıl nek tüz bolur mu anlar kim bilürler taḳı anlar kim bilmesler. bütünlükün kim pend alur ḫıred iḍileri.

9. (Söyleyin) öyle biri mi hayırlıdır, yoksa geceleri secdeye kapanarak, ayakta durarak ibadetle meşgul olan, âhiret endişesi taşıyan ve Rabbinin şefkat ve merhametini uman birisi mi? Ey Peygamber! De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler; bu bilince sahip olanlarla olmayanlar bir olur mu?" Fakat düşünüp öğüt alacak olanlar, ancak akıl sahipleridir.

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ {الزمر/10}

10.ayġıl ay meniŋ ḳullarım anlar kėrtgündiler ḳorḳuŋlar iḍiŋizlerḳa anlarḳa kim körklüg ḳıldılar bu yaḳın tiriglik içinde. ėḍgülük. Taŋrı yeri kėŋ turur. ḳatıġsız tükel bėrlür serniglilerke terlerini saḳışsız.

302 Âyetteki "Li yudille" (Saptırır) kelimesini İbn Kesîr, Ebû Amr ve Ruveys "Li yadille" (Sapar) Şeklinde okumuşlardır.

10. Ey Peygamber! Benim adıma onlara de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinizin emir ve yasakları konusunda dikkatli, duyarlı ve bilinçli olun. Bu dünyada iman edip güzel ameller işleyenler için âhirette güzel bir mükâfat vardır. (Fakat bulunduğu yerde inanıp güzel ameller işleme imkânı bulamayan kimse bilsin ki,) Allah'ın arzı geniştir; hicret etsin.[303] Unutmayın ki, zorluk ve sıkıntılara sabredip göğüs gerenler için hadsiz hesapsız mükâfatlar vardır.

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ {الزمر/11}

11. aygıl men fermānladım kim tapunsa Taŋrıḳa ḳatıġsız ḳılığlı bolup aŋar dīnni.

11. Ey Peygamber! Sen de ki: "Ben şirk ve nifaktan arınmış bir inançla, Allah'ı lâyıkıyla tanıyıp yalnız O'na kulluk etmekle emrolundum."

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ {الزمر/12}

12.taḳı fermālandım bolsa men boyun bėriglilerniŋ ilkisi.

12. "Ve ayrıca ben, müslüman olanların ilki, öncüsü olmakla da emrolundum."[304]

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ {الزمر/13}

13.aygıl men ḳorḳar men eger yazsa men iḍimke uluġ kün ḳınındın.

13. De ki: "Eğer ben, Rabbime isyan edecek olursam, o büyük günün azabından korkarım."[305]

قُلِ اللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَّهُ دِينِي {الزمر/14}

14.aygıl Taŋrıḳa tapnur men ḫāliṣ bolup aŋar dīnimni.

14. De ki: "Ben, şirk ve nifaktan arınmış bir inançla, Allah'ı lâyıkıyla tanıyıp yalnız O'na kulluk ederim."

303 Krş. Nisâ 4/97.
304 Krş. En'âm 6/162-163.
305 Krş. En'âm 6/15.

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُم مِّن دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ {الزمر/15}

15.tapnuŋlar ne kim ḳolsa siler iḍide aḍın. ayġıl bütünlükün ziyānlıġlar anlar kim yas ḳıldılar özleriŋe yā öz kişileriŋe ḳıyāmet kün. bilgil ol ol turur ziyān ḳılmas belgülüg.

15. "Ey Mekkeliler! Siz Allah'ı bırakıp istediğiniz şeylere tapınmaya devam edin bakalım." Evet, şöyle söyle onlara: "Unutmayın ki, gerçekten hüsrana uğrayanlar, (dünyadaki inançsızlıkları sebebiyle) kıyamet günü hem kendilerini, hem de ailelerini hüsrana sürükleyecek olanlardır. Göz göre göre hüsrana uğramak işte budur."

لَهُم مِّن فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ النَّارِ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ {الزمر/16}

16.anlarḳa üstünlerindin kölige otdın altınlarındın kölige otdın. ol ḳorḳutur Taŋrı anıŋ birle ḳullarını ay meniŋ ḳullarım ḳorḳuŋlar maŋa.

16. Böyle kimselere hem altlarından hem üstlerinden kat kat ateş tabakalarıyla azab olunacaktır.[306] İşte Allah kullarını böyle bir azapla korkutmakta, uyarmaktadır.[307] Öyleyse ey kullarım! Siz de benim azabımdan sakının.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَن يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فَبَشِّرْ عِبَادِ {الزمر/17}

17.anlar kim sınardın turdılar butdın tapunmaḳlarındın aŋar yandılar Taŋrıḳa anlarḳa sewünç bėrgil meniŋ ḳullarımḳa.

17. Müjdeler olsun, putlardan ve şeytandan[308] uzak durup onlara tapınmaktan kaçınan ve sadece Allah'a yönelenlere! Ey Peygamber! Bu kullarımı müjdele:

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ {الزمر/18}

306 Krş. A'râf 7/41.
307 Allah'ın amacı onlara azab etmek değil; küfrü, şirki, dalâleti bırakmaları için onları korkutmaktır.
308 Lafzen, "Tâğuttan."

18.tiŋlerler sözni uḍu barırlar körklügrekiŋe. anlar tururlar anlar köndürdi anlarnı Taŋrı anlar tururlar anlar ḫıreḍ iḍileri.

18. Onlar bütün sözleri; görüşleri dinlerler ve onların en güzeline uyarlar. Allah'ın doğru yolu gösterdiği kimseler, işte onlardır ve gerçekten onlar akıl, irfan, sağduyu sahibi kimselerdir.

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنتَ تُنقِذُ مَن فِي النَّارِ {الزمر/19}

19.ol kişi kim vācib bolsa anıŋ üze ḳın sözi. sen mü ḳutġarur sen anı kim ot içinde?

19. Peki, ya hakkında azab hükmü kesinleşmiş olan kimsenin hali ne olacak? Ey Peygamber! Sen hiç ateşte olan birini kurtarabilir misin?

لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّن فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعْدَ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ {الزمر/20}

20.anlar kim ḳorḳtılar iḍilerindin anlarḳa küngüre anda üstün küngüre turġuzmış aḳar anıŋ altınındın arıḳlar. Taŋrınıŋ vaʿdesi. ḫilāf ḳılmas Taŋrı vaʿdelerḳa.

20. Fakat Rablerinin azabından sakınan kimseler için kat kat bina edilmiş, önlerinden ırmaklar akan köşkler vardır. Bu Allah'ın vaadidir ve Allah vaadinden aslâ dönmez.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ {الزمر/21}

21. körmes mü sen kim Taŋrı indürdi kökdin suwnı kigürdi anı bulaḳlar yer içinde yana çıḳarur anıŋ birle ekinni türlüg türlüg anıŋ meŋizleri yana aḍnayur körür sen anı sarġarmış yana ḳılur anı uşaḳ uşaḳ. bütünlükün anıŋ içinde pend ol ḫıred iḍileriŋe.

21. Sen Allah'ın gökten yağmurlar yağdırdığını ve bu yağmur sularını yerin altındaki su kaynaklarına sızdırdığını, sonra da bu su ile rengârenk ekinler, bitkiler bitirdiğini görmüyor musun? Daha sonra bütün bu bitkiler kurur ve nihayet sen onların sapsarı bir hale geldiğini görürsün. Sonunda Allah onları çer çöp haline getirir. Hiç şüphesiz ki, bütün bunlarda alınacak dersler vardır. Fakat bunu anlayacak olanlar, aklıselim sahibi kimselerdir.

أَفَمَن شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ {الزمر/22}

22.ol kişi kim açtı Taŋrı anıŋ köŋlin müselmānlıḳḳa ol kişi yaruḳluḳ üze bolur iḍisindin. vāy ol kişike köŋülleri ḳatıġḳa Taŋrı yāḍındın. anlar yolsuzluḳ içre belgülüg.

22. Allah'ın, gönlünü İslâm'a açtığı ve dolayısıyla Rabbinden gelen tevhid nûru üzere olan biri ile kalbi katılaşmış kimse bir olur mu hiç? Allah'ı anmaktan uzaklaştığı için kalpleri katılaşmış olanların vay hallerine! Onlar açık bir sapıklık içindedirler.[309]

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ {الزمر/23}

23.Taŋrı indürdi söznüŋ körklügrekini bitig oḫşaşıġlı ėkkirer ḳawrulur ḳorḳar andın anlarnıŋ terileri kim ḳorḳarlar iḍilerindin yana yumşar terileri taḳı köŋülleri Taŋrı yāḍıŋa. ol turur Taŋrı yolı köndürür aŋar kimni tilese. kimni azdursa Taŋrı yoḳ aŋar hīç köndürügli.

23. Allah sözün en güzeli olan Kur'an'ı, âyetleri birbirine benzeyen, kendi içinde tutarlı, gerçekleri tekrar tekrar anlatan bir kitap olarak indirmiştir. Öyle ki, Rablerinden korkanların, o kitaptan (dinledikleri azab âyetleri karşısında) kalpleri ürperir.[310] Ardından da yine o kalpleri Allah'ı anarak, O'nun rahmetini hatırlayarak rahata ve huzura kavuşur.[311] İşte o Kitab, Allah'ın hidayet rehberidir. Allah dilediğini (Kur'an'a samimiyetle kulak verenleri) onunla doğru yola iletir. Kimi de (Kur'an'dan yüz çevirmesi sebebiyle) dalalette bırakırsa, artık onu doğru yola getirecek hiçbir kimse yoktur.

أَفَمَن يَتَّقِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ {الزمر/24}

24.ol kişi kim küḍezür öz yüzini ḳatıġ ḳındın ḳıyāmet kün. aytılġay küç ḳılıġlılarḳa tatıŋlar anı kim ḳazġanurlar.

309 Krş. En'âm 6/125.
310 Lafzen, "Tenleri ürperir."
311 Krş. Ra'd 13/28.

24. Düşün bir kere! Kıyamet günü o korkunç azaptan (eli kolu bağlı olduğu için)[312] kendisini sadece yüzüyle korumaya çalışan biri, orada güven içinde olan kimse ile bir midir? O gün zâlimlere, "Dünyada iken yaptıklarınızın cezasını şimdi çekin bakalım!" denilecektir.

كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ {الزمر/25}

25. yalġanḳa tuttı anlar kim anlarda burun erdiler keldi anlarḳa ḳın andın kim tutmaslar.

25. Onlardan öncekiler de (peygamberlerini) yalanlamışlardı ve bu sebeple azab onlara, hiç hatırlarına gelmeyen, beklemedikleri bir yerden gelivermişti.

فَأَذَاقَهُمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ {الزمر/26}

26. taturdı anlarḳa Taŋrı ḳınını yaḳın tiriglik içinde kėḏinki ajun ḳını uluġraḳ eger bilür erseler.

26. Böylece Allah onlara dünya hayatında rezilliği tattırmıştı. Âhiretteki azab ise daha büyük olacaktır. Ah şu inkârcılar keşke bunu bilselerdi!

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ {الزمر/27}

27.belgürttimiz ök kişilerke bu oḳıġu içinde tėgme meŋzekdin bolġay kim anlar pend tutġaylar.

27. Andolsun ki, Biz düşünüp ibret alsınlar diye bu Kur'an'da insanlara her türlü misâli verdik.

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ {الزمر/28}

28.oḳıġu ḳur'ān tāzīçe egriligsiz bolġay kim anlar saḳlanġaylar.

28. Hem de bunları, içinde hiçbir eğrilik ve hiçbir çelişki bulunmayan Arapça bir Kur'an olarak anlattık ki, böylece küfür ve isyandan sakınsınlar.

312 Bkz. Hâkka 69/30-31.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {الزمر/29}

29.toḳıdı Taŋrı meŝel bir er anıŋ içinde ortaḳlar yaraşıġsızlar muḫtelif taḳı bir er ḳatıġsız bir erke. nek tüz bolurlar mu meŋzekin. şükr Taŋrıḳa yoḳ kim üküşrekleri bilmesler.

29. Şimdi Allah size (tek Allah'a inanmak ile putlara tapmak konusunda) bir misâl daha veriyor: Bir köle düşünün, onun birbiriyle geçinemeyen efendileri var. Bir de tek efendisi olan bir köle! Bu ikisinin durumu aynı mıdır? Unutmayın ki, hamd; bütün övgüler, şükürler hiçbir ortağı olmayan Allah'a mahsustur.[313] Fakat müşriklerin çoğu bunu anlamazlar.

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ {الزمر/30}

30.sen ölügli turur sen taḳı anlar yme ölügli turur.

30. Ey Peygamber! Bir gün sen de öleceksin, onlar da ölecekler.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ {الزمر/31} (الجزء الرابع والعشرون)

31.yana siler ḳıyāmet kün iḍiŋizler üskinde ḫuṣūmet ḳılur siler.

31. Sonra kıyamet günü hepiniz Rabbinizin huzurunda yargılanacaksınız. (Böylece kimin haklı olduğunu o gün göreceksiniz.)

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ {الزمر/32}

32.kim ol küç ḳılġanraḳ anıŋdın kim yalġan aydı Taŋrı üze yme yalġanḳa tuttı yalavaçnı ḳur'ānnı ḳaçan keldi erse aŋar. ermes mü tamuġ içinde orun tanıġlılarḳa.

32. Allah hakkında ("ortakları vardır" diye) yalan söyleyen ve kendilerine gelen Kur'an'ı yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Küfürde direnenler için cehennemde yer mi yok?

313 Pek çok Tanrıya inananlar birden fazla efendisi olan köleye benzerler. Oysa tek Allah'a inanan kimse tek efendisi olan köle gibidir. Hamd tek olan Allah'adır. Çünkü O, nimet lutfederken, günahları bağışlarken tek başına karar verir.

وَالَّذِي جَاء بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُوْلَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ {الزمر/33}

33.ol kim keldürdi çınlıḳ yaʿnī muḥammed yme çın tuttı anı yaʿnī ebū bekr anlar tururlar saḳnuḳlar.

33. O Kur'an'ı getiren Peygamber ve onu tasdik edenler ise, işte onlar şirkten sakınan bilinçli kimselerdir.

لَهُم مَّا يَشَاءونَ عِندَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاء الْمُحْسِنِينَ {الزمر/34}

34.anlarḳa ne kim tileseler iḍileri üskinde. ol ėḍgülük ḳılıġlılarnıŋ yanutı.

34. Onlar için Rablerinin katında diledikleri her şey vardır. İşte doğru davranıp şirki terk edenlerin mükâfatı budur.

لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ {الزمر/35}

35.örtgü üçün Taŋrı anlardın körksüzrek ḳılmışlarını yanut bėrür anlarḳa terlerini anda körklügreki kim ḳılur erdiler.

35. Allah onların işledikleri kötülükleri örtüp bağışlayacak ve onları yapmış oldukları iyiliklerin en güzeline göre mükâfatlandıracaktır.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِن دُونِهِ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ {الزمر/36}

36. ermes mü Taŋrı tap boluġlı ḳulıŋa. ḳorḳuturlar sėni anlar birle kim anda aḍın. kimni azdursa Taŋrı yoḳ aŋar hīç yolçıdın.

36. Allah kuluna yetmez mi? Tutuyorlar, seni Allah'ın dışındaki birtakım şeylerle korkutmaya çalışıyorlar.[314] Bil ki, Allah'ın (küfürde ısrarı sebebiyle) dalâlette bıraktığı kişiyi artık doğru

314 Müşrikler Hz. Peygamberi putların lânetine uğramakla tehdit ediyorlardı.

yola getirecek hiçbir kimse olmadığı gibi,

وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انتِقَامٍ {الزمر/37}

37.kimni köndürse Taŋrı yoḳ aŋar hīç azġan. ermes mü Taŋrı küşüş öç almaḳ iḍisi.

37. Allah'ın doğru yola ilettiği kişiyi de, yoldan çıkaracak hiçbir kimse yoktur. Ve unutmayın ki, her şeye gücü yeten, inkârcılara hak ettikleri cezayı verecek olan yegâne varlık Allah'tır.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ {الزمر/38}

38.eger aytsa sen anlarḳa kim yarattı köklerni yerni aẏġaylar oḳ Taŋrı tėp. aẏġıl ne körür siler anı kim oḳır siler Taŋrıda aḍın eger tilese maŋa Taŋrı ziyān nek erürler mü anlar açıġlılar kiterigliler anıŋ ziyānını azu tilese maŋa yarlıḳamaḳ nek erürler mü anlar anıŋ raḥmetini yıġıġlılar. aẏġıl tap maŋa Taŋrı. ançaḳ anıŋ üze köŋül urur. köŋül uruġlılar.

38. Ey Peygamber! Şimdi sen inkârcılara, "Gökleri ve yeri yaratan kimdir?" diye soracak olsan kesinlikle, "Allah'tır" derler.[315] De ki: "Söyleyin bakalım. Allah'ı bırakıp da tapındığınız şeyler, Allah bana bir sıkıntı vermek istese o sıkıntıyı giderebilirler mi? Veya Allah bana bir lutufta bulunacak olsa buna engel olabilirler mi?" Sen onlara de ki: "Allah bana yeter! Birine dayanıp güvenmek isteyenler yalnız Allah'a güvensinler, O'na dayansınlar."

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ {الزمر/39}

39.aẏġıl ay meniŋ boḍunum ḳılıŋlar öz orunlarıŋızda men me ḳıldaçı men herāyna bilgey siler.

39. Yine de ki: "Ey (inanmayan) kavmim! Elinizden ne geliyorsa yapın. Ben de bana düşeni yapmaya devam edeceğim.[316] Yakında anlayacaksınız:"

مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ {الزمر/40}

315 Krş. Ankebût 29/61; Lokman 31/25; Zuhruf 42/9, 87.
316 Bkz. En'âm 6/135.

40.kimke kelse aŋar ḳın rüsvā ḳılur anı tüşer iner anıŋ üze ḳın tutaşı.

40. "Dünyada alçaltıcı bir ceza ve âhirette asırlarca sürecek bir azab kime gelecek!"

إِنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ {الزمر/41}

41.biz indürdimiz seniŋ üze bitigni ḥaḳḳlıḳ nė belgürtü kim köni yol tutsa özine. kim yolsuz bolsa yolsuz bolur anıŋ üze ermes sen anlar üze küḍezçi.

41. Hiç şüphe yok ki, Biz bu Kitabı, insanlara hak ve hakikatleri göstermek amacıyla sana indirdik. Bundan böyle kim (buna sarılarak) doğru yolu seçerse, onu kendisi için seçmiş olur. Kim de doğru yoldan saparsa kendisine zarar vermiş olur. Bil ki, sen onların vekili değilsin (onları zorla hidayete erdiremezsin).

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَى إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ {الزمر/42}

42.Taŋrı alur cānlarını yā çıḳarur cānlarını ölmişi vaḳtında ol kim ölmese uyḳusı içinde yıġar ol ḥükm ḳılmış bolsa anıŋ üze ölümni ıḍur taḳı birni atalmış vaḳtḳa tėgi bütünlükün anıŋ içinde. belgüler turur ol boḍunḳa kim saḳınurlar.

42. Allah, eceli gelenin ruhunu ölümü sırasında, eceli gelmeyenin ruhunu da uykusunda alır. O, ölmelerine hükmettiği kimselerin ruhlarını alıkoyar, diğerlerinin ruhlarını da belli bir süreye kadar yaşamaları için salıverir. Hiç şüphesiz bunda alınacak pek çok ders vardır; fakat bunu anlayacak olanlar, derinliğine düşünen kimselerdir.[317]

أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ شُفَعَاء قُلْ أَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ {الزمر/43}

43.azu tuttılar mu Taŋrıda aḍın şefā'atçılar ayġıl neçeme erklig ermesler nerseke yme uḳmaslar erse.

317 Matüridî'ye göre insanda bir nefis (can) bir de ruh vardır. Nefsin ve ruhun birlikte bedenden ayrılması ölümdür. Uyku halinde ise nefis bedenden ayrılır, ruh kalır. Dolayısıyla uyuyan kişi hayattadır, ancak bazı faaliyetleri açısından ölü gibidir. Eğer Allah bir kimsenin ruhunu bedeninden alırsa nefsi de bedeni terk eder. Krş. En'âm 6/60.

43. Buna rağmen müşrikler Allah'ın dışında birtakım şefaatçiler ediniyorlar öyle mi? Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "Şefaatçi zannettiğiniz o putlar hiçbir şeye sahip olmadıkları, hiçbir şeye akıl erdiremedikleri halde şefaatçi olabilecekler, öyle mi?"

قُل لِّلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا لَّهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {الزمر/44}

44.ayġıl Taŋrıḳa yazuḳ keçürmek yumḳı. aŋar turur kökler erkligligi taḳı yerniŋ yana anıŋ tapa yandurulur siler.

44. De ki: "Bilin ki, şefaat etme yetkisi tamamen Allah'a aittir.[318] Çünkü göklerin ve yerin hükümranlığı O'na aittir. Sonunda hepiniz hesap vermek üzere O'nun huzuruna geleceksiniz."

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ {الزمر/45}

45.ḳaçan yāḍ ḳılınsa Taŋrı yalŋuzun ürker anlarnıŋ köŋülleri kim kėrtgünmezler kėḍin künke ḳaçan yāḍ ḳılınsa anlar kim iḍide aḍın ḳaçan anlar sewnüşürler.

45. Allah'ın adı ne zaman tek başına anılsa, âhirete inanmayanların kalpleri endişe ve sıkıntıyla çarpar. Fakat Allah'ın değil de putların adları anılınca yüzlerini hemen bir sevinç kaplar.

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ {الزمر/46}

46.ayġıl iḍimā! köklerni yerlerni yaratıġlı örtüglügni biligli yme açuḳluġnı sen aḍrar seçer sėn ḳullarnıŋ ara anıŋ içinde kim erdiler anıŋ içinde iḫtilāf bolurlar erdi.

46. De ki: "Ey gökleri ve yeri yaratıp birbirinden ayıran, gizli ve açık her şeyi bilen Allah'ım! Ayrılığa düştükleri konularda kullarının arasında hüküm verecek olan yalnız Sensin."

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِن سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُم مِّنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ {الزمر/47}

318 Bkz. Bakara 2/255 ve ilgili not.

47.eger bolsa erdi anlarḳa kim küç ḳıldılar ne kim yer içindeki yumḳı yme anıŋça anıŋ birle bėrseler erdi anı ḳın yawuzluḳından ḳıyāmet kün belgürgey anlarḳa Taŋrıdın ol ḳın kim saḳınmaz erdiler.

47. Müşrikler yeryüzünde ne varsa hepsine, hatta bir o kadarına daha sahip olsalardı, kıyamet gününde başlarına gelecek korkunç azaptan kurtulmak için o gün hepsini (seve seve) fidye olarak verirlerdi.[319] Çünkü o gün, daha önce hiç hesap etmedikleri şeyler Allah tarafından karşılarına çıkarılacak;

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ {الزمر/48}

48.belgürgey anlarḳa ḳazġanmışları yawuzı tüşgey anlarḳa ol kim anıŋ birle füsūs tutarlar erdiler.

48. Dünyada iken işledikleri kötülükler gözlerinin önüne serilecek ve alay ettikleri âhiret azabı çepeçevre kendilerini kuşatacaktır.

فَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {الزمر/49}

49.ḳaçan tėgse kişike ziyān emgek oḳır bizni yana ḳaçan bėrse miz aŋar ėrinç niʿmet bizdin ayur bėrildim men anı bilig üze. yoḳ kim ol sınamaḳ turur yoḳ kim üküşrekleri bilmesler.

49. Nankör insan, başına bir belâ, bir sıkıntı gelince hemen Bize dua etmeye başlar. Sonra ona katımızdan bir nimet lutfedince, "Bu bana, kendi bilgi ve yeteneğim sayesinde verilmiştir" der. Hâlbuki bu bir sınamadır, fakat insanların çoğu bilmez.[320]

قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَى عَنْهُم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ {الزمر/50}

50.aydı oḳ anı anlar kim. anlarda burun muŋsuz ḳılmadı anlardın ol kim ḳazġanur erdiler.

50. Önceki insanlar da böyle söylemişlerdi; ancak kazandıkları servet onlara da herhangi bir fayda vermemişti.

319 Krş. Âl-i İmrân 3/91.
320 Krş. Yunus 10/12; Rûm 30/33; Zümer 39/8.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُم بِمُعْجِزِينَ {الزمر/51}

51.tėgdi anlarḳa anıŋ yawuzluḳı kim ḳazġandılar. anlar küç ḳıldılar bulardın terk tėggey anlarḳa anıŋ yawuzluḳı kim ḳazġandılar ermesler anlar umas ḳılığlılar.

51. Sonunda yaptıkları kötülükler kendi başlarına geldi. Şimdi de şirkte direnenlerin yaptıkları kötülükler başlarına gelecektir ve onlar Bizim elimizden aslâ kurtulamayacaklardır.

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ {الزمر/52}

52.azu bilmesler mü çın Taŋrı yaḍar rūzīni kimke tilese yme tarutur. anıŋ içinde belgüler turur ol boḍunḳa kim kėrtgünürler.

52. Onlar, Allah'ın dilediğine bolca rızık verdiğini, dilediğinin de rızkını daralttığını bilmiyorlar mı? Allah'ın bütün bu yaptıklarında alınacak nice ibretler vardır; fakat bunu inananlar anlar.

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ {الزمر/53}

53.ayġıl meniŋ ḳullarım anlar kim teŋdin keçtiler özleri üze nevmīḍ bolmaŋlar Taŋrı raḥmetidin bütünlükün Taŋrı yarlıḳar yazuḳlarını yumḳı ol turur yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

53. Ey Peygamber! Benim adıma de ki: "Ey günah işleyerek kendilerine kötülük etmede ileri giden kullarım! Sakın Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Hiç şüphe yok ki, O Gafûr'dur; çok bağışlayıcıdır, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.[321]

321 Günahların affedilmesi ile ilgili olarak Nisâ suresinde birbirinin aynı olan iki âyet vardır. Bunlar 48. ve 116. âyetlerdir. Bu âyetlerde şirkin dışındaki bütün günahları Allah'ın dilediği takdirde affedeceği bildirilmektedir. Âlimler arasında tartışılan esas konu, şirk dışındaki günahların bağışlanması için tevbenin şart olup olmadığıdır. Genel kanaate göre kulun tevbe etmesi şarttır. Şevkânî'ye göre kul şirkin dışındaki günahlarından tevbe etmese de Allah onları bağışlayacaktır. Çünkü en büyük günah olan şirk tevbe edildiği takdirde zaten bağışlanmaktadır. Âyetteki Allah'ın dilediğini bağışlaması konusunda da farklı görüşler vardır. Ancak Ehl-i Sünnete göre Allah'ın dilemesi demek "Dilemezse tevbe edenlerin günahlarını affetmeyecek" demek değildir. "Dilediğini affeder" demek dileyecek demektir. Bazı âlimler ise kul tevbe etse bile Allah dilemezse affetmez görüşündedirler. Allah şirk içinde olup da tevbe ederek imana gelen kullarını elbette affedecektir. Bu âyetten açıkça anlaşılan budur. Âyetin iniş sebebi ile ilgili rivayetler de bu doğrultudadır.

وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ {الزمر/54}

54.yanınlar iḍiŋizlerke boyun bėriŋler aŋar kelmezde öŋdün silerke ḳın yana yārī bėrilmez siler.

54. Yeter ki siz, azab gelip çatmadan önce tevbe ederek yalnız Rabbinize yönelin ve O'na yürekten teslim olun. Aksi takdirde hiç yardım göremezsiniz.

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ العَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ {الزمر/55}

55.uḍu barmaŋlar anıŋ körklügrekiŋe kim indürüldi silerke iḍiŋizlerdin anda öŋdün kelmezde öŋdün silerke ḳın tawışsuzun siler tuymas siler.

55. Evet siz, hiç farkında olmadan, ansızın karşınıza çıkıverecek olan bu azab gelmeden önce Rabbinizin katından size indirilen ve en güzel söz olan Kur'an'a[322] uyun.

أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتَى عَلَى مَا فَرَّطتُ فِي جَنبِ اللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ السَّاخِرِينَ {الزمر/56}

56.aymaḳında etöz ay ökünçe açuġunmışım üzele Taŋrı yaḳınlıḳındaḳı neçeme erdim füsūs tutuġlılardın.

56. Ki, sonunda insan şöyle demek zorunda kalmasın: "Eyvah! Rabbime karşı işlediğim günahlardan dolayı yazıklar olsun bana. Üstelik bir de O'nun diniyle alay edenlerdendim."

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ {الزمر/57}

57.azu ayur eger bar erse maŋa köndürse mėni bolġay erdim saḳnuḳlardın.

322 Krş. bu sûrenin 23. âyeti.

57. Ya da, "Keşke Allah bana (zorla da olsa) hidayet edeydi de ben de O'na şirk koşmaktan sakınanlardan olaydım" demesin.[323]

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ {الزمر/58}

58.azu ayur ançada körse ḳınnı eger bar erse maŋa dünyāke yanmaḳ bolġay erdim ėḍgülük ḳılıġlılardın.

58. Veya azabı görünce, "Ne olaydı bana bir daha dünyaya dönme fırsatı verileydi de inanıp güzel ameller yapanlardan birisi olaydım" diye pişman olmasın.

بَلَى قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنتَ مِنَ الْكَافِرِينَ {الزمر/59}

59.yoḳ keldi ök saŋa meniŋ nişānlarım yalġanḳa tuttuŋ anı uluġsıġlıḳ ḳıldıŋ bolduŋ tanıġlılardın.

59. (Allah, o zaman şöyle diyecektir:) "Hayır, iş işten geçti artık. Sana âyetlerim geldi, fakat sen onları yalanladın, büyüklük tasladın ve inkârcılardan biri oldun."

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُواْ عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ {الزمر/60}

60.ḳıyāmet kün körgey sen anlarnı kim yalġanḳa tuttılar Taŋrı üze anlarnıŋ yüzler ḳararmış ermes mü tamuġ içinde orun turur uluġsıġlıḳ ḳılıġlı kāfirlerḳa.

60. Ey Peygamber! Kıyamet günü sen, Allah hakkında ("ortakları vardır" diye) yalan söyleyenlerin yüzlerinin kapkara kesildiğini göreceksin. Kibirlenip böbürlenenler için cehennemde yer mi yok?!

وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ {الزمر/61}

61.ḳutġarur Taŋrı anlarnı saḳnuḳluḳ ḳıldılar ḳurtulġuları birle tėgmegey anlarḳa ėsizlik ap yme anlar ḳaḍġurarlar.

323 Allah doğru ve yanlış yolu göstererek herkese hidayete erme fırsatını vermiştir. Doğru yoldan giden de yanlış yoldan giden de kendi iradesiyle hareket etmiştir. Allah kimseyi zorlamamıştır. Krş. Zuhruf 43/20.

61. Allah şirkten sakınan bilinçli kullarını, zafere ulaştıracak amelleri sebebiyle (kibirlilerin varacağı yer olan cehennemden) kurtaracaktır.[324] Onlara kesinlikle azab dokunmayacak ve onlar aslâ üzüntü de çekmeyeceklerdir.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ {الزمر/62}

62.Taŋrı ḳamuġ nerseniŋ törütgüçi taḳı turur ol tėgme nerse üze küḍezçi.

62. O Allah ki, her şeyin yaratıcısıdır ve O her şeye vekildir; her şeyin yönetimi O'na aittir.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ {الزمر/63}

63.aŋa turur kökler kilīdleri yme yerniŋ. anlar kim tandılar Taŋrı belgüleriŋe anlar tururlar anlar ziyān ḳılıġlılar.

63. Göklerin ve yerin hükümranlığı[325] da O'nundur. Evet, böyle bir Allah'ın âyetlerini inkâr edenler ise, işte onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

قُلْ أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَأْمُرُونِّي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ {الزمر/64}

64.ayġıl Taŋrıda aḍınḳa mu fermānlar sen maŋa tapnur men ay biligsizler.

64. Ey Peygamber! De ki: "Siz ey cahiller! Siz benim Allah'tan başkasına ibadet etmemi mi istiyorsunuz?"

وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ {الزمر/65}

65.yarlıġ ıḍıldı oḳ saŋa anlarḳa kim mėnde öŋdün eger ortaḳ ḳatsa sen yoḳ yoḍun bolġay işiŋ bolġay oḳ sen ziyān ḳılıġlılardın.

324 Müfessirler, âyette geçen "Bi mefâzetihim" kelimesini, "Zafere ulaştıracak amelleri ile" diye açıklamaktadırlar. Biz parantez içindeki anlamı Matürîdî'den aldık. Çünkü "Mefâze" kelimesi tehlikeli yer anlamına da gelmektedir. Kurtuluş, bu tehlikeli yerden uzaklaşmakla olur.

325 Krş. Şûrâ 42/12. Lafzen, "Anahtarları." "Mekâlîd" kelimesi aslında kilit demektir. Mecazen anahtar anlamında kullanılmıştır. Bkz. En'âm 6/59.

65. (Elbette sen Allah'tan başkasına ibadet edecek değilsin. Çünkü) sana ve senden önce gelen peygamberlere şöyle vahyedilmiştir: "Eğer Allah'a ortak koşacak olursan iyi bil ki, bütün amellerin boşa gidecek ve sen de hüsrana uğrayanlardan olacaksın."[326]

بَلِ اللَّهَ فَاعْبُدْ وَكُن مِّنْ الشَّاكِرِينَ {الزمر/66}

66. yoḳ kim Taŋrıḳa tapunġıl bolġıl şükr öteglilerdin.

66. "O halde sen Allah'ı lâyıkıyla tanı, yalnızca O'na ibadet et ve daima şükredenlerden ol."

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ {الزمر/67}

67.uluġlamadılar Taŋrını yaraşınça uluġlamaḳ yer barınça anıŋ ḳudreti içinde turur ḳıyāmet kün kökler türülmiş bolġay öz ḳudreti birle. arıġ ol yüksek turur anıŋdın kim ortaḳ ḳatarlar.

67. Müşrikler Allah'ın gücünü gereği gibi tanıyıp kavrayamadılar. Oysa kıyamet günü bütün yeryüzü O'nun avucundadır. Gökler de O'nun kudret eliyle dürülmüş olacaktır. O, kendisine ortak koşulan şeylerden tamamıyla uzaktır, yücelerden yücedir.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُم قِيَامٌ يَنظُرُونَ {الزمر/68}

68.ürülgey borġu içre öldi kim yėti ḳat kökler içre erse ol kim yerler içre erse meger kimni tilese Taŋrı. yana ürülgey anıŋ içinde taḳı bir ançada anlar aḍaḳın baḳġaylar.

68. Gün gelip Sûra üflendiğinde, Allah'ın zâtı dışında[327] göklerde ve yerde ne varsa hepsi düşüp bayılacak, ölecektir. Sonra ona yeniden üflenecek, bir de göreceksin ki, hepsi ayağa kalkmış yargılanmayı bekliyor!

326 Bu ve bir sonraki âyette, hitap her ne kadar Hz. Peygambere ise de asıl muhatap bütün insanlardır. Çünkü Peygamberin müşriklere uyması, Allah'tan başka Tanrılara yönelmesi düşünülemez.

327 Lafzen, "Allah'ın dilediği kimse dışında." Sûra üflendiğinde, Allah'ın ölmemesini dileyeceği varlıkların, Cebrâil, Mîkâil ve İsrafil gibi melekler olduğu rivayet edilmiştir. Daha başka rivayetler de vardır. Hasan Basri ise, burada istisna edilen varlığın Allah'ın Kendi zâtı olduğu görüşündedir. Bizim tercihimiz de bu yönde olmuştur.

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ {الزمر/69}

69.yme yarugay yer idisi nūrı birle ḳodulgay bitig keldürülgey yalavaçlarnı tanuḳlarnı ḥükm ḳılınġay anlar ara könilik birle anlar küç ḳılınmaġaylar.

69. O gün mahşer yeri[328] Rabbinin nûruyla aydınlanır ve herkesin amel defteri önüne konur. Peygamberler ve diğer tanıklar[329] getirilir, aralarında adaletle hükmolunur ve hiç kimse aslâ haksızlığa uğratılmaz.

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ {الزمر/70}

70.tükel bėrlür tėgme etöz anı kim ḳıldı ol bilgenrek turur anı kim ḳılurlar.

70. Herkese yaptığının karşılığı tam olarak verilir. Çünkü Allah onların yapıp ettiklerini çok iyi bilmektedir.

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَى وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ {الزمر/71}

71.sürülgey anlar kim tandılar tamuġḳa gürūh gürūh. ḳaçan kelseler aŋar açılġay ḳapuġları aydı anlarḳa erkligleri kelmedi mü silerke yalavaçlar silerdin oḳısalar siler üze iḍiŋizler belgüleri ḳorḳutsalar silerni bu künüŋüzni körgüke. aydılar emet yoḳ kim vācib boldı ḳın yarlıġı tanıġlılar üze.

71. O gün küfürde direnenler, bölük bölük cehenneme sevk edilirler. Nihayet oraya varınca cehennemin kapıları açılır ve bekçiler, "Size, içinizden Rabbinizin âyetlerini okuyan ve bu dehşetli günle karşılaşacağınıza dair sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?" diye sorarlar. Onlar da, "Evet geldi" derler. Fakat (iş işten geçmiş) inkârcılar hakkında azab hükmü çoktan kesinleşmiştir.

328 Âyette "Mahşer yeri" diye çevirdiğimiz "el-Ard" (Yeryüzü) ifadesi, İbrahim 14/48'de "Yeryüzünün başka bir yeryüzüne dönüştüğü gün.." olarak belirtilen mahşer gününe işaret etmektedir.

329 Krş. Nisâ 4/41; En'âm 6/130.

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ {الزمر/72}

72. aytılġay kiriŋler tamuġ ḳapuġlarıŋa meŋgü ḳalıġlılar anıŋ içinde nėme yawuz ol mutekebbirler ornı.

72. Ve onlara denilir ki: "Haydi girin cehennemin kapılarından! Artık orada asırlarca kalacaksınız. Kibirlenip böbürlenenler için ne kötü yerdir orası!"

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ {الزمر/73}

73. sürülgeyler anlar ḳorḳḳaylar iḍileriŋke uştmaḫḳa gürüh gürüh ḳaçan kelseler aŋar açılġay ḳapuġları ayġay anlarḳa uştmaḫ erkligleri esenlik siler üze ḫoş bolduŋuzlar kiriŋler meŋgü ḳalıġlılar.

73. Rablerine şirk koşmaktan ve O'na isyan etmekten sakınan bilinçli kimseler ise aynı şekilde bölük bölük cennete sevk edilirler. Nihayet oraya varıp cennet kapıları açılınca bekçiler, "Selâm olsun, ne mutlu size! Haydi, şimdi sürekli kalmak üzere girin cennete!" diyeceklerdir.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ {الزمر/74}

74.ayġaylar ögdi Taŋrıḳa ol kim çın ḳıldı biziŋke vaʿdesini mīrāṣ bėrdi biziŋke yerni orun tutalım uştmaḫda ḳayda tilese miz neme ėḍgü yanut ol işlegliler yanutı.

74. Onlar da, "Hamd olsun bize verdiği sözü yerine getiren ve dilediğimiz yerine yerleşebileceğimiz bu cenneti bize bağışlayan Allah'a. İman edip iyi ameller yapanların mükâfatı ne güzelmiş!" diyeceklerdir.

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ {الزمر/75}

75.körgey sen ferişteleri ḳapsaġlı ʿarş tėgresinde arıġlıġ ṣıfatın ayġaylar iḍileri ögdüsi birle ḥükm ḳılġay anlar ara könilik birle ayılġay ögdi Taŋrıḳa ajunluġlar iḍisi.

75. Ey Peygamber! O gün meleklerin, arşın etrafını çevrelemiş halde Rablerini överek tesbih ettiklerini görürsün. O gün insanlar arasında adaletle hükmedilir ve son olarak, "Hamd; bütün övgüler, şükürler âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur" sözleri söylenir.

40 سُورَةُ الْمُؤْمِنِ

Mekke döneminde nâzil olmuştur. 56.ve 57. âyetler Medine'de inmiştir. 85.âyettir. Adını 28. âyette geçen "Mü'min" kelimesinden almıştır. Sûrenin bir diğer adı da "Ğâfir"dir. Bu kelime sûrenin 3. âyetinde geçmektedir.

(40)

sūretü ʾl-mü ʾmin

bu mü ʾmin sūresi seksen ėkki āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Taŋrı atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

حم {غافر/1}

1. turur ėlig iḍi ḥaḳḳı.

1. Hâ Mîm[330]

تَنزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ {غافر/2}

2.kitāb ıḍmaḳ Taŋrıdın küşüş iḍi bilgen.

2. Bu Kitab, Azîz ve Alîm olan; gücü ve bilgisi her şeyi kuşatan Allah katından indirilmiştir.

غَافِرِ الذَّنبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ {غافر/3}

3.yazuḳ yarlıḳaġlı tevbe bezerlegli ḳatıġ ḳınlıġ artuḳluḳ iḍisi. yoḳ iḍi meger ol. anıŋ tapa yanış.

330 - Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3. O, günahları bağışlayan, tevbeleri kabul edendir. Cezası şiddetli, fakat lutuf ve ihsanı bol[331] olandır. O'ndan başka hiçbir Tanrı yoktur ve dönüş yalnızca O'nadır.

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ {غافر/4}

4.ḫuşūmet ḳılmazlar Taŋrı belgüleri içinde meger anlar kim tandılar armasun sėni ewrülmekleri kentler içinde.

4. Allah'ın âyetleri hakkında tartışanlar ve ileri geri konuşanlar sadece küfürde direnenlerdir. Şimdi onların bu dünyada rahat rahat dolaşıp durmaları seni aldatmasın.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِن بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ {غافر/5}

5.yalġanḳa tuttı anlarda öŋdün nūḥ boḍunı yme ol gürūhlar anlarda kėḍin uġradı tėgme ümmet yalavaçlarıŋa tutsalar anı üsterişseler bāṭıllıḳ birle yoḳatġuları üçün anıŋ birle yaraġlıġnı tuttum anlarnı neteg erdi mėnim ḳınım.

5. Bu kâfirlerden daha önce gelmiş olan Nuh kavmi ve onların arkasından gelen topluluklar da peygamberlerini yalanlamışlardı. Hatta her kavim peygamberlerini yakalayıp öldürmek için uğraşmış, hakkı ayaklar altına almak için bâtıl yollara başvurarak canla başla mücadele etmişti. Ben de onları kıskıvrak yakalamıştım. Bir görseydiniz! Nasıl cezalandırmıştım onları!

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ {غافر/6}

6. mundaġoḳ sezā boldı iḍiŋniŋ yarlıġı anlar üze kim tandılar anlar ot iḍileri.

6. Böylece Rabbinin, küfürde direnenlere verdiği azab sözü gerçekleşmiş oldu. Çünkü onlar cehennem ehli idiler.[332]

331 - Âyetteki "Zi't-tavl" ifadesi "Kudret sahibi" anlamına da gelmektedir. "Cezası şiddetli" ifadesinden sonra, "Bu cezayı gerçekleştirecek güçte" anlamını vermek cümlenin akışına uygun görünse de, En'âm 6/165, A'râf 7/156, 167. âyetlerde olduğu gibi Kur'an'ın genel üslûbu, azaptan sonra af ve mağfiretin zikredilmesi şeklinde olduğu için burada da, "Lutuf ve ihsanı bol olan" mânasını vermeyi tercih ettik.

332 - Bu âyet genelde, "İnkârcıların cehennemlik olduklarına dair Allah'ın sözü gerçekleşti" şeklinde çevrilmiştir. Oysa önceki âyette gerçekleştiği belirtilen azab, dünyadaki azaptır. Dolayısıyla burada böyle bir anlam sibaka uymamaktadır. Bu sebeple Ebussuud ve İbn Âşûr gibi bir kısım müfessirler âyetin son kısmına bir illet-sebebiyet "lâm"ı takdir etmişlerdir.

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ {غافر/7}

7. anlar kim kötrürler ʿarşnı ol kim anıŋ tėgresi tesbīḥ ḳılurlar iḏilerine ögdi aymaḳ birle kėrtgünürler aŋar yarlıḳatu tilerler anlarnı kim kėrtgündiler iḏimizā! kėŋ ʿiṭālıġ sėn ḳamuġ nersede yarlıḳamaḳın biligin yarlıḳaġıl anlarnı kim tevbe ḳıldılar uḏu bardılar sėniŋ yoluŋa küḏezgil anlarnı tamuġ ḳınından.

7. Arşı taşıyan[333] ve arşın çevresinde bulunan melekler Rablerini överek tesbih eder, O'nu yüceltirler, O'na tam olarak iman eder ve şöyle dua ederek inananların bağışlanmalarını dilerler: "Ey Rabbimiz! Sen, rahmetin; sevgin, şefkatin ve ilminle her şeyi kuşatmaktasın. Öyle ise tevbe eden ve Senin yolundan gidenleri bağışla ve onları yakıcı azaptan koru."

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدتَّهُم وَمَن صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {غافر/8}

8.iḏimizā! kigürgil anlarnı ʿadn būstānlarıŋa ol kim vaʿde ḳıldı anlarḳa anı kim ėḏgü boldı atalarından taḳı cüftlerindin ʿayāllarından. sen sen ök sen küsüş bütün işlig.

8. "Ey Rabbimiz! Onları, kendilerine vâdettiğin Adn cennetlerine koy. Atalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanları da. Hiç şüphe yok ki Sen Azîz'sin; dilediğin her şeyi yapmaya muktedirsin, Hakîm'sin; yaptığın her işte bir hikmet vardır; vaadinde durmak da hikmetinin bir gereğidir."

وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَن تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ {غافر/9}

9.küḏezgil anlarnı ėsizliklerdin kimni küḏezse sen ėsizliklerdin. ol kün yarlıḳadıŋ oḳ anı. ol turur uluġ ḳurtulmaḳlıḳ.

333 - Arşı taşıyan meleklerin sayısı Hâkka 69/17. âyete göre sekizdir. Burada meleklerin arşı taşıyarak onun yönetimi konusundaki görevlerini hakkıyla yaptıklarına dair bir mecaz söz konusudur.

9. "Onları kötülüklerden koru.[334] Sen kimi kötülüklerden korumuşsan, mahşer gününde ona şefkatini ve merhametini lutfetmişsindir. Bu ise en büyük kurtuluştur."

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادَوْنَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِن مَّقْتِكُمْ أَنفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ {غافر/10}

10.bütünlükün anlar tandılar ündeyürler Taŋrınıŋ düşmenlıḳı uluġraḳ silerniŋ düşmenlıḳıŋızlardın özüŋüzlerke ançada ündenür siler kėrtgünmekke tanar siler.

10. Küfürde direnenlere ise o gün şöyle seslenilecektir: "Andolsun ki, siz dünyada iken imana çağrılıp da inkâr ettiğiniz zaman Allah'ın size duyduğu öfke ve kızgınlık, bugün sizin kendinize ve birbirinize olan öfke ve kızgınlığınızdan daha büyüktü."[335]

قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ {غافر/11}

11.ayġaylar iḍimizā! öldürdüŋ bizni ėkki yolı yana tirgürdüŋ bizni ėkki yolı muḳır keldimiz yazuḳlarımızḳa nek bolġay mu yaʿnī dünyāke yanġu yol bar mu yoldın?

11. Bunun üzerine onlar, "Ey Rabbimiz! Sen bizi öldürüp öldürüp dirilttin.[336] Şimdi biz günahlarımızı itiraf ediyoruz. Hiç mi bir çıkış, kurtuluş yolu yok?" diye yalvaracaklar.

ذَلِكُم بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِن يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ {غافر/12}

12.ol anıŋ ḳaçan ündeldi erse Taŋrı tandıŋızlar eger ortaḳ ḳılsa aŋar bütüŋizler. ḥükm iḍike turur yüksek iḍi.

12. (Denilecek ki: "Evet kurtuluş yolu yok.) Bütün bunlar, şu yüzden başınıza geldi: Tek Allah'a iman etmeye çağrıldığınız zaman bunu reddettiniz, O'na ortak koşulduğu zaman ise

334 - Kötülüklerden koru" diye çevirdiğimiz cümleyi müfessirlerin büyük çoğunluğu, "Dünyada yapılan kötülüklerin cezasından koru" şeklinde yorumlamıştır. Ayrıca "Dünyada kötülüklerden koru!", "Dünyada kötü işler yapmaktan koru!" anlamları da verilmiştir. Kanaatimizce âyet bu üç anlamın hepsini de ifade etmektedir.

335 - Krş. Ahzâb 33/67.

336 - Lafzen, "İki defa öldürdün iki defa dirilttin." Bu ifade ile ilgili olarak pek çok yorum yapılmıştır. Kanaatimizce konunun akışı, verilen bu mânalar için çok uygun görünmemektedir. Konu kıyametteki korku ve pişmanlıkla ilgili olduğundan Türkçe'mizdeki korkuyu ifade eden "Öldük öldük dirildik" anlamındaki deyimin uygun olduğunu düşündük.

hemen inandınız. Artık hüküm, Yüce Allah'a aittir."

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ السَّمَاء رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ {غافر/13}

13.ol ol iḍi körkitür silerke belgülerini ḳuḍı ıḍur silerke kökdin rūzī. pend tutmas meger kim yansa.

13. (Ey insanlar! Putlar nasıl Tanrı olabilir?) Allah, size tek ve eşsiz bir Tanrı olduğuna işaret eden delillerini göstermektedir. Gökten rızık indirmesi de bu delillerindendir. Bu gerçekleri ancak O'na yönelenler düşünüp anlar.

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ {غافر/14}

14.oḳıŋlar Taŋrını ḳatıġsız ḳılıġlılar bolup aŋar dīnni neçeme tilemese tanıġlılar.

14. Öyleyse ey iman edenler! Kâfirler hoşlanmasalar da siz şirkten ve nifaktan arınmış bir inançla Allah'a yalvarın yakarın, yalnızca O'na ibadet edin.

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَن يَشَاء مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ {غافر/15}

15.dereceler kötrügli ʿarş iḍisi kemşür cebraʾil öz yarlıġıdın kimke kim tilese ḳullarında ḳorḳıtġu üçün tuşġu künke ol kün çıḳıġlı tururlar.

15. Yüceler yücesi, dilediğinin derecesini yükselten,[337] arşın sahibi olan O Allah, insanları hesap günüyle uyarması için vahyi, Kendi emriyle kullarından dilediğine indirir.

يَوْمَ هُم بَارِزُونَ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ {غافر/16}

16.örtüglüg bolmaz Taŋrı üze anlardın nerse. kimke ol erk ü türk bu kün. Taŋrıḳa yalġuz küçep erk sürgen.

337 - "Rafiu'd-derecâti" ifadesi her iki anlamı da içermektedir. "Vahyini indirir" diye tercüme ettiğimiz kelime "Ruh"tur. Ruh kelimesi bu âyette vahiy anlamına gelmektedir. Krş. Şûrâ, 42/51-52. Çoğunluğun benimsediği mâna budur. Bununla birlikte âyetteki ruh kelimesini melek olarak anlayanlar da vardır.

16. O gün insanlar kabirlerinden fırlayıp çıkarlar; Allah'a karşı gizli saklı hiçbir şeyleri kalmaz. Peki, söyleyin böyle bir günde mutlak hükümranlık kimin olabilir? Elbette tek olan ve dilediği an dilediği her şeyi yok etmeye muktedir olan Allah'ın!

الْيَوْمَ تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ {غافر/17}

17.bu kün yanut bėrlür tėgme etöz anıŋ birle kim ḳazġandı. küç yoḳ bu kün bütünlükün Taŋrı terk saḳışlıġ.

17. O gün her insan yaptığının karşılığını görecektir. Evet, o gün hiç kimseye aslâ haksızlık edilmeyecektir. Bilin ki Allah hesabı çok çabuk görür.

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ {غافر/18}

18.ḳorḳutġıl anlarnı ol yawuḳ kelmiş künke ançada köŋüller boġuş başlarıŋa tegmiş bolur öfke ḳuḍı siŋrigliler. yoḳ küç ḳılıġlılarḳa yaḳ yawuḳdın şefā' at ḳılıġlı.

18. Ey Peygamber! İnsanları yaklaşan kıyamet hakkında uyar. O gün yürekler ağızlara gelecek, üzüntü ve tasadan yutkunup duracaklar. O gün zâlimler için ne candan bir dost, ne de sözü dinlenecek bir şefaatçi bulunacak.

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ {غافر/19}

19. bilür közler ḫıyāneti netegligin anı kim kizlese köŋüller.

19. (Evet, Allah orada öyle bir hesap görecek ki hiçbir şey gizli kalmayacak. Nasıl kalsın ki,) O, (dünyada iken) hâin bakışların arkasında gizlenenleri, kalplerde saklı tutulanları bile çok iyi bilmektedir.[338]

338 - Bu âyet, bir çeşit bilgilendirme yoluyla aracılık anlamına gelen şefaatin, zâlimler için aslâ söz konusu olamayacağının gerekçesidir. Yani Allah, bırakın amelleri, bakışlardaki art niyeti ve kalplerdeki en küçük şeyleri dahi bilir, O'nun bilgilendirilmeye ihtiyacı yoktur. Bkz. Bakara 2/255, ilgili not.

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ {غافر/20}

20.Taŋrı ḫükm ḳılur könilik birle. anlar kim oḳırlar anda aḍın ḳażā ḳılmazlar nerse. Taŋrı ol ėşitgen turur körgen turur.

20. O gün Allah adaletle hükmedecektir. Müşriklerin Allah'ı bırakıp da tapındıkları putların hiçbir şey hakkında hüküm verme yetkileri olmayacaktır. Çünkü Allah Semî'dir; bütün konuşulanları işitir, Basîr'dir; hâin bakışların arkasında gizlenenleri görür, bilir.

أَوَ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَاقٍ {غافر/21}

21.yörimezler mü yer içinde körseler neteg erdi anlarnıŋ soŋı erdiler anlarda öŋdün. erdiler anlar ḳatıġraḳ anlardın küçün yme nişānı üküşreki yer içinde tuttı anlarnı Taŋrı yazuḳları birle ermedi anlarḳa Taŋrıdın hīç küḍezigli.

21. Bu inkârcılar, yeryüzünde gezip dolaşarak kendilerinden önce gelen kavimlerin sonlarının nasıl olduğuna bakıp da hiç mi düşünmezler? Oysa onlar kendilerinden daha güçlü idiler ve yeryüzünde daha çok eser bırakmışlardı. Allah onları, işledikleri günahlar sebebiyle kıskıvrak yakalayıp cezalandırdı ve kendilerini, Allah'ın azabından koruyacak hiç kimse de olmadı.[339]

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ {غافر/22}

22.ol anıŋ üçün anlar kelir erdi anlarḳa yalavaçları belgülügler birle tandılar tuttı anlarnı Taŋrı. ol küçlüg turur ḳatıġ ḳınlıġ.

22. Zira onlar, kendilerine apaçık mucizelerle gelmiş olan peygamberleri inkârda direnmişlerdi. Allah da onları kıskıvrak yakalayıp cezalandırdı. Çünkü Allah çok güçlüdür, azabı da pek çetindir.

339 - Krş. Rûm 30/9; Fâtır 35/44.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ {غافر/23}

23. ıdtımız oḳ mūsā yalavaçnı belgülerimiz birle ḥüccet birle belgülüg.

23.24. Nitekim Biz Musa'yı pek çok mucizeyle ve özellikle (asânın yılana dönüşmesi gibi) güçlü bir mucizeyle destekleyerek Firavun'a, Hâman'a ve Kârun'a göndermiştik. Fakat onlar Musa'ya, "Bu bir sihirbaz, müthiş bir yalancı" dediler.

إِلَى فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سَاحِرٌ كَذَّابٌ {غافر/24}

24.fir'avnḳa hāmānḳa ḳārūnḳa aydılar cāḍū turur yalġançı.

23.24. Nitekim Biz Musa'yı pek çok mucizeyle ve özellikle (asânın yılana dönüşmesi gibi) güçlü bir mucizeyle destekleyerek Firavun'a, Hâman'a ve Kârun'a göndermiştik. Fakat onlar Musa'ya, "Bu bir sihirbaz, müthiş bir yalancı" dediler.

فَلَمَّا جَاءهُم بِالْحَقِّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاء الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ {غافر/25}

25.ḳaçan keldi erse anlarḳa yaraġlıġ birle biziŋdin aydılar öldürüŋler anlarnıŋ oġlanlarını kėrtgündiler anıŋ birle tirig ḳoḍuŋlar tişilerini ermez tanıġlılar alı uġramaḳı meger yolsuzluḳ içre.

25. O Bizim, katımızdan verdiğimiz mucizeleri getirip gösterince de şöyle dediler: "Musa'ya inanıp onunla birlikte iman etmiş olanların oğullarını öldürün, kadınlarını kızlarını sağ bırakıp hor ve hakir bir şekilde kullanın." Oysa (bilmiyorlardı ki,) kâfirlerin bütün tuzakları boşa çıkmaya mahkûmdur.[340]

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَن يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَن يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ {غافر/26}

26.aydı fir'avn ḳoḍuŋlar mėni öldüreyin mūsānı oḳısun iḍisini. men ḳorḳar men tėgşürmekinde dīniŋizlerni azu belgürgey yer içinde artaḳlıḳ.

340 - Krş. Bakara 2/49. Firavun Musa doğmadan önce de İsrailoğullarının Mısır'da yeni doğan erkek çocuklarını öldürtmüş, kız çocuklarına dokunmamıştı. Bu âyette verildiği belirtilen öldürme emri gerçekleşmemiştir. Âyetin son kısmı buna işaret etmektedir.

26. Firavun demişti ki: "Bırakın, Musa'yı öldüreyim. Rabbine yalvarsın (bakalım Rabbi onu kurtarabilecek mi?) Dikkat edin! Ben onun, sizin dîninizi değiştirmesinden ya da ülkede bozgunculuk çıkarmasından endişe ediyorum."

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ {غافر/27}

27.aydı mūsā men küḍezü ḳoldum iḍimde silerniŋ iḍiŋiz ḳamuġ uluġsıġlıḳ ḳılıġlıdın kėrtgünmes saḳış künike.

27. Musa ise, "Ben, kibirlenip böbürlenerek hesap gününü inkâr edenlerin hepsinden, hem benim Rabbim hem de sizin Rabbiniz olan Allah'a sığınırım" dedi.

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءكُم بِالْبَيِّنَاتِ مِن رَّبِّكُمْ وَإِن يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِن يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُم بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ {غافر/28}

28.aydı bir er kėrtgünmiş firʿavn boḍunındın kizler erdi īmānını öldürür mü siler bir erni kim aymaḳ üçün meniŋ iḍim keltürdi ök belgüler iḍiŋizlerdin. eger yalġan bolsa anıŋ üze yalġanlıḳı eger köni bolsa tėggey silerke bir ança andın kim vaʿde bėrür silerke. bütünlükün Taŋrı köndürmes anı kim ol teŋdin keçigli yalġanḳa tutuġlı.

28. Firavun hanedanından, inandığı halde o güne kadar inancını gizleyen birisi şöyle dedi: "Bir adamı, 'Rabbim Allah' dediği için mi öldüreceksiniz? Hâlbuki o size, Rabbinizden apaçık mucizeler getirmiş bulunuyor. Eğer yalan söylüyorsa, yalanının cezasını çeker. Fakat doğru söylüyorsa, sizi tehdit ettiği azabın bir kısmı başınıza gelip çatar.[341] (Onu öldürmenize gerek yok. Eğer Musa yalancıysa) iyi bilin ki, Allah taşkınlık edenleri ve yalancıları aslâ emeline ulaştırmaz."

341 - O kişinin bu felâketlerin tamamının değil de bir kısmının başlarına geleceğini söylemesi, Zemahşeri'ye göre Firavun ve adamalarını büsbütün kızdırmamak içindir. Bu sebeple o kişi yumuşak bir üslûpla konuşmuştur. Yoksa bir peygamberin haber verdiği her şey gerçekleşir. Vâdedilen bu azabın bir kısmının bu dünyada bir kısmının da âhirette onların başına geleceği kast edilmiş de olabilir. Krş. Kitab-ı Mukaddes, Çıkış, 10/7.

يَا قَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَن يَنصُرُنَا مِن بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ {غافر/29}

29.ay meniŋ boḍunum silerke erkliglig bu kün āşkāra turuġlılar yer içinde kim yārī bėrür biziŋke Taŋrı ḳınından eger kelse biziŋke. aydı firʿavn körkitmez men silerke meger anı kim körür men körkitmez men silerke yaʿnī köndürmez men meger köni yolluġluḳ.

29. "Ey kavmim! Bugün ülkede hükümranlık sizin elinizde, güçlü olan sizsiniz. Şayet (onun sözünü ettiği azab) başımıza gelirse, Allah'ın azabına karşı söyleyin, bize kim yardım edecek?" Firavun dedi ki: "Ben size sadece kendi görüşümü söylüyorum ve (bilirsiniz ki) ben sizi doğru yoldan başka bir yola sevketmem."

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُم مِّثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ {غافر/30}

30.aydı ol kim kėrtgündi ay boḍunum men ḳorḳar men siler üze keçmiş boḍun küni teg.

30. O mümin kişi şöyle devam etti: "Ey kavmim! Ben, daha önceki birçok halkın başına gelen felâket gibi bir felâketin sizin başınıza da gelmesinden korkuyorum."

مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ {غافر/31}

31.nūḥ boḍunı küni teg taḳı ʿād boḍunı taḳı şemūd boḍunı anlar kim anlarda kėḍin erdiler. ermes Taŋrı tilese küç ḳılmaḳ ḳullarḳa.

31. "Nuh, Âd, Semûd ve onlardan sonra gelen kavimlerin başlarına geldiği gibi. Aslında Allah kullarına zulmetmeyi hiç istemez."

وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ {غافر/32}

32.ay meniŋ boḍunum men ḳorḳar men siler üze orulaşġu küni.

32. "Ey Kavmim! Ben, herkesin feryadı figân edeceği kıyamet gününde başınıza geleceklerden korkuyorum."[342]

342 - Krş. A'râf 7/44-49; Abese 80/34-36.

يَوْمَ تُوَلُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُم مِّنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ {غافر/33}

33.ol kün ewrülür siler yüz ewrügliler yoḳ silerke Taŋrıdın hīç küḍezçi kimni azdursa Taŋrı yoḳ aŋar hīç köndürgüçidin.

33. "O gün arkanızı dönüp kaçmaya çalışacaksınız. Fakat bilin ki, sizi Allah'ın azabından hiç kimse kurtaramayacak, (azgınlığı sebebiyle) Allah'ın şaşırttığı kişiye de doğru yolu gösterecek kimse olmayacaktır."

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِن قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِّمَّا جَاءَكُم بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَن يَبْعَثَ اللَّهُ مِن بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ {غافر/34}

34.keldi ök silerke yūsuf munda öŋdün belgüler birle tutaşı erdiŋizler sėzik içinde anıŋdın kim keldürdi silerke anı. ḳaçan öldi erse aydıŋızlar ıḍmaġay erdi Taŋrı anda kėḍin yalavaç. mundaġoḳ azdurur Taŋrı anı kim artaḳ işlig erse.

34. "Bundan önce Yusuf[343] da size apaçık delillerle gelmişti. Fakat onun getirdiği deliller konusunda da şüpheye düşmüştünüz. O ölünce de, 'Allah artık ondan sonra aslâ bir elçi göndermeyecektir' demiştiniz. (Böyle diyerek sonra gelen peygamberlere de inanmamıştınız.) Durum şudur: Allah, taşkınlık eden ve hep şüphe içinde olanları saptırır."

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ كَبُرَ مَقْتًا عِندَ اللَّهِ وَعِندَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ {غافر/35}

35.anlar kim üsterşürler Taŋrı belgüleri içinde ḥüccetsiz keldi anlarḳa. uluġ düşmenlıḳ Taŋrı üskinde taḳı anlar üskinde kim kėrtgündiler mundaġoḳ tamġa urur Taŋrı tėgme köŋül üze uluġsıġlıḳ ḳılıġlı boyun kerigli.

35. "Böyle insanlar ellerinde hiçbir delil bulunmadığı halde Allah'ın (Musa'ya verdiği) mucizeleri konusunda ileri geri konuşur, tartışır dururlar. Bu da Allah katında ve inananlar

343 - Âyetteki Yusuf'un, Yakub Peygamberin oğlu Hz. Yusuf değil, Yusuf'un torunu ve kendisi de bir peygamber olan Yusuf b. Efraim b. Yusuf olduğunu söyleyenler var ise de kabul gören genel görüş Hz. Yusuf olduğudur. Yusuf'un muhatap olduğu Firavun ile Musa'nın muhatap olduğu Firavun'un aynı olmadığı açıktır. Bilindiği gibi Firavun kelimesi Mısır krallarına verilen bir ünvandır.

nezdinde büyük bir gazab ve öfkeye sebep olur. Evet işte böyle. Allah kibirlenip böbürlenenlerin ve zorbaların kalbini mühürler."

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَّعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ {غافر/36}

36.aydı aydı fir'avn ay hāmān yoḳlap maŋa ḳarşı bolġay kim men tėggey men ḳapuġlarḳa.

36. Bu sözler üzerine Firavun (alaylı bir üslûpla) şöyle dedi: "Ey Hâman! Bana yüksek bir kule yap ki, bazı yollar bulayım."

أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا وَكَذَلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ {غافر/37}

37.kökler ḳapuġlarıŋa baḳayın mūsā Taŋrısıŋa men sėznür men yalġan téyü. taḳı mundaġoḳ bezeldi fir'avnḳa yawuz işi yanduruldı yoldın. ermez fir'avnnuŋ alı meger helāklik içinde.

37. "Göklere yükselmenin yollarını. Gerçi ben onun yalancı olduğunu biliyorum ama kim bilir, bakarsın Musa'nın Tanrısını da bulurum(!)"[344] Evet işte böyle. Firavunun küfür ve isyanı kendisine güzel görünmüş ve bu tutumu onu doğru yoldan alıkoymuştu. Firavunun (Musa'yı yalanlamak ve onu öldürmek için kurduğu) bütün tuzakları boşa çıkmıştı.

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ {غافر/38}

38.aydı ol kim kėrtgündi ay boḍunum uḍuŋlar maŋa yolçılayın silerni köni yolḳa.

38. O mümin kişi şöyle devam etti: "Ey kavmim! Bana uyun ki ben de size doğru yolu göstereyim."

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ {غافر/39}

39. ay boḍunum bütünlükün bu yaḳınraḳ tiriglik içinde ėrinçü ol kėḍinki ajun ol turur amrulġu sarāy.

39. "Ey kavmim! Unutmayın, bu dünya hayatı geçici bir metadır, âhiret ise sürekli kalınacak bir yurttur."

344 - Krş. Kasas 28/38 ve ilgili not.

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُوْلَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ {غافر/40}

40.kim ḳılsa ėsizlik yanut bėrilmez meger aŋa meŋzer yana kim ḳılsa ėḍgülük erkekdin azu tişidin ol kėrtgünmiş bolsa anlar kirgeyler uştmaḫḳa rūzī ḳılınġaylar anıŋ içinde saḳışsız.

40. “Kim bir kötülük yapacak olursa cezası sadece yaptığı kötülük kadardır. Fakat erkek olsun, kadın olsun kim mümin olarak iyi ve yararlı işler yaparsa işte onlar, cennete gidecek, orada haddi hesabı olmayan nimetlere kavuşacaklardır.”

وَيَا قَوْمِ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجَاةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ {غافر/41}

41.ay boḍunum nė ol maŋa oḳır men silerni ḳutulmaḳḳa oḳır siler mėni ot tapa.

41. “Ey Kavmim! Şu hale bakın! Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum, siz ise beni cehenneme çağırıyorsunuz!”

تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ {غافر/42}

42.oḳır siler mėni tansa men Taŋrıḳa ortaḳ ḳatsa men aŋar anı yoḳ maŋa anda bilig men oḳır men silerni küşüş yazuḳ örtügli iḍike.

42. “Siz benim Allah’ı inkâr etmemi, (Tanrı olduklarına dair) hiçbir gerçek bilgimin olmadığı şey(ler)i O’na ortak koşmamı istiyorsunuz. Bense sizi çok güçlü ve daima bağışlayıcı olan Allah’a (inanmaya) çağırıyorum”.

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنَّ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ {غافر/43}

43. sėziksiz ol kim oḳır siler mėni anıŋ tapa yoḳ aŋar oḳımaḳ dünyā içinde taḳı yoḳ āḫiret içinde biziŋ yme yanışımız Taŋrı tapa çın artaḳ iş ḳılıġlılar anlar ot iḍileri.

43. "Gerçek şu ki, sizin beni tapınmaya davet ettiğiniz putlar, bu dünyada da âhirette de kendilerine tapınanlara cevap verme gücü olmayan varlıklardır. Şunu iyi bilin ki, bizim dönüp varacağımız yer Allah'ın huzurudur. Taşkınlık edenler ise cehennemliktirler."

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ {غافر/44}

44.terk bolġay kim yāḍ ḳılġay siler ayur men silerke ėter men işimni Taŋrı tapa bütünlükün Taŋrı siler körügli turur ḳullarını.

44. "Size söylediğim bu sözlerin ne kadar gerçek olduğunu yakında anlayacaksınız. Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Çünkü O, kullarını daima görüp gözetmektedir."

فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ {غافر/45}

45.küḍezdi anı Taŋrı anıŋ yawuzluḳı kim al ḳıldılar tėgdi fir'avn boḍunıŋa yawuz ḳın.

45. Allah (bu sözleri söyleyen) o inanmış kişiyi inkârcıların kurdukları tuzakların şerrinden korumuş; Firavun ve beraberindekileri ise kötü bir azapla kuşatmıştır.

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ {غافر/46}

46.ot 'arża ḳılnurlar anıŋ üze ėrte taḳı kėçe ol kün ḳopar aḍaḳın ḳıyāmet kiriŋler anı fir'avn boḍunı ḳatıġ ḳınḳa.

46. O azab ise, (öldükten sonra girecekleri) ateştir. Bu ateş sürekli[345] kendilerine gösterilir durur.[346] Kıyametin koptuğu gün (meleklere), "Atın, Firavunu ve beraberindekileri azabın en şiddetlisine!" denilecek.

345 - Lafzen, "Sabah akşam." Bu ifade süreklilikten kinâyedir.

346 - Lafzen, "Onlar ateşe arz olunur." Bu âyet meânî ilmindeki "Kalb" kavramına örnek olarak verilir. Ahkaf 46/20. âyetle karşılaştırıldığında verdiğimiz anlamın kastedildiği anlaşılmaktadır. Bu âyetin kabir azabına delil olduğu ileri sürülür. Âyetin devamında kıyametin kopması zikredildiğine göre, bunun kıyamet öncesi bir azab olduğu anlaşılmaktadır. Bazıları bunu dünyadaki azab olarak yorumlamışsa da bu azabın ölüm sonrası olması daha makuldür. Bu durumda âyeti, Firavun ailesinin ruhlarına berzah âleminde atılacakları cehennemin devamlı gösterilmesi şeklinde anlamak mümkündür. Zaten "Arz" kelimesi de lafız olarak bunu ifade etmektedir.

وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاء لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ النَّارِ {غافر/47}

47.ançada sözleşseler ot içinde aygay küçsüzler anlarķa kim ulugsıglıķ ķıldılar biz erdimiz silerke uḍġan nek bar mu siler kiterigliler bizdin bir ülüş otdın?

47. Onlar cehennemde birbirleriyle tartışacaklar. Zayıf halk kitleleri, kibirli azgın liderlerine diyecekler ki: "Dünyadayken biz size uymuştuk, şimdi siz, azıcık olsun şu ateşi bizden uzaklaştıramaz mısınız?"

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ {غافر/48}

48.aydı anlar kim uluġsıglıķ ķıldılar biz ķamuġ anıŋ içinde bütünlükün Taŋrı ḫükm ķıldı oķ ķullar ara.

48. Kibirli azgın liderleri şöyle cevap verecekler: "Hepimiz ateşin içindeyiz (ne yapabiliriz ki?!) Artık Allah kulları arasında hükmünü verdi, iş işten geçti."

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ {غافر/49}

49.aygay anlar kim ot içinde tamu erkligike oķıŋlar iḍiŋizlerni yüŋülütsün bizdin bir kün ķındın.

49. Ateşte yananlar cehennem görevlilerine, "Ne olur, Rabbinize yalvarın da çektiğimiz azabı hiç olmazsa kısa bir süre[347] için hafifletsin" diye yalvarırlar.

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاء الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ {غافر/50}

50.aydılar kelmedi mü silerke yalavaçlarıŋız belgüler birle. aydılar emit aygaylar oķıŋlar ermes kāfirler oķımaķı meger yolsuzluķ içre.

347 - Lafzen, "Bir günlüğüne."

50. Görevliler diyecekler ki: "Size peygamberleriniz apaçık deliller getirmediler mi?" Onlar, "Evet, getirmişlerdi" diyecekler. Bunun üzerine görevliler, "O halde siz kendiniz yalvarıp yakarın (bizim böyle bir yetkimiz yok. Fakat bildiğimiz bir şey var:) Bugün kâfirlerin yalvarıp yakarmaları boşunadır." diyeceklerdir.[348]

إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ {غافر/51}

51.biz yārī bėrürmiz yalavaçlarımızķa anlarķa kim kėrtgündiler yaķın tiriglik içinde ol kün ķopar meger tanuķlar.

51. Ey Peygamber! Hiç şüphen olmasın ki, Biz gönderdiğimiz peygamberlere ve onlara inananlara, hem dünya hayatında hem de şâhitlerin tanıklık edecekleri âhiret gününde mutlaka yardım ederiz.

يَوْمَ لَا يَنفَعُ الظَّالِمِينَ مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ {غافر/52}

52.ol kün asıġ ķılmaz küç ķılıġlılarķa ʿöẕrleri anlarķa ķarġış anlarķa turur sarāyı.

52. O gün müşriklerin mazeret beyan etmeleri hiçbir işe yaramayacaktır. Onlara lânet okunacak ve onlar çok kötü bir yurt olan cehenneme yerleşeceklerdir.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَى وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ {غافر/53}

53.bėrdimiz ök mūsāķa yolçı mīrāṣ bėrdimiz Taŋrı ķulı oġlanıŋa bitigni.

53. Biz Musa'ya hidayet rehberi olan Tevrat'ı ihsan etmiş, İsrailoğullarını da bu Kitaba vâris kılmıştık.

هُدًى وَذِكْرَى لِأُولِي الْأَلْبَابِ {غافر/54}

54.yolçı ķulavuz pend ḫıred iḍileriŋe.

54. Bu Kitab, bir hidayet rehberi ve bir öğüt kaynağıdır. Fakat bunu anlayacak olanlar aklıselim sahipleridir.

348 - Krş. İsrâ 17/15; Furkân 25/13-14.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ {غافر/55}

55. sergil bütünlükün Taŋrınıŋ vaʿdesi rāst turur yarlıḳatu ḳolġıl yazuḳuŋnı tesbīḥ ḳılġıl iḍiŋ ögdüsi birle kėçe taḳı ėrte.

55. O halde ey Peygamber! (Musa'nın karşılaştığı zorluklara sabrettiği gibi sen de müşriklerin eziyetlerine) sabret. Allah'ın vaadi haktır, gerçektir. (Bu konuda bazen ümitsizliğe düşerek) hata işlediğin için bağışlanma dile ve sabah akşam Rabbini överek tesbih et, yücelt.

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّا هُم بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ {غافر/56}

56.anlar kim üsterişürler Taŋrı belgüleri içinde ḥüccetsiz keldi anlarḳa yoḳ köŋülleri içinde meger küwezlik ermes anlar tėgnigli aŋar sıġınġıl Taŋrıḳa. ol ol turur ėşitgen körgen.

56. Ellerinde hiçbir delil bulunmadığı halde Allah'ın âyetleri konusunda ileri geri konuşanların içlerinde hiç ulaşamayacakları bir büyüklük, liderlik arzusundan başka bir şey yoktur. Sen (onların şerlerinden) Allah'a sığın, çünkü O Semî'dir; onların sözlerini, aralarında ne konuştuklarını işitir, Basîr'dir; onların gizli açık bütün yaptıklarını görmektedir.

لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ {غافر/57}

57.köklerni yaratmaḳ yerni uluġraḳ kişilerde yaratmaḳındın yoḳ kim kişilerde üküşreki bilmesler.

57. (Tutmuşlar, Allah'ın insanları tekrar diriltip diriltemeyeceğini tartışıyorlar.) Andolsun ki, gökleri ve yeri yaratmak, insanları (yeniden) yaratmaktan daha büyük, daha zor bir iştir. Fakat insanların çoğu bunu bilmiyor, düşünüp ibret almıyor.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ {غافر/58}

58.berāber ermes közsüz taḳı közlüg anlar kim kėrtgündiler ḳıldılar ėḍgülükler taḳı yawuzluḳ ḳılġan. nėme az pend alnur siz.

58. Kör ile gören (bir olmadığı gibi), inanıp iyi ve yararlı işler yapanlarla kötü işler yapanlar da elbette bir tutulamaz. Ey inkârcılar! Siz ne kadar düşüncesizsiniz!

إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ {غافر/59}

59.bütünlükün ḳıyāmet kelgen turur şekk yoḳ anıŋ içinde ançası bar kişilerniŋ üküşreki kėrtgünmesler.

59. Kıyamet mutlaka gelecektir. Bunda hiç şüphe yoktur. Fakat insanların çoğu buna inanmaz.

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ {غافر/60}

60.taḳı aydı iḍiŋizler oḳıŋlar mėni yanut bėreyin silerke. anlar uluġsıġlıḳ ḳılurlar maŋa tapunmaḳdın herāyna kigrülgeyler tamuġḳa uçuzlar bolup.

60. Rabbiniz şöyle emrediyor: "(Kıyamet gelmeden önce putlara değil yalnızca) Bana ibadet edin ki, sizi cennetle ödüllendireyim.[349] Bilin ki, Bana ibadet etmeyi gururuna yediremeyenler, hor ve hakir olarak cehennemi boylayacaklardır.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ {غافر/61}

61.ol ol iḍi turur ḳıldı silerke tünni amrulsa siler anıŋ içinde kündüzni körkitügli. bütünlükün Taŋrı artuḳluḳ iḍisi kişiler üze yoḳ kim kişilerde üküşreki şükr ötemesler.

61. (Hiç düşünmez misiniz?) Dinlenmeniz için (karanlık) geceyi, çalışıp işlerinizi görmeniz için aydınlık gündüzü yaratan Allah'tır. Şüphesiz Allah insanlara karşı çok lutufkârdır, fakat insanların çoğu şükretmez.[350]

349 - Lafzen, "Bana dua edin ki, duanıza icabet edeyim." Krş. Bakara 2/186. Pek çok müfessirin de belirttiği gibi âyetin devamı dikkate alındığında "dua" kelimesinin "ibadet" anlamında kulanıldığı anlaşılmaktadır.

350 - Krş. Yunus 10/67; Neml 27/86.

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ {غافر/62}

62.ol Taŋrı iḍiŋizler ḳamuġ nerseni yaratıġlı yoḳ iḍi meger ol ḳayudın yalġan sözler siler.

62. İşte Rabbiniz olan Allah böyledir, O her şeyin yaratıcısıdır, O'ndan başka hiçbir Tanrı yoktur. O halde bütün bunları göre göre O'nu bırakıp nasıl başka şeylere yöneliyor, O'na ortaklar koşabiliyorsunuz?!

كَذَٰلِكَ يُؤْفَكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ {غافر/63}

63.mundaġoḳ yalġan aydılar anlar kim erdiler Taŋrı belgüleriŋe tanar erdiler.

63. Allah'ın âyetlerini bile bile inkâr edenler, (sizin gibi) işte böyle haktan uzaklaşmışlardı.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ {غافر/64}

64.ol ol iḍi ḳıldı silerke yerni amrulġu taḳı kökni kötrüm şüret ḳıldı silerni körklüg ḳıldı şüretleriŋizni rüzī ḳıldı silerke arıġdın ol turur iḍiŋiz perverdigārıŋızlar bereketlig iḍi ajunluġlar iḍisi.

64. Yeryüzünü yaşamanız için elverişli bir hale getiren, gökyüzünü de üstünüze kubbe gibi bir tavan yapan Allah'tır. Size şekil veren O'dur ve O size en güzel şekli vermiştir. Size çok güzel, temiz rızıklar lutfetmiştir. İşte sizin Rabbiniz olan Allah budur. Ne yücedir âlemlerin Rabbi olan Allah!

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ {غافر/65}

65.ol turur tirig yoḳ iḍi meger ol oḳıŋlar anı ḳatıġsız ḳılıġlılar bolup aŋar dīnni. ögdi Taŋrıḳa ajunluġlar iḍisi.

65. O daima diridir. O'ndan başka hiçbir Tanrı yoktur. Öyleyse siz şirk ve nifaktan arınmış bir inançla ve bütün içtenliğinizle Allah'a dua edin. Hamd; bütün övgüler, şükürler âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءِنِيَ الْبَيِّنَاتُ مِن رَّبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ {غافر/66}

66.aygıl men yıgıldım tapunmaḳımdın anlarḳa kim oḳır siler Taŋrıda aḍın ḳaçan keldi erse maŋa belgülüg iḍimdin fermānlandım boyun bėrmekim ajunluġlar iḍisiŋe.

66. Ey Peygamber! De ki: "Ben, Allah'ı bırakıp da tapındığınız şeylere tapmaktan kesinlikle men edildim. Çünkü bana Rabbimden apaçık deliller gelmiştir. Yine ben âlemlerin Rabbi olan Allah'a yürekten teslim olmakla emrolundum."

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ مِن قَبْلُ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ {غافر/67}

67.ol iḍi yarattı silerni topraḳdın yana oŋurḳa suwındın yana bir kesek ḳandın yana çıḳarur miz silerni kençkine yana tėgse siler küçüŋizlerke yana bolsa siler awuçḳalar silerde kim cān alnur munda öŋdün taḳı tėgse siler atalmış vaḳtḳa bolġay kim siler uḳġay siler.

67. Ey İnsanlar! Bilin ki, sizi önce topraktan, sonra bir damla sudan, sonra rahim duvarına yapışan aşılanmış yumurtadan yaratan, sonra bir bebek olarak dünyaya getiren (sizi bu şekilde yaratmayı takdir eden) O'dur.[351] Nihayet olgunluk çağına ulaşır, sonunda yaşlanırsınız. Bazılarınız bu yaşa gelmeden ölür, bir kısmınız da belirlenen eceliniz gelinceye kadar yaşarsınız. O halde bütün bunları düşünüp ibret almalısınız.[352]

هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ {غافر/68}

68.ol ol iḍi tirgürür taḳı öldürür ḳaçan ḳażā ḳılsa bir işni bütünlükün ayur aŋar bolġıl tėp bolur.

68. Yaşatan ve öldüren O'dur. O, bir işin olmasını dilediği zaman sadece ona "Ol" der, o da (koyduğu yasalara uygun olarak belli bir süreçte) olur.

351 - Krş. Mü'minûn, 23/12-14.
352 - Krş. Hac 22/5; Mü'minûn, 23/12-14.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى يُصْرَفُونَ {غافر/69}

69.körmes mü sėn anlarnı kim üsterşürler Taŋrı belgülerini. ḳayudın yandurulur siler?

69. Allah'ın âyetleri konusunda tartışan, ileri geri konuşan kimselerin halini görmez misin? Onlar Allah'ı bırakıp başka şeylere nasıl yöneliyor, haktan nasıl uzaklaşıyorlar?

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ {غافر/70}

70.anlar kim yalġanḳa tuttılar bitigini anı kim ıḍtımız anıŋ birle yalavaçlarımız herāyna bilgeyler?

70. Bu Kitabı ve daha önceki peygamberlerimize gönderdiğimiz vahiyleri yalanlayanlar, yakında (gerçekleri) görüp anlayacaklar.

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ {غافر/71}

71.ançada ġullar urulsa boyunlarıŋa zincīrler süḍrülürler.

71.72. Onlar kıyamet günü boyunlarında halkalar ve zincirler takılı olduğu halde kaynar bir suya sürüklenecek, sonra da ateşte cayır cayır yakılacaklardır.

فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ {غافر/72}

72.ḳaynar suw içre yana ot içinde isilgeyler.

71.72. Onlar kıyamet günü boyunlarında halkalar ve zincirler takılı olduğu halde kaynar bir suya sürüklenecek, sonra da ateşte cayır cayır yakılacaklardır.

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تُشْرِكُونَ {غافر/73}

73.yana aytılġay anlarḳa ḳayda erse siler ortaḳ ḳatar erdiŋizler Taŋrıda aḍın?

73.74. Ve onlara şöyle denilecektir: "Söyleyin bakalım! Allah'ı bırakıp Tanrı kabul ettiğiniz, O'na ortak koştuğunuz şeyler şimdi neredeler?" İnkârcılar da, "Onlar bizi bırakıp ortadan kayboldular, demek ki bizim dünyada kendilerine ibadet ettiklerimiz, bir hiçmiş" diyecekler. Evet, Allah küfürde direnenleri işte böyle şaşkın ve çaresiz bir halde bırakır.

مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَل لَّمْ نَكُن نَّدْعُو مِن قَبْلُ شَيْئًا كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ {غافر/74}

74. ayġaylar azdılar bizdin aydı uḳmas erdimiz munda öŋdün nerse mundaġoḳ azdurur Taŋrı tanıġlılar.

73.74. Ve onlara şöyle denilecektir: "Söyleyin bakalım! Allah'ı bırakıp Tanrı kabul ettiğiniz, O'na ortak koştuğunuz şeyler şimdi neredeler?" İnkârcılar da, "Onlar bizi bırakıp ortadan kayboldular, demek ki bizim dünyada kendilerine ibadet ettiklerimiz, bir hiçmiş" diyecekler. Evet, Allah küfürde direnenleri işte böyle şaşkın ve çaresiz bir halde bırakır.

ذَٰلِكُم بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ {غافر/75}

75.bu ol silerke anıŋ üçün turur kim sewnür erdiŋizler yer içinde yaraġsızın yme anıŋ birle turur kim küwezlenür erdiŋizler.

75. İşte bu ceza; sizin, yeryüzünde hak hukuk tanımayarak kibirlenip böbürlenmeniz ve şımarmanız sebebiyledir.

ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ {غافر/76}

76.kiriŋler tamuġ ḳapuġlarıŋa meŋgü ḳalıġlılar anıŋ içinde nėme yawuz ol küwezlig ḳılıġlılarnıŋ ornı.

76. O halde ey inkârcılar! Şimdi, asırlarca kalmak üzere cehennemin kapılarından girin.[353] Kibirlenip böbürlenen inkârcılar için ne kötü yerdir orası!

353 - Krş. Zümer 39/71.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ {غافر/77}

77.seriŋ Taŋrınıŋ vaʿdesi çın turur azu körkitgey men saŋa bir ançada anıŋdın vaʿde ḳıldımız anlarḳa azu cānıŋnı alġay men biziŋ tapa yandurulurlar.

77. Ey Peygamber! Sen sabret. Allah'ın vaadi haktır, gerçektir. Biz, onlara vereceğimiz cezanın bir kısmının başlarına geldiğini sana göstersek de, göstermeden önce canını alsak da emin ol ki, sonunda onlar, Bizim huzurumuza gelip hesap verecekler.[354]

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاء أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ {غافر/78}

78.ıḍtımız oḳ yalavaçlar sėnde öŋdün anlarda kimi aydımız saŋa. anlarda kimi aymadımız saŋa kerekmez yaramaz yalavaçḳa keldürmek bir belgü meger Taŋrı destūrı birle ḳaçan. kelse Taŋrı yarlıġı ḥükm ḳılnur yaraşı birle yas ḳılur anda yawuz işligler.

78. Andolsun ki, Biz senden önce de birçok peygamber gönderdik, bunların bazılarının hikâyelerini sana anlattık, bazılarınınkini de anlatmadık. Şüphesiz bir peygamber Allah'ın izni olmadan herhangi bir mucize getiremez. (O halde peygamberden mucize isteyip durmayın.) Unutmayın ki, Allah'ın cezalandırma emri gelince, o zaman mutlaka adalet yerini bulur, bâtılı savunanlar hüsrana uğrarlar.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ {غافر/79}

79.ol ol iḍi ḳıldı silerke tawarlarını müngü üçün andın yana andın yėyür siler.

79. Bazısına binmeniz, bazısının etini yemeniz için (deve, sığır, koyun, keçi gibi) hayvanları yaratıp sizin istifadenize sunan Allah'tır.

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ {غافر/80}

354 - Krş. Bu sûrenin 55. âyeti; Yunus 10/46; Ra'd 13/40.

80.silerke turur anıŋ içinde asıġlar nègü tègirler üçün anıŋ üze tilekin köŋlüŋüzler içinde anıŋ içinde kèmi üze kötrülür siler.

80. O hayvanlarda sizin için daha nice yararlar vardır. Onlarla gönlünüzün istediği yere ulaşırsınız. (Karada) onlara ve (denizde) gemilere binerek seyahat edersiniz.

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنكِرُونَ {غافر/81}

81. körkitür silerke anıŋ belgülerini iḍiniŋ ḳayu nişānlarıŋa tanar siler?

81. Allah size birliğine ve kudretine işaret eden delilleri göstermektedir. Söyleyin, Allah'ın bu delillerinin hangisini inkâr edebilirsiniz?

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ {غافر/82}

82.yörimez mü yer içinde körseler neteg erdi anlarnıŋ soŋı anlarda öŋdün. erdiler üküşrek anlardın yme küçlügrek ḳuvvetin üküş ʿimāretlıġraḳ yer içinde asıġ ḳılmadı anlardın ol kim ḳazġanur erdiler.

82. Bu inkârcılar, yeryüzünde gezip dolaşarak kendilerinden önce gelen kavimlerin sonlarının nasıl olduğuna hiç bakmazlar mı? Oysa onlar kendilerinden sayıca daha çok, güçleri de daha fazla idi ve yeryüzünde daha çok eser bırakmışlardı. Fakat kazandıkları şeyler kendilerine hiçbir fayda sağlamadı.[355]

فَلَمَّا جَاءتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِندَهُم مِّنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُون {غافر/83}

83.ḳaçan keldi erse anlarḳa yalavaçları belgüler birle sewündiler üsküleriндeki birle biligdin basdı anlarḳa ol kim anıŋ füsūs tutarlar erdi.

83. Onlara gönderdiğimiz peygamberler apaçık delillerle geldiğinde, sahip oldukları bilgiye güvenerek şımardılar, alay ettiler ve bu alaylarının cezası kendilerini çepeçevre kuşatıverdi.

355 - Krş. Bu sûrenin 21. âyeti.

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ {غافر/84}

84.ḳaçan kördiler erse ḳatıġlıḳımızını aydılar kėrtgündimiz Taŋrıḳa yalŋuzluḳıŋa tandımız aŋar kim erdimiz anıŋ birle ortaḳ ḳatıġlılar.

84. İnkârcılar azabımızı görünce hemen, "Biz yalnızca tek olan Allah'a iman ediyor, O'na koştuğumuz ortakları artık tanımıyoruz" demeye başlarlar.

فَلَمْ يَكُ يَنفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ {غافر/85}

85. asıġ ḳılmas anlarḳa īmānları ḳaçan kördiler erse ḳınımızını. Taŋrı yolı ol kim keçti ök ḳulları içinde. ziyānlıġ boldı anda tanıġlılar.

85. Fakat onların azabımızı görünce iman etmeleri kendilerine hiçbir fayda vermeyecektir. İşte Allah'ın kulları hakkında öteden beri uygulanan yasası budur. İnkârcılar o zaman hüsrana uğrayacaklardır.

﴿41﴾ سُورَةُ فُصِّلَتْ

Mekke döneminde inmiştir. 54.âyettir. Adını 3. âyette gecen "Fussilet" kelimesinden almıştır. Bu kelime, "ayrıntılı olarak anlatıldı, iyice açıklandı, kesinleştirildi" gibi anlamlara gelir.

(41)

sūre-i secde

bu sūre-i secde elig ėkki āyet turur mekkelig turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Taŋrı atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

حم {فصلت/1}

1. bir ėlig iḍi turur.

1. Hâ Mîm[356]

تَنزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ {فصلت/2}

2.ḳuḍı ıḍmaḳ rūzī bėrgen iḍidin yarlıḳaġan.

2. Bu Kur'an, Rahmân ve Rahîm olan Allah tarafından indirilmiştir.

كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ {فصلت/3}

3.bitig turur bekütülmiş anıŋ belgüleri ḳur'ān atlıġ yarlıġ tāzīçe ol boḍunḳa kim bilürler.

356 - Bkz. Bakara 2/1, ilgili not; İsrâ 17/45.

3. Bu, âyetleri, (kolayca anlayasınız diye) Arapça bir okuyuşla ayrıntılı biçimde açıklanan bir kitaptır. Fakat bunu anlayıp kavrayabilecek olanlar, bilgili toplumlardır.

بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ {فصلت/4}

4.sewünç bėrigli mü'minlerķa ķorķutuġlı kāfirlerķa yüz ewürdi üküşrekleri anlar ėşitmesler.

4. O, hem müjdeleyici hem de uyarıcı bir kitaptır. Fakat insanların çoğu ondan yüz çeviriyor ve onu can kulağıyla dinlemiyorlar.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِن بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّنَا عَامِلُونَ {فصلت/5}

5.aydılar köŋüllerimiz örtüg içinde turur anıŋdın kim oķır siler bizni anıŋ tapa ķulaķlarımız içinde yük turur bizli ara taķı sėnli ara örtüg turur iş ķılġıl biz iş ķılıġlılar miz.

5. Diyorlar ki: "Ey Muhammed! Kalplerimiz senin bizi çağırdığın dine kapalı, kulaklarımızda ise bir ağırlık var; hiç seni dinleyecek halimiz yok, hem aramızda bir perde var; birbirimizden çok uzağız. Öyleyse sen ne yaparsan yap, biz de ne yapıyorsak onu yapmaya devam edeceğiz."[357]

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ {فصلت/6}

6.ayġıl bütünlükün men bir yaŋluķ men silerke meŋzer yarlıġ ıdlur maŋa bütünlükün idiŋizler bir idi turur köni boluŋlar aŋar yarlıķatu tileŋler aŋar. vāy ķatıġlıķ ortaķ ķatıġlılarķa.

6. Ey Peygamber! Sen onlara de ki: "Ben de sizin gibi bir insanım (Sizden tek farkım şu ki,) bana, Tanrınızın tek Tanrı olduğu vahyedilmiştir. (Bu konuda pekâlâ konuşup anlaşabiliriz). Öyleyse (bırakın bu bahaneleri de) hepiniz doğrudan O'na yönelin ve (şirk koşmanızdan dolayı) O'ndan bağışlanma dileyin. Aksi takdirde O'na şirk koşanların vay hallerine!

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُم بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ {فصلت/7}

7.anlar kim ötemesler zekātnı anlar kėdinki künke anlar tanıġlılar.

357 - Krş. En'âm 6/25; İsrâ 17/45-46; Kehf 18/57.

7. Üstelik o müşrikler hac için yapılan harcamalardan müminleri yararlandırmıyor,[358] âhireti de büsbütün inkâr ediyorlar.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ {فصلت/8}

8. bütünlükün anlar kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėḍgülükler anlarḳa yal turur eksüksüz.

8. Şüphesiz inanıp iyi ve yararlı işler yapanlara minnet altında kalmayacakları, ardı arkası kesilmeyen mükâfatlar vardır.

قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَندَادًا ذَٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ {فصلت/9}

9.aẏġıl siler mü tanar siler ol iḍiḳa kim yarattı bizni ėkki kün içinde ḳılur siler aŋar teŋeşigler ol turur ajunluġlar iḍisi.

9. Yine de ki: "Yeryüzünü iki günde yaratan Allah'ı inkâr ediyor ve O'na ortaklar koşuyorsunuz öyle mi? Bilin ki O Allah, âlemlerin Rabbidir.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِن فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ {فصلت/10}

10.ḳıldı anıŋ içinde tağlar anıŋ üstüninde yme bereket ḳıldı anıŋ içinde belgürtti anıŋ içinde ḳullar rūzīsi tört künler içinde ḳolġuçılarḳa.

10. O, yeryüzünde yüksek sağlam dağlar yarattı ve orayı bereketli; yaşanabilir bir hale getirdi.[359] Canlıların yiyecek ihtiyaçlarının giderilmesi için orada belli bir düzen takdir etti. Bütün bunlar (önceki iki günle beraber toplam) dört günde oldu.

358 - Lafzen, "Zekâtı vermezler." Kureyşliler hac için gelenlere yemek ve su dağıtırlardı. Fakat Hz. Peygambere inananları bu hizmetlerden mahrum bırakmışlardı. Âyet bunun üzerine inmiştir.

359 - Krş. A'râf 7/56; Yunus 10/3.

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ {فصلت/11}

11. yana uġradı kökni yaratmaḳḳa ol tütün erdi aydı aŋa yme yerke keliŋler köŋlün azu küçün aydılar keldimiz boyun sügliler.

11. Bu sırada henüz duman (gaz) halinde bulunan (şu gördüğünüz) göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne: "İsteyerek veya istemeyerek yasalarıma uyun" dedi. Onlar da: "İsteyerek Senin yasalarına boyun eğdik" dediler.[360]

فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَى فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ {فصلت/12}

12.ḳıldı anlarnı yėti ḳat kökler ėkki kün içinde yarlıġ ıḍtı tėgme kök içinde işini bezedimiz dünyā kökini çerāġlar birle küḍezçi bütrür bilgen küsüş iḍiniŋ tilemeki.

12. Böylece Allah gökleri iki günde yedi tabaka halinde şekillendirdi ve her tabakaya yasalarını koydu.[361] Biz, dünyadan görülen gökyüzünü kandillerle (yıldızlarla) süsledik ve onları bozulmaktan koruduk; sağlam bir düzene ve yasalara bağladık. İşte bu çok güçlü olan ve her şeyi bilen Allah'ın takdiri, düzenlemesidir.[362]

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِّثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ {فصلت/13}

13.eger yüz ewürseler aygıl ḳorḳuttum silerni ḳuḍı inigli ḳın birle neteg kim ḳuḍı indi ʿād boḍuniŋa yme ṣemūd boḍuniŋa.

13. Ey Peygamber! Bütün bu gerçekler karşısında yine de inanmazlarsa sen onlara de ki: "Ben sizi, Âd ve Semûd'un başına gelen yok edici azab gibi şiddetli bir azapla uyarıyorum."

360 - Lafzen, "…Gelin. ...Geldik." Bu ifade, evrenin Allah'ın koyduğu yasalara göre işlediğine dair temsilî bir anlatımdır.

361 - Lafzen, "Emrini iletti."

362 - A'râf 7/54. âyette ve diğer bazı sûrelerde yerin ve göklerin altı günde yaratıldığı bildirilmektedir. Bu sûrede ise yerin iki günde yaratıldığı ve dört günde dağların, denizlerin, nehirlerin, bitkilerin meydana getirildiği, organik varlıkların ve hayatiyetin vûcud bulduğu anlatılmaktadır. Göğün yedi kat halini alması da iki günde olmuştur. Daha açık bir ifadeyle bu âyetlerde yer ve göklerin altı günde yaratıldığını bildiren âyetler arasında bir çelişki yoktur. Esasen evrendeki yaratılış bitmiş değildir, devam etmektedir. "O her gün; her an bir işte, bir yaratıştadır" (Rahman 55/29). Yani o her an evrende yeni oluşumlar meydana getirmektedir.

إِذْ جَاءتْهُمُ الرُّسُلُ مِن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ {فصلت/14}

14.ançada keldi anlarḳa yalavaçlar öŋdünlerindin azu arḳalarındın bütünmeŋler tėp meger Taŋrıḳa. aydılar eger tilese erdi iḍimiz indürgey erdi bir ferişte biz aŋar kim ıḍıldıŋızlar aŋar tanıġlılar.

14. Unutmayın ki, bu kavimlerden önce de sonra da peygamberler gelmiş ve her biri, "Allah'tan başka hiçbir şeye kulluk etmeyin" diye kendilerini uyarmıştı. Fakat onlar, "Eğer Rabbimiz dileseydi peygamber olarak melekleri gönderirdi. O halde biz, sizinle gönderildiğini iddia ettiğiniz şeyleri reddediyoruz" diye karşı çıktılar.

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ {فصلت/15}

15.yme ʿād boḍunı uluġsıġlıḳ ḳıldılar yer içinde yaraġsızın aydılar kim ol küçlügrek bizdin küçün. körmezler mü Taŋrı ol kim yarattı anlarnı ol ḳatıġraḳ anlardın küçün. erdiler biziŋ belgülerimizke tanarlar erdi.

15. Âd kavmi, ülkede hak hukuk tanımayarak büyüklük taslamış ve "Bizden daha güçlü kim varmış?" diye meydan okumuştu. Onlar kendilerini yaratan Allah'ın onlardan daha güçlü olduğunu hiç düşünmediler ve âyetlerimizi bile bile inkâr etmeye devam ettiler.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَى وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ {فصلت/16}

16. ıḍtımız anlar üze yelni sıġan bir sıŋġan naḥs künler içinde taturġu miz üçün anlarḳa rüsvālıḳ ḳını yaḳın tiriglik içinde. kėḍinki ajun ḳını ḳatıġraḳ rüsvāraḳ anlar yārī bėrilmesler.

16. Nihayet Biz de o uğursuz günlerde[363] dondurucu bir kasırga gönderdik. Böylece onlara, dünya hayatında alçaltıcı bir azabı tattırmış olduk. Âhirette karşılaşacakları azab ise daha alçaltıcıdır. O gün kimseden yardım da göremeyeceklerdir.[364]

363 - Krş. Ahkaf 46/24; Kamer 54/19; Hâkka 69/7.
364 - Krş. Hûd 11/50-60; Ahkaf 46/21-25.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَى عَلَى الْهُدَى فَأَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ {فصلت/17}

17. yme ṣemūd boḍunıḳa köni yol körkittimiz anlarḳa üḍürdiler közsüzlükni köni yol üze tuttı anlarnı ḳın otı uçuzlaġan anıŋ birle kim ḳazġanur erdiler.

17. Semûd kavmine de doğru yolu göstermiştik. Fakat onlar dalâleti[365] hidayete tercih ettiler. İşledikleri günahlar yüzünden onları da öyle bir yıldırım çarptı ki bu, onları yok eden alçaltıcı bir azab idi.[366]

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ {فصلت/18}

18.ḳutġardımız anlarnı kim kėrtgündiler taḳı saḳlanur erdiler.

18. O gün Biz yalnızca şirk ve isyandan uzak duran inananları kurtardık.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ {فصلت/19}

19.ol kün tirilgey Taŋrı düşmenleri otḳa anlar yıġlur otḳa.

19. Kıyamet gününde de Allah'ın düşmanları yakalanacak ve cehenneme sürülecekler.

حَتَّى إِذَا مَا جَاؤُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ {فصلت/20}

20.ḳaçan kelseler aŋar tanuḳluḳ bėrgey anlar üze ḳulaḳları közleri taḳı terileri anıŋ birle kim ḳılur erdiler.

20. Cehennemin önüne gelince kulakları, gözleri ve derileri dünyada yaptıklarına bir bir tanıklık edecektir.

365 - Lafzen, "Körlüğü."
366 - Krş. Hûd 11/61-68; Sâd 38/13-15.

وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {فصلت/21}

21.aygaylar terileriŋe nelük tanuḳluḳ bėrür siler biziŋ üze. aygaylar sözletti bizni Taŋrı ol iḍi kim sözletti tėgme nerseni ol yarattı silerni ilki yolı anıŋ tapa yandurulur siler.

21. Onlar derilerine, "Niçin aleyhimizde şahitlik ediyorsunuz?" diye soracaklar. Derileri[367] de diyecek ki: "Bizi konuşturan, bize her şeyi söyleten Allah'tır ki, sizi ilk yaratan da O'dur ve şimdi de O'nun huzuruna çıkmış, hesap veriyorsunuz."

وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ {فصلت/22}

22.örtmez erdiŋiz tanuḳluḳ bėrmekindin siler üze ḳulaḳıŋızlar ap közleriŋiz ap terileriŋiz velīkin sėzdiŋizler çın Taŋrı bilmes üküşni andın kim ḳılur siler.

22. "Vaktiyle siz kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinizde şahitlik yapacağına inanmadığınız için günahtan sakınmıyordunuz. Üstelik Allah'ın, yapıp ettiklerinizin çoğunu bilmediğini zannediyordunuz."

وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ الْخَاسِرِينَ {فصلت/23}

23.ol turur sėzikiŋizler ol kim sėzindiŋizler iḍiŋizler helāk ḳıldı silerni bolduŋızlar yas ḳılıġlılardın.

23. "Rabbiniz hakkındaki yanlış düşünceleriniz sizi bu kötü duruma düşürmüştür ve siz bu yüzden hüsrana uğramış bulunuyorsunuz."

فَإِن يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ وَإِن يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُم مِّنَ الْمُعْتَبِينَ {فصلت/24}

24.eger serseler ot orun turur anlarḳa eger ḫoşnūdluḳ ḳolsalar ermezler anlar ḫoşnūd bolmışlardın.

24. Dayansalar da, dayanmasalar da (başka çareleri yok), onların yerleri artık cehennemdir.

367 - "Deriler" ifadesi, insanın âzâlarından kinâyedir.

Dünyaya dönüp Allah'ın razı olacağı işler yapmak isteseler de, onlara böyle bir fırsat verilmeyecektir.[368]

وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُم مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ {فصلت/25}

25.kömerledimiz anlarḳa ḳoldaş bezediler anlarḳa anı kim utrularında turur yme arḳalarında turur vācib boldı anlar üze söz aymaḳ gürūhlar içinde kim keçti ök anlarda burun perīlerdin kişilerdin anlar erdiler ziyān ḳılığlılar.

25. Biz inkârcılara (Kur'an'dan yüz çevirmeleri sebebiyle)[369] bir kısım kötü arkadaşları musallat ettik. O arkadaşları, yapmakta oldukları ve yapacakları (fena) şeyleri onlara güzel gösterdiler. Sonunda, kendilerinden önce gelip geçmiş insan ve cin topluluklarına verilmiş olan azab hükmü onlar hakkında da gerçekleşti. Şüphesiz onlar hüsrana uğrayan kimselerdir.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ {فصلت/26}

26.aydı anlar kim tandılar ėşitmeŋler bu oḳığunı şeġab ḳılınŋlar anıŋ içinde bolġay kim siler ġalebe ḳılġay siler.

26. Küfürde direnenler (birbirlerine), "Bu Kur'an'ı sakın dinlemeyin, Kur'an okunurken gürültü yapın ve Kur'an hakkında aslı esası olmayan sözler yayın ki onu etkisiz kılasınız" diyorlar.

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ {فصلت/27}

27.taturġaymiz oḳ anlar kim tandılar ḳatıġ ḳınnı yanut bėrgey ök miz anlarḳa anda da yawuzraḳnı ḳılur erdiler.

27. Biz küfürde direnen böyle kimselere şiddetli bir azab tattıracağız ve onları yaptıklarının en kötüsüyle cezalandıracağız.[370]

368 - Krş. En'âm 6/28.
369 - Bu anlam için bkz. Zuhruf 43/36.
370 - Bunun tam zıddı için Krş. Zümer 39/35.

ذَلِكَ جَزَاء أَعْدَاء اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاء بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ {فصلت/28}

28.ol Taŋrı düşmenleriniŋ yanutı ot. anlarḳa anıŋ içinde meŋgülüg sarāy. yanut anıŋ birle kim biziŋ belgülerimizke tanar erdiler.

28. İşte böyle. Allah'ın düşmanlarının cezası ateştir. Âyetlerimizi bile bile inkâr ettikleri için orası onlara asırlarca kalacakları bir yurt olacaktır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذَيْنِ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ {فصلت/29}

29.aydı anlar kim tandılar iḍimizā! körkitgil ol ėkkegüni azdurdılar perīlerdin kişilerdin ḳılalıŋ anlarnı aḍaḳlarımız altın bolsalar astınḳılardın.

29. Küfürde direnenler cehennemde şöyle feryat edeceklerdir: "Ey Rabbimiz! Dünyada bizi saptıran şeytanları ve insanları ne olur bize göster! Onları ayaklarımızın altına alıp çiğneyelim ki, sefil duruma düşsünler."[371]

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ {فصلت/30}

30.bütünlükün aydılar iḍimiz Taŋrı tėp yana anıŋ üze aḍaḳ beküttiler iner anlar üze ferişteler ḳorḳmaŋlar ḳaḍġurmaŋlar müjde bezerleŋ uştmaḳ birle vaʿde ḳılnur erdiŋizler.

30. "Rabbimiz Allah'tır" deyip dosdoğru olanlara gelince; onlara melekler gelir ve şöyle derler: "Korkmayın, üzülmeyin, size vâdolunan cennetle sevinin, mutlu olun."[372]

نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ {فصلت/31}

371 - Krş. A'râf 7/38.

372 - Şeksiz ve şirksiz bir Allah inancı ile her konuda dosdoğru olmak İslâm dininin temel ilkesidir. Hûd 11/112 ve Şûrâ 42/15. âyetlerde "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol" hitabına muhatap olan Hz. Peygamber, bu sorumluluğun ağırlığı karşısında saçlarının ağardığını ifade etmiştir. Nitekim o, kendisine neyin en güzel amel olduğunu soran Ebû'l-Âliye'ye, "Allah'a inandım de, sonra dosdoğru ol" buyurmuştur.

31.biz küḍezçiŋizler miz bu yaḳın tiriglik içinde yme kėdinki ajun içinde silerke anıŋ içinde ol kim ārzūlar ap özüŋizler silerke anıŋ içinde ne kim ḳılur siler.

31. "Biz, dünya hayatında olduğu gibi âhiret hayatında da sizin dostunuzuz. Cennette canınızın çektiği her şey vardır ve istediğiniz her şey emrinizdedir."

نُزُلًا مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ {فصلت/32}

32. i'ṭā yazuḳ örtügli iḍidin.

32. "Bütün bunlar, daima bağışlayıcı, çok şefkat ve merhamet sahibi olan Allah'tan size bir ikramdır. (Çünkü siz dünyadayken 'ben müslümanım' diyen kimselerdendiniz)"

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ {فصلت/33}

33.kim ol körklügrek söz andın kim ündedi Taŋrı tapa ḳıldı ol ėḍgü iş aydı men boyun sümişlerdin men.

33. "İnsanları Allah'a (O'nun birliğine) çağıran, iyi ve yararlı işler yapan ve 'Ben müslümanım' diyen bir kimsenin sözünden daha güzel kimin sözü olabilir?"

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ {فصلت/34}

34.tüz bolmas ėḍgülük ap yme ėsizlik. kitergil anıŋ birle ol ėḍgürek ançada ol kim sėnli ara anlı ara yaġılaşmaḳ andaġ ḳalı ol yaḳ yawuḳ teg.

34. Ey peygamber! Bil ki, iyilikle kötülük aslâ bir olmaz. Sen kötülüğü daima en iyi şekilde sav (kötülüğe iyilikle karşılık ver). Bir de bakarsın, aranızda düşmanlık olan kimse çok samimi bir dost oluvermiş!

وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ {فصلت/35}

35.tuşmaz aŋar meger anlar kim serdiler tuşmaz aŋar meger uluġ ḫıred iḍileri.

35. Fakat bu sadece sabırlı kimselere verilen bir meziyettir. Evet, bu meziyet sadece yüksek ahlâk ve faziletten nasibi olanlara verilmiştir.

وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ {فصلت/36}

36.eger bulġasalar sėni yekdin yaʿnī vesvese ḳılsalar bulġamaḳ sıġınġıl Taŋrıḳa bütünlükün ol ol turur ėşitgen bilgen ol.

36. Ey Peygamber! Eğer şeytan seni bir vesvese ile dürter; şeytan tabiatlı kimseler senin sabrını zorlarlarsa hemen Allah'a sığın. Çünkü Allah Semî'dir; senin yalvarışını işitir, Alîm'dir; samimiyetini bilir ve seni korur.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ {فصلت/37}

37.yme anıŋ belgülerindin tün kündüz kün ay secde ḳılmaŋlar künke ayḳa secde ḳılıŋlar ol Taŋrıḳa kim yarattı anlarnı eger aŋa tapnur erse siler.

37. Gece, gündüz, güneş ve ay, O'nun varlığına ve kudretine işaret eden delillerden bazılarıdır.[373] O halde aya ve güneşe sakın secde etmeyin, tapınmayın. Siz, eğer gerçekten Allah'ı lâyıkıyla tanıyıp O'na ibadet etmek istiyorsanız, onların da yaratıcısı olan Allah'a secde edin.[374]

فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ {فصلت/38} (سجدة واجبة)

38.eger uluġsıġlıḳ ḳılsalar anlar kim iḍiŋ üskinde tesbīḥ ḳılurlar aŋar tünle kündüz anlar ėrmezler.

38. Eğer insanlar kibirlenip böbürlenerek Allah'a secde etmekten kaçınırlarsa (onların secdesine Allah'ın ihtiyacı yoktur) bilsinler ki, zaten O'nun katında bulunan melekler bıkıp usanmadan, gece gündüz O'nu tesbih etmekte, yüceltmektedirler.

373 - Krş. Yusuf 12/105.

374 - Kur'an'ın geldiği dönemde çeşitli coğrafyalarda güneşe tapanlar bulunuyordu.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {فصلت/39}

39.yme anıŋ nişānlarından körer sen yerni ḳutḳılıḳ ḳılıġlı ḳaçan indürse miz anıŋ üze suwnı teprenür küçlenür. ol iḍi kim tirgürür anı tirgürgen ölügni. ol tėgme nerse üze uġan turur.

39. O'nun varlığına ve kudretine işaret eden delillerden biri de şudur: Şu kupkuru gördüğün yeryüzü, yağmur yağdırdığımızda hemen harekete geçer, kabarır. Ölü toprağa hayat veren Allah hiç şüphesiz ölüleri de diriltir. Çünkü O, her şeyi yapmaya kâdirdir.

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَن يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَم مَّن يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ {فصلت/40}

40.bütünlükün anlar sınardın tururlar biziŋ belgülerimiz içinde örtülmezler biziŋ üze. ol kişi kim kemşilür ot içinde ėḍgürek azu ol mu kelür ḳorḳınçsız ḳıyāmet kün. ḳılınlar nė tilese siler ol anı kim ḳılur siler körügli turur.

40. Bütün bu delillerimiz konusunda doğru değerlendirmeler yapmayıp küfre sapanları Biz biliyoruz. Söyleyin! Kıyamet günü, (hak yoldan saptığı için) ateşe atılan biri mi, yoksa oraya güven içinde gelen bir kimse mi daha iyidir? (Siz bilirsiniz,) dilediğinizi yapın, nasıl olsa Allah bütün yapıp ettiklerinizi görmektedir.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ {فصلت/41}

41.bütünlükün anlar tandılar ḳurʾānḳa ḳaçan keldi erse ol bitig turur ağırlıġ.

41. Kendilerine gelen Kur'an'ı inkâr edenleri de Biz biliyoruz. Oysa bu Kur'an yüce ve eşsiz bir kitaptır.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ {فصلت/42}

42.kelmez aŋar yaraġsız anıŋ öŋdüninde ap yme anıŋ arḳasında. indürmek ögdülmiş bütün işlig iḍi.

42. Öyle yüce öyle eşsizdir ki, bâtıl ona hiçbir şekilde bulaşamaz.[375] O, her işi bir hikmete dayanan ve bütün övgülere lâyık olan Allah katından indirilmiştir.

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِن قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ {فصلت/43}

43.aytılmaz saŋa meger ol kim aytıldı yalavaçlarķa sėnde öŋdün. çın sėniŋ iḍiŋ yarlıķamaķ iḍisi yme aġrıtġan ķın iḍisi turur.

43. Ey Peygamber! Şimdi sana yapılan ithamlar önceki peygamberlere yapılan ithamlardan farklı değildir. (Onlar nasıl sabrettilerse sen de sabret.) Senin Rabbin (kendine dost olanları) bağışlayacak ve (düşmanlarını da) cezalandıracaktır.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَّقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَئِكَ يُنَادَوْنَ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ {فصلت/44}

44.eger ıḍsa erdimiz anı bu ķur'ānnı tezikke aŋgaylar erdi nelük belgütülmedi anıŋ belgüleri. tezik turur ķur'ān tāzī turur aŋġıl anlarķa kėrtgündiler köni yol turur hem em turur. anlar kėrtgünmezler ķulaķları içinde aġırlıġ ol anlar üze ķaraķuluķ. anlar ündelürler ıraķ yerdin.

44. Eğer Biz Kur'an'ı Arapça dışında bir dille indirseydik, inkârcılar bu sefer de, "Bu kitabın âyetlerinin (Arapça olarak) açık seçik anlatılması gerekmez miydi? Kitap yabancı bir dilde, Peygamber ve hitap ettiği kimseler ise Arab. (Bu nasıl iş?)" derlerdi: Ey Peygamber! Sen onlara şunu söyle: "Bu Kur'an, inananlar için bir hidayet rehberi ve (gönüllere) bir şifadır. İman etmeyenlerin kulaklarında bir ağırlık var, bu yüzden Kur'an onlara kapalı ve anlaşılmaz gelir. Onlar, sanki kendilerine uzaktan sesleniliyormuş gibidirler (hiçbir şey duymuyor, anlamıyorlar).

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ {فصلت/45}

45.bėrdimiz ök mūsāķa bitigni tartışıķ boldı anıŋ içinde. eger yarlıġ keçmeki bolmasa iḍiŋdin keçmiş bolġay erdi anlar üze. anlar sėzik içinde andın sėrigli.

375 - Lafzen, "Bâtıl ona ne önünden ne de arkasından yaklaşabilir."

45. Biz Musa'ya Tevrat'ı vermiştik, fakat onun hakkında da (müşriklerle senin arandakine benzer) birtakım görüş ayrılıklarına düşülmüştü. Eğer Rabbinin (günahkârların cezasının belli bir süre ertelenmesi konusunda) önceden verilmiş bir sözü olmasaydı, (sana inanmayan müşriklerin) aralarında hemen hükmedilir, işleri bitirilirdi.[376] Doğrusu onlar, sana verilen Kitab hakkında derin bir şüphe içindeler.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ {فصلت/46}
(الجزء الخامس والعشرون)

46.kim ḳılsa ėḍgülük öz özine kim ėsizlik ḳılsa anıŋ üze. ermez sėniŋ iḍiŋ küç ḳılıġlı ḳullarḳa.

46. Unutmayın! Kim iyi ve yararlı bir iş yaparsa, kendisi için yapmış olur; kim de kötü bir iş yaparsa, o da kendi aleyhinedir. Rabbiniz kullarına aslâ zulmetmez.

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِن ثَمَرَاتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ {فصلت/47}

47. anıŋ tapa yandurulur ḳıyāmet biligi. çıḳmaz yėmişdin çiçek ḳablarından yük kötürmez hīç tişi yme nekni ḳoḍmaz meger anıŋ birle. ol kün ündeyür olarnı ḳayda ol meniŋ ortaḳlarım ayġaylar uḳturur miz saŋa yoḳ biziŋdin hīç tanuḳdın.

47. Kıyametin ne zaman kopacağı yalnız Allah'ın bileceği bir iştir.[377] Kabuğundan çıkan meyveden tutun, bir dişinin gebe kalması ve doğurmasına kadar her şey O'nun bilgisi çerçevesinde gerçekleşir. Allah o gün müşriklere şöyle seslenecektir: "Hani nerede, Tanrı diye tapındığınız Benim (sözde) ortaklarım?" Onlar da, "İtiraf etmemiz gerekir ki, o şeylerin Sana ortak olduğunu artık kabul etmiyoruz" diyeceklerdir.

وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ وَظَنُّوا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ {فصلت/48}

48.azdı anlardın ol kim oḳır erdiler munda öŋdün sėzindi yoḳ anlarḳa hīç ḳazınçu yoḳ.

376 - Krş. Yunus 10/19; Hûd 11/110; Tâhâ 20/129; Şûrâ 42/14.
377 - Lafzen, "Kıyametin bilgisi Allah'a havale olunur."

48. Evet, onların tapındıkları şeyler kendilerinden uzaklaşmış, ortadan kaybolmuştur. Onlara tapanlar da kaçıp kurtulacakları bir yer olmadığını anlamışlardır.

لَا يَسْأَمُ الْإِنسَانُ مِن دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِن مَّسَّهُ الشَّرُّ فَيَؤُوسٌ قَنُوطٌ {فصلت/49}

49.ėrmez kişi ėḍgülük ḳılmaḳdın eger tėgse aŋar yawuzluḳ nevmīḍ bolur umunçsız bolur.

49. Şu nankör insanoğlu mal mülk istemekten hiç bıkıp usanmaz. Başına bir belâ, bir sıkıntı gelince de büsbütün ümitsizliğe düşer.[378]

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِن بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِندَهُ لَلْحُسْنَى فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ {فصلت/50}

50.eger tatursa miz aŋar yarlıḳamaḳ bizdin ziyān tėgmişde kėḍin aŋar ayur oḳ bu maŋa sėzinmes miz ḳıyāmetni aḍaḳın eger yandurulsa men iḍimke çın meniŋ anıŋ üskinde ėḍgülük uḳturġay oḳ miz anlarnı kim tandılar ḳılmışları üçün taturġay miz anlarḳa ėrig ḳatıġ ḳındın.

50. Fakat başına gelen belâ ve sıkıntıdan sonra ona katımızdan bir bolluk ve rahatlık verdiğimizde tutar, "Bu zaten benim hakkımdır. Hem ben, öyle kıyametin kopacağını falan da sanmıyorum. Diyelim ki koptu ve ben Rabbimin huzuruna çıkarıldım; hiç şüphem yok ki O'nun katında en güzel mükâfat beni beklemektedir" diye küstahlık eder. Oysa Biz kıyamette, küfürde direnenlere yapıp ettiklerini bir bir haber vereceğiz ve onlara şiddetli bir azab tattıracağız.[379]

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَى بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ {فصلت/51}

51.ḳaçan ėḍgülük ḳılsa miz kişiler üze yüz ewrer yırar yanın. ḳaçan tėgse aŋar ėsizlik bolur duʿālar iḍisi erür.

51. Evet hep böyledir: Biz ne zaman şu nankör insanoğluna bir lutufta bulunsak yüz çevirir, yan çizer, başına bir belâ ve sıkıntı gelince de yalvarıp yakarmaya başlar.

378 - Krş. Rûm 30/36.
379 - Krş. Zümer 39/8.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن كَانَ مِنْ عِندِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُم بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ {فصلت/52}

52. ayġıl ne körür siler eger bolsa Taŋrı üskindin yana tansa siler aŋar kim azġanraḳ anıŋdın ol ḫilāf içinde ıraḳ.

52. Ey Peygamber! De ki: "(İşte aynen kendisine Allah katından bolluk ve rahatlık verildiğini inkâr eden şu adam gibi) siz de gerçekten Allah katından indirilmiş bu Kur'an'ı inkâr etmişseniz, söyleyin bana, bu durumda böylece Hak'tan uzaklaşan kimseden daha sapkın, daha şaşkın kim olabilir?"

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ {فصلت/53}

53.terk körkitgey miz anlarḳa belgülerimizni kök buçġaḳlarında yme etözleri içinde ançaḳ belgürgey anlarḳa ol çın turur. azu tap bolmaz mu sėniŋ iḍiŋ ol tėgme nerse üze tanuḳ turur.

53. Bilsinler ki, Biz onlara birliğimize ve kudretimize işaret eden delilleri, kendilerinin dışında cereyan eden ve kendi hayatlarında gerçekleşecek olaylarda açıkça göstereceğiz.[380] Sonuçta Kur'an'ın hak bir kitab olduğunu onlar da anlayacaklardır. (Bütün bunların gerçekleşeceği hususunda) Rabbinin her şeye şâhit olması onlara yetmiyor mu?

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ {فصلت/54}

54.bilgil anlar sėzik içinde tururlar iḍileri körmekdin. biliŋler ol tėgme nerseni ḳapsayu bilgen turur.

54. Dikkat edin! Onlar Rableriyle karşılaşacakları âhiret konusunda derin bir şüphe içindedirler. Unutmayın ki Allah ilmiyle her şeyi kuşatmıştır.

380 - Âyeti şöyle anlayanlar da olmuştur: "Biz, müşriklere, (Mekke) dışında ve bizzat (Mekke içinde iken) kendileriyle ilgili öyle olaylar göstereceğiz ki, Kur'an'ın hak bir kitab olduğu ayan beyan ortaya çıkacaktır."

42 سُورَةُ الشُّورٰى

Mekke döneminde inmiştir. 23. 24. 27. 39.ve 41. âyetlerinin Medine'de indiği rivayet edilmiştir. 53.âyettir. Adını 38. âyette geçen "istişare etme, danışma" anlamına gelen "Şûra" kelimesinden almıştır.

(42)

sūretü ʾş-şūrā

şūrā sūresi elig āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

iḍi atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

حم {الشورى/1}

1.hā mīm.

1. Hâ Mîm

عسق {الشورى/2}

2.ayn sīn ḳāf.

2. Ayn Sîn Kaf[381]

كَذَٰلِكَ يُوحِي إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ {الشورى/3}

3. mundaġoḳ yarlıġ ıḍlur saŋa anlarḳa kim sėnde öŋdün Taŋrı küsüş bütün işlig.

381 - Bkz. Bakara 2/1 ve ilgili not.

3. Kudret ve hikmet sahibi olan Allah, sana vahyettiklerinin benzerlerini önceki peygamberlere de vahyetmiştir.

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ {الشورى/4}

4.aŋar turur kökler içindeki ne kim yer içindeki. ol turur yüksek uluġ.

4. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. O yüceler yücesi, ulular ulusudur.

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِن فَوْقِهِنَّ وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَن فِي الْأَرْضِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ {الشورى/5}

5.kökler yarlu yazar anlar üstünindin taḳı ferişteler tesbīḥ ḳılurlar iḍileri ögdüsi birle yarlıḳayu tilerler anı kim yer içinde. bilgil bütünlükün Taŋrı ol turur yazuḳ örtgen yarlıḳaġan.

5.Gökler, (insanların şirk ve isyanları yüzünden) neredeyse üstlerinden çatlayıverecek.[382] Melekler bir taraftan Rablerini övüp yücelterek tesbih etmekte, bir taraftan da yeryüzündekiler için bağışlanma dilemektedirler.[383] Şükredin ki O Allah Gafûr'dur; çok bağışlayıcıdır, Rahîm'dir; kullarına karşı daima şefkatli ve merhametlidir.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ {الشورى/6}

6.anlar kim tuttılar anda aḍın dostlar Taŋrı küḍezçi turur anlar üze. ermes sen anlar üze küḍezçi.

6. (Evet, O bağışlayıcı ve merhametlidir ama) Kendisini bırakıp da başka Tanrılar edinenleri de görüp gözetlemektedir. Ey Peygamber! Sen onlardan sorumlu değilsin.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ {الشورى/7}

382 - Krş. Meryem 19/90.
383 - Krş. Mü'min 40/7.

7.mundaġoḳ yarlıġ ıḍtımız saŋa oḳıġu tāzīçe ḳorḳutġuŋ üçün mekke boḍunı yme anıŋ tėgrekilerni ḳorḳutġuŋ ḳıyāmet künindin sėzik yoḳ anıŋ içinde. bir gürūh uštmaḫ içinde taḳı bir gürūh tamuġ içinde.

7. Biz, Mekke ve civarındakileri uyarman ve onlara, geleceği kesin olan kıyamet gününü haber vermen için sana işte böyle Arapça bir Kur'an vahyettik. O gün geldiğinde insanların bir kısmı cennete, bir kısmı da cehenneme gidecektir.

وَلَوْ شَاء اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِن يُدْخِلُ مَن يَشَاء فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُم مِّن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ {الشورى/8}

8. eger tilese erdi Taŋrı ḳılġay erdi anlarnı bir gürūh yoḳ kim kigrür kimni tilese yarlıḳamaḳı içinde. küç ḳılıġlılar yoḳ anlarḳa bir dostdın ap yme yārī bėriglidin.

8. Eğer Allah dileseydi şüphesiz hepinizi (tevhid inancına dayalı) tek ümmet yapardı. (Fakat böyle yapmadı, din tercihini insanın iradesine bıraktı.)[384] O, dilediğini (hidayet yolunu tercih edeni) rahmetine erdirir. Şirki tercih eden zâlimler ise ne bir dost ne de bir yardımcı bulabilirler.

أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاء فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {الشورى/9}

9.azu tutundılar anda aḍın dostlar Taŋrı ol turur ėş küḍezçi ol tirgürür ölüglerni. ol tėgme nerse üze uġan turur.

9. Evet, gerçek böyleyken onlar Allah'ı bırakıp da başka şeyleri dostlar edindiler, oysa gerçek dost Allah'tır. O, ölüleri diriltir ve O her şeye kâdirdir.

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ {الشورى/10}

10.iḫtilāf boldıŋızlar anıŋ içinde nersedin anıŋ ḥükmi iḍike ol. ol turur Taŋrı meniŋ iḍim anıŋ üze köŋül urdum anıŋ tapa yanar men.

10. Ey Peygamber de ki: "Üzerinde tartıştığınız konularda doğru hükmü verecek olan Allah'tır. İşte O Allah, benim Rabbimdir, ben O'na güveniyor, O'na dayanıyorum ve daima O'na yöneliyorum.

384 - Bkz. Kehf 18/29.

فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ {الشورى/11}

11. köklerni yaratġan taḳı yerlerni. ḳıldı silerke özüŋüzlerdin cüftler yme yılḳılardın cüftler yaratur silerke anıŋ içinde. yoḳ anıŋ meŋizlig nerse. ol turur ėşitgen ol körgen ol.

11. Gökleri ve yeri yaratıp birbirinden ayıran O'dur. Size kendi cinsinizden eşler yaratan ve hayvanları çift çift; erkekli dişili yaratan da O'dur. O üremeniz için böyle bir düzen kurmuştur. O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, Semî'dir; her şeyi işitir, Basîr'dir; her şeyi görür.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاء وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ {الشورى/12}

12.aŋar turur kökler kilīdleri yme yerniŋ yaḍar rūzīni kimke tilese tarutur. ol tėgme nerseni bilgen ol.

12. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'na aittir.[385] O rızkı dilediğine bol bol verir, kiminin de geçimini daraltır. Çünkü O her şeyi; kime bol kime az rızk vereceğini iyi bilir.

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاء وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ {الشورى/13}

13.belgürtti silerke dīndin ol tutuzdı anı nūḥḳa anlar kim yarlıġ ıḍtımız saŋa ol kim tutuzdımız anı ibrāhīmḳa mūsāḳa ʿīsāḳa aḍaḳın tutuŋlar dīnni tarılmaŋlar anıŋ içinde. uluġ boldı ortaḳ ḳatıġlılar üze anı kim oḳır siler anıŋ tapa. Taŋrı üḍrer ol dīnḳa kimni tilese yolçılar aŋar kim iḍike yansa.

13. Allah, Nuh'a emrettiği dîni sana da din kıldı. Bizim sana vahtettiğimiz bu din (sadece Nuh'a değil, aynı zamanda) İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya emrettiğimiz dindir. (Bizim gönderdiğimiz bu din hep aynı doğruları içerir. Siz de) o dîni dosdoğru uygulayın, (hepinize aynı şeyleri emreden) o din konusunda aslâ ayrılığa düşmeyin. Senin davet ettiğin tevhid inancına dayalı bu din müşriklere ağır geldi. Oysa Allah dilediğini (hidayet yolunu tercih edeni) bu din için seçer ve Kendisine yönelenleri doğru yola ulaştırır.

385 - Lafzen, "Anahtarları." Krş. En'âm 6/59; Zümer 39/63 ve ilgili not.

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى لَّقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِن بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ {الشورى/14}

14.tarılmadılar meger kelmişde kėḍin anlarḳa bilig ḥased ḳılġu anlar ara. eger yarlıġ keçmeki bolmasa iḍiŋdin atalmış vaḳtḳa tėgi keçmiş bolġay erdi anlar ara. anlar kim mīrāṣ bėrildiler bitigni anlarda kėḍin sėzik içinde tururlar andın sėziklig.

14. Önceki ümmetlerin, kendilerine hak din[386] geldikten sonra anlaşmazlıklara düşmelerinin sebebi, aralarındaki kıskançlık ve ihtiras duygularıdır. Eğer Rabbinin, cezaları belli bir süreye kadar erteleme konusunda önceden verilmiş bir sözü olmasaydı, (sana inanmayan müşriklerin) aralarında hemen hükmedilir, işleri bitirilirdi.[387] Onların ardından, Kitaba mirasçı olan Kitab Ehli de şimdi, sana gelen vahiy konusunda derin şüphe içindedirler.

فَلِذَٰلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنتُ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِن كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ {الشورى/15}

15.anıŋ üçün oḳıġıl berkiti turġıl neteg kim fermānladıŋ uḍu barmaġıl anlarnıŋ tilekleriŋe ayġıl kėrtgündüm aŋar kim indürdi Taŋrı bitigdin. men fermānlandım köni dād bėrse men siler araŋızda. Taŋrı iḍimizā! silerniŋ iḍiŋizler. biziŋke öz işlerimiz silerke silerniŋ işleriŋiz. ḥüccet yoḳ biziŋ ara siler ara. Taŋrı tėrgey biziŋ ara aŋar turur yanış.

15. Ey Peygamber! (Bunları göz önüne alarak) sen dine çağırmaya devam et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol.[388] İnsanların boş arzu ve heveslerine uyma ve daima şunu söyle: "Ben Allah'ın indirdiği bütün kitaplara inandım ve (dîni tebliğ ve hüküm verme konusunda) aranızda adaletli olmakla emrolundum. Şüphesiz Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size aittir.[389] Öyleyse aramızda herhangi bir tartışmaya; düşmanlığa gerek yoktur. Nasıl olsa Allah hepimizi bir araya getirecektir, çünkü dönüş yalnız O'nadır."

386 - Lafzen, "İlim"
387 - Krş. Yunus 10/19; Hûd 11/110; Tâhâ 20/129; Fussilet 41/45.
388 - Krş. Hûd 11/112.
389 - Krş. Kâfirûn 109/6.

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِن بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِندَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ {الشورى/16}

16.anlar kim ḥüccet ḳılışurlar Taŋrı belgüleri içinde yanut bėrilmişde kėḍin aŋar anlar sözleri artuḳ turur iḍileri üskinde anlar üze öfke buşuġ anlarḳa ḳın turur ḳatıġ.

16. Allah'ın çağrısı olan İslâm, insanlar tarafından kabul gördükten sonra Allah'ın dinine düşmanlık edenlerin[390] ileri sürdükleri bütün deliller Rableri katında geçersizdir. Onlar Allah'ın gazabına ve şiddetli bir azaba uğrayacaklardır.

اللَّهُ الَّذِي أَنزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ {الشورى/17}

17. ol ol iḍi indürdi bitigni terāzūnı ḥaḳḳını belgürtmek birle yme bildürgey saŋa bolġay kim ḳıyāmet yawuḳ turur.

17. Allah, hak ve hakikatlerle dolu Kur'an'ı indirmiş ve böylece adaleti (hukukun üstünlüğünü) sağlayacak değer ölçüleri koymuştur.[391] (O halde siz o Kitaba uyun, adaletli davranın ve kıyamete hazırlıklı olun.) Nereden bileceksiniz, belki de kıyamet çok yakındır.

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ {الشورى/18}

18.ėwer aŋar anlar kim kėrtgünmesler aŋar anlar kim kėrtgündiler ḳorḳuġlılar andın bilürler ol çın turur. bilgil anlar kim sėziklig tururlar ḳıyāmet içre yolsuzluḳ içre tururlar yıraḳ.

18. İnanmayanlar, alaycı bir tavırla kıyametin hemen kopmasını isterler. Müminler ise kıyametin mutlaka geleceğini bilerek onun dehşetinden korkarlar. Bilin ki, kıyamet hakkında tartışıp duranlar derin bir sapkınlık içindedirler.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ {الشورى/19}

19.Taŋrı yinçge körügli turur ḳullarıŋa rūzī ḳılur kimke tilese ol turur küçlüg küsüş.

390 - Lafzen, "Allah hakkında tartışanların."
391 - Krş. Hadîd 57/25.

19. Allah kullarına karşı çok lutufkârdır, dilediğine bol rızık verir. O Kavî'dir; herkese yeterince rızık verecek güce sahiptir, Azîzdir; güçlüdür, hiçbir şeyi yapmaktan âciz değildir.[392]

مَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ {الشورى/20}

20.kim tiler erse ol cihān ekini arturġay miz aŋar ekini içinde taḳı kim tileyür erse bu ajun yürüngüni bėrür miz aŋar aḍın yoḳ aŋar āḫiret içinde ülüşdin.

20. Kim âhiret mükâfatını isterse Biz onun mükâfatını kat kat artırırız. Kim de sırf dünya nimetlerini isterse ona da istediklerinden bir kısmını veririz. Fakat o, âhiret nimetlerinden hiçbir pay alamayacaktır.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاء شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ {الشورى/21}

21.azu bar mu anlarḳa ortaḳlar belgürtseler anlarḳa dīndin ol kim destūr bėrmedükini aŋar eger aḍırmaḳ yarlıġı bolmasa unap keçrülgey erdi anlar ara çın oḳ küç ḳılıġlılar anlarḳa ḳın turur aġrıtıġlı.

21. Evet evet, bu inkârcıların bazı şeytanları[393] var ki, Allah'ın onaylamadığı bir dîni kendilerine meşru gösteriyorlar. Eğer Rabbinin, cezaların kıyamet gününe ertelenmesine dair bir sözü; takdir edilmiş bir hükmü olmasaydı, aralarında hemen hükmedilir, işleri bitirilirdi. Şüphesiz müşrikler için acı bir azab vardır.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُم مَّا يَشَاؤُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ {الشورى/22}

22.körgey sen küç ḳılıġlılarnı ḳorḳuġlılar anıŋdın ḳazġandılar ol tüşügli turur anlarḳa. anlar kim kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėdgülükler uştmaḫ būstānları içre anlarḳa ne kim ḳolsalar iḍileri üskinde. ol turur ol uluġ artuḳluḳ.

392 - Krş. bu sûrenin 27. âyeti.
393 - Lafzen, "Ortakları."

22. Sen o gün, müşriklerin dünyada yaptıkları yüzünden korkarak titrediklerini görürsün. Artık korktukları başlarına gelmiştir. İnanıp iyi ve yararlı işler yapanlar ise cennet bahçelerindedirler; diledikleri her şey, Rablerinin katından onlara verilecektir. İşte bu büyük bir lutuftur.

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُل لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ {الشورى/23}

23.ol ol turur sewünç bėrür Taŋrı ol ḳullarıŋa kim kėrtgündiler taḳı ḳıldılar ėḍgülükler. ayġıl ḳolmaz men silerdin anıŋ üze bir ter meger dostluḳ ḳadaşlıḳ içre. kim ḳazġansa ėḍgülük arturġay miz aŋar anıŋ içinde ėḍgülük. bütünlükün Taŋrı yazuḳ örtgen üküş yanut bėrgen.

23. İşte Allah, inanıp iyi ve yararlı işler yapan kullarını böyle müjdelemektedir. Ey Peygamber! De ki: "Ben sizden, yaptığım bu işe karşılık herhangi bir ücret istemiyorum. Sizden sadece Allah'a yakınlaşma konusunda aşk derecesinde bir arzu ve çaba içinde olmanızı istiyorum.[394] Kim iyi bir iş yaparsa bu işine karşılık ona, yaptığı iyilikten daha fazla güzellikler veririz. Çünkü Allah Gafûr'dur, iyi işler yapanların günahlarını tevbe etmeseler bile bağışlar; Şekûr'dur, şükretmeseler de, onları şükretmiş kabul eder.[395]

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِن يَشَأِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ {الشورى/24}

24.azu mu ayurlar ḳoştı Taŋrı üze yalġannı eger tilese Taŋrı tamġa urur sėniŋ köŋlüŋ üze yoyar Taŋrı yaraġsızlarnı çın ḳılur öz yarlıġını öz yarlıġı birle. ol bilgen turur köŋüller içindekini.

24. Onlar senin için hâlâ, "Uydurduğu yalanları Allah'a isnad eden bir iftiracı" diyorlar. Oysa (bilmiyorlar ki, sen böyle bir şey yapacak olsan) Allah isterse senin kalbini mühürleyiverir. Unutmayın ki, Allah bâtılı yok eder ve gerçeği sözleriyle (delilleriyle) tam olarak ortaya koyar. Şüphesiz Allah kalplerde gizlenen düşünce ve niyetleri çok iyi bilir.

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ {الشورى/25}

394 - Bu âyeti, "Size olan akrabalık hakkımı gözeterek bana sevgi göstermenizi, hiç olmazsa bana ve bana inananlara eziyet etmemenizi istiyorum" şeklinde anlayanlar da vardır.

395 - "Gafûr" ve "Şekûr" kelimeleri Matürîdî'nin yorumuna göre açıklanmıştır.

25. ol ol iḍi bezerler tevbeni ḳullarındın keçrür ėsizliklerdin bilür anı kim ḳılurlar.

25. O kullarının tevbelerini kabul eder, günahlarını da bağışlar; yaptığınız bütün işleri bilir ve ona göre karşılığını verir.

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ {الشورى/26}

26.cevāb bėrür anlarḳa kim kėrtgündiler ḳıldılar ėḍgülükler arturġay anlarḳa öz artuḳluḳındın. tanıġlılar anlarḳa ḳın turur ḳatıġ.

26. İnanıp iyi ve yararlı işler yapanların dualarını kabul eder, onlara lutuf ve ihsanıyla fazla fazla verir. Kâfirler içinse şiddetli bir azab vardır.

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ {الشورى/27}

27.eger yaḍsa Taŋrı rūzīni ḳullarıŋa ḥaddın keçgey erdiler yer içinde yoḳ kim indürür teŋlig kimke tilese. ol ḳullarını bilgen körgen ol.

27. Eğer Allah herkese bol bol rızık verseydi insanlar dünyada azgınlaşırlardı. Fakat O, belli bir ölçüye göre dilediği kadar rızık vermektedir. Çünkü Allah kullarının durumlarından haberdardır; kime ne kadar rızık vereceğini iyi bilir, onların yapıp ettiklerini görür ve bu hallerine göre rızk verir.

وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِن بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ {الشورى/28}

28.ol ol iḍi indürür yaġmurnı umınçsız bolmışlarında kėḍin yme yaḍar anıŋ yarlıḳamaḳını. ol küḍezçi ögdülmiş.

28. (Kuraklıktan dolayı) insanlar ümitsizliğe düştükten sonra yağmuru yağdıran ve rahmetini her yere yayan O'dur. Çünkü O, Veliyy'dir; şefkat ve rahmetiyle kullarını korur, gözetir, Hamîd'dir, bütün övgü ve şükürlere lâyıktır.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِن دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ {الشورى/29}

29.yme anıŋ belgülerindin törütti köklerni taḳı yerni yme yarattı ol ėkki içinde tepreniglidin ol anlarnı tėrmek üze ḳaçan tilese uġan ol.

29. Gökleri ve yeri yaratması ve yeryüzüne[396] her türlü canlıyı yayması O'nun varlığının ve kudretinin delillerindendir. O, dilediği zaman onların hepsini huzuruna getirmeye muktedirdir.

وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ {الشورى/30}

30.neçe tėgse silerke hīç ḳaḍġu işdin anıŋ birle kim ḳazġandı elleriŋiz keçrür üküşdin.

30. Bilin ki, başınıza gelen her musibet sizin yaptıklarınız yüzündendir. Bununla birlikte Allah sizi birçok musibetten de korur.

وَمَا أَنتُم بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ {الشورى/31}

31.ermes siler unmas ḳılıġlılar yer içinde. yoḳ silerke Taŋrıda aḍın èş dostdın ap yme yārī bėriglidin.

31. Siz ey inkârcılar! (Size musibet vermeyi dilerse) yeryüzünde Allah'ın elinden aslâ kurtulamazsınız. Bilin ki, o zaman sizin için Allah'tan başka dost da yardımcı da bulunmaz.

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ {الشورى/32}

32.yme anıŋ belgülerindin turur yoruġlı kemiler teŋiz içinde taġlar teg.

32. Dağ gibi gemilerin denizde akıp gitmesi de O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biridir.

396 - Ferrâ'nın ifadesine göre, buradaki "Fîhimâ" "Yerde ve gökte" ifadesi sadece "Yeryüzünde" anlamındadır. İfadenin Tesniye (ikil) kullanılması Kur'an'ın üslûbu gereğidir.

إِن يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ {الشورى/33}

33.eger tilese amrutġay yellerni ḳalıġlılar turuġun ol suw arḳası üze. bütünlükün anıŋ içinde belgüler turur tėgme serniglike şükr öteglike.

33. Allah dilerse rüzgârı durdurur ve o zaman gemiler suyun üstünde kalakalırlar. Bütün bunlarda alınacak dersler vardır; fakat bunu anlayacak olanlar, çok sabırlı olanlar; Allah'ın yasaları üzerinde dikkatlice düşünenler ve O'nun nimetlerine çok şükredenlerdir.[397]

أَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَن كَثِيرٍ {الشورى/34}

34.helāk ḳılur anlarnı anıŋ birle kim ḳazġandılar yme keçrür üküşdin.

34. Ya da Allah dilerse bu gemileri, içindekilerin yaptıkları yüzünden batırır, ama çoğu kez de batmaktan korur.

وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ {الشورى/35}

35. bilür anlarnı kim sözleşürler biziŋ belgülerimiz içinde. yoḳ anlarḳa hīç kazınçu.

35. Evet, âyetlerimiz hakkında tartışanlar, ileri geri konuşanlar bilsinler ki, kendileri için aslâ bir kurtuluş yoktur.

فَمَا أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ {الشورى/36}

36.ol kim bėrildiŋizler nersedin ėrinçlenmek turur yaḳın tiriglik içinde ol kim Taŋrı üskinde turur yėgrek ḳalınçuraḳ anlarḳa kim kėrtgündiler iḍileri üze köŋül ururlar.

36. Ey insanlar! Unutmayın ki, size verilen nimetler geçici dünya malıdır. İnanan ve Rablerine güvenip O'na dayananlar için Allah katından verilecek mükâfatlar ise daha iyi ve daha kalıcıdır.

397 - Krş. Lokman 31/31.

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ {الشورى/37}

37.anlar kim sıŋardın tururlar uluġ yazuḳlardın yme çalpaḳ işlerdin ḳaçan kim öfkeleri kelse anlar keçrürler.

37. Onlar öyle kimselerdir ki, büyük günahlardan ve hayâsızlıklardan sakınırlar, öfkelendikleri zaman (öfkelerini yenerler[398] ve) bağışlayıcı bir tutum sergilerler.

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ {الشورى/38}

38.anlar kim yanut bėrdiler iḍilerinẹ aḍaḳın ḳıldılar namāznı anlarnıŋ işi kėŋeşlig anlar ara anıŋdın kim rūzī ḳıldımız anlarḳa ribāmlarlar.

38. Onlar, Rablerinin çağrısına uyarak namazı kılarlar, bütün işlerini aralarında istişare ederek yürütürler ve kendilerine verdiğimiz nimetlerden hayırlı işlerde harcarlar.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنتَصِرُونَ {الشورى/39}

39.anlar kim ḳaçan tėgse küç basınç anlar yārī ḳılurlar.

39. Zulme uğradıkları zaman birbirlerine yardım ederler.

وَجَزَاء سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ {الشورى/40}

40.ėsizlik yanutı ėsizlik anıŋ teg kim keçürse ėtilişse anıŋ yanutı Taŋrı üze. ol sewmes ol küç ḳılıġlılarnı.

40. Bir kötülüğün karşılığı o kötülüğe denk bir cezadır. Fakat bilin ki, kim bir kötülüğü bağışlar ve kötülük yapanla barışırsa onun mükâfatı Allah'a aittir. Bununla birlikte Allah zâlimleri; haksızlık edenleri sevmez.

398 - Bkz. Âl-i İmrân 3/134.

وَلَمَنِ انتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُوْلَئِكَ مَا عَلَيْهِم مِّن سَبِيلٍ {الشورى/41}

41.kim yārī bolsa anıŋ küç ḳılmışında kėḍin anlarḳa yoḳ anlar üze yoldın.

41. Ancak zulme uğrayan kimse affetmeyip hakkını alırsa o da böyle yaptığından dolayı suçlanamaz.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُوْلَئِكَ لَهُم عَذَابٌ أَلِيمٌ {الشورى/42}

42.bütünlükün yol anlar üze kim küç ḳılurlar kişilerke yme ḥaddın keçerler yer içinde yaraġsızın. anlar tururlar anlarḳa ḳın turur aġrıtıġlı.

42. Suçlanacak ve cezalandırılacak olanlar ancak, insanlara zulmeden ve hak hukuk tanımayarak ülkede azgınlık edenlerdir. Ayrıca onları acı bir azab beklemektedir.

وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ {الشورى/43}

43.kim serinse yme örtse çın ol ḳamuġ işlerde ėḍgürek.

43. Fakat zulme uğrayan kimse sabreder ve kendisine yapılan kötülüğü bağışlarsa, bu da herkesin yapamayacağı önemli ve güzel bir davranış olur.

وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن وَلِيٍّ مِّن بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَى مَرَدٍّ مِّن سَبِيلٍ {الشورى/44}

44.kimni azıtsa Taŋrı yoḳ aŋar hīç yārī dost anda kėḍin. körgey sėn küç ḳılıġlılarnı ḳaçan körseler ḳınnı ayurlar bar mu ewre yanġuḳa hīç yoldın.

44. (Dalâleti tercih ettiği için) Allah'ın dalâlette bıraktığı kimsenin artık hiçbir dostu yoktur.[399] Gün gelecek sen bu zâlimlerin âhirette azabı gördüklerinde, "Buradan çıkmanın bir yolu yok mu?!" diye feryat ettiklerini göreceksin.

399 - Krş. Kehf 18/17.

وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ يَنظُرُونَ مِن طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ {الشورى/45}

45.körgey sėn anlarnı ʿarża ḳılnurlar anıŋ üze başları ḳuḍı kemşip uçuzluḳdın baḳarlar köz uçıdın yaşru. ayġay anlar kim kėrtgündiler bütünlükün ziyānlıġlar anlar kim ziyān ḳıldılar özleriŋe yme öz kişileri üze. ḳıyāmet kün. biliŋler kim küç ḳılıġlılar ḳın içinde tutaşı.

45. Yine sen, o zâlimlerin zilletten boyunları bükük bir halde ateşin önüne getirildiklerini ve korku dolu gözlerle ateşi gizli gizli süzdüklerini göreceksin. İnananlar, inanmayanlar için o gün şöyle diyecek: "Hüsrana uğrayanlar, kıyamet günü hem kendilerini hem de ailelerini hüsrana uğratan kimselerdir." Bilin ki, zâlimler asırlarca sürecek bir azab içinde olacaklardır.

وَمَا كَانَ لَهُم مِّنْ أَوْلِيَاء يَنصُرُونَهُم مِّن دُونِ اللَّهِ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن سَبِيلٍ {الشورى/46}

46.bolmadı anlarḳa dostlardın yārī bėrseler anlarḳa Taŋrıda aḍın kimni ḳışursa Taŋrı yoḳ aŋar hīç yoldın.

46. Artık onların Allah'tan başka yardım edecek kimseleri yoktur. (Dalâleti tercih etmesi sebebiyle) Allah'ın dalalette bıraktığı kimse için hiçbir kurtuluş yolu da yoktur.

اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُم مِّن مَّلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُم مِّن نَّكِيرٍ {الشورى/47}

47.icābet ḳılıŋlar iḍiŋizlerke anda öŋdün kim kelse bir kün yandurmaḳ bolmaġay anı Taŋrıdın. yoḳ silerke hīç sıġınçu ol kün bolmadı silerke hīç yārīçi.

47. Ey insanlar! Allah'tan gelecek ve geri çevrilmesi aslâ mümkün olmayacak o gün gelmeden önce Rabbinizin çağrısına uyun. Yoksa o gün ne sığınabileceğiniz bir yeriniz olacak, ne de yaptıklarınızı inkâr edebileceksiniz.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنسَانَ كَفُورٌ {الشورى/48}

48.eger yüz ewürseler ıḍmadımız sėni anlar üze küḍezçi. yoḳ sėniŋ üze meger tėgürmek. biz ḳaçan tatursa miz kişike bizdin yarlıḳamaḳ sewnür anıŋ birle. eger tėgse anlarḳa ėsizlik anıŋ birle kim aşundı eligleri çın kişi nū-sipās turur.

48. Ey Peygamber! Eğer insanlar (bu çağrıyı dinlemez) yüz çevirirlerse bil ki, Biz seni onlara bekçi olarak göndermedik; sana düşen sadece tebliğ etmektir. Zaten Biz bu insanoğluna ne zaman bir lutufta bulunsak sevinip şımarır. Kendi yaptıklarından dolayı başına bir felâket geldiğinde ise hemen nankör kesilir.[400]

لِّلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاء يَهَبُ لِمَنْ يَشَاء إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَاء الذُّكُورَ {الشورى/49}

49.Taŋrıḳa turur kökler yerler erkligligi yaratur ne tilese. bağışlar kimni tilese tişiler taḳı bağışlar kimni tilese erkeklerni.

49. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir. O, dilediğini yaratır; dilediğine kız, dilediğine erkek evlâtlar lutfeder.

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَن يَشَاء عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ {الشورى/50}

50.azu cüft bėrür anlarḳa erkekler tişiler ḳılur kimni tilese ḳısır ol bilgen uġan turur.

50. Ya da çift olarak hem erkek hem de kız evlâtlar verir. Dilediğini de kısır yapar. Şüphesiz Allah Alîm'dir; kime erkek ve kız evlâtlar vereceğini, kimi kısır yapacağını iyi bilir, Kadîr'dir; dilediğine dilediği cinsiyette evlât vermeye muktedirdir.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِن وَرَاء حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاء إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ {الشورى/51}

400 - Krş. Hûd 11/9; İsrâ 17/67; Hac 22/66.

51.kerekmez bir yaŋluḳḳa sözlemek aŋar Taŋrı meger uḳturmaḳın ilhāmı azu perde arḳasında azu ıḍur yalavaç yarlıġ ıḍur anıŋ yarlığı birle ne tilese. ol yüksek turur bütün işlig.

51. (Ey müşrikler! Bütün bunları size anlatan Muhammed de önceki peygamberler gibi vahiy almaktadır ve o da bir insandır.) Allah bir insanla, ancak ya doğrudan vahyederek, ya bir perde arkasından,[401] ya da dilediği şeyi izniyle vahyetmek üzere bir elçi melek göndererek konuşur. Şüphesiz O Aliyy'dir; yücelerden yücedir, beşerî sıfatlardan uzak olduğu için insanla iletişimi böyle kurar, Hakîm'dir; farklı yollarla iletişim kurması hikmetinin gereğidir.[402]

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَنْ نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ {الشورى/52}

52.taḳı mundaġoḳ yarlıġ ıḍtımız saŋa cebra'ilni öz yarlığımızdın bilmez erdiŋ ne ol bitig ap yme kėrtgünmek yoḳ kim ḳıldımız anı yaruḳluḳ oŋarur miz anıŋ birle kimni tilese ḳullarımızdın. sen köndürür sen köni yol tapa.

52. Ey Peygamber! İşte Biz buyruğumuzla sana da bu yollarla ruhu; gönüllere hayat veren bu Kur'an'ı vahyettik.[403] Oysa sen bundan önce kitab nedir, iman nedir bilmiyordun.[404] Biz Kur'an'ı bir ışık kıldık. Kullarımızdan dilediklerimizi (ona kulak verenleri) onunla doğru yola ulaştırırız. Şüphesiz senin yaptığın şey insanları (bu Kur'an'la) doğru yola çağırmaktır.

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ {الشورى/53}

53. ol iḍiniŋ yolı kim anıŋ turur kökler içindeki ne kim yer içindeki. biliŋler Taŋrıḳa yanar işler.

53. Bu yol, göklerde ve yerde ne varsa hepsinin sahibi olan Allah'ın yoludur. Aklınızı başınıza alın! Sonunda bütün işler Allah'a döner.

401 - Âyette geçen perde (Hicab) kelimesi maddî anlamda bir perde değildir; vahiy esnasında peygamberlerin gözleriyle Allah'ı görmediklerini ifade eder. Krş. A'râf 7/143.

402 - Vahiy çeşitli şekillerde gerçekleşir: 1- Melek vasıtasıyla. Peygamberimize ve diğer pek çok peygambere vahiy bu şekilde gelmiştir. 2- Allah'ın sözlerini işitmekle. Hz. Musa'ya ilk vahiy böyle gelmiştir. 3- Doğrudan kalbe ilham yoluyla. Hz. Peygambere vahiy bazen böyle gelirdi. 4- Bazen de rüya şeklinde. 5- İlham ile. Hz. Musa'nın annesine vahyedilmesi gibi. 6- Canlılara verilen içgüdüye de vahiy denir. Arıya vahyedilmesi gibi.

403 - Krş. Nahl 6/2.

404 - Bu âyet, peygamberlik gelmeden önce Hz. Peygamberin Kur'an hakkında bilgisi olmadığını ve imanın aslıyla ilgili değil, dinin detaylı hükümleriyle ilgili bilgiye sahip olmadığını ifade etmektedir.

﴿43﴾ سُورَةُ الزُّخْرُوفِ

Mekke döneminde inmiştir. 54. âyetin Medine'de indiği rivayet edilir. 89.âyettir. Adını 35. âyette geçen "Zuhruf" kelimesinden almıştır. Zuhruf, altın demektir. Zînet, süs anlamına da gelmektedir.

(43)

sūretü ʾz-zuḥruf

sūretü ʾz- zuḥruf sūresi seksen toḳuz āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

iḍi atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

حم {الزخرف/1}

1. tüzün melig iḍi.

1. Hâ Mîm[405]

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ {الزخرف/2}

2.belgülüg bitig ḥaḳḳı.

2. Gerçekleri apaçık ortaya koyan bu Kitaba andolsun ki,

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ {الزخرف/3}

3.biz ḳıldımız anı oḳıġu tāzīçe bolġay kim siler uḳḳay siler.

3. Biz onu düşünüp anlayasınız diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik.[406]

405 - Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.
406 - Krş. Yusuf 12/2.

وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ {الزخرف/4}

4. ol ḳur'ān bitigniŋ aṣlı içinde turur biziŋ üskümizde barçada yüksek bütün işlig.

4. Katımızdaki ana kitaptan; ezelî ilmimizden gelen bu Kur'an çok yücedir; basit bir insan sözü değildir, sağlam hükümler ve hikmetlerle doludur.

أَفَنَضْرِبُ عَنكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَن كُنتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ {الزخرف/5}

5.hergiz yıġar mu miz silerdin pend bėrmekdin yıġmaḳ ne bolsa siler bir boḍun artaḳ işligler.

5. Ey inkârcılar! Siz haddi aşan, azgın bir topluluksunuz diye, şimdi Biz Kur'an'ı indirmekten vaz mı geçelim?!

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِن نَّبِيٍّ فِي الْأَوَّلِينَ {الزخرف/6}

6.neçe ıḍtımız yalavaçdın ozaḳılar içinde.

6. Nitekim Biz önceki kavimlere de nice peygamberler gönderdik.

وَمَا يَأْتِيهِم مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُون {الزخرف/7}

7.kelmedi anlarḳa yalavaçdın meger anı füsūs tutar erdiler.

7. Fakat kendilerine peygamber gönderilen hiçbir kavim yoktur ki, o peygamberle alay etmiş olmasın.

فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُم بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ الْأَوَّلِينَ {الزخرف/8}

8.helāk ḳıldımız anlarda ḳatıġraḳı tutmaḳın keçti ozaḳılarnıŋ yolı.

8. Bu sebeple Biz de bu müşriklerden daha güçlü olan o kavimleri helâk ettik. Hepsi geçmişten kalan birer ibret verici hikâye haline geldi.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ {الزخرف/9}

9.eger sorsa sen anlarķa kim yarattı köklerni yerni ayġaylar oķ yarattı anlarnı küsüş bilgen iḍi.

9. Ey Peygamber! Şimdi sen onlara, "Gökleri ve yeri yaratan kimdir?" diye soracak olsan kesinlikle, "Çok güçlü olan, her şeyi bilen Allah yaratmıştır" derler.[407]

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ {الزخرف/10}

10.ol kim ķıldı silerke yerni bėşik taķı ķıldı silerke anıŋ içinde yollar bolġay kim siler köngey siler.

10. Evet, O öyle bir Allah'tır ki, (rahatça yaşayabilmeniz için) yeryüzünü bir döşek gibi yapmış, gideceğiniz yere kolayca ulaşasınız diye sizin için (dağların arasından) yollar açmıştır.

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ {الزخرف/11}

11. ol kim indürdi kökdin suwnı teŋlig tirgürdimiz anıŋ birle ölüg kentni mundaġoķ çıķarılur siler.

11. Gökten yağmuru belli bir ölçüye göre indiren O'dur. Biz bu yağmurla ölü bir beldeyi diriltiriz. İşte siz de kabirlerinizden aynen öyle diriltilip çıkarılacaksınız.

وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ {الزخرف/12}

12.ol iḍi kim yarattı. cüftlerni ķamuġını taķı ķıldı silerke kėmedin kölüklerdin anı kim müner siler.

407 - Krş. Lokman 31/25; Zümer 39/38.

12. (Erkekli dişili) bütün canlıları çift çift yaratan ve sizin için bineceğiniz gemileri ve hayvanları var eden de O'dur.[408]

لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ {الزخرف/13}

13.ḳaçan köni bolsa siler anıŋ arḳaları üze yana yāḍ ḳılsa siler iḍiŋizler niʿmetini ḳaçan tüz bolsa siler anıŋ üze aysa siler arıġ turur ol iḍi fermān tutuġlı ḳıldı biziŋke munı ermedimiz aŋar ay muṭīʿine uġanlar.

13. O halde siz, bunların üzerlerine binin ve onlardan yararlandığınızda Rabbinizin nimetlerini hatırlayın ve şöyle dua edin: "Bütün bunları istifademize sunan Allah ne yücedir! Aksi takdirde biz bunları elde etmeye güç yetiremezdik."[409]

وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ {الزخرف/14}

14. biz iḍimizke yanıġlılar miz.

14. "(Evet, bütün bunlar bize Allah'ın lutfudur, fakat unutmamalıyız ki, bunların hesabını vermek üzere) son varacağımız yer Allah'ın huzurudur."

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ {الزخرف/15}

15.ḳıldılar aŋa ḳullarından bir ülüş. kişiler nū-sipās turur belgülüg.

15. Öyleyken müşrikler tuttular, Allah'ın bazı kullarını O'nun bir parçası (çocuğu) kabul ettiler. Gerçekten insan açıkça nankörlük etmektedir.

أَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُم بِالْبَنِينَ {الزخرف/16}

408 - Krş. En'âm 6/143-144; Ra'd 13/3; Nahl 16/5-8. Evrendeki varlıkların birbirlerine karşıt çiftler halinde yaratılması Allah'ın varlığının ve kudretinin delillerindendir. Bu çift çift ve birbirine karşıt olma hali erkeklik dişilik, hayat ve ölüm gibi madde alanında olduğu gibi, sevgi nefret, iman küfür vb. manevi alanda da olabilir. Çift kutupluluk nazariyesini hatırlatan birçok örneği Kur'an'da bulmak mümkündür.

409 - Krş. Hûd 11/41.

16.azu tutundı mu anıŋdın kim törütti ḳızlar üḏürdi silerni oġlanlar birle.

16. Ne saçma şey! Allah, yarattıklarından kızları kendisi evlât edindi de oğlanları sizin için seçip ayırdı, öyle mi?

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ {الزخرف/17}

17.ḳaçan sewünç bėrilse anlarda birisi anıŋ birle kim urdı Taŋrıḳa bir meṣel bolur anıŋ yüzi ḳap ḳara ol öfkesi siŋrür.

17. Ne gariptir ki onlardan birine, Rahmân olan Allah'a lâyık gördükleri bir kız çocuğunun doğumu müjdelendiğinde öfkeden yüzü kapkara kesilir;[410]

أَوَمَن يُنَشَّأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ {الزخرف/18}

18.azu ol mu yaratur ḫoş ḳaş içre ol ḫuṣūmet ḳılmaḳ içre belgürtmegen turur.

18. Ve, "Ne?! İşe yaramayan bir süs bebeği, öyle mi?!" der ve ("utana sıkıla büyüteyim mi, yoksa toprağa mı gömeyim?"[411] diye) karmakarışık duygular içinde kendisiyle kavgalı hale gelir.

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَٰنِ إِنَاثًا أَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ {الزخرف/19}

19.ḳıldılar feriştelerni anlar kim anlar Taŋrı ḳullarını tişiler. bar mu erdiler anlarnı yaratmışda. terk bitilgey anlarnıŋ tanuḳluḳları yme aytılġaylar.

19. Tutmuşlar, Rahmân olan Allah'ın kulları olan meleklerin dişi olduklarını iddia ediyorlar. Sanki yaratılışlarına şâhit olmuşlar gibi! Onların bu iddiaları kayda geçecek ve (mahşer günü) bütün bunların hesabı sorulacaktır.

410 - Krş. Nahl 16/58.
411 - Bkz. Nahl 16/59.

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَٰنُ مَا عَبَدْنَاهُم مَّا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ {الزخرف/20}

20.ayġaylar eger tilese Taŋrı tapunmaġay erdimiz anlarķa yoķ anlarķa andın hīç biligdin ermesler meger güzāf yalġan sözlerler.

20. Kalkmışlar bir de, "Eğer Rahmân olan Allah dileseydi biz bu putlara tapmazdık" diyorlar. Onların (Allah'ın putlara tapılmasını istediğine dair) herhangi bir bilgileri yok ki! Onlar sadece atıp tutuyor; yalan söylüyorlar.

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِّن قَبْلِهِ فَهُم بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ {الزخرف/21}

21.azu bėrdimiz mü anlarķa bir bitig anda öŋdün anlar aŋar yepşügliler.

21. Yoksa Biz onlara, Kur'an gelmeden önce bir kitab vermişiz de ona mı dayanıyorlar?!

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ {الزخرف/22}

22.yoķ kim aydılar biz buldumız atalarımızını bu yol üze biz anlar izleri üze könülmiş miz.

22. Hayır! Ne bilgileri var ne de kitapları! Bildikleri tek şey, "Biz atalarımızı bir din üzerinde bulduk ve ancak onların izinden giderek yolumuzu bulabiliriz" sözüdür.

وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ {الزخرف/23}

23.mundaġoķ ıdmadımız sėnde öŋdün bir uluş içinde ķorķutuġlı meger kim aydı anıŋ uluġları biz buldumız atalarımızını bu yol üze biz anlarnıŋ izleri üze uduġlı miz.

23. Bu hep böyle olmuştur. Biz senden önce de bir beldeye ne zaman uyarıcı bir peygamber gönderdiysek, o ülkenin şımarık insanları (aynen bunlar gibi), "Biz atalarımızı bir din üzerinde bulduk ve onların izinden gidiyoruz" demişlerdir.

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكُم بِأَهْدَى مِمَّا وَجَدتُّمْ عَلَيْهِ آبَاءكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُم بِهِ كَافِرُونَ {الزخرف/24}

24.aygıl eger keldürse miz silerke könirek anıŋdın kim bulduŋızlar anıŋ üze ataŋızlarnı. aydılar biz ıḍıldıŋızlar aŋar tanıġlılar miz.

24. Peygamberleri de şöyle cevap vermiştir:[412] "Peki, ya ben size, atalarınızın dîninden daha doğru bir din getirmişsem? (Yine de eski dîninizde ısrar mı edeceksiniz?)" Onlar da: "(Ne dersen de) biz senin getirdiğin dîni kabul etmiyoruz" demişlerdir.

فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ {الزخرف/25}

25.öç aldımız anlardın baḳġıl neteg erdi yalġanḳa tutuġlılar soŋı.

25. Biz de onlara lâyık oldukları cezayı verdik. Peygamberleri yalanlayanların âkıbetleri nasıl olmuş bir bak!

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاء مِّمَّا تَعْبُدُونَ {الزخرف/26}

26. ança aydı ibrāhīm atasıŋa anıŋ boḍunıŋa men bīzār anıŋdın kim tapnur siler.

26. Bir zamanlar İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: "Benim sizin tapındıklarınızla bir ilgim yok."

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ {الزخرف/27}

27.meger ol iḍi yarattı mėni ol yol körkitgey maŋa.

27. "Ben sadece beni yaratana bağlıyım. O beni doğru yola iletecektir."

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ {الزخرف/28}

28.ḳıldı anı yaʿnī şehādet kelimesi ḳalıġlı anıŋ oġlı ḳızları içinde bolġay kim anlar yaŋġaylar.

412 - Âyetteki "Kâle" (Dedi) fiili, Hafs ve İbn Âmir'in okuyuşuna göredir. Diğer kırâat imamları "Kul" (Söyle) şeklinde okumuşlardır. Bu durumda hitap Hz. Peygambere yapılmış olur.

28. İbrahim, söylediği bu yüce sözü, hakka yönelmeleri için gelecek nesillere kalıcı bir söz; bir ilke haline getirdi.

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ {الزخرف/29}

29.çın ėrijlendürdüm bularnı takı atalarını ançaḳa tėgi keldi anlarḳa çınlıḳ yalavaç belgürtügli.

29. Ama insanlar (ataları İbrahim'in bu sözünü bilmelerine rağmen) hakka yönelmediler. Fakat yine de Ben bu müşrikleri ve atalarını hak ve hakikatlerle dolu bir Kitab ve onu açıklayan Peygamber gelinceye kadar dünya nimetlerinden yararlandırdım.

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ {الزخرف/30}

30.ḳaçan keldi erse anlarḳa çınlıḳ aydılar bu cāḍūluḳ turur biz aŋar tanıġlılar miz.

30. Fakat onlar kendilerine hak ve hakikatlerle dolu Kur'an gelince de şöyle dediler: "Bu bir sihirdir, biz ona inanmıyoruz."

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ {الزخرف/31}

31.aydılar nelük indürülmedi bu oḳıġu bir er üze ėkki ėlde bir uluġraḳı bolsa.

31. "Bu Kur'an iki şehirden, büyük (zengin ve itibarlı) bir adama indirilmeli değil miydi?"[413]

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ {الزخرف/32}

32.anlar mu üleyürler iḍiŋniŋ raḥmetini. biz ḳısmet ḳıldımız anlar ara tirigliklerini bu ojun tirigliki içinde kötürdümiz amarılarnı amarı üze ḳurlar kim tutġu üçün amarınılarını amarını füsūs. iḍiŋ raḥmeti yėgrek turur anıŋdın kim tėrerler.

413 - İşaret edilen şehirler Mekke ve Tâif'tir. Onların kastettikleri kişiler ise, Mekke'den Velid b. Muğîre, Tâif'ten Urve b. Mes'ud'dur. Urve daha sonra müslüman olmuştur. Velid ise müşrik olarak ölmüştür. Bu konuda başka rivayetler ve isimler de zikredilir.

32. Şu işe bak! Rabbinin kimi peygamber yapacağına onlar mı karar verecekler? (Bir düşünseler ya!) Bu ünyada onların rızıklarını aralarında taksim eden Biziz. (Bu taksimi yaparken de) birbirlerinin işlerini görmeleri için bazılarını diğerlerinden derece derece üstün kıldık. (O halde peygamberliği de Biz dilediğimize veririz.) Onlar şunu bilmeliler ki, Rabbinin lutfettiği peygamberlik, onların topladığı (ve üstünlük sebebi saydıkları) mallardan çok daha hayırlıdır.

وَلَوْلَا أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِالرَّحْمَٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِّن فَضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ {الزخرف/33}

33.eger ermese bolmaḳı kişiler bir gürūh ḳılġay erdimiz aŋar tanar Taŋrıḳa ewleriŋe şoftār kümüşdin yme şatorları anıŋ üze aġarlar altun.

33. (Sizin zenginlik ve itibar dediğiniz şey nedir ki?!) Eğer insanların, (onlara imrenerek) tek bir küfür topluluğu haline gelme sakıncası olmasaydı, Biz Rahmân olan Allah'ı inkâr eden bu kimselerin evlerinin tavanlarını ve çıkacakları merdivenleri gümüşten yapardık.[414]

وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِؤُونَ {الزخرف/34}

34.ewleriŋe ḳapuġlar taḫtlar anıŋ üze tayanġaylar.

34. Hatta evlerinin kapılarını ve oturup yaslandıkları koltukları da böyle yapardık.

وَزُخْرُفًا وَإِن كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِندَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ {الزخرف/35}

35.yme ėtigler gevher yinçüleri. ermez ol barça ėrijlenmek bu ajun tirigliki içinde kėḏinki ajun iḏiŋ üskinde saḳnuḳlarḳa.

35. Onları altınlara, mücevherlere boğardık. Oysa bunların hepsi dünya hayatının geçici nimetleridir. (Bu mutluluk verici nimetlerin kalıcı olanları ise âhirettedir.) Fakat Rabbinin katındaki âhiret mutluluğu, sadece şirk ve isyandan sakınanlar içindir.

414 - Yani böyle bir sakınca olmasaydı, Biz dünya hayatında bütün zenginlikleri kâfirlere verir, müminlere sadece o çok değerli olan âhiret nimetlerini bırakırdık. Çünkü onun kıymeti hiçbir dünya nimetiyle kıyaslanamaz.

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ {الزخرف/36}

36.kim ewrülse raḥmān iḍi yāḍındın kömerler miz aŋar yekni ol aŋar ėş ḳoldaş.

36. Kim, Rahmân olan Allah'ın zikrinden (Kur'an'dan) yüz çevirirse Biz ona bir şeytanı; şeytan tabiatlı birini yoldaş ederiz, artık o ondan hiç ayrılmaz.

وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ {الزخرف/37}

37.anlar yıġarlar anlarnı yoldın sėznürler anlar köni yol tutmışlar.

37. O şeytanlar onları doğru yoldan alıkoyar, ama onlar doğru yolda olduklarını sanırlar.[415]

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ {الزخرف/38}

38.ḳaçan kelseler biziŋke ayġay ay kāşki erse mėnli ara sėnli ara kün batşıġdın kün tuġuşuġ yıraḳlıḳıça nėme yawuz ḳoldaş ėş ol.

38. Nihayet onlardan birisi (yoldaşlarıyla birlikte) Bizim huzurumuza geldiğinde, "Keşke seninle aramız doğu ile batı kadar uzak olsaydı, ne kötü bir arkadaşmışsın sen!" diyecektir.

وَلَن يَنفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَّلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ {الزخرف/39}

39. asıġ ḳılmas silerke bu kün ança küç ḳıldıŋız siler ḳın içinde ortaḳ siler.

39. O zaman Allah şöyle söyleyecektir: "Şimdi böyle sözler söylemenizin size hiçbir faydası yoktur. Çünkü siz (o şeytanlara uyup küfür ve isyana dalarak kendinize) zulmettiniz. Artık azabı da hep birlikte çekeceksiniz."

أَفَأَنتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْيَ وَمَن كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ {الزخرف/40}

40. sen mü ėşittürür sen üzlerke azu sen mü yol körkitür sen ḳaraġularḳa kim bolsa yolsuzluḳ içinde belgülüg.

415 - Krş. Fussilet 41/25.

40. Ey Peygamber! Sen böyle (gerçeklere karşı) sağır kimselere sözünü duyurabilir misin? Köre ve dolayısıyla açıkça yolunu sapıtmış olanlara doğru yolu gösterebilir misin?[416]

فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُم مُّنتَقِمُونَ {الزخرف/41}

41.yme eltgey ök miz seni anlardın öç alıġlılar miz.

41. Eğer Biz, (onlara vereceğimiz azabı sana göstermeden) seni bu dünyadan göçürürsek bil ki, âhirette onlara hak ettikleri cezayı mutlaka vereceğiz.

أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِم مُّقْتَدِرُونَ {الزخرف/42}

42.azu körkitgey saŋa anı kim vaʿde ḳıldımız anlarḳa biz anlar üze uġanları miz.

42. Belki de onlara vâdettiğimiz azabı sana sağlığında gösteririz. Ne zaman olursa olsun, Biz onları cezalandırmaya muktediriz.[417]

فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ {الزخرف/43}

43.yepişgil aŋar kim yarlıġ ıḍtı saŋa sėn köni yol üzele sen.

43. Ey Peygamber! Sen sana vahyolunana sımsıkı sarılmaya bak; hiç şüphesiz sen doğru yoldasın.

وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ {الزخرف/44}

44.ol pend turur saŋa yme seniŋ boḍunuŋa herāyna sorulġay siler.

44. Çünkü bu Kur'an, senin ve kavminin uymakla şeref kazanacağı bir kitaptır.[418] Bilin ki, (onun yüce amacını gerçekleştirmek için çaba sarfedip sarfetmediğiniz konusunda) hepiniz sorguya çekileceksiniz.

416 - Krş. Fâtır 35/22.
417 - Krş. Yunus 10/46; Ra'd 13/40; Ğâfir 40/77.
418 - Krş. Kalem 68/52.

وَاسْأَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رُّسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِن دُونِ الرَّحْمَٰنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ {الزخرف/45}

45.sorġıl anlarḳa kim ıḍtımız sėnde öŋdün yalavaçlarımızdın azu ḳıldımız mu iḍide öŋin iḍiler tapnurlar.

45. Ey Peygamber! Senden önce kendilerine peygamber gönderdiklerimize sor. Biz Rahmân olan Allah'ın dışında başka ilâhlara tapınmaya izin vermiş miyiz?

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ {الزخرف/46}

46.ıḍtımız oḳ mūsā yalavaçnı bizin belgülerimiz birle fir'avnḳa anın gürūhına aydı men ajunluġlar iḍisinin yalavaçı men.

46. Andolsun Biz Musa'yı, mucizelerimizle Firavuna ve onun ileri gelen adamlarına göndermiştik. O da onlara, "Ben âlemlerin Rabbinin elçisiyim" demişti.

فَلَمَّا جَاءَهُم بِآيَاتِنَا إِذَا هُم مِّنْهَا يَضْحَكُونَ {الزخرف/47}

47.ḳaçan keldi erse anlarḳa belgülermiz birle ançada anlar andın külerler.

47. Musa onlara mucizelerimizi gösterince alay edip gülmeye başladılar.

وَمَا نُرِيهِم مِّنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ {الزخرف/48}

48.körkitmez men anlarḳa bir belgüdin meger ol uluġraḳ bolġay èşindin tuttumız anlarnı ḳın birle bolġay kim anlar yanġaylar.

48. Biz onlara birbirinden üstün birtakım mucizeler gösterdik (yine de kabul etmediler). Ayrıca tevbe edip günahlarından dönsünler diye başlarına birtakım felâketler de getirdik.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ {الزخرف/49}

49. aydılar ay yalġançı cāḍū oḳıġıl biziŋ üçün iḍiŋni anıŋ birle kim baçıġ ḳılsun sėniŋ üsküŋde ançaḳ biz yolḳa könügliler miz.

49. Onlar (bu felâketlerden sonra Musa'ya), "Ey sihirbaz! Ey yüce insan![419] Rabbinin sana verdiği peygamberlik hatrına bizim için O'na dua et. Biz artık senin gösterdiğin yoldan gideceğiz" dediler.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنكُثُونَ {الزخرف/50}

50.ḳaçan açtımız erse anlardın ḳınnı ançada anlar baçıġ sıdılar.

50. Fakat Biz onları felâketten kurtarınca da hemen sözlerinden caydılar.

وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ {الزخرف/51}

51.ündedi fir'avn boḍunı içre aydı ay meniŋ boḍunum ermes mü maŋa mışr mülki bu arıḳlar aḳar meniŋ altınımdın körmes mü siler?

51. Firavun kavmine şöyle haykırdı: "Ey kavmim! Şu Mısır ülkesinin hükümranlığı bana ait değil mi? Ayaklarımın altından akan şu ırmaklar, kanallar benim değil mi? (Benim ne kadar güçlü olduğumu, Musa'nın ise hiçbir gücü olmadığını) görmüyor musunuz?

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ {الزخرف/52}

52.azu men mü yėgrek men azu ol mu ol kim uçuz turur belgürtü yazmas?

52. "Yoksa ben, meramını anlatmaktan âciz olan şu zavallı adamdan daha üstün değil miyim?"

419 - Sihir, eski Mısır toplumunda çok revaçta olduğundan sihirbazlar saygın bir konuma sahipti.

فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّن ذَهَبٍ أَوْ جَاء مَعَهُ الْمَلَائِكَةُ مُقْتَرِنِينَ {الزخرف/53}

53.nelük kemşilmedi anıŋ üze bilezükler altundın azu kelse anıŋ birle ferişteler ḳoşluġlılar.

53. "Madem öyle, (Tanrısı tarafından) boynuna altından gerdanlıklar, kollarına bilezikler takılsa ya! Yahut yanında melekler buluna ya!"

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ {الزخرف/54}

54.uçuzladı öz boḍunını boyun bėrdiler aŋar anlar erdiler yarlıġdın çıḳıġlı boḍunlar.

54. Firavun, kavmini (bu ve benzeri sözlerle) etkisi altına aldı ve hepsi de ona boyun eğdi. Zaten onlar yoldan çıkmış bir toplumdu.

فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ {الزخرف/55}

55.ḳaçan öfkemiz keltürdiler erse öç aldımız anlardın ġarḳa ḳıldımız anlarnı yumḳılarnı.

55. Nihayet onlar (Musa'ya direnerek) Bizi gazaplandırınca, hak ettikleri cezayı verdik ve hepsini suda boğduk.

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ {الزخرف/56}

56.ḳıldımız anlarnı öŋdün keçigliler meŋzek kėḍinkilerke.

56. Biz onları, kâfirlerin peşinden gidecekleri kötü bir örnek ve gelecek nesiller için küfrün ibret verici timsali kıldık.

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ {الزخرف/57}

57.ḳaçan belgürtüldi erse meryem oġlı ʿīsā meŋzekin ançada sėniŋ boḍunuŋ andın yüz ewrerler.

57. Meryemoğlu İsa (bir müşrik tarafından seni susturmak amacıyla) misal verilince, senin inkârcı kavmin hemen sevinç çığlıkları atıyor,

وَقَالُوا أَآلِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ {الزخرف/58}

58.aydılar biziŋ iḍilermiz mü yėgrek azu ol mu urmadılar anı saŋa meger üsterişmek. yoḳ kim anlar bir gürūh çoġuçı.

58. Ve "Bizim Tanrılarımız mı daha iyi, yoksa Meryemoğlu İsa mı?" diyorlardı.[420] Ey Peygamber! Müşriklerin o misâli verme amaçları, sadece seninle tartışmak, sana muhalefet etmektir. Çünkü onlar her şeye körü körüne muhalefet eden bir gürûhtur.

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ {الزخرف/59}

59.ermes ol meger ḳul ėḍgülük anıŋ üze ḳıldımız anı meŝel Taŋrı ḳulı oġlanıŋa.

59. İsa'ya gelince; o, Bizim kendisine peygamberlik verdiğimiz ve kendisini İsrailoğullarına örnek kıldığımız bir kuldu.

وَلَوْ نَشَاء لَجَعَلْنَا مِنكُم مَّلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ {الزخرف/60}

60.eger tilese miz ḳılġay erdimiz silerdin ferişteler yer içinde ẖalīfe bolġaylar.

60. Eğer Biz dileseydik içinizden melekler meydana getirir, nesiller boyu sizin yerinize onların geçmesini sağlardık.

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ {الزخرف/61}

61.ol bir bilig turur ḳıyāmetḳa sėziklig bolmaŋlar oḳ maŋa uḍuŋlar. bu yol turur köni.

420 - Hz. Peygamber müşriklere "Siz ve taptıklarınız cehennem odunu olacak" (Enbiyâ 21/98) âyetini okuyunca müşriklerden Abdullah b. Zi'bera, Hz. Peygambere, "Bu hitap yalnız bize mi, yoksa diğer bütün milletleri de kapsıyor mu?" diye sormuş, Hz. Peygamber, "Evet, her milleti, sizi de öncekileri de kapsar" demiş, bunun üzerine Zi'bera, "Ey Muhammed! İşte şimdi seni alt ettim. Çünkü Hıristiyanlar İsa'ya tapıyorlar, Üzeyir'e ve meleklere tapanlar da var. Eğer bunların hepsi cehenneme gideceklerse biz de onlarla beraber yanmaya razıyız" demiştir. Bunun üzerine müşrikler sevinç çığlıkları atmışlar, Hz. Peygamber bir süre susmuş, daha sonra Enbiyâ 21/101. âyet ve Zuhruf 43/57-59, yani bu âyetler nâzil olmuştur.

61. Şüphesiz ki o (İsa, babasız doğması ve gösterdiği mucizelerle) kıyametin kopacağına dair kesin bir bilgi, bir hatırlatmadır.[421] O halde siz siz olun, kıyametin kopacağından aslâ şüphe etmeyin. Siz Bana uyun; bu yol, doğru yoldur.

وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ {الزخرف/62}

62.ewürmesün ök silerni yek ol silerke yağı turur belgülüg.

62. Sakın şeytan sizi bu yoldan alıkoymasın, çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır.

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُم بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُم بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ {الزخرف/63}

63.ḳaçan keldi erse ʿīsā yalavaç belgüler birle aydı keldürdimiz silerke bütün söz belgürteyin tėyü silerke anıŋ bir ançasını nė kim tartışıḳ boldıŋızlar anıŋ içinde ḳorḳuŋlar mėnim sözümke bütüŋler.

63. Nitekim İsa, (kavmine) birtakım mucizeler getirdiğinde şöyle demişti: "Ben size hikmeti; ilâhî bilgiyi getirdim. Amacım, anlaşmazlığa düştüğünüz bazı konuları size açıklamaktır. Bana karşı gelme konusunda Allah'tan korkun ve bana itaat edin."

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ {الزخرف/64}

64.bütünlükün Taŋrı ol turur meniŋ iḍim silerniŋ iḍiŋizler tapnuŋlar aŋar. bu yol turur köni.

64. "Şu bir gerçektir ki, Allah benim de Rabbim sizin de Rabbinizdir, O'nu gerektiği gibi tanıyın, yalnız O'na ibadet edin. Doğru yol budur."

421 - Übeyy ibn K'ab, "Le 'ılmün" (bilgi, bildirme) kelimesini "Le zikrün" (Hatırlatma) şeklinde okumuştur. "İnnehû" deki zamir genelde, Hz. İsa'ya götürülmüş, fakat bununla, onun yeryüzüne tekrar dönmesinin kastedildiği ileri sürülmüştür. Bazıları da bu zamirle Kur'an'ın veya Hz. Peygamberin kastedildiğini söylemişlerdir. Kanaatimizce âyetin öncesi ve sonrası Hz. İsa'dan bahsettiği için bu zamirin Hz. İsa'ya götürülmesi daha uygundur. Fakat burada kastedilen Hz.İsa'nın kıyamet öncesi yeryüzüne inişi değil, yaşadığı dönemde Allah'ın güç ve kudretini ve kıyametin kopacağını hatırlatan mucizevî kişiliğidir. Ayrıca Hz. İsa'nın, âhiret inancı zayıflayan Yahudilere kıyameti hatırlatmış olması da burada dikkate alınmalıdır. Öte yandan Arapça'da mastarlar, sıfat olarak da sıkça kullanılır. Buradaki "Le 'ılmün'' mastarı "Le âlimün" anlamına da gelir. Dolayısıyla "İsa da kıyametin kopacağını bilmektedir'' yorumu da yapılabilir.

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِن بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ {الزخرف/65}

65.tartım boldılar gürūhlar olar ara vāy anlarḳa kim küç ḳıldılar uluġ kün ḳınındın.

65. Buna rağmen çeşitli fırkalar onun hakkında birtakım görüş ayrılıklarına düştüler. Kıyamet günü, İsa'yı Tanrı edinen ve bu yüzden acı bir azaba çarptırılacak olan zâlimlerin vay hallerine!

هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ {الزخرف/66}

66.baḳmazlar mu meger uluġ künke kim kelse anlarḳa tawışsızın anlar tuymaslar.

66. Ey Peygamber! Bu müşrikler (bütün bu anlatılanlara rağmen, iman etmek için) ille de farkında olmadıkları bir zamanda ansızın kıyametin kopmasını mı bekliyorlar?

الْأَخِلَّاء يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ {الزخرف/67}

67. dostlar ol kün amarıları amarıke yaġı bolur meger saḳnuḳlar.

67. O gün, bu dünyada dost olanlar birbirlerine düşman kesilecekler. Fakat Allah'a ortak koşmaktan sakınıp tevhide sarılanlar o gün de dost olarak kalacaklardır.

يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ {الزخرف/68}

68.ay meniŋ ḳullarım ḳorḳunç yoḳ siler üze bu kün ap yme siler ḳaḍġurar siler.

68. Allah o gün onlara şöyle seslenecektir: "Ey kullarım! Bu gün sizin için bir korku yoktur ve siz aslâ üzülmeyeceksiniz."

الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ {الزخرف/69}

69.anlar kim kėrtgündiler biziŋ belgülerimizke erdiler boyun bėrigliler.

69. Onlar, âyetlerimize yürekten inanmış ve Bize gönülden teslim olmuş; müslüman kimselerdi.

ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ {الزخرف/70}

70.kiriŋler uştmaḫḳa siler cüftleriŋiz sewnülmiş siler.

70. "Ey inanan kullarım! Siz de eşleriniz de sevinç ve neşe içinde; şarkılar söyleyerek[422] haydi girin cennete!"

يُطَافُ عَلَيْهِم بِصِحَافٍ مِّن ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ {الزخرف/71}

71.tezgindürülür anlar üze saġraḳlar altundın üze şırçalar anıŋ içinde bolġay ol kim ārzū ḳılur anı etözler ḫoşlanur közler siler anıŋ içinde meŋgü ḳalıġlılar.

71. Onlara, altın tepsiler ve kâseler içinde her türlü ikramda bulunulacaktır. Orada canlarının çektiği, gözlerine hoş gelen her şey vardır. Ey Müminler! İşte siz orada sürekli kalacaksınız.

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ {الزخرف/72}

72.ol uştmaḫḳa kim bèrildiŋizler anıŋ birle kim ḳılur erdiŋizler.

72. Size verilen bu cennet, dünyada yaptıklarınızın karşılığıdır.

لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ {الزخرف/73}

73.silerke anıŋ içinde yemişler üküş andın yėgey siler.

73. Orada yiyeceğiniz her türlü meyve vardır.

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ {الزخرف/74}

74.yazuḳluġ tamu ḳını içinde meŋgü ḳalıġlılar.

422 - Bkz. Rûm 30/15, ilgili not.

74. Günahkârlar ise, asırlarca cehennem azabında kalacaklardır.

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ {الزخرف/75}

75. süst ḳılınmaġay ḳın anlardın anlar anıŋ içinde nevmīḍler.

75. Bu azab hiç hafifletilmeyecek ve onlar, ümitsiz bir halde cezalarını çekip duracaklardır.

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِن كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ {الزخرف/76}

76. küç ḳılmadımız anlarḳa yoḳ kim erdiler anlar küç ḳılıġlılar.

76. Biz (böyle yapmakla) onlara zulmetmiş değiliz; onlar (küfürde direnerek) kendilerine zulmetmişlerdir.

وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُم مَّاكِثُونَ {الزخرف/77}

77.ündeŋler ay mālik ḥükm ḳılsun duʿā ḳılġıl biziŋ üze iḍiŋ. aydı siler meŋgü turuġlılar siler.

77. (Onlar cehennemin görevlisine şöyle seslenecekler:) "Ey Mâlik! Ne olur Rabbine söyle, bizim canımızı alsın da kurtulalım." Görevli ise, "Hiç çaresi yok, siz burada kalacaksınız" diye cevap verecektir.

لَقَدْ جِئْنَاكُم بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ {الزخرف/78}

78.keldürdimiz silerke könilikni velīkin üküşrekiŋizler ḥaḳḳını taplamaġlılar siler.

78. Allah diyecektir ki: "Biz size hakkı ve hakikati ulaştırdık. Fakat çoğunuz ondan nefret ediyordunuz."

أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ {الزخرف/79}

79.azu beküttiler mü bir iş biz bekütügliler miz.

79. Ey Peygamber! Onlar (seni ve getirdiğin dini yok etmeye) kesin karar verdiler öyle mi? Öyleyse iyi bilsinler ki, Biz de (seni koruma ve onları cezalandırma konusunda) kararlıyız.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُم بَلَى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ {الزخرف/80}

80.azu saḳnurlar biz èşitmes miz anlarnıŋ yaşru işlerini taḳı āşkārā sözlemişlerni. yoḳ èşitür miz yalavaçlarımız anlar üskinde bitirler.

80. Yoksa onlar, içlerinden geçenleri (bilmediğimizi) ve kendi aralarında yaptıkları gizli konuşmaları işitmediğimizi mi zannediyorlar? Bu mümkün mü hiç? Onların yanlarındaki elçilerimiz (meleklerimiz) her şeyi bir bir kaydetmektedir.

قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ {الزخرف/81}

81.ayġıl eger bolsa raḥmān iḍike oġul ḳız men ilki tapnuġlılardın.

81. Ey Peygamber! De ki: "(Siz Allah'ın çocuğu olduğunu iddia ediyorsunuz.) Bilin ki, Rahmân olan Allah'ın bir çocuğunun olması aslâ söz konusu değildir. Çünkü Allah'ı lâyıkıyla tanıyan kullarının başında ben gelirim. (Dolayısıyla böyle bir durumun olmadığını çok iyi biliyorum.)[423]

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ {الزخرف/82}

82. arıġ Taŋrı kökler iḍisi yme yerler iḍisi taḫt iḍisi anıŋdın kim ṣıfat ḳılurlar.

82. (Hiç öyle şey olur mu?) Göklerin ve yerin Rabbi, arşın Rabbi yücelerden yücedir, onların böyle nitelemelerinden kesinlikle uzaktır.

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ {الزخرف/83}

423 - Krş. İhlâs 112/3. Bu âyeti genelde şöyle tercüme etmişlerdir: "De ki: Eğer Rahmanın bir çocuğu olsaydı, O'na ibadet edenlerin ilki ben olurdum." Kanaatimizce bu tercüme hatalıdır. Bu hatanın sebebi, mütercimlerin, "Kâne" fiilinin başındaki "İn" harfini şart edatı olarak kabul etmeleridir. Oysa bu harf olumsuzluk (Nefy) bildirmektedir. Mâtüridî, Zemahşeri ve İbn Âşûr buna dikkat çekmişlerdir.

83.ḳoḍġıl anlarnı keçürsünler taḳı oynasunlar ançaḳa tėgrü anlar tuşġınça ol künleriŋe vaʿde ḳılındılar.

83. Ey Peygamber! Sen onları kendi hallerine bırak! Onlar, vâdedilen kıyamet günü ile karşı karşıya kalıncaya kadar, dalıp gittikleri yalan yanlış sözlerle oyalanıp dursunlar.

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَٰهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَٰهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ {الزخرف/84}

84.ol turur iḍi kök içinde iḍi yer içinde iḍi. ol turur bütün işlig bilgen ol.

84. Gökte ve yerde yegâne Tanrı O'dur. O Hakîm'dir; her işini bir hikmete göre ve sağlam yapar, Alîm'dir; her şeyi en iyi bilen O'dur (Mutlak hüküm ve ilim sahibi olan Allah, oğul, kız ve ortak edinmekten uzaktır).

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِندَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ {الزخرف/85}

85.bereket iḍisi turur ol kim aŋa turur yėti ḳat kök erkligliki yme yerniŋ ne kim ol ėkki ol ara anıŋ üskinde turur ḳıyāmet ʿilmi. anıŋ tapa yandurulur siler.

85. O, yücelerden yücedir. Göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin hükümranlığı O'na aittir. Kıyametin ne zaman kopacağını yalnızca O bilir. Sonunda hepiniz hesap vermek üzere O'nun huzuruna çıkarılacaksınız.

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَن شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ {الزخرف/86}

86.erklig bolmas anlar kim oḳırlar anda aḍın yazuḳ keçrü ḳolmaḳ meger ol kim tanuḳluḳ bėrse könilik birle anlar bilürler.

86. Oysa Allah'ı bırakıp da tapındıkları varlıklar (melekler) kimseye aslâ şefaat edemezler. Onlar ancak bilerek hakka tanıklık edenlere şefaat edebilirler.[424]

424 - Krş. Tâhâ 20/109; Sebe' 34/23; Zümer 39/44.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ {الزخرف/87}

87.eger aytsa sen anlarḳa kim törütti anlarnı ayġaylar oḳ Taŋrı ḳayudın yalġanḳa tutlur siler.

87. Ey Peygamber! Sen onlara kendilerini kimin yarattığını soracak olsan kesinlikle, "Allah'tır" derler. O halde bütün bunları bile bile O'nu bırakıp nasıl başka varlıklara yöneliyor, O'na ortaklar koşabiliyorlar?

وَقِيلِهِ يَارَبِّ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ قَوْمٌ لَّا يُؤْمِنُونَ {الزخرف/88}

88.anıŋ aymaḳı ay iḍim çın bular boḍun tururlar kėrtgünmesler.

88. Ey Peygamber! Diyorsun ki: "Ya Rabbi! Bu müşrikler imana gelmeyecek bir topluluk."

فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ {الزخرف/89}

89. keçürgil anlardın ayġıl ḳoḍtımız silerni terk bilgeyler.

89. Sen şimdi onları kendi hallerine bırak ve "Selâm" de geç. Nasıl olsa onlar ileride gerçekleri anlayacaklar.

44 سُورَةُ الدُّخَانِ

Mekke döneminde inmiştir. 59.âyettir. Adını 10. âyette geçen "Duhân" (duman) kelimesinden almıştır.

(44)

sūretü ʾd-duḫān

sūretü ʾd duḫān elig yėti āyet turur mekkede inmiş turur.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ol iḍi atı birle rūzī bėrigli yarlıḳaġlı.

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla

حم {الدخان/1}

1. uluġ iḍi ḥaḳḳı.

1. Hâ Mîm[425]

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ {الدخان/2}

2. ḥarāmnı ḥelālnı belgürtgen bitig birle.

2. Gerçekleri apaçık ortaya koyan bu Kitaba andolsun ki,

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُّبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ {الدخان/3}

3.biz indürdimiz bir ḳutluġ tün içinde biz erdimiz ḳorḳutuġlı.

425 - Bkz. Bakara 2/1, ilgili not.

3. Biz onu kutlu bir gecede indirmeye başladık.[426] Çünkü Biz, insanları daima uyarmaktayız.

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ {الدخان/4}

4.anıŋ içinde aḍrılur tėgme bir bekümiş iş.

4. O gecede (Kur'an'ın inmesiyle) hikmetli ve önemli her iş bâtıldan ayrılmıştır;

أَمْرًا مِّنْ عِندِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ {الدخان/5}

5.yarlıġ biziŋdin. biz erür miz ıḍıġlı.

5. Tarafımızdan konulan yasa gereği olarak. Evet, Biz daima (âdetimiz gereği, insanları uyaran) peygamberler göndermekteyiz.

رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ {الدخان/6}

6.yarlıḳamaḳ iḍiŋdin ol ol turur ėşitgen bilgen.

6. Bunu Rabbinden insanlara bir rahmet olarak yapmaktayız. Şüphesiz O Semî'dir; hakikati arayanların dilek ve dualarını işitir, Alîm'dir; kullarının peygambere ihtiyaç duyduklarını bilir.

رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ {الدخان/7}

7.kökler yerler iḍisi yme yerler iḍisi ne kim ol ėkki ara erse eger erse siler sėziksizler.

7. O, göklerin, yerin ve bu ikisi arasında ne varsa hepsinin Rabbidir. Eğer kesin olarak inanmak isterseniz bu böyledir.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ {الدخان/8}

8.yoḳ iḍi meger ol tirgürür öldürür. iḍiŋizler ozaḳı atalarıŋız iḍisi.

426 - Krş. Bakara 2/185; Kadr 97/1.

8. O'ndan başka Tanrı yoktur, hayat veren de öldüren de O'dur. O sizin de Rabbiniz, sizden önceki atalarınızın da Rabbidir.

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ {الدخان/9}

9.yoḳ kim anlar sėzik içinde oynarlar.

9. Fakat o inkârcılar şüphe içinde oyalanıp duruyorlar.

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاء بِدُخَانٍ مُّبِينٍ {الدخان/10}

10. köz tut ol kün keldürür kök tütün belgülüg.

10. Ey Peygamber! Sen gökyüzünü yoğun bir dumanın kapladığı; inkârcıların işinin sarpa sardığı günü bekle.

يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ {الدخان/11}

11.örter kişilerni. bu ḳın turur aġrıtıġlı.

11. İnsanları çepeçevre saracak bir duman! İşte bu, acı bir azab olacak.

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ {الدخان/12}

12.iḍimizā! açġıl bizdin ḳınnı biz kėrtgünügliler miz.

12. (İnkârcılar o zaman) "Rabbimiz! Bizi bu azaptan kurtar, (biz dersimizi aldık) artık inanacağız" diyeceklerdir.[427]

أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ {الدخان/13}

13.ḳayudın bu anlarḳa pend ḳızġut keldi ök anlarḳa yalavaç belgülüg.

427 - Krş. A'râf 7/134-135; Zuhruf 43/49-50.

13. Onlar nerede, ders almak nerede?! Vaktiyle onlara bütün gerçekleri açıkça bildiren Peygamber de gelmişti.

ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَّجْنُونٌ {الدخان/14}

14.yana yandılar andın aydılar ögretilmiş turur telwe bolmış.

14. Fakat ondan yüz çevirmişler ve "O, kendisine birşeyler öğretilmiş[428] delinin biridir" demişlerdi.

إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ {الدخان/15}

15.biz açġay miz ḳınnı az siler yanıġlı siler.

15. Şimdi Biz, sizi kısa bir süre azaptan kurtaracak olsak, siz hemen eski halinize dönersiniz.

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنتَقِمُونَ {الدخان/16}

16. ol kün tutġay miz uluġraḳ tutmaḳ biz öç alıġlı miz.

16. Ey Peygamber! Bil ki, Biz asıl büyük darbeyi vurduğumuz zaman onları lâyık oldukları şekilde cezalandırmış olacağız.[429]

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ {الدخان/17}

17.sınadımız oḳ anlarda burun fir'avn boḍunını keldi anlarḳa yalavaç aġırlıġ.

17. Nitekim Biz onlardan daha önce de Firavunun halkını sınamıştık. Onlara saygın bir peygamber gelmiş ve şöyle demişti:

أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ {الدخان/18}

428 - Krş. Nahl 16/103.

429 - Buradaki "Asıl büyük darbe günü"nün kıyamet günü olduğunu söyleyenler bulunduğu gibi, Bedir günü olduğu da söylenmiştir. Kanaatimizce Bedir günü olması âyetlerin akışı açısından daha uygun görünmektedir.

18.bėriŋler maŋa Taŋrı ḳullarını. men silerke yalavaç men köni bütün.

18. "İsrailoğullarını bana teslim edin, benimle gönderin. Şüphesiz ben güvenilir bir elçiyim."

{19/الدخان} وَأَنْ لَّا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

19.uluġlamaŋlar Taŋrı üze men keldürgey men silerke bir ḥüccet belgülüg.

19. "Allah'a karşı ululuk taslamayın. Ben size apaçık, güçlü mucizeler getirdim."

{20/الدخان} وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونِ

20.men sıwundum meniŋ iḍimke taḳı siziŋ iḍiŋizke taşlamaḳıŋızlardın mėni.

20. "Beni öldürmenizden, benim de Rabbim sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığınıyorum."

{21/الدخان} وَإِنْ لَّمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَزِلُونِ

21.eger kėrtgünmesler maŋa aḍrılıŋlar mėndin.

21."Eğer bana inanmıyorsanız, hiç olmazsa yolumdan çekilin, İsrailoğullarını götüreyim."

{22/الدخان} فَدَعَا رَبَّهُ أَنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ

22.ündedi iḍisini kim bular bir boḍun tururlar yazuḳ kılıġlı.

22. (Firavunun kavmi Musa'nın talebini reddedince) o da Rabbine, "Bunlar günahkâr bir toplum" diye şikâyet etti.

{23/الدخان} فَأَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ

23.ėletgil meniŋ ḳullarımnı tünle siler uḍu barġu siler.

23. Allah dedi ki: "Kullarımı geceleyin al götür. Unutma ki, siz takip edileceksiniz."

وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُندٌ مُّغْرَقُونَ {الدخان/24}

24. ḳoḍġıl teŋizni ḳuruġ anlar bir çerig tururlar ġarḳa bolmışlar.

24. "(Geçtikten sonra) denizi yarılmış halde açık bırak. Çünkü seni izleyen ordu denizde boğulacaktır."

كَمْ تَرَكُوا مِن جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ {الدخان/25}

25.neçe ḳoḍtılar būstānlardın.

25. (Firavun ve ordusu denizde boğulunca arkalarında) neler bıraktılar neler! Nice bağlar bahçeler, nice pınarlar,

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ {الدخان/26}

26. aḳar yullardın tarıġlar yaḳşı orunlar.

26. Nice ekili tarlalar, nice güzel konaklar,

وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ {الدخان/27}

27.niʿmet erdiler anıŋ içinde sewünçlügler.

27. Zevk ve sefasını sürdükleri nice nimetler.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ {الدخان/28}

28.mundaġoḳ mīrāṣ bėrdimiz anı aḍın boḍunlarḳa.

28. Onlar işte böyle yok olup gittiler. Biz bunların hepsini başka bir kavme bıraktık.[430]

430 - Şuarâ 26/57-59.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاء وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ {الدخان/29}

29.yıġlamadı anlar üze kök yme yer erdiler zamān bėrilmişlerdin.

29. (Onların bu acı haline) ne gök ağladı ne de yer! Çünkü onlar kendilerine gösterilen mucizeleri dikkate almamışlardı.[431]

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ {الدخان/30}

30.ḳutġardımız oḳ Taŋrı ḳulı oġlanını uçuzlaġlı ḳındın.

30. Biz gerçekten İsrailoğullarını alçaltıcı bir azaptan kurtardık;

مِن فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا مِّنَ الْمُسْرِفِينَ {الدخان/31}

31.firʿavndın. ol erdi yüksegli teŋde keçiglilerdin.

31. Firavunun zulmünden. Çünkü Firavun, çok aşırı giden bir zorba idi.

وَلَقَدِ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَى عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ {الدخان/32}

32.üḍürdimiz ök anlarnı bilig üze ajunluġlar üze.

32. Biz gerçekten İsrailoğullarını, tek Tanrıya inandıklarını bildiğimiz için o günkü milletlerden üstün kıldık.[432]

وَآتَيْنَاهُم مِّنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاء مُّبِينٌ {الدخان/33}

33.bėrdimiz anlarḳa belgülerdin ol kim niʿmet erdi belgülüg.

33. Biz onlara, apaçık nimetlerle dolu nice mucizeler verdik.

431 - Âyetin son cümlesi Mukâtil'in yorumuna göre tercüme edilmiştir.
432 - Krş. Bakara 2/47, 122.

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ {الدخان/34}

34.çın bular ayurlar.

34. Şu müşrikler ise, tutmuşlar hâlâ şöyle diyorlar:

إِنْ هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَى وَمَا نَحْنُ بِمُنشَرِينَ {الدخان/35}

35.ermes ol meger ölümümiz ilki yolı ermes biz yanduru ḳoparılmışlardın.

35. "Biz bir kere öldük mü iş biter. Öyle tekrar dirilecek falan da değiliz."

فَأْتُوا بِآبَائِنَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ {الدخان/36}

36.keldürüŋler biziŋ atalarımızını eger erse siler çın sözlegliler.

36. "Eğer doğru söylüyorsanız haydi, ölmüş gitmiş olan atalarımızı geri getirin."

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ {الدخان/37}

37.anlar mu yėgrek azu tubbaʿ boḍunı mu anlar anlarda öŋdün. yoḳ yoḍun ḳıldımız anlarnı anlar erdiler yazuḳluġlar.

37. Bu müşrikler mi daha güçlü, yoksa Tübba'[433] kavmi mi? Ya da onlardan önce gelen kavimler mi? Biz onların hepsini sildik süpürdük. Çünkü onlar günahkâr toplumlardı.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ {الدخان/38}

38.yaratmadımız köklerni yerlerni ol kim ol ėkki ara erse oynaġlılar.

433 - Tübba' Yemen hükümdarlarına verilen ünvandır. Buradaki Tübba'dan maksat, Ebû Kerîb künyesiyle bilinen Es'ad adlı biridir. Devrinde, Mekke ve Medine dâhil Irak'a kadar Arabistan'a hâkim olmuştur.

38. Ey İnsanlar! Bilin ki Biz gökleri, yeri ve bu ikisi arasındaki şeyleri eğlence olsun diye boşu boşuna yaratmadık.[434]

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ {الدخان/39}

39.yaratmadımız ol ėkkini meger çınlıḳ birle yoḳ kim üküşrekleri bilmesler.

39. Biz onları sadece yüce bir amacı gerçekleştirmek üzere yarattık. Fakat insanların çoğu bunu bilmiyor.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ {الدخان/40}

40. çın aḍırġu küni anlarnıŋ ḳın vaʿ deleri yumḳılar teg.

40. Hiç şüphe yok ki, iyilerle kötülerin ayrılacağı kıyamet günü, insanların hepsinin bir araya toplanacağı gündür.

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَن مَّوْلًى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ {الدخان/41}

41.ol kün asıġ ḳılmaz yawuḳ yawuḳdın nerse ap yme anlar yārī bėrilgeyler.

41. O gün, dostun dosta bir faydası olmaz; onlara yardım da edilmez.

إِلَّا مَن رَّحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ {الدخان/42}

42.meger kimke ḳılsa raḥm Taŋrı. ol ol turur küsüş yarlıḳaġlı.

42. Ancak Allah'ın acıyıp merhamet ettiği kimseler hariç. Çünkü O Azîz'dir; bir kimseye azab etmek isterse, kimse O'na engel olamaz, Rahîm'dir; dilediğine şefkat ve merhamet gösterir; buna da kimse engel olamaz.

إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّومِ {الدخان/43}

43. çın zaḳḳūm yıġaçı.

434 - Âl-i İmrân 3/191.

43. Şu bir gerçektir ki, zakkum ağacı,[435]

طَعَامُ الْأَثِيمِ {الدخان/44}

44. yazuḳluġlar yemi turur.

44. Günahkârların yemeğidir.

كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ {الدخان/45}

45.sızġurmış teg ḳaynar ḳarınlar içinde.

45. Erimiş maden misâli karınlarda fokur fokur kaynar.

كَغَلْيِ الْحَمِيمِ {الدخان/46}

46. ḳaynar isig suw ḳaynamaḳı teg.

46. Kaynar suyun fokurdaması gibi.

خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ {الدخان/47}

47.tutuŋlar süḍrüŋler tamu ortasıŋa.

47. Ve bir ses duyulur: "Tutun onu ve cehennemin tam ortasına atın!"

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ {الدخان/48}

48.yana ḳoyuŋlar anıŋ töpesi üze ḳaynar suwdın.

48. "Sonra da azab olarak başından kaynar su dökün."

435 - Krş İsrâ 17/60 ve ilgili not.

ذُقْ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ {الدخان/49}

49.tatıġlı sen ol sen küşüş aġırlıġ.

49. Ve denir ki ona: "Şimdi tat bakalım bu azabı! Hani sen çok güçlü ve değerli biriydin!"

إِنَّ هَذَا مَا كُنتُم بِهِ تَمْتَرُونَ {الدخان/50}

50.çın bu ol turur kim siler aŋar sėznür erdiŋizler.

50. "Dünyada iken inanmadığın şey işte karşında."

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ {الدخان/51}

51.çın saḳnuḳlar ḳorḳınçsız orun içinde otrurlar.

51. Şirk ve isyandan kaçınıp tevhid inancına sarılanlar hiç şüphesiz güvenli bir yerde olacaklardır.

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ {الدخان/52}

52.būstānlar içre yullar içre.

52. Cennet bahçelerinde ve pınar başlarında oturacaklar,

يَلْبَسُونَ مِن سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُّتَقَابِلِينَ {الدخان/53}

53.keḏerler yufḳa tawarlardın yme ḳalıŋ tawarlardın bir ėkkindike utruşu.

53. İnce atlaslardan, ipekli sırmalı kumaşlardan elbiseler giyecekler ve karşılıklı oturup sohbet edeceklerdir.

كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ {الدخان/54}

54.mundaġoḳ cüft ḳılnur miz kėŋ közlüg ḳızlar.

54. Evet işte böyle. Ayrıca Biz onları ceylan gözlü hurilerle eşleştireceğiz.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ {الدخان/55}

55.oḳırlar anıŋ içinde tėgme yėmişdin ḳorḳunçsuzlar.

55. Orada güven içinde istedikleri her türlü meyveyi bulacaklar.[436]

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ {الدخان/56}

56.tatmaġaylar anıŋ içinde ölümni meger ozaḳı ölüm küḍezür anlarnı tamuġ ḳınındın.

56. Dünyada tattıkları ilk ölümden başka bir ölüm tatmayacaklar ve Allah onları cehennem azabından koruyacaktır.

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ {الدخان/57}

57.artaḳluḳ iḍiŋdin ol turur ol ḳurtulmaḳlıḳ uluġ.

57. Bütün bunlar, onlara Rabbinden bir lutuftur. İşte en büyük kurtuluş budur.

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ {الدخان/58}

58.bütünlükün āsān ḳıldımız anı sėniŋ tiliŋ üze bolġay kim anlar pend alıġlılar.

58. Ey Peygamber! Biz Kur'an'ı, İnsanlar düşünüp öğüt alsınlar diye senin dilinde kolay bir üslûpla indirdik.

436 - Krş. Zuhruf 43/69-73.

فَارْتَقِبْ إِنَّهُم مُّرْتَقِبُونَ {الدخان/59}

59.köz tut anlar köz tutarlar.

59. Öyleyse sen işin sonunu bekle. Zaten onlar da senin başına bir felâket gelmesini beklemektedirler. (Görsünler bakalım, o felaket kimin başına gelecek!)